IMAM MALIK IBN ENES

ZBIRKA HADISA

# MUVETTA'

VERZIJA MUHAMMEDA IBNUL-HASENA EŠ-ŠEJBANIJA
UČENIKA IMAMA EBU HANIFE

# الموطأ

للإمام مالك بن أنس

رواية محمد بن الحسن الشيباني

تلميذ الإمام أبي حنيفة ، رحمهم الله تعالى

prijevod i komentar
HAMID INDŽIĆ

KNJIGA 1

Autor

**Imam Malik ibn Enes**

**Imam Malik ibn Enes**

# MUVETTA'

verzija (rivajet)
Muhammeda ibnul-Hasena eš-Šejbanija
**učenika imama Ebu Hanife**

Travnik, 2004.

# UVODNA RIJEČ PREVODIOCA

U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog

Neizmjerna hvala pripada Allahu, dž.š., Gospodaru svjetova, Njemu zahvaljujemo i od Njega pomoć molimo. Zahvaljujemo Mu na obilju blagodati kojim nas je obasuo, a posebno na blagodatima islama kojima nas je počastio. Neka je salavat i selam na Allahovog poslanika Muhammeda koji je vjerno dostavio emanet objave i koji je svojim životom i praksom pokazao ljudima pravi put. Neka je Allahov blagoslov i spas na njegovu časnu porodicu, plemenite ashabe i na sve one koji do Sudnjeg dana budu živjeli i postupali po Allahovoj Knjizi i sunnetu Njegovog Poslanika, s.a.v.s.

Hvala Allahu, dž.š., koji mi je omogućio da privedem kraju prvi dio prijevoda i komentara **Malikovog "Muvetta'a**, ovog izuzetno vrijednog i značajnog djela kojeg zub vremena nije uspio nagristi, nego je Uzvišeni Allah odredio da se ovo, jedno od najstarijih djela iz oblasti hadiske i šerijatskopravne nauke, sačuva, zahvaljujući ogromnim naporima iskrenih učenjaka, velikana koji su svoje živote uložili u rad na očuvanju i autentičnom prezentiranju ovih dragulja i bisera vjerovjesničke mudrosti.

Ovdje želim napomenuti da sam se tokom prevođenja i tumačenja hadisa najčešće služio komentarom od **Abdul-Hajja el-Leknevija "Et-T'alikul-mumeddždžed 'ala Muvetta' Muhammed"**, jer mi je on bio dostupan, kao i komentarom u fusnotama originalne verzije Malikovog Muvetta'a od imama Muhammeda ibnul-Hasena koja je štampana u Bejrutu (Liban) u štamparskoj kući "Darul-Jermuk".

Sve kraće komentare koji su neophodni za ispravno razumijevanje hadisa sam odvajao stavljajući ih između zagrada i nisam ih boldirao, za razliku od teksta hadisa koji je boldiran i na taj način istaknut. Pored svakog citiranog ajeta naveo sam naziv sure i tačan broj dotičnog ajeta. Koristio sam se prijevodom Kur'ana od

Besima Korkuta od kojeg nisam odstupao, osim u vrlo rijetkim slučajevima, kada sam se odlučio na manje korekcije.

Smatrao sam da će ovo djelo imati još veću vrijednost ako pored prijevoda i komentara ostavim originalni tekst hadisa na arapskom jeziku.

Kada sam se odlučio na ovaj korak bio sam svjestan odgovornosti koje prevođenje i tumačenje ovako značajnog djela sa sobom nosi, zato sam zamolio Allaha, dž.š., da mi u tom plemenitom poslu pomogne i da mi podari pomoćnike koji će mi ukazati na mjesta gdje "pero" skrene, a misao bude zbrkana. Nesebičnu pomoć i stručne primjedbe i sugestije su mi pružili naši uvaženi alimi, prof. dr. Fuad Sedić, dekan Islamske pedagoške akademije u Bihaću i njegov kolega doc. dr. Sulejman Topoljak, pa koristim ovu priliku i osjećam obavezu da im se od srca zahvalim i da zamolim Allaha, dž.š., da ih nagradi najboljom nagradom na ovom i budućem svijetu. Ovdje želim spomenuti našeg dragog doc. dr. Šefika Kurdića, koji mi je ukazao čast time što je draga srca ustupio svoj izuzetno vrijedan naučni rad o imamu Maliku i time ovo djelo učinio sadržajnijim. Važnu ulogu u ovom hajirli poslu imao je i naš dragi i poštovani brat, doc. dr. Šukri Ramić koji se i pored mnogo drugih obaveza odazvao i napisao uvod za ovu knjigu. Obojici se zahvaljujem i molim Allaha, dž.š., da ih nagradi za njihova dobra djela. Svom dragom ahbabu i uvaženom kolegi, prof. Senadu ef. Ćemanu, upućujem riječi zahvale za njegov veliki trud uložen u pregled i redakturu arapskog teksta i molim Uzvišenog Allaha da ojača našu bratsku ljubav i uvede nas u Džennet i pridruži društvu poslanika, a.s., Njegovih iskrenih robova, šehida i dobrih ljudi. U ovaj projekat su bili uključeni i ljudi bez kojih ovo djelo ne bi bilo estetski lijepo i stilski dotjerano, zato želim da se i njima svim srcem zahvalim na saradnji, a oni su: lektor prof. Azra Šečić, tehnički urednik Munever Bektaš i dizajner korica Saladin Pašalić.

Želim posebno istaknuti da najveću zaslugu za sve što sam u naučnom radu postigao imaju moji roditelji, hadži Zejneba hanuma i hadži Mustafa, pa zato molim Allaha Milostivog da ih obaspe Svojom milošću i oprosti im njihove grijehe. Neka se Allah, dž.š., smiluje mom mu'allimu, rahmetli hadži Kasimu ef. Mašiću, koji mi

je uvijek davao podršku i poticaj za naučni rad, a moje profesore koji su mi prenijeli korisno znanje, nagradi za njihov trud. Moje poštovanje i posebno mjesto u srcu ima moja supruga Aida hanuma koja je uvijek bila uz mene i strpljivo nosila veliki teret porodičnih obaveza.

I na kraju molim Allaha, dž.š., da oprosti svim vjernicima i vjernicama, da nam poveća korisno znanje i da nas uvede u Džennet. Amin!!!

U Travniku, 25.08.2004. godine

**Hamid Indžić**

# Uvod

Među učenjake koji su ponajviše zadužili muslimanski ummet i ljudski rod ubrajaju se prenosioci i sakupljači Poslanikovih, s.a.v.s, hadisa, poslaničke tradicije i prakse u cjelini. Oni su, uz Allahovu, dž.š., pomoć, sačuvali ogromno znanje od kojeg ljudski rod ima neprocjenjive koristi koja će, inša-Allah, trajati sve do Sudnjeg dana. U najuži krug najistaknutijih prenosilaca i sakupljača hadisa sigurno se može svrstati i imam Malik, svjetlo Medine u svome vremenu, ponajviše zbog zbirke hadisa koju je nazvao Muvetta', nastale u periodu od 148.-159. godine po Hidžri, u doba emevijskog halife Ebu Dža'fera el-Mensura, a koja se po prvi put pojavljuje u prevodu na bosanski jezik.

O vrijednosti Muvetta'a ponajbolje nam govori činjenica da je veliki broj islamskih učenjaka poklanjao dužnu pažnju Muvetta'u, prenoseći ga sa koljena na koljeno, pišući komentare i osvrte na njega, te iznoseći visoke ocjene o hadisima koje on sadrži i inovativnoj metodologiji koju je imam Malik pri sastavljanju te zbirke koristio.

Kroz dugu historiju islamski učenjaci u različitim oblastima, bilo da su živjeli u vrijeme imama Malika ili poslije njega, crpili su znanje iz Muvetta'a. Ipak, čini mi se da su se njime najviše okoristili islamski pravnici zbog specifičnosti koje karakterišu Muvetta' u odnosu na druge hadiske zbirke, a koje su omogućavale pravnicima da lakše dođu do potrebne materije u vezi s određenom temom, problemom, ili dilemom. Ta pravna dimenzija i specifičnosti Malikovog djela ogledaju se u sljedećem:

- samoj materiji koja problematizira pitanja pravne prirode, poput: propisa o abdestu, namazu, postu, zekatu, hadždžu, te propisima iz domena bračnog i krivičnog prava, imovinskopravnih odnosa itd.,

- klasifikaciji materije koja je podijeljena po fikhskim oblastima i temama,

- za oko tri hiljade pitanja je određena pravna mjera,

- pravnim mišljenjima imama Muhammeda ibnul-Hasena eš-Šejbanija, kao i ostalih pravnika koje on spominje.

Zbog svega što je prethodno spomenuto, raduje nas što se Malikov Muvetta', to klasično djelo neprocjenljive vrijednosti, konačno pojavljuje i na bosanskom jeziku, tako da će biti dostupno svima koji taj jezik poznaju na Balkanu, ostalom dijelu Evrope i diljem svijeta.

Ovim projektom polahko se popunjava velika praznina koja je postojala, a moglo bi se reći da još uvijek postoji, kada su u pitanju prevođenja fundamentalnih klasičnih djela iz različitih oblasti islamskih znanosti.

Pojava ovog djela na bosanskom jeziku posebno treba da obraduje one koji se bave islamskim znanostima u užem smislu, jer Malikov Muvetta' je jedno od takvih djela koje poput Sahiha Buharije i Muslima predstavlja osnovnu i neizostavnu literaturu za svaki ozbiljan naučnoistraživački rad u području neke od islamskih znanosti. To ne znači da Muvetta' nije literatura koju ne može koristiti i šira čitateljska publika, naprotiv, lahak stil, razumljivo štivo, obilje komentara i napomena u fusnotama i u samom tekstu hadisa koji su stavljeni između zagrada je ono što je učinilo ovo djelo pristupačnim širem krugu znatiželjnika i zaljubljenika u Poslanikovu, s.a.v.s., tradiciju, ali i u praksu ashaba i tabi'ina, r.a.

Koristim priliku da čestitam bratu Hamidu Indžiću na ovom projektu i molim Allaha, dž.š, da se Malikovim Muvettaom okoristi što veći broj ljudi koji razumiju bosanski jezik. Nadam se da će se nakon prvog dijela Muvetta'a koji je pred nama, u bliskoj budućnosti pojaviti i njegov drugi dio i tako se, uz Allahovu, dž.š., pomoć i podršku, taj veliki projekat kompletirati.

Jezerski, 24. 08.2004.

Dr. Šukrija Ramić

Dekan Islamske pedagoške akademije u Zenici

# PREDGOVOR

Hvala Allahu Gospodaru svih svjetova, salavat i selam donosimo na najodabranijeg poslanika Muhammeda, s.a.v.s., na njegovu porodicu, ashabe i tabi'ine, kao i na one učenjake i praktičare koji slijede njihov put.

Vjerovjesnikov sunnet, koji obuhvata njegove riječi, djela, ili prećutna odobravanja, je na osnovu konsenzusa islamskih učenjaka dokaz iz kojeg crpimo praktična uputstva i njihovim sprovođenjem u djelo približavamo se Allahovom zadovoljstvu. Njegov sunnet je u ulozi komentatora "Zakonika ummeta", plemenite knjige Kur'ana koji pojašnjava njegova značenja, tumači ono što je sažeto, specifizira općenito i ograničava generalno. Sunnet je drugi izvor Šerijata i dolazi odmah nakon Kur'ana. Uzvišeni Allah dž.š. u Kur'anu kaže: "Mi smo ti objavili Kur'an da pojasniš ljudima ono što im je objavljeno."[1] Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije od sebe donosio propise, naprotiv, u situacijama gdje nije bilo konkretnog teksta objave koristio bi svoj idžtihad u donošenju šerijatskih propisa nakon čega bi Allah potvrdio ispravnost njegovog idžtihada, a u nekim slučajevima ga i osporio, objašnjavajući mu i ukazujući na grešku. Obzirom na to da je njegov idžtihad bio pod direktnom kontrolom i prismotrom objave, daje mu se isti zakonodavni status kao što to ima i tekst Kur'ana. Uzvišeni Allah kaže: "On (Muhammed) ne govori po hiru svome, to nije ništa drugo do objava koja mu se objavljuje."[2] Allah, dž.š., je slijeđenje Poslanika, s.a.v.s., u njegovom idžtihadu učinio obligatornim, isto kao što je obligatorno slijeđenje onoga što prenosi od svoga Gospodara. Allah, dž.š., veli: "Ono što vam Poslanik da, to prihvatite, a što vam zabrani, toga se klonite."[3]

Allah, dž.š., je sačuvao Svoju Knjigu od iskrivljavanja i promjene tako što je sačuvao njene propise, a Vjerovjesnikov sunnet je drugi izvor tih propisa koji pojašnjava i daje komentar tim

---

[1] En-Nahl, 44.

[2] En-Nedžm, 3.,4.

[3] El-Hašr, 7.

propisima sa kojim je došao Kur'an. Zato je očuvanje Kur'ana onakvim kakav je objavljen uslovljeno očuvanjem njegovih propisa, a to nužno iziskuje i zahtjeva očuvanje sunneta Allahova Poslanika, s.a.v.s. Allah, dž.š., kaže: "Mi smo objavili Kur'an i Mi ćemo ga čuvati."[4]

Upravo radi toga Uzvišeni Allah je odabrao ljude koji će izvršiti ulogu očuvanja sunneta, njegovih rivajeta i pročistiti ga od svega onoga čime su ga nastojali zaprljati novotari i griješnici. Ti ljudi su ga memorisali, zapisali, a njegove predaje provjerili i ispitali još u prvom stoljeću po Hidžri. Na početku drugog stoljeća počelo je sistematsko pisanje sunneta, kao što je bio slučaj i sa ostalim naukama, kada su učenjaci istraživali hadise i njihove lance prenosilaca otkrivajući skrivene mahane i kritički prilazili ocjeni svakog prenosioca, što je bila osnova razvoju posebne nauke (el-džerhu vet-ta'dilu), tako da nije bilo nauke koja je u tolikoj mjeri bila pod lupom istraživanja, pročišćavanja i kritičkog pristupa, kao što je to bila hadiska nauka.

Jedan od prvih koji su sakupili hadise u posebne zbirke u prvoj polovici drugog stoljeća po hidžri bio je imam Ebu Abdillah Malik ibn Enes el-Asbehi, učenjak Medine i njen imam. Sabrao je hadise u zbirku koju je nazvao Muvetta', a u nju je uvrstio pouzdane hadiske predaje od stanovnika Hidžaza, riječi i mišljenja ashaba i fetve tabi'ina. Medina je u to vrijeme bila centar boravka i okupljanja uleme i hafiza hadisa koji su preuzeli znanje od poznatih ashaba koji su boravili u Hidžazu i od sedam čuvenih pravnika (fekiha) Medine. U njoj su vjerno pamćene riječi i mišljenja ashaba i tabi'ina. Njegova zbirka je postala nadaleko poznata i općeprihvaćena od uleme koja je dolazila iz raznih krajeva, bez obzira na različitost mezheba u fikhu. Pročuli su se i prenosioci hadisa ove zbirke među kojima je imam Muhammed ibnul-Hasan eš-Šejbani, učenik i savremenik imama Ebu Hanife. Ovaj njegov rivajet ima svoje specifičnosti i odlike koje ćemo malo kasnije i navesti, pa je zato poznat pod nazivom "Muhammedov Muvetta'."

---

[4] El-Hidžr, 9.

# IMAM MALIK IBN ENES - AUTOR DJELA MUVETTA'

On je jedan od najpoznatijih imama, šerijatskih pravnika, šejhul-islam, poznati učenjak Medine i emirul-mu'minin u hadisu, kako ga je opisao Jahja ibn Mei'n. Ime njegove majke bilo je Ãlija bint Šerik ibn Abdir-Rahman ibn Šerik el-Esedijje, a njegovog pradjeda Ebu Malik koji je bio ashab i učesnik svih bitaka sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., izuzev bitke na Bedru. Ebu Malikov sin, Malik, djed imama Malika ibn Enesa, je bio istaknuti ãlim među tabi'inima i jedan od onih koji su nosili tijelo halife Osmana ibn Affana, r.a., ka mezaru u kojem je sahranjen, kako spominje kadija Ebu Bekr ibnul-'Ala' el-Kušejri. Imam Malik je imao sinove Jahja'a, Muhammeda i Hammada, i kćerku Fatimu. Jahja je bio jedan od prenosilaca zbirke Muvetta', a Muhammed je imao sina Ahmeda koji je slušao Muvetta' direktno od svoga djeda.

Imam Malik se rodio u Medini 93. godine po Hidžri koja je tada bila centar hilafeta, boravište najboljih sljedbenika ovog ummeta, izvor vjerskih nauka i saznanja odakle se proširilo svjetlo znanja po ostalim dijelovima islamske države. Ona je bila domovina sedam poznatih šerijatskih pravnika iz generacije tabi'ina koji su je ispunili znanjem i doprinijeli njenom čuvenju. Njeni stanovnici su s koljena na koljeno prenosili hadise koje su čuli od svojih očeva i djedova, pa je imam Malik preuzeo to znanje od njih i postao najeminentniji učenjak koji je slušao i učio pred blizu stotinu ãlima, da bi premašio ulemu svog vremena u znanju. Mase su hrlile da ga slušaju i dolazili su iz svih krajeva svijeta. Tabi'ini su posvjedočili da se radi o izuzetnom stručnjaku islamskog prava, hadisa i bogobojaznom ãlimu. Od njega se prenose riječi: "Svojom rukom sam zapisao stotinu hiljada hadisa." Hadise je prenio od Nafi'a, Ibn Omerovog sluge, Ibn Šihaba ez-Zuhrija, Ebuz-Zinada, Abdur-Rahmana ibnul-Kasima, Ejjuba es-Sahtijanija, Jahja ibn Sei'da el-Ensarija, A'iše bint Sa'd ibn Ebi Vekkas i drugih. Blizu sedamdeset godina je proveo posvetivši se hadisu i davanju fetvi. Od njega su hadise prenijeli stanovnici Hidžaza, Jemena, Iraka, Horasana, Šama, Egipta i Endelusa. Među najpoznatijim učenjacima koji su od njega prenosili hadise su: Sufjan ibn Sei'd es-Sevri, Abdul-Melik ibn

Džurejdž, Abdur-Rahman ibn 'Amr el-Evzai', El-Lejs ibn S'ad, Muhammed ibn Abdir-Rahman ibnul-Kevseri, Sufjan ibn 'Ujejne, Nafi' ibn Ebi Nu'ajm, Sulejman ibn Nehran el-E'ameš, Hammad ibn Seleme, Hammad ibn Zejd, Šerik ibn Abdillah el-Kadi, Muhammed ibn Idris Eš-Šafi'i, Abdullah ibn Mubarek, El-Velid ibn Muslim.

Diskutabilno je da li je imam Ebu Hanifa prenio neke hadise od imama Malika i po tom pitanju postoje oprečna mišljenja, ali ono u što nema sumnje je da je Ebu Hanifin učenik Muhammed ibnul-Hasan eš-Šejbani jedan od prenosilaca Muvetta'a.

Tabi'ini i generacija nakon njih su hadis: "Uskoro će vam ljudi izdaleka dolaziti, pa neće naći nekoga ko je učeniji od ãlima Medine", protumačili da se ovaj hadis, u kojem Poslanik, s.a.v.s., najavljuje dolazak te osobe, odnosi na imama Malika. Ovaj hadis bilježi imam Tirmizi i za njega kaže da je na stepenu hasen hadisa, sličan bilježi i Ibnu Hibban u svom "Sahihu", Hakim u "Mustedreku", Ahmed u "Musnedu", Nesai u "Sunenu" i drugi. Abdur-Rezak es-San'ani je rekao: "Smatramo da se hadis odnosi na Malika, jer su samo njega nazivali "učenjakom Medine" i samo su njemu mnogi dolazili izdaleka da bi iz njegovih usta čuli hadise." Ebu Mus'ab veli: "Ljudi su u ogromnom broju stvarali gužvu pred vratima Malikove kuće gdje bi se borili za mjesto želeći da od njega prime znanje." Malik nije posegnuo za davanjem fetvi i prenošenjem hadisa dok nije dobio dozvolu i saglasnost sedamdeset ãlima Hidžaza da je kompetentan za taj posao. On je hadise prihvatao samo od pouzdanih prenosilaca. Ibn 'Ujejne veli: "Nije bilo strožijeg i preciznijeg kritičara, kao i većeg poznavaoca ravija i njihovih biografija od Malika." Imam Nesai je rekao: "Allahovi čuvari znanja Allahovog Poslanika, s.a.v.s., su: Šu'be ibnul-Hadždžadž, Malik ibn Enes i Jahja ibn Sa'd el-Kattan." A Ibn Mei'n kaže: "Ne plaši se da pitaš o ljudima od kojih Malik bilježi hadise, svi su oni povjerljivi i pouzdani, osim jednog ili dvojice." Ibn Mei'n je vjerovatno mislio na Ebu Umejjeta Abdul-Kerima ibn Ebil-Meharika. Imam Šafi'i je rekao za Malika: "Ako čuješ hadis koji prenosi Malik, objeručke ga prihvati." A imam Zehebi ga je ovako opisao u djelu "Tabekatul-huffaz": "Kod Malika su se objedinile karakteristike koje ne znam da je iko drugi imao;

dugačak život, deredža (visok stepen) rivajeta, oštroumnost, razumijevanje, širina znanja, slaganje svih imama da je bio autoritet u fikhu i bilježio sahih rivajete. Preselio je na ahiret u nedjelju 10. rebi'ul-evvela 179. godine po Hidžri, a džennazu mu je klanjao Abdullah ibn Muhammed ibn Ibrahim ibn Muhammed ibn 'Ali ibn 'Abbas, tadašnji gradonačelnik Medine. Ukopan je u mezarluku "Beki'a", blizu samih ulaznih vrata Poslanikove, s.a.v.s., džamije. Nevevi je rekao: "Posljednje riječi su mu bile: 'Allahu pripada sve što je bilo prije i što dolazi poslije.'"

## IMAM MUHAMMED IBNUL-HASEN EŠ-ŠEJBANI

Njegovo puno ime je Ebu Abdillah Muhammed ibnul-Hasen ibn Firkad eš-Šejbani. Rođen je 132. hidžretske godine u Vasitu, a porijeklom je iz okoline Damaska, tačnije iz sela Haresta i jedan je od najbližih učenika Ebu Hanife. Njegov otac je doselio u Irak, a Muhammed mu se rodio u Vasitu, dok je djetinjstvo i mladost proveo u Kufi učeći pred imamom Ebu Hanifom. Pored imama Ebu Hanife znanje je sticao i od Ebu Jusufa, Mis'ar ibn Kidaha, Sufjan es-Sevrija, 'Amr ibn Zerra'a, Malik ibn Migvela, Malik ibn Enesa, Evza'ija, Rebi'e ibn Saliha, Ibnul-Mubareka i drugih.

Postavljen je za kadiju u mjestu Rikka za vladavine Harun er-Rešida, a kasnije je smijenjen sa te dužnosti. Preselio je na ahiret 189. hidžretske godine. Imam Nevevi je za njega kazao: "U njegovom idžtihadu je preovladavala upotreba kijasa (analogije) i ostalih racionalnih argumenata u čemu je posebno napredovao, pa je po tome postao prepoznatljiv i nadaleko poznat. Od Muhammeda se prenosi da je za sebe rekao: "Od mog oca sam naslijedio 30 hiljada dirhema od kojih sam 15 hiljada potrošio na izučavanje poezije i gramatike arapskog jezika, a drugih 15 hiljada na proučavanje hadisa i fikha." Učenjaci su mu odali priznanje time što su ga nazivali imamom u fikhu i arapskom jeziku. Imam Šafi'i je za njega rekao: "Kad god bih ga čuo da uči Kur'an, pomislio bih da je Kur'an objavljen njegovim jezikom (toliko je bio rječit i vješt u jezičkim disciplinama op.prev.) Ahmed ibn Hanbel je rekao: "Kada

bi u nekoj mes'eli postojalo mišljenje trojice učenjaka, ne bi se čulo za nekog ko im proturječi." Upitali su ga: "A ko su oni?" Odgovorio im je: "Ebu Hanife, Ebu Jusuf i Muhammed ibnul-Hasen; Ebu Hanife je najbolje od njih trojice poznavao kijas, Ebu Jusuf hadis, a Muhammed arapski jezik. Ibn Kemal-paša ga je ubrojao u mudžtehide hanefijskog mezheba koji se nije razilazio sa imamom Ebu Hanifom u usulu (temeljima na kojim počiva mezheb), ali je imao svoje zasebne stavove koji su bili različiti od stavova Ebu Hanife u furu'u (pojedinačnim, sporednim pitanjima). Ibn Kemalu je uzvratio Abdul-Hajj el-Leknevi ističući da se Muhammed ibnul-Hasen često razilazi sa Ebu Hanifom i u usulu.

Muhammed je slušao Muvetta' od Malika tri godine. Imam Šafi'i prenosi da je čuo Muhammeda da kaže: "Kod Malika sam proveo tri godine i čuo sam od njega više od 700 hadisa. Kada bi Malik tumačio hadise, njegova kuća bi bila krcata ljudima žednih znanja. Toliko je ljudi dolazilo da ga sluša, da je kuća postala pretijesna da primi toliki broj znatiželjnika."

Ako usporedimo rivajet Jahja ibn Me'ina i rivajet Muhammed ibnul-Hasena od imama Malika, možemo primijetiti sljedeće:

- Jahja el-Lejsi je veći dio Muvetta'a čuo direktno od imama Malika, dok je jedan dio čuo od njegovih učenika, a Muhammed ga je kompletnog čuo od Malika lično.

- Svi rivajeti hadisa kod Muhammeda dostižu senedom do Poslanika, s.a.v.s., ili do nekog od ashaba, dok kod Jahja-a pojedina poglavlja ne sadrže rivajete hadisa, već se radi o idžtihadu po određenim fikhskim mes'elama koje se prenose od imama Malika i drugih učenjaka.

- Muvetta' koji prenosi Muhammed sadrži mnoge rivajete koji su preneseni od Malika i drugih učenjaka što predstavlja dodatak onome što prenosi Jahja isključivo od imama Malika.

- U Muvettau koji prenosi Muhammed se nalaze mnoga pitanja po kojima se on ne slaže sa Malikom, Ebu Hanifom i njegovim učenicima. Njegova verzija Muvette je puna idžtihada učenjaka Iraka i Hidžaza, što u sebi ne sadrži rivajet Jahja el-Lejsa.

- Ako su Muhammedu neki muhaddisi zamjerili to što po njihovim riječima nije bio stabilnog hifza (pamćenja hadisa), to isto su rekli i za Jahja-a o kojem Ibn Hadžer veli: vrlo iskren, fekih, malo poznaje hadis. To isto za njega su rekli i Ebu Davud, Jahja ibn Me'in, Ibn Abdil-Berr i Ebu 'Amr ibn 'Ali.

Nema sumnje da je Muhammed bio veoma precizan i vjerodostojno prenio ono što je čuo od Malika i u tome se svi učenjaci slažu. Prema tome ne smetaju tome riječi Nesaija koji kaže da su hadisi, koje prenosi od nekoga drugog osim imama Malika, uglavnom slabi. To što se on ne ubraja u muhaddise, također ne utiče na vrijednost njegovog rivajeta, niti ima neku težinu to što se ubraja u one učenjake kod kojih preovladava upotreba racionalnih dokaza. Iako u njegovom rivajetu Muvetta-a ima slabih hadisa ili esera, ipak najveći broj takvih bilježi od nekog drugog, a ne od imama Malika. Muhammed je postao nadaleko poznat po djelu: "Kitabul-asar", dok Jahja nije imao drugih hadiskih djela osim njegovog rivajeta Muvette.

## NEKE NAPOMENE VEZANE ZA MUHAMMEDOV NAUČNI PRISTUP MUVETTAU

1) U svom rivajetu Muvetta'a, Muhammed spominje svoj idžtihad koji je nekada u skladu sa mišljenjem Malika, a nekada se sa njim razilazi u mišljenju. Na kraju konstatuje riječima: "I ovo uzimamo (smatramo ispravnim), fetva se po njemu donosi, na to mišljenje se oslanja, po tome ummet postupa, to je ispravno, to je najpoznatije" i sl.

2) Kada nešto prenosi od svojih učitelja kaže: "Obavijestio nas je", a u svom rivajetu od njih ne kaže: "Čuo sam", niti "Kazivao nam je".

3) Ni u svom Muvettau, niti u djelu "Kitabul-asar" ne spominje mezheb Ebu Jusufa, što ne znači da se sa njim slaže ili ne slaže, iako je uobičavao u svom djelu "El-Džami'us-sagir" da ga ne spominje, osim u slučaju kada se slaže sa mišljenjem Ebu Jusufa.

4) Pod pojmom “la be’se” (ništa, ne smeta) podrazumijeva dopuštenost (dževaz), a kada kaže “Jenbegi keza ve keza” (neophodno je tako i tako) podrazumjeva ono što se može svrstati pod kategoriju vadžiba i pritvrđenog sunneta.

5) Pojam “eser” kod njega ima šire značenje koje obuhvata merfu’, a također i mevkuf hadis koji se bilježi od ashaba ili nekoga od tabi’ina.

6) U njegovom rivajetu Muvetta’a ima nešto slabih hadisa od kojih se neki mogu podići na stepen hasena li gajrihi zbog mnoštva rivajeta istog hadisa koji su došli putem drugih predaja.

## KOMENTARI MUHAMMEDOVOG RIVAJETA MUVETTA’A

- “El-Fethur-Rahmani” od Ibrahima ibnul-Husejna ibn Ahmeda, poznatijeg kao Biri Zadeh el-Hanefija, muftije Mekke. Preselio je na ahiret 1099. hidžretske godine.

- “Šerh muškilatil-Muvetta’ “od Alije ibn Muhammeda ibn Sultana el-Karija el-Mekkija el-Hanefija. Preselio je na ahiret 1014. hidžretske godine.

- “El-Muhejje’u fi kešfi esraril-Muvetta’ “od Osmana ibn Ja’kuba et-Turkmanija el-Islambulija koji je živio u drugoj polovici 12. stoljeća po Hidžri.

- **“Et-Ta’likul-mumeddždžed ‘ala Muvetta’ Muhammed’** od Muhammeda Abdul-Hajja ibn Abdul-Halima Ebul-Hasenata el-Leknevija. Rodio se 1264. h.g., a preselio na ahiret 1304. h.g.

# RAD DR. ŠEFIKA KURDIĆA O IMAMU MALIKU IBN ENESU, OBJAVLJEN U ČASOPISU "NOVI HORIZONTI"

Imam Malik jedan je od najvećih imama u hadisu i fikhu. Bio je među najpouzdanijim prenosiocima riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Sened u kome se on nalazi naziva se zlatnim lancem prenosilaca! Njegov Muvetta' jedno je od najautentičnijih djela iz oblasti hadiske znanosti!

Puno ime mu je Ebu Abdullah Malik b. Enes b. Malik b. ebi Amir b. Amr b. el-Haris b. Gajman b. Husejl b. Amr b. el-Haris el-Himjeri el-Asbehi el-Medeni.[5] Majka mu se zvala 'Alija bint Šerik b. Abdirrahman el-Ezdijja. Njegov djed Malik pripadao je starijoj generaciji tabi'ina. Prenosio je hadis od Omera, Talhe, 'Aiše, Ebu Hurejre i Hassana b. Sabita, r.a. Uz to, bio je jedan od onih koji su nosili Osmana, r.a, noću, nakon ubistva do mjesta gdje je ukopan!

Historičari nisu saglasni u vezi sa biografijom njegovog djeda Ebu 'Amra. Neki kažu da je bio od starijih ashaba i da je sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s, učestvovao u svim bitkama, izuzev bitke na Bedru.[6] Međutim, po mnogima, ispravnija verzija je ona koju zastupa Hafiz ez-Zehebi, a koju preferira Hafiz ibn Hadžer, a to je da je njegov pradjed bio muhadrem tj. da je primio islam u vrijeme Poslanika, s.a.v.s., ali ga za života nije vidio![7]

Imam Malik rođen je u Medini. Inače, njegovo porijeklo seže do Zu Asbeha, jednog od poznatih jemenskih plemena. Obzirom da se jedan od njegovih predaka preselio u Medinu i tamo se nastanio, Imam Malik je i rođen u tom gradu.[8]

---

[5] Vidi: Sijeru a'lami-n-nubela', 8/48-49 i Tehzibu-t-tehzib, 4/6.

[6] Vidi: Es-Sujuti, Tenviru-l-havalik, šerh ala Muvetta' Malik, 3/164.

[7] Ibn Hadžer, El-Isabe fi temjizi-s-sahabe, 4/144.

[8] Vidi: Muhammed Muhammed Ebu Zehv, El-Hadisu ve-l-muhaddisune, str. 287.

Kada je u pitanju godina rođenja ovog imama, postoje različite verzije. Navode se sljedeće godine: 90, 93, 94, 95, 96 i 97.[9] Međutim, gotovo svi autori preferiraju 93, kao godinu njegovog rođenja.[10] Rijetki su autori koji daju prednost nekoj drugoj godini, kao što su, recimo, Ibnu-d-Dejbe' eš-Šejbani i šejh El-Huli, koji smatraju da je imam Malik rođen 95. god. po Hidžri.[11]

## U POTRAZI ZA ZNANJEM

Odrastao je u rodnom mjestu i tu je tražio znanje od najvećih učenjaka iz generacije tabi'ina. Još kao dijete počeo je izučavati islamske discipline. Prvo je naučio Kur'an, a onda prelazi na učenje hadisa. Imao je izrazito razvijenu memoriju, što se posebno uočavalo kod pamćenja hadisa. Imao je običaj na koncu vezivati onoliko čvorova koliko bi čuo hadisa, a onda bi sam sebe provjeravao koliko je hadisa, od tog broja, zapamtio.[12]

Budući da je imam Malik jedan od rijetkih islamskih učenjaka koji je životni vijek proveo u rodnom mjestu, onda je jasno da je znanje apsorbirao samo od medinskih učenjaka i onih koji su dolazili u Medinu prilikom obavljanja hadždža.

---

[9] Provjeri: Es-Sujuti, Tenviru-l-havalik, 3/164 i dr. Ahmed Eš-Širbasi, El-E'immetu-l-erbe'a, str. 70-71.

[10] Uporedi: Sijeru a'lami-n-nubela', 8/49, El-Kasimi, El-Fadlu-l-mubin, str. 227, dr. Muhammed Kjamil Husejn, Predgovor u knjizi: Muvetta' Malik, str. 23, dr. Subhi Es-Salih, Ulumu-l-hadisi ve mustalehuhu, sxtr. 388; Muhammed es-Sabag, El-Hadisu-n-nebevi, str. 327 i dr Muhammed Udžadž el-Hatib, Usulu-l-hadisi, str.343.

[11] Vidi: Dr. Mustafa es-Siba'i, Es-Sunnetu ve mekjanetuha fi-t-tešri'i-l-islami, str. 430 i El-Huli, Tarihu fununi-l-hadisi-n-nebevi, str. 42.

[12] Šire o tome: Dr. A. eš-Širbasi, cit. djelo, str. 72.

## UČITELJI

Imam Malik je učio pred velikim brojem učitelja. Od svakog je crpio što je mogao više znanja, a posebno se usmjerio na hadisku znanost. Tako En-Nevevi navodi da je sticao znanje od 900 učitelja, od čega je bilo 300 učenjaka iz druge generacije - tabi'ina, a 600 iz treće generacije, dakle, etba'i-i-tabi'ina. [13]

Najviše uticaja na njegovo intelektualno profiliranje, očito je, ostavio je Ebu Bekr Abdullah b. Jezid, poznatiji kao Ibn Hurmuz (umro 148. god. po H.), uz koga je Malik učio sedam ili osam godina. Poznata je Malikova izjava u vezi s tim u kojoj kaže: "Dolazio sam Ibn Hurmuzu u ranu zoru, a iz njegove kuće sam izlazio noću!" [14]

Koliko je Malik bio žedan znanja i druženja sa svojim učiteljem, najbolje ilustrira predaja u kojoj se kaže da je Ibn Hurmuzovom dječaku, prilikom ulaska u kuću, davao hurme, naglasivši mu: "Ako vas neko bude pitao za šejha, recite mu da je zauzet!"[15] Dakle, htio je da mu se učitelj sav preda i da sve od njega preuzme i zapamti! Koliko je bio blizak svom učitelju najbolje potvrđuje činjenica da je mnoge učiteljeve tajne jedino znao Malik, dok ih drugima Ibn Hurmuz nikada nije odavao! [16]

Jedan od najznačajnijih Malikovih učitelja bio je, nesporno, Ibn Šihab ez-Zuhri (umro 124.god. po H.). On je bio jedan od najvećih učenjaka tog vremena i osoba za koju se smatra da je prvi počeo bilježiti hadise. Bio je kadija i muftija u Šamu za vrijeme Emevija, pa kada bi dolazio u Medinu, grupe zainteresiranih, među kojima je bio i Malik, okupljale su se oko njega i pokušavale iskoristiti njegovo znanje. Od njega Malik bilježi 132 predaje u

---

[13] Uporedi: Dr. A. Eš-Širbasi, cit. djelo, str. 73.

[14] Dr. Muhammed Kjamil Husejn, cit. djelo, str. 23

[15] Eš-Širbasi, cit. djelo, str. 73.

[16] Dr. M. K. Husejn, spomenuto djelo, str. 23

svom Muvettau. Od tog broja 92 su musned-predaje, a ostale su munkati' i mursel-predaje.[17]

Značajan učitelj od koga je, uz hadis, očito je, iskoristio dosta i u šerijatskopravnim znanostima, bio je Rebi'a b. Ebi Abdir-Rahman (umro 136. god. po H.). Inače, Malik je puno vremena proveo u njegovim kružocima, pa, zato, i prenosi veliki broj predaja od njega. Kada je njegov učitelj Rebi'a umro, Malik je, sa sjetom, uzdahnuo: "Smrću Rebi'e nestalo je slasti fikha!"[18] Očito je da je Malik još vrlo rano slušao predavanja Rebi'a b. Ebi Abdir-Rahmana, što potvrđuje predaja u kojoj ga njegova majka savjetuje: "Idi Rebi'i i nauči od njega lijepo ponašanje i postupke, prije nego što počneš sticati znanje!"[19] Analize pokazuju da je Malik u Muvetta'u uvrstio 12 hadisa, koje je čuo od ovog učitelja od čega su pet musned-predaje![20]

Nafi' Mevla Abdullah b. Omer, r.a., (umro 120. god. po H.) također, je jedan od najvećih i najznačajnijih učitelja imama Malika. On je, zbog svoje učenosti, bio prozvan Fekihom Medine. Malik se obavezao svakodnevno kod njega provoditi pola dana. Izuzetno je cijenio hadise koje mu je on prenio od Ibn Omera, r.a., a on od Poslanika, s.a.v.s., pa je, zato, i izjavio: "Nije me zabrinjavalo što hadis nisam čuo od drugoga, kada bih ga čuo od Nafi'a, koji on prenosi od Ibn Omera, r.a!"[21] Inače, ovaj lanac prenosilaca: Malik od Nafi'a, on od Ibn Omera, r.a., a on od Vjerovjesnika, s.a.v.s., naziva se - kako smatra imam Buhari i brojni drugi hadiski

---

[17] Navedeni izvor i strana. Uporedi: Ibn Kajjim, A'lamu-l-muvekki'in, 3/84, u kojima spominje Ibn Šihaba i Rebi'u, kao dva značajna Malikova učitelja.

[18] 14. Eš-Širbasi, cit. djelo, str. 73.

[19] Ibn Abdu-l-Berr, Tedžridu-t-temhid, str. 34.

[20] Uvod u Muvetta', str. 25.

[21] El-Hakim, Ma'rifetu-l-ulumi-l-hadisi, str. 53 i Es-Sujuti, Tedribu-r-ravi, str. 35.

stručnjaci - zlatnim lancem prenosilaca![22] Malik u Muvetta'u od ovog učitelja bilježi 80 hadisa.[23]

Učitelj koji je ostavio nesporan uticaj na imama Malika bio je, svakako, i Dža'fer es-Sadik, koga ši'ije smatraju svojim imamom, od koga u Muvetta'u prenosi 9 hadisa i to: 5 musned i 4 munkati'-predaje.[24]

Inače, Dža'fer es-Sadik je dvojako tretiran. On je jedna ličnost za Ehlisunnetsku ulemu i umjerene historičare, a druga za pojedine ekstremne ši'ije. Očito je da su mu pojedini ekstremni pripadnici ši'ija pripisali ono što njemu, doista, ne pripada.

Od ostalih učitelja izdvojićemo samo neke: Amir b. Abdillah b. ez-Zubejr, Zejd b. Eslem, Se'id el-Makburi, Ishak b. Abdullah b. Ebi Talha, Abdullah b. Dinar, Ebu-z-Zinad Abdullah b. Zekvan, Hišam b. Urve, Jahja b. Se'id el-Ensari, Muhammed b. el-Munkedir, Salim Ebu-n-Nadr, Ejjub es-Sihtijani, Humejd et-Tavil, Humejd b. Kajs el-A'redž i dr.[25]

## UČENICI

Imam Malik ostavio je generaciju izvrsnih učenika. Čak su i najpoznatiji imami u njegovo vrijeme bili njegovi učenici. Obzirom da je živio u gradu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., svi koji su odlazili na hadž i svraćali u taj grad, nezaobilazno su posjećivali Malika i saznavali od njega. Jedni su ostajali i van sezone hadža, kako bi što više saznali od njega. Osim toga, njegov dugi životni vijek - blizu 90 godina - bio je razlogom da ga je imala priliku čuti i od njega

[22] Dr. M.K.Husejn, Uvod u Muvetta', str. 25.

[23] Navedeno djelo, str. 26.

[24] Vidi: Sijeru a'lami-n-nubela', 8/49-51; Tehzibu-t-tehzib, 4/6 i dr. A. eš-Širbasi, cit. djelo, str. 74.

[25] Vidi šire: Sijeru a'lami-n-nubela', 8/52-54; Ibn Kesir, El-Bidaje ve-n-nihaje, 10/188; Tehzibu-t-tehzib, 4/6-7 i eš-Širbasi, cit. izvor, str. 82-83.

preuzeti zavidno znanje, doista, velika skupina zaljubljenika u islamske znanosti!

Tako od njega prenose brojne predaje čak i njegovi učitelji i veliki islamski učenjaci, kao što su, recimo: Ez-Zuhri, Hišam b. 'Urve, Jahja b. Ebi Kesir, Ejjub es-Sihtijani, Rebi'a b. Ebi Abdir-Rahman, Jahja b. Se'id el-Ensari, Musa b. 'Ukbe, Ebu Suhejl i dr.

Zatim njegovi vršnjaci i kolege imami u raznim islamskih disciplinama, kao što su: Ebu Hanife, Ebu Jusuf, Muhammed b. Hasan eš-Šejbani, el-Evza'i, Šu'be, Sufjan es-Sevri, Sufjan b. 'Ujejne, Lejs b. Sa'd, Hammad b. Seleme, Hammad b. Zejd, Abdullah b. El-Mubarek, Veki' b. El-Džerrah, Jahja el-Kattan, Ebu Davud et-Tajalisi, Jahja b. Jahja el-Lejsi i dr.

Među njegovim brojnim učenicima bili su: Abdullah b. Vehb, Abdur-Rahman b. el-Kasim, Ešheb b. Abdul-'Aziz, Esed b. el-Furat, Abdul-Melik b. el-Madžišun, Abdullah b. Abdul-Hakem i dr.[26]

Inače, posljednji učenik koji prenosi Muvetta' direktno od Malika bio je Ebu Huzafe Ahmed b. Isma'il es-Sehmi, koji je živio - kako tvrdi Hafiz ez-Zehebi - 80 godina nakon smrti imama Malika![27]

Muhammed b. Hasan eš-Šejbani, jedan od najpoznatijih Ebu Hanifinih učenika i jedan od velikih učenjaka hanefijske pravne škole, bio je učenik Imama Malika u hadisu i hadiskim znanostima i, mora se konstatovati, Malik mu je itekako pomogao da stasa u velikog hadiskog stručnjaka! Muhammed priznaje: "Pred Malikovim vratima sam stajao tri godine i čuo iz njegovih usta više od 700 hadisa!"[28]

---

[26] Sijeru a'lami-n-nubela', 8/54.

[27] Eš-Širbasi, cit. djelo, str. 83.

[28] Navedeni izvor, str. 74.

## ODNOS PREMA HADISU

Ljubav prema hadisu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., bila je prepoznatljiva crta ovog islamskog velikana. Upravo zbog te ljubavi, izuzetne angažiranosti i posebnog doprinosa ovoj islamskoj disciplini, postao je imam u ovoj oblasti, a sened u kojem se on nalazi, proglašen je, kod najvećih hadiskih stručnjaka, najutentičnijim senedom! Uz to, ocijenjen je do maksimuma povjerljivim, pouzdanim i preciznim, kada je u pitanju prenošenje hadisa i hadiskog teksta! Njegova preciznost u hadisu bila je paradigmatična, pa, otuda i izjave hadiskih stručnjaka o njegovoj temeljnosti u ovoj oblasti.

Tako Sufjan kaže: "Kritika imama Malika u vezi sa prenosiocima hadisa bila je do kraja rigorozna!" [29]

'Ali b. el-Medini veli: "Nije mi poznato da je Malik bilo čiji hadis izostavio izuzev onaj u kojem je neki nedostatak primijetio!"[30]

Imam Šafi'i konastatira: "Ako bi bilo šta sumnjivo primijetio u hadisu, Malik bi ga izostavljao!" [31]

Naravno, ovaj stepen u hadiskoj znanosti ne može se tek tako steći. Zato je trebalo uložiti maksimalan napor, trud i odricanje. To sam Malik dočarava kada kaže: "Svojom rukom sam napisao 100.000 hadisa!" Inače, brojni autori smatraju da je tih 100.000 hadisa Imam Malik znao napamet! [32]

Na drugom mjestu kaže: "Ovo znanje (tj.hadis) je vjera, pa pazite od koga ga preuzimate! Ja sam zapamtio 70 onih koji su govorili: 'Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.', kod ovih stubova - aludirajući na stubove Vjerovjesnikove, s.a.v.s., džamije - međutim, ja ništa od njih nisam preuzeo! Ima nekih kojima bih povjerio kuću

---

[29] Isti izvor i strana.

[30] Isti izvor i strana.

[31] Navedeno djelo i str.

[32] Navedeno djelo i str.

punu zlata i oni to ne bi pronevjerili, međutim, oni nisu stručnjaci u hadisu!"[33]

Imam Malik se, s krajnjim respektom odnosio spram hadisa Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tako, kada bi ga ljudi pitali za neki šerijatskopravni propis, on bi im, bez prethodnih priprema, odgovorio ili fetvu izdao, međutim, kada su ga pitali za neki hadis, on ne bi izišao iz kuće dok ne bi uzeo abdest, namirisao se, počešljao bradu i obukao najljepše odijelo koje je imao, a onda bi tako skrušeno izišao, iz respekta prema hadisu i onome ko je hadis izgovorio![34]

Bilježi se da ga je, dok je citirao jedan hadis, škorpion ujeo 16 puta, a on je trpio bol i nije prekinuo citiranje riječi Vjerovjesnika, s.a.v.s. Kada su ga, nakon toga, upitali: Zašto na vrijeme nije prekinuo citiranje tog hadisa, odgovorio je: "Trpio sam iz respekta prema Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.!"[35]

Kada bi citirao hadis, nikada to ne bi činio povišenim tonom. Također, nikada nije oponirao hadisu. Katkada bi pokazivao na kabur Allahovog Poslanika, s.a.v.s, izjavivši: "Od svakog se može uzeti i odbaciti, izuzev od stanovnika ovog kabura!", misleći na Vjerovjesnika, s.a.v.s.![36]

Upravo zbog te neizmjerne ljubavi spram Poslanika islama, s.a.v.s., nije htio ni njegov grad nikada napuštati, izuzev za vrijeme obavljanja hadžskih obreda! Tako su mu neke halife nudile da preseli u Bagdad, tadašnju islamsku prijestonicu, da tamo širi svoje ogromno znanje, što je Malik odbio, žarko želeći ostati u Medini, u susjedstvu Vjerovjesnikovog, s.a.v.s., kabura![37]

Zna se da nikada nije ni na jednoj jahaćoj životinji prohajao Medinom upravo iz poštovanja prema tijelu Poslanika, s.a.v.s., koje

---

[33] El-Gazali, Ihjau ulumi-d-din, 1/46. Uporedi: Eš-Širbasi, cit. djelo, str. 74.

[34] Es-Sujuti, Tenviru-l-havalik, 3/166.

[35] Eš-Širbasi, cit. djelo, str. 75.

[36] Spomenuti izvor, str. 76.

[37] Spomenuti izvor i strana.

je tu pokopano! Malik kaže: "Stidim se da jašem životinju koja bi svojim kopitama gazila zemlju koja u svojoj utrobi drži tijelo Allahovog Poslanika, s.a.v.s!!!"[38]

## MUVETTA'

Najpoznatije njegovo djelo je Muvetta'. Na njemu je Imam Malik aktivno radio, kako navodi šejh Muhammed Ebu Zehre, oko 11 godina, i to od 148. do 159. god. po Hidžri[39]. Inače, u sređivanje i dotjerivanje tog djela utrošio je punih 40 godina![40]

Razlog nastajanja tog djela je, kako se navodi, bio prijedlog halife Ebu Dža'fera el-Menusra, koji je prilikom obavljanja hadždža, sreo imama Malika i predložio mu da napiše djelo koje će biti između Ibn Omerove, r.a., strogosti i Ibn Abbasove, r.a., popustljivosti. On je napisao ovo djelo i nazvao ga Muvetta'om.[41] Međutim, sam Malik navodi drugi razlog, zbog čega je ovom djelu dao ime: Muvetta'. On kaže: "Ovo sam djelo dao na uvid sedamdeseterici medinskih pravnika, koji su ga decidno pregledali, ocijenili i primjedbe dostavili, pa sam ga zato i nazvao El-Muvetta'/Utrveni put!"[42]

Kada je za to čuo halifa El-Mehdi iz Malikovih usta, naredio je da se njemu i njegovim učenicima dodijeli 5.000 zlatnika. Harun er-Rešid, poznati islamski vladar, prilikom obavljanja hadžskih obreda, slušao je iz usta Malikovih, sa svojim sinovima, njegov Muvetta' i predložio, tom prilikom, Maliku da objesi Muvetta' na K'abu i obaveže muslimane da se striktno pridržavaju ove knjige. Međutim, Malik je odbio taj prijedlog, rekavši da su se ashabi

---

[38] Vidi: Dr. Muhammed Udžadž el-Hatib, Usulu-l-hadisi, str. 345.

[39] Eš-Širbasi, cit. djelo, str. 93.

[40] Dr. Mustafa es-Siba'i, Es-Sunnetu ve mekjanetuha fi-t-tešri'i-l-islami, str. 431.

[41] Isti izvor i strana.

[42] Isti izvor i strana. Pogledaj, takođe: dr. M.K.Husejn, cit. djelo, str. 32-33.

Allahovog Poslanika, s.a.v.s, razilazili u nekim pitanjima, pa su zato otišli u različite predjele, pa bi obavezivanje ljudi na slijeđenje samo jedne knjige dovelo, nesporno je, do velikih nesporazuma i nesuglasica![43] To je najbolja lekcija svim fanatičnim pripadnicima različitih mezheba i pravaca, kako se treba tolerantno ponašati i uvažavati druga mišljenja i različite pristupe!!!

U Muvetta'u se nalazi ukupno 1.720 hadisa, zajedno sa citatima ashaba i tabi'ina. Od tog broja 600 su musned-predaje, 228 mursel-predaje, 613 mevkuf-predaje i 285 izreke tabi'ina.[44] Inače, Malik od 100.000 hadisa koje je pamtio, uvrstio je, u početku, u svoj Muvetta' 10.000 hadisa. Međutim, vremenom je dosta izostavljao, pa je, po njegovom preciznom kriteriju moglo, na kraju, proći svega 1.720 predaja, od čega je bilo svega 600 Poslanikovih, s.a.v.s, hadisa![45] Značajno je napomenuti, kako navodi i naš Mehmed ef. Handžić, da se muttesil-predaje koje se nalaze u ovom djelu ubrajaju među najvjerodostojnije hadise uopće![46]

Ovo djelo, uz hadise, tretira i brojna fikhska pitanja, pa se, s pravom može reći, da je i fikhsko koliko i hadisko.[47] El-Kettani tvrdi da Malik u Muvetta'u tretira oko 3.000 šerijatskopravnih pitanja![48]

Vrijednost djela najbolje će oslikati riječi imama Šafije, koji kaže: "Nakon Allahove knjige, Kur'ana, na Zemlji se nije pojavila autentičnija knjiga od Muvetta'a!" U drugoj verziji stoji: "Nije se pojavila na Zemlji knjiga bliža Kur'anu od Muvetta'a!" U trećoj

---

[43] El-Huli, Tarihu fununi-l-hadisi-n-nebevi, str. 46. Vidi također: dr. S. es-Salih, cit. djelo, str. 387 i dr. Muhammed Abdullah Veled Kerim, Uvod u knjizi: Kitabu-l-kabes, fi šerhi Muvetta' Malik b. Enes, 1/58.

[44] Muhammed Fuad Abdulbaki, Uvod u Muvetta', str. 4.

[45] M. Handžić, Uvod u tefsirsku i hadisku nauku, str. 81.

[46] Vidi o ovoj problematici: Eš-Širbasi, cit. djelo, str. 93-94. O tome piše i M. Handžić u djelu Uvod u tefsirsku i hadisku nauku, str. 81.

[47] Er-Risale el-mustatrife, str. 13.

[48] Vidi: Muhammed Fuad Abdulbaki, cit. djelo, str. 3-4. Uporedi: Ibnu-s-Salah, Ulumu-l-hadisi, str. 18.

verziji se bilježi: "Najkorisnija knjiga, nakon Kur'ana, je Muvetta'!"[49]

Imam en-Nevevi, komentirajući ove riječi Imama Šafije, a oslanjajući se na poznate islamske autoritete, kaže: "Ovo je Šafija izjavio prije nastajanja Sahiha Buharije i Muslima. Ova dva djela su, prema konsenzusu islamske uleme, vjerodostojniji od Muvetta'a!"[50] To zastupa i poznati imam u hadisu, Ibnu-s-Salah.[51]

Ibn Abdi-l-Berr ističe: "Muvetta'u nema premca! Nema, izuzev Allahove Knjige, knjige iznad ove!"[52]

Ed-Dehlevi zaključuje: "Malikov Muvetta' je najvjerodostojnije, najpoznatije, najstarije i najobuhvatnije šerijatskopravno djelo!"[53]

Islamski učenjaci su se, uglavnom, razišli u pogledu autentičnosti predaja u ovom djelu. Tako ga neki preferiraju u odnosu na Buharijin i Muslimov Sahih, drugi ga izjednačavaju i stavljaju u istu ravan sa ova dva najpoznatija hadiska djela, a treći smatraju da su merfu' i muttesil-predaje u ovom djelu ravne predajama navedena dva Sahiha, dok predaje koje nisu takve, nisu na tom nivou. Međutim, većina islamskih učenjaka, obzirom na postojanje velikog broja citata ashaba, tabi'ina i Malikovih promišljanja, svrstavaju ga odmah nakon Sahiha Buharije i Muslima, što je, po njima, i najispravnije.[54]

Budući da navode iz ovog djelo prenosi veliki broj učenjaka, ono se vrlo brzo proširilo van granica Medine i stiglo do najudaljenijih područja islamske države!

---

[49] Eš-Širbasi, cit. djelo, str. 95.

[50] Ulumu-l-hadisi, str. 18.

[51] Dr. M. A. Veled Kerim, cit. djelo, 1/57.

[52] Isto djelo i strana.

[53] Vidi o tome: dr. M. U. el-Hatib, Usulu-l-hadisi, str. 347.

[54] Vidi o tome: Uvod u djelo: Ibnu-l-Arebi, Kitabu-l-kabes, 1/61; El-Huli, cit. djelo, str. 50-53; Muhammed Lutfi es-Sabag, El-Hadisu-n-nebevi, str. 328-329 i dr. M. es-Siba'i, cit. djelo, str.434-435.

## KOMENTARI

Veliki broj komentara napisan je u vezi sa ovim najznačajnijim Malikovim djelom. Od brojnih komentara ističu se:

1.- Et-Temhidu lima fi-l-Muvetta' mine-l-me'ani ve-l-esanid, autor Ibn Abdi-l-Berr (umro 463. god. po H.),

2.- El-Istizkaru lima fi-l-Muvetta' mine-l-me'ani ve-l-asar, spomenuti autor,

3.- El-Munteka fi šerhi Muvetta' Imami Dari-l-hidžre, autor Ebu-l-Velid b. Badži, (umro 474. god. po H.),

4.- El-Mesalik, fi šerhi Muvetta' Imam Malik, autor Ebu Bekr b. El-Arebi (umro 543.),

5.- El-Kabes, fi šerhi Muvetta' Malik b. Enes, isti autor,

6.- Tenviru-l-havalik, ala šerhi Muvetta' Malik, autor imam es-Sujuti (umro 911.),

7. - Šerh Mulla Ali, autor Muhammed Kari el-Hanefi (umro 1014.),

8.- Šerhu-z-Zerkani ala Muvetta' Malik, autor Muhammed Abdul-Baki b. Jusuf ez-Zerkani (umro 1122.),

9.- El-Musevva fi šerhil-Muvetta', autor Ahmed Velijjullah ed-Dehlevi (umro 1176),

10. - Evdžezu-l-mesalik, ila šerfhi Muvetta' Malik, autor Muhammed Zekerijja el-Kandehlevi.[55]

[55] Uporedi: Sijeru a'lami-n-nubela', 8/88-90 i Eš-Širbasi, cit. djelo, str. 96.

## OSTALA DJELA

Pored Muvetta'a Malik je napisao:

1.- Tefsiru garibi-l-Kur'ani,

2.- Risale fi-r-reddi 'ale-l-kaderijje,

3.- Risale fi-l-akdijje,

4.- Risale fi-l-fetva ila Ebi Gassan,

5.- Kitabu-s-surur,

6.- Kitabu-s-sijer,

7.- Kitabun fi-n-nudžumi ve hisabi medari-z-zemani ve menazili-l-kameri,

8.- Risale ile-l-Lejs b. Sa'd,

9.- Risale ile-r-Rešidi fi-l-adabi ve-l-meva'izi.[56]

## OSOBINE

Malik je bio lijep i korpulentan. Uvijek je bio lijepo obučen. Oblačio je bijelu odjeću. Mnogo je koristio mirise. Volio je lijepu hranu a posebno meso. Od voća je najviše volio banane, ističući: "Ništa više ne liči na džennetske plodove od njih!"[57]

Bio je izuzetne inteligencije i izuzetno je dobro pamtio. Znao je zapamtiti desetine hadisa prilikom samo jednog slušanja![58] Tako kaže na jednom mjestu: "Bio sam kod Se'ida b. El-Musejjeba, 'Urveta, Kasima, Ebu Usame, Humejda i Salima, i od svakog od njih sam čuo od 50 do 100 hadisa. Kada sam otišao od njih, znao

[56] Eš-Širbasi, cit. djelo, str. 111. Pogledaj o njegovim osobinama: Sijeru a'lami-n-nubela', 8/69 i El-Bidaje ve-n-nihaje, 10/188.

[57] Provjeri: Eš-Širbasi, cit. djelo, str. 114.

[58] Es-Sujuti, Tenviru-l-havalik, 3/165.

sam citirati sve te hadise koje sam od njih čuo, a da ni jednom ne pogriješim!"[59]

Za njega se tvrdi, da je čuvajući svoj jezik, puno šutio. Vrlo malo je izdavao fetve. Imao je, nadasve, lijep odnos prema svojoj porodici: supruzi, tri sina i kćerki Fatimi, koja je znala njegov Muvetta' napamet. Ona bi sjedila iza vrata, pa kada bi neko citirao Maliku njegovo djelo i pogriješio, Fatima bi pokucala na vrata, pa bi Malik naredio da se ponovi čitanje, a onda bi ispravio grešku.[60]

Puno vremena je provodio u ibadetu. Za njega se tvrdi, da kada bi ušao u kuću, odmah bi uzimao Kur'an u ruke i dugo bi učio![61]

## MIŠLJENJA DRUGIH O IMAMU MALIKU

Malik je vrlo mlad postao poznat i popularan učenjak. Čak je nadmašio i brojne učitelje još za njihova života. Sam je izjavio: "Nisam počeo izdavati fetve dok mi sposobnost za to nije priznalo 70 učenih ljudi. Malo je ljudi kod kojih sam ja učio, a da mi se za svoga života nisu obraćali, pitajući me o pojedinim naučnim stvarima!"[62]

Rijetki su islamski velikani o kojima je izrečeno tako pohvala kao u slučaju imama Malika.

Imam Šafija kaže: "Imam Malik je moj učitelj. Od njega sam uzimao znanje!"[63]

Na drugom mjestu kaže: "Ako dođe neka predaja, onda je Malik kao zvijezda!"[64]

---

[59] Vidi: Eš-Širbasi, cit. djelo, str.116.

[60] Isti izvor i strana.

[61] M. Handžić, cit. djelo, str. 85.

[62] Sijeru a'lami-n-nubela', 8/74.

[63] Ebu Nu'ajm, Hiljetu-l-evlija, 6/318.

[64] Sijeru a'lami-n-nubela', 8/75.

Na trećem mjestu on iznosi: “Da nije bilo Malika i Sufjana b. ‘Ujejne, nestalo bi znanja u Hidžazu!”[65]

Ibn Vehb priznaje: “Da nisam upoznao Malika i Lejsa, zalutao bih!”[66]

El-Ka’nebi kaže: “Došli smo Sufjanu b. ‘Ujejni i zatekli ga veoma skrhanog i tužnog. Rečeno im je da je razlog takvom stanju vijest o smrti Imama Malika. Sufjan im je tada rekao: ‘Nije na čitavoj Zemlji nikog sebi ravna ostavio!’”[67]

Esed b. el-Furat kaže: “Ako tražiš Allahovo zadovoljstvo i Ahiret, onda se drži Malika!”[68]

Ebu Jusuf, poznati fakih i učenik Ebu Hanife, veli: “Nisam vidio učenije osobe od Ebu Hanife, Malika i Ibn Ebi Lejle!”[69]

Et-Taberi kaže da je čuo Ibn Mehdija kako ističe: “Nisam vidio čovjeka pametnijeg od imama Malika!”[70]

En-Nesai kaže: “Allahovi povjerenici nad znanjem Allahovog Poslanika, s.a.v.s, su trojica: Šu’be, Malik i Jahja el-Kattan!”[71]

Ahmed b. Hanbel konstatira: “On je imam i u hadisu i u fikhu!”[72]

Opreznost i preciznost u hadisu bile su njegove prepoznatljive crte. Tako Ma’n b. Isa kaže: “Malik b. Enes se bojao da ne zamijeni harf ba i harf ta i tome slično!”[73]

---

[65] Isti izvor, 8/75 i 111.

[66] Hil’jetu-l-evlija, 6/321; Sijeru a’lami-n-nubela’, 8/110 i M.Handžić, cit. djelo, str. 86.

[67] Sijeru a’lami-n-nubela’, 8/94.

[68] Isti izvor i strana.

[69] Tehzibu-t-tehzib, 4/8.

[70] Sijeru a’lami-n-nubela’, 8/106.

[71] Isti izvor, 8/94.

[72] Hatib el-Bagdadi, El-Kifaje fi ilmi-r-rivaje, str. 179; Hiljetu-l-evlija, 6/318 i Sijeru a’lami-n-nubela’, 8/107.

Abdur-Rahman ističe: "Nikoga ne stavljam ispred Malika kada je u pitanju vjerodostojnost hadisa!"[74]

Jahja b. el-Kattan veli: "Ne postoji vjerodostojnija osoba u hadisu od Malika! On je bio imam u hadisu!"[75] Na drugom mjestu napominje: "Nikoga iz njegovog vremena ne stavljam ispred Malika!"[76]

En-Nesai veli: "Malik je, nakon tabi'ina, za mene najveći! Nema boljeg, pouzdanijeg i preciznijeg u hadisu od njega, niti osobe sa manje predaja od slabih prenosilaca! Ne znamo da je uopće prenosio, ako izuzmemo Abdul-Kerima, od onih čiji se hadisi ne uvažavaju i odbacuju!"[77]

Ibn Huzejme, autor Sahiha, priznaje: "Mi smo analizirali Malikove predaje. Ako on prenosi od nekog šejha i mi bismo prenosili, a ako on to nije činio, i mi smo odbijali primiti takvu predaju!"[78]

Otuda, s pravom, Sufjan b. 'Ujejne ističe da je Malik bio najrigorozniji u kritici prenosilaca hadisa![79]

Sljedeći primjeri na najbolji način iskazuju njegovu skromnost, savjest i iskrenost. Hejsem b. Džemil kaže: "Maliku su postavili 48 pitanja. Na 32 je odgovorio: 'Ne znam!'"[80]

Halid b. Haddaš veli: "Postavio sam Maliku 40 pitanja. Odgovorio mi je samo na pet!"[81]

---

[73] Sijeru a'lami-n-nubela', 8/74.

[74] Isti izvor, 8/75.

[75] Hiljetu-l-evlija, 6/321.

[76] Tehzibu-t-tehzib, 4/8.

[77] Isti izvor i strana.

[78] El-Bidaje ve-n-nihaje, 10/188.

[79] Sijeru a'lami-n-nubela', 8/77. Uporedi: El-Gazali, Ihjau ulumi-d-din, 1/46.

[80] Sijeru a'lami-n-nubela', 8/77.

Nakon izloženog, nikoga ne treba iznenaditi što većina islamskih učenjaka smatra da se upravo na Malika odnosi hadis Allahovog Poslanika, s.a.v.s, koji prenosi Ebu Hurejre, r.a: "Uskoro bi moglo doći vrijeme da svijet putuje radi znanja, pa da ne nađe nikog učenijeg od učenjaka Medine!"[82]

## ISKUŠENJA

Gotovo svi islamski velikani nailazili su na velika iskušenja zbog ponašanja vladajućih struktura. Od toga nije bio pošteđen ni imam Malik. On je, kao i brojni drugi veliki islamski učenjaci, bio maltretiran i fizički mučen. Doduše, postoje različite verzije o razlogu njegova mučenja.

Po jednoj od verzija koja se uveliko provlači kroz islamsku literaturu, halifa Ebu Dža'fer el-Mensur pokušao je osporiti hadis koji je citirao Imam Malik: "Ne vrijedi razvod braka pod prisilom!"[83], što je podrazumijevalo da nema prisege ni halifi pod presijom, pa je halifa tražio da on taj hadis ne prenosi drugima, što je Malik odbio i zbog toga je bičevan![84] Nakon tog slučaja, od posljedica tih udaraca, kako navodi Ibrahim b. Hammad, Malik je jednom rukom držao drugu![85] Navodi se da je to bilo 147. god. po Hidžri.[86]

---

[81] Bilježi ga Tirmizi i ocjenjuje kao hasen-sahih. Bilježe ga još: Ahmed, Ibn Hibban, Hakim i Bejheki. Ibn Hibban i Hakim ga ocjenjuju vjerodostojnom predajom, a s njima se slaže i Ez-Zehebi.

[82] Ova predaja se nigdje ne bilježi kao merfu'-predaja. Ovo je mevkuf-predaja koja se veže za Ibn Abbasa, r.a. Bilježi ga Ibn Ebi Šejbe u El-Musannefu.

[83] Ibn Hillikan, Vefejatu-la'jan, 4/137 i Tehzibu-t-tehzib, 4/8.

[84] Sijeru a'lami-n-nubela', 8/80.

[85] Muhammed Muhammed Ebu Zehv, El-Hadisu ve-l-muhaddisune, str. 289.

[86] Vidi o tome: Eš-Širbasi, cit. djelo, str. 87-91. Ibn Ebi Zi'b je Ebu-l-Haris Muhammed b. Abdurrahman el-Medeni, jedan od učenjaka iz

Nakon tog slučaja reagirali su građani Medine, pa je halifa El-Mensur tražio oprosta od Imama Malika, pravdajući to nesporazumom i obznanivši narodu, za vrijeme hadždža, da fetve jedino mogu izdavati Imam Malik i Ibn Ebi Zi'b![87]

## SMRT

Svi autori slažu se da je Imam Malik umro 179. god. po Hidžri. [88] Hafiz ez-Zehebi tvrdi da se samo na jednom mjestu, greškom, od njegovog pisara Habiba spominje 180. godina, kao godina njegove smrti.[89]

Postoje razilaženja samo u tome koliko je Malik godina živio. El-Kadi Ijad navodi više verzija u tom pogledu. Tako spominje 70, 84, 85, 86, 87, 89, 90 i 92 godine.[90] Ebu Muhammed ed-Darrab energično tvrdi da je njegov životni vijek bio 86 godina, dok su svi drugi navodi netačni!

Ukopan je u Beki'i, poznatom medinskom mezaristanu, gdje su pokopani i brojni časni ashabi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.[91]

**Zahvaljujem se dr. Kurdiću na saradnji i ustupljenom materijalu koji je ovo djelo učinio sadržajnijim i bogatijim.**

---

generacije etba'i-t-tabi'ina. Prozvan je Fakihom Medine. Rođen je 80. a umro 159. god. Po Hidžri.

[87] Vidi, na pr.: Sijeru a'lami-n-nubela', 8/130; El-Bidaje ve-n-nihaje, 10/188, Tehzibu-t-tehzib, 4/8.

[88] Vidi: Sijeru a'lami-n-nubela', 8/131.

[89] Vidi o različitim verzijama njegovog životnog vijeka: Sijeru a'lami-n-nubela', 8/131-132; El-Bidaje ve-n-nihaje, 10/188 i Tehzibu-t-tehzib, 4/8.

[90] Pogledaj: Sijeru a'lami-n-nubela', 8/132.

[91] Prethodni izvor i strana. Vidi takođe: El-Bidaje ve-n-nihaje, 10/188; El-Kasimi, El-Fadlu-l-mubin, str. 227 i Eš-Širbasi, cit. djelo, str. 117.

بسم الله الرحمن الرحيم

**U ime Allaha, Milostivog, Svemilosnog**

## أبواب الصلاة

## POGLAVLJE O NAMAZU[92]

### ١ – ( باب وقوت الصلاة)

### 1. O namaskim vremenima

١ – قال محمدُ بن الحسن: أخبرنا مالكُ بنُ أنس، عن يزيدَ بن زياد مَوْلَى بني هاشم، عن عبد الله بنِ رافعٍ مولى أمِّ سَلَمَة رضي الله عنها زوجِ النَّبيِّ صلى الله عليه وسلم، عن أبي هريرةَ أنَّه سَأَلَهُ عن وَقْتِ الصلاة فَقَالَ أبو هُريرة أنا أُخْبِرُكَ: صلِّ الظهرَ إذا كان ظِلُّكَ مِثْلَكَ، والعصر إذا كان ظِلُّك مِثْلَيْكَ، والمغرب إذا غَرَبَتِ الشَمسُ، والعشاء مَا بَيْنَكَ وبَيْنَ ثُلُثِ اللَّيْلِ، فَإِنْ نِمْتَ إلى نصفِ اللَّيلِ فلا نامَتْ عَيْنَاكَ، وَصَلِّ الصُّبْحَ بِغَلَسٍ.

قال محمد: هذا قولُ أبي حنيفةَ رَحِمَهُ اللّهُ في وَقْتِ الْعَصْرِ، وكان يَرى الإِسْفَارَ في الْفَجْرِ، وأمّا في قولنا فإنّا نقول: إذا زَادَ الظِّلُّ على المِثْلِ فصار مِثْلَ الشيء وزيادةً من حينَ زَالت الشَّمْسُ، فقد دخلَ وَقْتُ العَصْرِ. وأمّا أبو حنيفةَ فَإِنَّه قال : لاَ يَدْخُلُ وَقْتُ العصرِ حتّى يَصيرَ الظلُّ مِثْلَيْه.

1. Muhammed ibnul-Hasen je rekao: “Obavijestio nas je Malik, a on prenio od Jezida ibn Zijada, sluge Benu Hašimovog, a on od Ibnu Rafi’a, sluge Ummu Seleme, r.a., supruge Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a on od Ebu Hurejre, r.a., da ga je upitao o

---

[92] Filološki riječ “salat” nosi značenje dove, a terminološki znači tjelesni ibadet koji se obavlja u određeno vrijeme uz vršenje određenih radnji i učenja koje počinju sa tekbirom, a završavaju sa selamom.

namaskim vremenima, pa mu je Ebu Hurejre rekao: '**Ja ću te obavijestiti** (o tome): **Klanjaj podne kada tvoja sjenka bude tvoje dužine, ikindiju kada tvoja sjenka bude dvostruko duža, akšam kada zađe sunce, jaciju od njenog prvog vremena u kojem se sada nalaziš, pa sve do trećine noći. A ako zaspiš, klanjaj je do polovine noći,**[93] **i klanjaj sabah sa početkom zore!'"**

Muhammed je rekao: "Ovo je mišljenje Ebu Hanife kada se radi o ikindijskom vremenu, a smatrao je da je sabah najvrijednije klanjati malo kasnije (odgoditi ga do pred izlazak sunca). A mi kažemo: 'Kada sjena bude dužine nečega i malo preko toga, nakon što je sunce prešlo polovicu neba, nastupilo je vrijeme ikindije-namaza. A već smo naveli mišljenje Ebu Hanife koji kaže da ikindijsko vrijeme nastupa kada sjena nekog predmeta bude koliko njegove dvije dužine.' "[94]

٢ – أخبرَنا مالك، أخبرني ابن شهاب الزُّهْري، عَن عُروة قال: حَدَّثَتْني عائشةُ رضيَ الله عَنْها، أنَّ رسولَ الله صلى الله عليه وسلم كَانَ يُصَلّي الْعَصْرَ والشمسُ في حُجْرَتِهَا قَبْلَ أَنْ تَظْهَرَ.

[93] U orginalnom tekstu hadisa stoji: "A ako budeš spavao do ponoći, neka tvoje oko ne zaspi!", a to je upozorenje koje se odnosi na onoga koji je zaspao prije klanjanja jacije namaza, da poduzme sve što je neophodno kako bi se probudio i klanjao jaciju do polovine noći.

[94] Odabrano mišljenje u mezhebu je da ikindijsko vrijeme nastupa kada sjena bude dužine nekog predmeta i malo preko toga, a to je i jedan od rivajeta koji se prenosi od Ebu Hanife. Identičan stav su zauzeli i Muhammed, Ebu Jusuf, Zufer, Tahavi, Šafi'i i Ahmed, a na osnovu hadisa Džibrila u kojem je demonstrirao sve namaze u njihovom prvom i zadnjem vremenu i hadisa koji podstiču na obavljanje namaza u njihovo prvo vrijeme. Što se tiče sabah-namaza, Tahavi je rekao da se oni hadisi koji govore o tome da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., klanjao sabah-namaz odmah nakon nastupanja zore, odnose na početak tog namaza, a da bi nakon dugog učenja Kur'ana na sabahskom fardu, Poslanik, s.a.v.s., često završavao namaz do pred sami izlazak sunca.

2. Obavijestio nas je Malik, pričao mi je Ibn Šihab ez-Zuhri, a on čuo ‘Urveta da kaže: “Pričala mi je Aiša, r.a., **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., klanjao ikindiju, dok bi sunce** (odnosno sunčeve zrake) **obasjavalo njenu sobu prije nego što je napusti** (da ga vidimo iz sobe, tj. počelo zalaziti ka zapadu).”

٣- أخبرنا مالك قال: أخبرني ابنُ شهاب الزُّهْرِيُّ، عن أنسِ بنِ مالك أنَّه قال: كنّا نصلّي العصرَ ثمَّ يَذْهَبُ الذاهبُ إلى قُباء فيأتيهم والشمسُ مرتفعة.

3. Obavijestio nas je Malik, a njega ibn Šihab ez-Zuhri od Enesa ibn Malika, r.a., da je rekao: “**Klanjali bismo ikindiju, zatim bi neko otišao do Kuba’a**[95] **i vratio bi nam se, a sunce je bilo još visoko** (ostalo je mnogo vremena do njegovog zalaska).”

٤- أخبرنا مالك، أخبرنا إسحاقُ بنُ عبدِ الله بن أبي طلحة، عن أنس بنِ مالك، قال: كنا نصلّي العصر، ثم يخرج الإنسان إلى بني عمرِو بنِ عوف فيجدُهم يصلّون العصر.

قَالَ مُحَمَّدٌ: تَأخِيرُ الْعَصْرِ أَفْضَلُ عِنْدَنا مِنْ تَعْجِيلِها إِذَا صَلَّيْتَهَا وَالشَّمسُ بَيْضَاءُ نَقيَّةٌ لَمْ تَدْخُلْهَا صُفْرَةٌ، وبذلك جَاءَتْ عَامَّةُ الآثارِ، وهو قولُ أبي حَنِيفةَ.

وَقَدْ قَالَ بَعْضُ الفُقَهَاءِ: إِنَّما سُمِّيَت العَصْرُ لأَنَّها تُعْصَرُ وَتُؤَخَّر.

4. Obavijestio nas je Malik, a njega Ishak ibn Abdillah ibn Ebi Talha od Enesa ibn Malika, r.a., da je rekao: “**Klanjali bi smo ikindiju, zatim bi čovjek otišao do plemena Benu ‘Amra ibn ‘Aufa** (koje je bilo udaljeno dvije milje od Medine), **pa bi ih zatekao kako klanjaju ikindiju.**”

Muhammed je rekao: “Kod nas (hanefija) je vrijednije malo odgoditi ikindiju i klanjati je kada sunce obasjava svojim bijelkastim, čistim zrakama koje nisu postale žućkaste boje. To se generalno potvrđuje u predajama od Poslanika, s.a.v.s., a to je i stav

[95] Mjesto koje je udaljeno nekoliko milja od Medine, danas njeno predgrađe.

Ebu Hanife. Neki fekihi su kazali: 'Ikindija je dobila naziv salatul-'asr jer značenje te riječi ukazuje na to da se ona odgađa i da njeno vrijeme nastupa malo kasnije.' "

## ٢ – (باب ابتداء الوضوء)

## 2. Uvod o abdestu

٥ – أَخْبَرَنَا مَالِكٌ، اخبرنا عَمرو بنُ يَحْيى بنِ عُمَارة بنِ أبي حَسَنٍ المازِنيُّ، عن أبيه يحيى أنّه سَمِعَ جدَّهُ أبا حَسَن يَسألُ عبدَ اللّه بنَ زَيْد بن عَاصِمٍ وكان من أصحابِ رسولِ اللّه صلى الله عليه وسلم قال: هل تستطيعُ أن تُرِيَني كيف كان رسول اللّه صلى الله عليه وسلم يَتَوَضَّأُ قال عبدُ اللّه بنُ زَيْد: نَعْمَ، فدعا بِوَضُوءٍ فَأَفْرَغَ على يَدَيْه فغَسَلَ يَدَيْه مَرَّتَيْن، ثُمَّ مَضْمَضَ، ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلاثَاً، ثُمَّ غَسَلَ يَدَيْه إلَى المِرْفَقَيْن مَرَّتَيْن، ثُمَّ مَسَحَ مِنْ مُقَدَّمِ رَاسِهِ حتى ذَهَبَ بهما إلى قَفَاه، ثُمَّ رَدَّهُما إلى المكانِ الّذي منه بَدَأَ، ثمّ غَسَلَ رِجْلَيْه.

قال محمد: هَذَا حَسَنٌ والوُضوءُ ثَلاثاً ثلاثاً أفْضَلُ والاثنان يُجْزِيان، والواحدةُ إذا أَسْبَغَتْ تُجزئ أيضاً وهو قول أبي حنيفة.

5. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je 'Amr ibn Jahja ibn 'Umare ibn Ebi Hasan el-Mazini, a on prenio od svog oca Jahjaa koji je čuo od svoga djeda Ebu Hasena koji je upitao Abdullaha ibn Zejda ibn Asima, r.a., a on je bio jedan od ashaba Allahovog Poslanika s.a.v.s.: **"Možeš li da mi pokažeš kako je Allahov Poslanik s.a.v.s. uzimao abdest?" Abdullah ibn Zejd odgovori: "Mogu." A potom zatraži da mu se donese voda koju je posuo po rukama** (šakama) **i oprao ih dva puta, zatim je izaprao usta, zatim je oprao lice tri puta, zatim je oprao ruke do iza laktova po dva puta, zatim je potrao glavu** (mokrim) **rukama počev od vrha čela pa sve do potiljka, zatim ih je vratio istim putem** (od

potiljka pa do vrha čela) **odakle je i počeo sa potiranjem, zatim je oprao noge** (do iznad članaka).”

Muhammed je rekao: “Ovakav način uzimanja abdesta je dobar, ali je bolje pranje koje se ponavlja tri puta, a i po dva puta je dovoljno, pa i jednom, ako se dio tijela koji se pere u potpunosti obuhvati vodom. Ovo je stav i Ebu Hanife.”[96]

٦- أخبرنا مالك، حدثنا أبو الزِّناد، عن عبد الرحمن الأعْرَج، عن أبي هريرة، قال: إذا توضّأ أحدُكم فلْيَجْعَلْ في أنفه، ثم لِيستَنثِر.

6. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ebuz-Zenad od Abdur-Rahmana el-E’aredža, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je rekao: **“Kada se neko od vas bude abdestio, neka u nos ušmrka vode, a zatim je izbaci napolje** (išmrka, osekne)!”

٧- أخبرنا مالكٌ، حَدَّثنا الزُّهري، عَنْ أَبي إِدْرِيسَ الخَولانِيِّ ، عن أبي هريرة: أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قَالَ: "من توضّأ فَلْيَسْتَنثر ومن اسْتَجْمَرَ فَلْيُوتِر.

قال محمد: وبهذا نأخُذُ، يـنبغي للمتوضّئ أن يتمضمض ويَسْتَنْثِرَ، ويـنبغي له أيضاً أن يَسْتَجمر. والاستجمارُ: الاستنجاء، وهو قول أبي حنيفة.

7. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Zuhri od Ebu Idrisa el-Haulanije, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik,

[96] U drugim rivajetima su spomenuti i pranje tri puta (Buhari i Muslim), zatim istinšak (unošenje vode u nosnu šupljinu) i istinsar (izbacivanje te vode napolje). Kod Muslima se nalazi predaja o pranju ruku tri puta. U prethodnom hadisu ne nalazimo ni na spomen pranja ušiju, ali prenosilac hadisa vjerovatno je to podrazumijevao kada je spominjao potiranje glave, jer su uši dio glave. U djelu El-Asar čiji je autor upravo Muhammed ibnul-Hasan se nalazi predaja od Ebu Hanife koji kaže: ‘Do nas je došlo da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: **‘Uši pripadaju glavi** (sastavni su dio glave).’”

s.a.v.s., rekao: **“Ko se bude abdestio, neka išmrka vodu iz nosa** (nakon što ju je ušmrkao), **a ko se bude čistio nakon obavljene velike nužde neka to čini neparan broj puta!”**

Muhammed veli: “Mi ovo prihvatamo. Onaj ko uzima abdest treba da izapere usta i nos, kao što onaj koji obavi veliku nuždu treba da ukloni nečistoću ponavljajući to neparan broj puta. To je stav i Ebu Hanife.[97]

**٨– أخبرنا مالك، أخبرنا نعيم بن عبد الله المُجْمِر، أنه سمع أبا هريرة يقول: من توضَّأَ فَأَحْسَنَ وَضَوءَهُ ثُمَّ خَرَجَ عَامِداً إلى الصلاةِ فهو في صلاةٍ ما كان يَعْمِدُ وأنه تُكْتَبُ له بإحدى خَطْوَتَيْهِ حَسَنَةٌ، وتُمحى عنه بالأخرى سيِّئة، فإنْ سَمِعَ أحدُكم الإقامةَ فلا يَسْعَ، فإنَّ أعظَمَكم أَجْراً أبعَدُكُم داراً قالوا: لِمَ يا أبا هريرة؟ قال: من أجل كَثْرةِ الخُطَا.**

8. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nu’ajm ibn Abdillah el-Mudžmir da je čuo Ebu Hurejru, r.a., da kaže: **“Ko se abdesti i uljepša svoj abdest** (prakticirajući sve njegove sunnete i adabe), **zatim izađe sa namjerom da obavi namaz, on je u namazu sve dok ima tu namjeru. Za jedan njegov korak** (na tom putu) **mu se piše dobro djelo, a drugim mu se briše jedan** (mali) **grijeh. Ako neko od vas čuje ikamet, neka ne trči! Najveću nagradu od vas ima onaj čija je kuća najdalja** (od džamije). **Upitali su: ‘A zašto, o Ebu Hurejre?’ On odgovori: ‘Zbog mnoštva koraka.’”**

97 Jedan dio pravnika je iz riječi “jenbegi” zaključio da je izapiranje usta i nosa sunnet u abdesta, a to je mezheb Ebu Hanife i njegovih učenika, te Malika, Sevrija, Evzaija, Lejsa, Šafije i Taberija. Neki poput Ibn ebi Lejle i Ishak ibn Rahevejha, smatraju da je to vadžib. U hadisu je upotrebljen izraz istedžmere, što znači očistiti se nakon obavljanja nužde manjim kamenjem, a vitr znači nepar, ali se time želi kazati tri puta.

## ٣ - (باب غسل اليدين في الوضوء)

## 3. Pranje ruku prilikom uzimanja abdesta

٩ - أخبرنا مالك، أخبرنا أبو الزِّناد، عن الأعرج، عن أبي هريرة أنَّ رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: "إذا استيقظ أَحَدُكُم من نومِهِ فَلْيَغْسِلِ يَدَهُ قبل أن يُدْخِلَها في وَضُوئه، فإنَّ أَحَدَكُم لا يَدري أين باتت يَدُه.

قال محمد: هذا حَسَن، وهكذا ينبغي أن يفعَلَ وليس من الأمر الواجب الذي إنْ تركه تاركٌ أَثِم، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله.

9. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ebuz-Zenad od El-Earedža, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "**Kada se neko od vas probudi iz sna, neka opere ruke prije nego ih potopi u posudu s vodom koju hoće koristiti za abdest, jer ne zna gdje mu je ruka bila dok je spavao.**"

Muhammed kaže: "Ovo je lijepo i tako treba činiti, ali to nije obavezna stvar (vadžib) zbog koje je griješan onaj ko je ne uradi. To je i mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."[98]

[98] Ahmed ibn Hanbel je rekao da se ovdje misli na spavanje koje biva noću, a u predaji od Ebu 'Avane stoji: "nakon što osvane". Iako je hadis došao u formi naredbe, velika većina fekiha kažu da je pranje ruku prije abdesta preporučeno, pa ako bi neko potopio ruke u posudu s vodom prije njihovog pranja, to ništa ne bi smetalo. Davud ez-Zahiri, Ibn Džerir i Ibn Rahevejh smatraju da je to pranje ruku obavezno (vadžib).

٤- (باب الوضوء في الاستنجاء)

## 4. Pranje vodom nakon obavljene velike nužde

١٠ – أخبرنا مالك، أخبرنا يحيى بنُ محمد بنِ طَحلاء، عن عثمانَ بنِ عبد الرحمن أن أباه أخبره: أنه سمع عمرَ بن الخطاب رضي الله عنه يتوضّأ وضوءًا لما تحت إزاره.

قال محمد: وبهذا نأخذ والاستنجاء بالماء أحبُّ إلينا من غيره وهو قول أبي حنيفة رحمه الله تعالى.

10. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Jahja ibn Muhammed ibn Tahla' od Osmana ibn Abdir-Rahmana, a on od svog oca **da se Omer ibnul-Hattab, r.a., prao vodom radi onoga što je ispod njegovog donjeg dijela odjeće** (tj. nakon obavljanja velike i male nužde).

Muhammed je rekao: "Mi ovo prihvatamo, a pranje vodom nakon obavljanja nužde nam je draže od upotrebe nečega drugog. To je i stav Ebu Hanife, Uzvišeni Allah mu se smilovao."[99]

٥ – (باب الوضوء من مسِّ الذَّكر)

## 5. Abdest nakon doticanja spolnog organa

١١ – أخبرنا مالك، حدثنا إسماعيل بن محمد بن سعد بن أبي وقّاص، عن مصعبِ بن سعد قال: كنتُ أمسكُ المصحفَ على سعد فاحتككت فقال: لعلّكَ مسستَ ذَكَرَكَ، فقلت: نعم، قال: قم فتوضأ قال: فقُمتُ فتوضَّأتُ ثم رجعت.

[99] Malik je naveo ovaj hadis kao odgovor onima koji su tvrdili da se Omer, r.a., nije prao vodom nakon obavljene nužde, nego bi se zadovoljio upotrebom kamenja.

11. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Isma'il ibn Muhammed ibn S'ad ibn Ebi Vekkas, a on od Mus'ab ibn S'ada da je rekao: **"Držao sam mushaf za S'ada, pa sam se počešao, a on mi reče: 'Možda si dotakao svoj spolni organ?' Odgovorio sam mu: 'Da.' Reče mi: 'Ustani, pa se abdesti!', pa sam ustao i abdestio se, zatim sam se vratio."**[100]

١٢ – أخبرنا مالك، أخبرني ابن شهاب، عن سالم بن عبد الله ، عن أبيه أنه كان يغتسل ثم يتوضّأ، فقال له: أما يُجْزيك الغُسلُ من الوضوء؟ قال: بلى ولكني أحياناً أمس ذكري فأتوضأ.

قال محمد: لا وضوءَ في مسِّ الذكر وهو قول أبي حنيفة، وفي ذلك آثار كثيرة.

12. Obavijestio nas je Malik, pričao mi je Ibn Šihab ez-Zuhri, od Salim ibn Abdillaha, a on od svog oca **da se on kupao** (gusl), **a zatim nakon kupanja abdestio. Sin ga upita: "Zar ti kupanje nije dovoljno?' On odgovori: 'Da, dovoljno je, ali ja nekada dotaknem svoj spolni organ, pa se abdestim.'"**

Muhammed je rekao: "Nije potrebno uzimati abdest radi doticanja spolnog organa. To je mišljenje i Ebu Hanife, a na tu temu ima mnogo predaja."[101]

---

[100] Tahavi je naveo ovaj eser u svom djelu "Šerhu me'anil-asar" i spomenuo je da postoji velika vjerovatnoća da se pod pojmom "vudu'" ovdje podrazumijeva njegovo jezičko značenje, a ono je pranje ruku. Ovaj stav podupire i rivajet hadisa kojeg bilježi Ibn Huzejme u kojem se spominje pranje ruku.

[101] Grupa ashaba i tabi'ina zastupaju stav da abdest neće pokvariti ako muškarac dotakne svoj spolni organ, ili ako žena uvuče svoj prst u njen spolni organ. Suprotan stav tome imaju Malik, Evza'i, Lejs, Šafi'i, Ahmed i većina učenjaka Iraka. U Muhammedovom djelu El-Asar, od Ibn Mes'uda, r.a., se bilježi da je rekao: "Ako je (tvoj spolni organ) nešto nečisto, odsjeci ga!", što znači da ni on nije smatrao da se treba abdestiti nakon doticanja spolnog organa. Također se u istom djelu navodi da je

١٣- قال محمد: أخبرنا أيّوب بن عُتبة التَّيْميّ قاضي اليَمَامة، عن قيس بن طلق أن أباه حدَّثه: أن رجلاً سأل رسول الله صلى الله عليه وسلم عن رجلٍ مسَّ ذَكَرَه، أيتوضأ؟ قال: هل هو إلا بَضْعَة من جسدك.

13. Muhammed veli: "Obavijestio nas je Ejjub ibn 'Utbe et-Temimi, kadija Jemame, od Kajsa ibn Talka da mu je njegov otac ispričao **da je jedan čovjek upitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s., o osobi koja dotakne svoj spolni organ, da li je obavezna uzeti abdest. On je odgovorio: 'Da li je to išta drugo osim dio tvog tijela.'"**[102]

١٤- قال محمد: أخبرنا طلحة بن عمرو المكّي، أخبرنا عطاءُ بنُ أبي رَباح، عن ابن عباس قال: في مسِّ الذكرِ وأنتَ في الصلاة، قال: ما أُبالي مسستُهُ أو مسست أَنْفي.

14. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je Talha ibn 'Amr el-Mekki, a njega 'Ata ibn Ebi Rebah od Ibn 'Abbasa, r.a., da je rekao za doticanje spolnog organa u namazu: '**Ne marim da li**

S'ad ibn ebi Vekkas, r.a., rekao jednom čovjeku: "Zaista ti ovo (uzimanje abdesta radi doticanja spolnog organa) nije propisano (kao obaveza)."

[102] Begavi u djelu Mesabihus-sunneh kaže: "Hadis koji prenosi Talk je derogiran, jer je on došao kod Poslanika, s.a.v.s., prve godine po Hidžri kada je njegova džamija bila u izgradnji. Hadis koji ga je derogirao je onaj koji prenosi Ebu Hurejre, r.a., a poznato je da je on prihvatio islam sedme godine po Hidžri: "**Kada nekome od vas ruka dospije do spolnog organa** (dotakne ga), **a između nje** (ruke) **i njega** (spolnog organa) **nema pregrade** (odjeće), **neka se abdesti**!" Ovdje postoji mala doza vjerovatnoće da se radi o derogaciji, jer je također moguće da je Talk čuo hadis nakon sedme godine po Hidžri. Zbog toga je pitanje derogacije diskutabilno. Šejhul-islam Ibn Tejmije je kazao da je moguće postupati po uputama oba hadisa, jer kada postoji takva mogućnost ona je preča od ostavljanja jednog, radi postupanja po drugom. On je usaglasio eventualno postojeću proturječnost u ova dva hadisa, hadis Kajsa i Ebu Hurejre, rekavši da se prvi odnosi na dodir koji nije popraćen strašću, a da se drugi odnosi na dodir koji je popraćen strašću.

**dotakao spolni organ ili svoj nos** (tj. smatram da to ne kvari moj abdest, niti namaz).'"

١٥- قال محمد: أخبرنا إبراهيم بن محمد المَدَني، أخبرنا صالح مولى التَّوأمة، عن ابن عباس، قال: ليس في مسّ الذكر وضوء.

15. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je Ibrahim ibn Muhammed el-Medeni, a njega Salih, rob Tev'eme (bint Umejje ibn Halefa), od Ibn 'Abbasa, r.a., da je rekao: '**Nema abdesta zbog doticanja spolnog organa.**'"

١٦- قال محمد: أخبرنا إبراهيم بن محمد المدني، أخبرنا الحارث بن أبي ذباب، أنه سمع سعيد بن المسيَّب يقول: ليس في مسِّ الذَّكَر وضوء.

16. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je Ibrahim ibn Muhammed el-Medeni, a njega Haris ibn Ebi Zubab da je čuo Se'ida ibnul-Musejjiba da kaže: "**Nije se potrebno abdestiti zbog doticanja spolnog organa.**"[103]

١٧- قال محمد: أخبرنا أبو العوَّام البصري، قال: سأل رجلٌ عطاءَ بنَ أبي رباح، قال: يا أبا محمد رجل مسَّ فرجَه بعد ما توضّأ؟ قال رجل من القوم: إنَّ ابن عباس رضي الله عنهما كان يقول: إن كنتَ تَسْتَنْجِسُه فاقطَعْهُ، قال عطاء بن أبي رباح: هذا واللهِ قول ابن عباس.

17. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je Ebul-'Avvam el-Basri da je neki čovjek upitao 'Ata'a ibn Ebi Rebaha: 'O Ebu Muhammede! Šta veliš za čovjeka koji dotakne svoj spolni organ nakon što se abdestio?' Jedan od prisutnih ljudi reče: '**Ibn 'Abbas je govorio: 'Ako ga smatraš nečistim, odsjeci ga!' 'Ata' ibn Ebi**

[103] Muhammed je u djelu "Kitabul-asar" naveo da su Alija ibn Ebi Talib i Abdullah ibn Mes'ud, r.a., zauzeli stav da se ne gubi abdest zbog doticanja spolnog organa. Muhammed veli: "Kod nas je bolje da se (spolni organ) opere (vodom) nakon mokrenja. To je stav i Ebu Hanife."

**Rebah na to reče: ‘Tako mi Allaha, zaista su to riječi Ibn ‘Abbasove.’”**

١٨- قال محمد: أخبرنا أبو حنيفة – رحمه الله – عن حمّاد، عن إبراهيم النَّخعي، عن عليّ بن أبي طالب رضي الله عنه في مسِّ الذَّكَر، قال: ما أبالي مسسْتُهُ أو طرفَ أنفي.

18. Muhammed je rekao: “Obavijestio nas je Ebu Hanife, a njemu prenio Hammad od Ibrahima en-Neha’ija **da je Alija ibn Ebi Talib, r.a., upitan o abdestu nakon doticanja spolnog organa, pa je rekao: “Ne marim da li dotakao spolni organ ili dio svog nosa** (tj. smatram da to ne kvari moj abdest, niti namaz).’”

١٩- قال محمد: أخبرنا أبو حنيفة، عن حمّاد، عن إبراهيم: أنّ ابنَ مسعود سئل عن الوضوء من مسِّ الذكر؟ فقال: إنْ كان نجساً فاقْطَعْه.

19. Muhammed je rekao: “Obavijestio nas je Ebu Hanife, a njemu prenio Hammad od Ibrahima en-Neha’ija **da je Ibn Mes’ud, r.a., upitan o abdestu nakon doticanja spolnog organa, pa je odgovorio: ‘Ako je nečist, odsjeci ga!’”**

٢٠- قال محمد: أخبرنا مُحلٌّ الضَّبِّي، عن إبراهيم النَّخَعي في مسِّ الذكر في الصلاة، قال: إنما هو بَضْعة منك.

20. Muhammed je rekao: “Obavijestio nas je Muhill ed-Dabbi **da je Ibrahim en-Neha’i upitan za doticanje spolnog organa u namazu, pa je odgovorio: ‘Zaista je on** (tvoj spolni organ) **samo dio tebe** (tvog tijela)**.’”**

٢١- قال محمد: أخبرنا سلاّم بن سُلَيْم الحنفي، عن منصور بن المعتمر، عن أبي قيس، عن أرقمَ بنِ شُرَحْبِيل، قال: قلتُ: لعبد الله بن مسعود: إني أحكُّ جسدي و أنا في الصلاة فأمسُّ ذكري، فقال: إنما هو بَضْعةٌ منك.

21. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je Sellam ibn Sulejm el-Hanefi, a njemu prenio Mensur ibnul-Mu'temir od Ebu Kajsa, a on od Erkama ibn Šurahbila da je rekao: '**Kazao sam Abdullahu ibn Mes'udu, r.a.: 'Ja se počešem po tijelu u namazu, pa dotaknem i svoj spolni organ,** (pa šta mi je činiti)?' '**Zaista je on** (tvoj spolni organ) **samo dio tebe** (tvog tijela).'"

٢٢- قال محمد: أخبرنا سلاّم بن سُلَيم، عن منصور بن المعتمر عن السَّدُوسيِّ، عن البراء بن قيسٍ، قال: سألتُ حذيفةَ بن اليمانِ، عن الرجُلِ مسَّ ذكَرَه، فقال: إنما هو كمسِّه رأسَه.

22. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je Sellam ibn Sulejm, a njemu prenio Mensur ibnul-Mu'temir od Es-Sedusija, a on od El-Bera'a ibn Kajsa da je rekao: '**Upitao sam Huzejfu ibnul-Jemana, r.a., za čovjeka koji dotakne svoj spolni organ, pa mi je odgovorio: 'To je kao da je dotakao svoju glavu.'"**

٢٣- قال محمد: أخبرنا مِسعَرُ بن كِدَام، عن عمير بن سعد النَّخَعي، قال: كنتُ في مجلسٍ فيه عَمّارُ بنُ ياسر فذكر مسَّ الذّكر، فقال: إنما هو بَضْعةٌ منك وإنَّ لكَفَّك لموضعاً غيره.

23. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je Mis'ar ibn Kidam, a njemu prenio 'Umejr ibn S'ad en-Neha'i koji je kazao: '**Bio sam na skupu gdje se nalazio i 'Ammar ibn Jasir, r.a., pa je spomenuto pitanje abdesta nakon doticanja spolnog organa, pa reče: 'Zaista je on samo dio tebe, a tvoja šaka neka potraži neko drugo** (priličnije) **mjesto!** (tj. izbjegavaj nepotrebno doticanje spolnog organa)'"

٢٤- قال محمد: أخبرنا مِسْعَر بن كِدام، عن إياد بنِ لَقيط، عن البراء بنِ قيسٍ قال: قال حذيفةُ بنُ اليمان في مسِّ الذكر مثل أنفك.

24. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je Mis'ar ibn Kidam, a njemu prenio 'Ijad ibn Lekit, da je El-Bera' ibn Kajs rekao: '**Huzejfe ibnul-Jeman je o doticanju spolnog organa kazao: 'To je poput doticanja nosa.'"**

٢٥- قال محمد: أخبرنا مِسْعَرُ بنُ كِدام، حدثنا قابوس، عن أبي ظَبيان، عن عليِّ بنِ أبي طالبٍ رضي الله عنه، قال: ما أبالي إيّاه مسستُ أو أنفي أو أُذُني.

25. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je Mis'ar ibn Kidam da je njemu pričao Kabus ibn Ebi Zibjan, a on da je čuo **od Alije ibn ebi Taliba, r.a., da je kazao: 'Ne brinem se, dotakao njega ili svoj nos, ili svoje uho.'"**

٢٦- قال محمد: أخبرنا أبو كُدَيْنة يحيى بنُ المُهَلَّب، عن أبي إسحاقَ الشَّيْبانِي، عن أبي قَيسٍ عبدِ الرحمن بنِ ثَرْوان، عن علقمة، عن قيس، قال جاء رجل إلى عبد الله بن مسعود، قال: إني مسستُ ذَكَرِي وأنا في الصلاة، فقال عبد الله: أفلا قطعتَه؟، ثم قال: وهل ذكَرُكَ إلاَّ كسائر جسدك؟

26. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je Ebu Kudejne, Jahja ibn el-Muhelleb, a njega Ebu Ishak eš-Šejbani, a on prenio od Ebu Kajsa, Abdur-Rahmana ibn Servana, a on od 'Alkame ibn Kajsa da je rekao: '**Došao je neki čovjek Abdullahu ibn Mes'udu, r.a., i rekao mu: 'Ja sam dotakao svoj spolni organ u namazu, pa šta mi je činiti?' Ibn Mes'ud mu odgovori: 'Zar ga nisi odsjekao?!' A zatim mu reče: 'Zar tvoj spolni organ nije poput ostalih dijelova tvoga tijela?!'"**

٢٧- قال محمد: أخبرنا يحيى بنُ المهلّب، عن إسماعيلَ بنِ أبي خالد، عن قيسِ بنِ أبي حازم، قال: جاء رجلٌ إلى سعدِ بن أبي وقّاص، قال: أيحلُّ لي أن أمسَّ ذَكَري وأنا في الصلاة؟ فقال: إنْ علمتَ أنَّ منك بضعة نجسة فاقطعها.

27. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je Jahja ibn el-Muhelleb, a njega Isma'il ibn Ebi Halid, a njemu prenio Kajs ibn Ebi Hazim koji je kazao: **'Došao je jedan čovjek S'adu ibn Ebi Vekkasu, r.a., i upitao ga: 'Da li mi je dozvoljeno da dotaknem spolni organ dok sam u namazu?' S'ad mu odgovori: 'Ako znaš da imaš neki dio svog tijela koji je u osnovi nečist, ti ga odsjeci!'"**

٢٨- قال محمد: أخبرنا إسماعيلُ بنُ عيَّاش، قال: حدثني جَريرُ بنُ عثمان، عن حبيب، عن عُبيد، عن أبي الدَّرداءِ أنه سُئل عن مسِّ الذكر، فقال: إنما هو بَضعَةٌ منك.

28. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je Isma'il ibn 'Ajjaš, a on kaže da mu je pričao Hariz ibn Osman, a njemu prenio Habib ibn 'Ubejd **od Ebud-Derda'a, r.a., da je upitan o doticanju spolnog organa, pa je odgovorio: "Zaista je on samo dio tebe.'"**

٦ – (باب الوضوء مما غيَّرت النار)

## 6. Abdest nakon (jedenja ili pijenja) onoga što je doticala vatra

٢٩- أخبرنا مالك، حدثنا وهب بن كَيْسان، قال: سمعتُ جابرَ بن عبد الله يقول: رأيتُ أبا بكرٍ الصِّدِّيق أكل لحماً ثم صلّى ولم يتوضَّأْ.

29. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Vehb ibn Kejsan: **'Čuo sam Džabira ibn Abdillaha, r.a., da kaže: 'Vidio sam Ebu Bekra es-Siddika, r.a., da je jeo mesa, zatim je klanjao a da se** (radi toga) **nije** (ponovo) **abdestio.'"**

٣٠- أخبرنا مالك، حدثنا زيدُ بنُ أسلم، عن عطاءِ بنِ يَسار، عن ابن عباس: أنَّ رسولَ الله صلى الله عليه وسلم أكل جَنْبَ شاةٍ، ثم صلّى ولم يتوضَّأْ.

30. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Zejd ibn Eslem, a njemu prenio 'Ata' ibn Jesar **od Ibn 'Abbasa, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jeo ovčiju plećku, zatim je klanjao, a nije se** (radi toga ponovo) **abdestio.**

٣١- أخبرنا مالك، أخبرنا محمدُ بنُ المُنْكَدِر، عن محمد بنِ إبراهيم التَّيمي، عن ربيعةَ بن عبدِ الله : أنه تعشَّى مع عمر بنِ الخطاب، ثمَّ صلّى ولم يتوضَّأ.

31. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Muhammed ibnul-Munkedir da je čuo Muhammeda ibn Ibrahima et-Tejmija, a on prenio **od Rebi'e ibn Abdillaha da je večerao sa Omerom ibnul-Hattabom, r.a., zatim je klanjao namaz, a nije** (ponovo nakon jela) **abdestio.**

٣٢- أخبرنا مالك، أخبرني ضَمْرَةُ بنُ سعيدٍ المازنيّ، عن أبانَ بن عثمان: أن عثمان بنَ عفّانَ أكل لحماً وخُبزاً فتمضمضَ وغسَلَ يديه، ثم مسحهما بوجهه، ثم صلّى ولم يتوضّأ.

32. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Damre ibn Se'id el-Mazini od Ebana ibn Osmana **da je Osman ibn Affan, r.a., jeo mesa i hljeba, pa je izaprao usta i oprao ruke, zatim je njima potrao lice i otišao klanjati namaz, a nije obnavljao abdest.**[104]

٣٣- أخبرنا مالك، أخبرنا يحيى بنُ سعيد، قال: سألت عبدَ الله بنَ عامرِ بن ربيعة العَدَوي، عن الرجل يتوضأ، ثم يصيب الطعام قد مسَّته النار أيتوضّأ منه؟ قال: قد رأيت أبي يفعلُ ذلك، ثم لا يتوضّأ.

33. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Jahja ibn Se'id: **"Upitao sam Abdullaha ibn Amira ibn Rebi'u el-'Adevija o**

[104] U ovom hadisu se jasno ukazuje na pohvaljenost izapiranja usta i pranja ruku nakon jela.

**čovjeku koji se abdesti, a zatim jede hranu koju je doticala vatra, da li je on dužan da se ponovo abdesti?" On mi je odgovorio: "Vidio sam svoga oca koji je to isto radio** (jeo pečeno meso), **pa se nije radi toga abdestio."**

٣٤- أخبرنا مالك، أخبرنا يحيى بن سعيد، عن بُشَير بن يسار مولى بني حارثة، أن سُويد بن نعمان أخبره: أنه خرج مع رسول الله صلى الله عليه وسلم عام خَيْبَر حتى إذا كانوا بالصَّهباء - وهي أدنى خيبر- صلّوا العصر، ثم دعا رسولُ الله صلى الله عليه وسلم بالأزواد، فلم يُؤْتَ إلاّ بالسَّويق، فأمر به فثُرِّيَ لهم بالماء، فأكل رسول الله صلى الله عليه وسلم وأكلنا، ثم قام إلى المغرب، فمضمض ومضمضنا، ثم صلى ولم يتوضأ.

قال محمد: وبهذا نأخذ، لا وضوء مما مسَّته النار ولا مما دخل، إنما الوضوءُ مما خَرَجَ من الحدث، فأما ما دخل من الطعام مما مسَّته النار أو لم تمسَّه فلا وضوءَ فيه، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله.

34. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Jahja ibn Se'id od Bušejra ibn Jesara, oslobođenog roba Benu Harisa, da mu je Suvejd ibn Nu'man prenio **da je** (on) **krenuo na put sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., godine u kojoj se odigrala bitka na Hajberu, pa kada su stigli u mjesto Sahba' koje je bilo u podnožju Hajbera, klanjali su ikindiju- namaz, a zatim je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zatražio da se donese hrana** (namirnice), **pa je doneseno samo brašno. Naredio je da se zamijesi, a sam je dodao vodu. Nakon toga** (nakon što su ispekli hljeb) **Allahov Poslanik, s.a.v.s., je jeo, a i mi sa njim, pa je ustao da klanja akšam-namaz, prethodno izapravši usta, a i mi smo to isto učinili, potom je klanjao, a nije** (ponovo) **uzimao abdest.**

Muhammed je rekao: "Po ovome postupamo. Ne treba se abdestiti nakon jedenja onoga što je doticala vatra, niti je to potrebno činiti nakon jedenja bilo čega. Abdest je obavezan za onoga iz čijeg tijela je izašla nečistoća i dovela do hadesa (gubljenja abdesta). Zaključak je da ono što čovjek pojede, a spremljeno je na

vatri, ili nije spremljeno na vatri, radi toga se ne treba abdestiti (to ne kvari abdest). To je stav Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."[105]

٧ – (باب الرجل والمرأة يتوضآن من إناء واحد).

## 7. O muškarcu i ženi koji se abdeste iz iste posude

٣٥ – أخبرنا مالك، حدّثنا نافع، عن ابنِ عمر: كان الرجالُ والنساءُ يتوضَّؤون جميعاً في زمنِ رسولِ الله صلى الله عليه وسلم.

قال محمد: لا بأس بأن تتوضَّأ المرأةُ وتغتسلُ مع الرجلُ من إناءٍ واحدٍ إن بدأتْ قبله أو بدأ قبلها، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله.

35. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Ibn Omera, r.a., da je rekao: "**Muškarci i žene su se zajedno abdestili u vremenu u kojem je živio Allahov Poslanik, s.a.v.s.**"

[105] Potrebno je napomenuti da jedan dio uleme među kojima su ashabi: Ibn Omer, Ebu Talha, Enes, Ebu Musa, 'Aiša, Zejd ibn Sabit, Ebu Hurejre, te Omer ibn Abdul-'Aziz, Hasan el-Basri i Ez-Zuhri, smatra da je abdest obavezan za onoga koji hoće obaviti namaz nakon konzumiranja jela koje je spremljeno na vatri, dok većina uleme među kojima su prva četverica halifa, Ibn Mes'ud ibn 'Abbas, Džabir ibn Abdillah, 'Amir ibn Rebi'a, Ubejj ibn K'ab, te četverica imama, smatraju da se u ovom slučaju ne treba abdestiti.

Ulema hanbelijskog mezheba, Ishak i neki muhaddisi smatraju da se obavezno abdestiti nakon jedenja devinog mesa, a da to nije slučaj kod ostalih vrsta mesa, na temelju hadisa kojeg prenosi El-Bera' u kojem je Poslanik, s.a.v.s., upitan o abdestu nakon jedenja devinog mesa, pa je odgovorio: "**Uzmite abdest nakon toga**!" Neki alimi smatraju da naredba u ovom hadisu ima status preporuke (nedb).

Muhammed je rekao: "Ne smeta da se žena abdesti ili okupa sa muškarcem iz jedne posude, svejedno ko od njih dvoje počeo prvi, ona ili on. To je i mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."[106]

٨ – (باب الوضوء من الرُّعاف)

**8. Uzimanje abdesta zbog curenja** (oticanja) **krvi iz nosa**

٣٦– أخبرنا مالك، حدثنا نافع، عن ابن عمر: أنه كان إذا رعفَ رَجَعَ فتوضّأ ولم يتكلَّمْ، ثم رجع فبنى على ما صلّى.

36. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Ibn Omera, r.a., **da je on, kada bi mu potekla krv iz nosa** (u toku namaza)**, otišao da se ponovo abdesti ne izustivši niti jednu riječ, zatim bi se vratio i nastavio klanjati odakle je prekinuo.**

٣٧– أخبرنا مالك، حدثنا يزيدُ بنُ عبد الله بنِ قُسيط، أنه رأى سعيد بن المسيب رَعَفَ وهو يصلّي فأتى حُجْرة أمِّ سلمة زوجِ النبيّ صلى الله عليه وسلم فأُتِيَ بوَضوءٍ فتوضّأ، ثم رَجَع فبنى على ما قد صلى.

37. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Jezid ibn Abdillah ibn Kusejt **da je vidio Se'ida ibnul-Musejjeba kad mu je potekla krv iz nosa dok je klanjao namaz. Uputio se do sobe Ummu**

[106] Hadis koji zabranjuje uzimanje abdesta muškarcu sa ostatkom vode koju je upotrijebila žena uzimajući abdest, nije preferirajući u odnosu na ovaj hadis. Iz hadisa se zaključuje da se pod pojmom zajedničkog uzimanja abdesta muškarca i žene razumije zajedničko uzimanje abdesta muža i njegove supruge, ili je bilo dozvoljeno uzimanje abdesta muškaraca zajedno sa ženama prije nego su objavljeni propisi o pokrivanju žena (hidžab).

**Seleme, r.a.,** (pošto je prekinuo svoj namaz) **jedne od supruga Allahovog Poslanika, s.a.v.s., uzeo je vode za abdest, abdestio se, a zatim se vratio i doklanjao preostali dio namaza.**

٣٨- أخبرنا مالك، أخبرنا يحيى بن سعيد، عن سعيد بن المسيب: أنه سئل عن الذي يَرْعُفُ فيَكْثُرُ عليه الدَّمُ كيف يصلّي؟ قال: يُومئ إيماءً برأسه في الصلاة.

38. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Jahja ibn Se'id od Se'ida ibnul-Musejjeba **da je on upitan o čovjeku kojem često teče krv iz nosa, kako da postupi u namazu? Odgovorio je: "Glavu će malo pogeti naprijed** (umjesto ruku'a i sedžde)."

٣٩- أخبرنا مالك، أخبرنا عبدُ الرحمن بنُ المُجَبَّر بن عبد الرحمن بن عمر بن الخطاب: أنه رأى سالم بنَ عبد الله بنِ عمر يُدْخِلُ إصبعه في أنفه أو إصبعيه ثم يخرجها وفيها شيء من دم فيَفْتِلُهُ ثم يصلّي ولا يتوضّأ.

قال محمد: وبهذا كلّه نأخذ، فأما الرُّعَاف فإنّ مالكَ بن أنس كان لا يأخذ بذلك، ويرى إذا رَعَفَ الرجُلُ في صلاته أن يغسل الدَّمَ ويستقبلَ الصلاة.

فأما أبو حنيفةَ فإنّه يقول بما روى مالكٌ عن ابن عمر، وعن سعيد بن المسيّب إنّه ينصرفُ فيتوضّأ، ثم يَبني على ما صلّى إنْ لم يتكلّم، وهو قولُنا.

وأما إذا كثر الرُّعَاف على الرجُل فكان إنْ أَوْمَأَ برأسه إيماءً، لم يَرْعَفْ وإن سَجَدَ رَعَفَ. أَوْمَأَ برأسه إيماءً، وأجزاه، وإن كان يَرْعَفُ كل حال سجد.

وأما إذا أدخل الرجُلُ إصبَعَهُ في أنفه فأخرج عليها شيئاً من دم فهذا لا وضوءَ فيه لأنه غير سائل ولا قاطر، وإنما الوضوء في الدم مما سال أو قطر، وهو قولُ أبي حنيفة.

39. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdur-Rahman ibnul-Mudžebber **da je vidio Salima ibn Abdillaha ibn Omera da uvlači svoj prst ili dva prsta u nozdrve, zatim ih je izvukao a na**

**njima je bio trag krvi, pa ih je oprao, a potom klanjao ne uzimajući ponovo abdest.**

Muhammed je rekao: “Na osnovu izloženog mi postupamo. A što se tiče Malik ibn Enesa, on je imao oprečan stav i smatrao da ako čovjeku poteče krv dok je u namazu, treba samo saprati krv i nastaviti klanjati. Ebu Hanife je postupao po predajama koje prenose Malik od Ibn Omera i Se’ida ibnul-Musejjeba da se treba prekinuti namaz, zatim obnoviti abdest, i nastaviti klanjati ondje gdje je prekinuo, pod uvjetom da nije u međuvremenu nešto izustio ili progovorio, a to je i naše mišljenje.

A ako se nekome često ponavlja krvarenje iz nosa (sahibu ‘uzr) koje se zaustavi ako osoba koja klanja namaz prilikom ruku’a i sedžde samo malo pogne glavu naprijed, a ako bi upotpunio ruku’ i sedždu to bi dovelo do krvarenja, onda je dovoljno da te namaske rukune zamijeni malim pomjeranjem glave naprijed. Ako bi krvarenje bilo intenzivno, neovisno na položaj glave, onda će upotpuniti sedždu.

Ako bi osoba uvukla prst u nozdrvu i na prstu primjetila tragove krvi, nije dužna da se abdesti, jer ta krv nije ona koja teče niti kaplje, zbog kojih se mora uzeti abdest. Ovo je stav i Ebu Hanife.”

## ٩ – (باب الغَسل من بول الصبيّ)

## **9. O pranju mokraće muškog djeteta** (novorođenčeta)

٤٠ – أخبرنا مالك، حدثنا الزُّهري، عن عبيد الله بن عبد الله، عن أمِّ قيس بنتِ مِحْصَن : أنها جاءتْ بابنٍ لها صغيرٍ لم يأكل الطعامَ إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم، فوضعه النبيُّ صلى الله عليه وسلم في حُجْره، فبال على ثوبه فدعا بماءٍ فنضح عليه ولم يَغْسِلْه.

قــال محمد: قد جاءت رخصةٌ في بول الغلام إذا كان لم يأكل الطعام، وأمر بغَسْلِ بول الجارية، وغَسْلُهما جميعاً أحبُّ إلينا وهو قول أبي حنيفة.

40. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ez-Zuhri od Ubejdullaha ibn Abdillaha, a on od Ummu Kajs bint Mihsan **da je ona došla noseći svoje novorođenče koje je još dojilo** (nije okusilo drugu hranu osim majčinog mlijeka) **kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa ga je Poslanik, s.a.v.s., stavio u svoje krilo. Dijete se pomokrilo i mokraća je doprla do Poslanikove, s.a.v.s., odjeće, a on pozva da mu se donese vode kojom je poprskao to mjesto i nije ga oprao.**

Muhammed je rekao: "Ova olakšica se odnosi na malo muško dijete koje nije kušalo druge hrane osim majčinog mlijeka, ali je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio da se opere odjeća koju je uprljala mokraća djevojčice. Ipak, nama je draže da se odjeća u oba slučaja opere, a to je i mišljenje Ebu Hanife.[107]

٤١ – أخبرنا مالك، حدثنا هشام بن عروة عن أبيه، عن عائشة أنها قالت: أتي النبي صلى الله عليه وسلم بصبي فبال على ثوبه، فدعا بماء فأتبعه إياه.

41. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Hišam ibn 'Urve od svog oca, a on prenio od 'Aiše, r.a., da je rekla: "**Vjerovjesniku, s.a.v.s., je doneseno malo dijete, pa je umokrilo njegovu odjeću. Zatražio je da mu donesu vodu, pa je posuo** (po tom mjestu koje je bilo uprljano mokraćom)."

[107] Tahavi je spomenuo da je napravljena razlika između mokraće muškog i ženskog novorođenčeta, jer je obim odjeće koji bude uprskan mokraćom ženskog djeteta veći od obima odjeće koja bude zaprljana mokraćom muškog djeteta. Zato se u prvom slučaju odjeća mora oprati, a u drugom je dovoljno to mjesto poprskati vodom.

## ١٠ - (باب الوضوء من المذي)

## 10. Uzimanje abdesta radi mezje[108]

٤٢ - أخبرنا مالك، أخبرني سالم أبو النَّضر مولى عمر بن عبيد بن معمرِ التَّيمي، عن سليمان بنِ يَسَار، عن المِقداد بنِ الأسود، أن عليَّ بن أبي طالبٍ رضي الله عنه أمره أنْ يسأل رسول الله صلى الله عليه وسلم عن الرجل إذا دنا من أهله فخرج منه المَذْيُ ماذا عليه؟ فإن عندي ابنَته وأنا أَستَحي أن أسأَلهُ، فقال المِقداد: فسألتُه، فقال: إذا وَجَدَ أحدُكم ذلك فلينضَح فرجه، وليتوضَّأ وُضوءَهُ للصلاة.

42. Obavijestio nas je Malik, prenio mu je Salim Ebun-Nadr, sluga Omera ibn ‘Ubejda ibn Ma’mera et-Tejmija, a on od Sulejmana ibn Jesara, a on od Mikdada ibn Esveda **da mu je Alija ibn ebi Talib, r.a., naredio da upita Allahovog Poslanika, s.a.v.s., za čovjeka koji se primakne svojoj ženi, pa iz njega izađe mezj, kako da postupi? Alija mu reče: “Kod mene je njegova kćerka** (oženio sam Fatimu kćerku Resulullahovu, s.a.v.s.)**, pa se stidim da ga to upitam.” Mikdad reče: ‘Zato sam ga ja upitao, pa mi je odgovorio: “Ako neko od vas to primijeti, neka popršće svoj spolni organ** (vodom ga opere) **i neka se potom abdesti kao što se abdesti za namaz!’”**

٤٣ - أخبرنا مالك، أخبرني زيدُ بنُ أسلَمَ، عن أبيه، عن عمر بنِ الخطّاب رضي الله عنه، قال: إني لأَجِدُهُ يتحدَّرُ مني مثلَ الخُرَيْزة، فإذا وَجَدَ أَحدُكم ذلك فليَغْسِلْ فرجه وليتوضّأْ وضوءه للصلاة.

قال محمد: وبهذا نأخذ: يغسل موضعَ المذْيِ ويتوضأ وضوءه للصلاة، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله.

[108] Sluz koja se pojavljuje iz spolnog organa prilikom spolnog nadražaja.

43. Obavijestio nas je Malik, prenio mi je Zejd ibn Eslem od svoga oca da je Omer ibnul-Hattab, r.a., rekao: “**Ja ga** (mezj), **zaista, osjetim kako iz mene izlazi kao biseri, pa kada neko od vas to isto osjeti, neka opere svoj spolni organ i neka abdesti kao kad hoće klanjati.”**

Muhammed je rekao: “Ovo mi prihvatamo. Treba oprati mjesto koje je nakvašeno mezijom i uzeti abdest kao za namaz. Ovo je stav i imama Ebu Hanife, Allah mu se smilovao.”

٤٤- أخبرنا مالك، أخبرنا الصَّلْتُ بنُ زُيَيْد أنه سأل سليمانَ بن يسار عن بللٍ يَجِدُهُ فقال: انْضَحْ ما تحت ثوبِكَ والْهَ عنه.

قال محمد: وبهذا نأخذ، إذا كثر ذلك من الإنسان، وأدخل الشيطانُ عليه في الشكّ، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله.

44. Obavijestio nas je Malik, prenio mi je Salt ibn Zujejd **da je upitao Sulejmana ibn Jesara o mokrini koju osjeti, pa mu je rekao: “Popršći vodom ono što ti je ispod odjeće i ne obaziri se više na to!”**

Muhammed je rekao: “Mi po ovome postupamo, ako se to često bude nekoj osobi dešavalo, i šejtan u njega ubaci sumnju, a to je i stav Ebu Hanife, Allah mu se smilovao.”

## ١١ - (باب الوضوء مما يشرب منه السباع وتلغ فيه)

## 11. Abdest iz onoga što je pila i nalokala zvijer

٤٥- أخبرنا مالك، أخبرنا يحيى بن سعيد، عن محمد بنِ إبراهيمَ بنِ الحارث التَّيْمي، عن يحيى بنِ عبدِ الرحمن بن حاطبِ بنِ أبي بَلْتَعَةَ أنَّ عُمَرَ بن الخطاب رضي الله عنه خرج في ركبٍ فيهم عمرُو بنُ العاص، حتى وردوا حوضاً، فقال عمرُو بنُ العاص: يا صاحبَ

الحوضِ هل تَرِدُ حوضَكَ السباع ؟ فقال عمرُ بن الخطابْ: يا صاحبَ الحوض، لا تُخبِرْنا، فإنّا نَرِدُ على السِّباع وتَرِدُ علينا.

قال محمد: إذا كان الحوضُ عظيماً إنْ حُرِّكتْ منه ناحيةٌ لم تتحرَّكْ به الناحيةُ الأخرى لم يُفسِدْ ذلك الماءَ ما ولغ فيه من سَبُع، ولا ما وقع فيه من قَذَر إلاَّ أن يَغْلِبَ على ريح أو طعم، فإذا كان حَوْضاً صغيراً إنْ حُرِّكت منه ناحية تحرَّكَتْ الناحيةُ الأخرى فولغ فيه السباع أو وقع فيه القذر لا يتوضّأ منه، ألا يرى أن عمر بن الخطاب رضي الله عنه كَرِهَ أن يُخبِرَهُ ونهاه عن ذلك، وهذا كلُّه قولُ أبي حنيفة رحمه الله.

45. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Jahja ibn Se'id od Muhammeda ibn Ibrahima ibnul-Harisa et-Tejmije, a on od Jahja ibn Abdir-Rahmana ibn Hatiba ibn Ebi Belta'a **da je Omer ibnul-Hattab, r.a., pošao sa karavanom u kojoj se nalazio i 'Amr ibnul-'As. Kada su stigli do jednog bazena vode, 'Amr je rekao: "O vlasniče ovog bazena, da li zvijeri imaju pristupa ovoj vodi?, a Omer na to reče: "O vlasniče ovog bazena, nemoj nam to reći, jer mi nailazimo na zvijeri, a i one dolaze nama."**

Muhammed je rekao: "Ako se radi o velikom bazenu vode, čija voda se neće zatalasati na njezinom kraju ako bi se zatalasala na drugoj (suprotnoj) strani, onda tu vodu neće onečistiti zvijer koja se napije, ili ako nešto nečisto upadne u nju, osim u slučaju da ta nečistoća promjeni miris ili okus vode.

Ako se radi o manjem bazenu čiji se zadnji kraj zatalasa ako se pokrene voda na drugoj (suprotnoj) strani, a tu vodu je pila neka zvijer ili je u nju upala nečistoća, onda nije dozvoljeno takvu vodu koristiti za abdest. Zar ne zapažaš da Omer ibnul-Hattab nije volio da ga obavijeste o tome (jer bi mu bila zabranjena upotreba takve vode u slučaju saznanja da su zvijeri imale pristup) i čak im je to zabranio. Sve navedeno se slaže sa mišljenjem Ebu Hanife."

## ١٢ – (باب الوضوء بماء البحر)

## 12. Abdest morskom vodom

٤٦– أخبرنا مالك،حدَّثنا صفوانُ بنُ سُلَيم، عن سعيدِ بنِ سلمةَ بنِ الأزرق، عن المغيرة بن أبي بُردة، عن أبي هريرة : أن رجلاً سأل رسولَ الله صلى الله عليه وسلم فقال: إنا نركبُ البَحْرَ ونحمِلُ معنا القليلَ من الماء، فإنْ توضّأنا به عَطِشنا، أفنتوضّأ بماء البحر؟ فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: هو الطَّهورُ ماؤه الحَلالُ مَيْتَتُهُ.

قال محمد: وبهذا نأخُذُ: ماءُ البحرِ طهورٌ كغيرِه من المياه، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله والعامة.

46. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Safvan ibn Sulejm od Se'ida ibn Seleme ibnul-Ezreka, a on prenio od Mugire ibn Ebi Burdeta koji je čuo Ebu Hurejru, r.a., **da je jedan čovjek upitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: "Mi plovimo morem i sa sobom nosimo male količine vode, jer ako bismo se njome abdestili, ostali bi žedni, pa možemo li se onda abdestiti morskom vodom?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., mu odgovori: "Morska voda je čista, a uginule životinje u njoj su dozvoljene za jelo."**

Muhammed je rekao: "Mi na osnovu ovog hadisa postupamo. Morska voda je čista poput ostalih voda, a to je i stav Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine ostalih pravnika."

## ١٣ – (باب المسح على الخُفَّين)

## 13. Mesh po obući

٤٧– أخبرنا مالك، أخبرنا ابن شهاب الزُّهري، عن عبَّادِ بنِ زياد مِن وُلْدِ المغيرةِ بنِ شعبة: أنّ النبيَّ صلى الله عليه وسلم ذَهَبَ لحاجتِهِ في غزوة تبوك، قال : فذهبت معه بماء،

قال: فجاء النبيُّ صلى الله عليه وسلم، فسكبتُ عليه، قال: فغسَلَ وجْهَهُ ثم ذهب يُخْرِجُ يديه فلم يستطع من ضيقِ كُمَّي جُبَّتِهِ فأخرجهما من تحت جُبَّتِهِ فغسَلَ يديه ومسَحَ برأسِهِ ومسَحَ على الخفَّين، ثم جاء رسول الله صلى الله عليه وسلم وعبد الرحمن بنُ عوف يؤمُّهم قد صلى بهم سجدة ، فصلّى معهم رسول الله صلى الله عليه وسلم، ثم صلّى الرَّكعة التي بَقِيَت، ففزِعَ الناسُ له ثم قال لهم: قد أحسنتم.

47. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab ez-Zuhri od 'Ubbada ibn Zijada od sina Mugire ibn Šu'beta **da se Vjerovjesnik, s.a.v.s., prilikom pohoda na Tebuk udaljio radi obavljanja nužde, pa sam se zaputio sa njim noseći vodu. Nakon toga mi je prišao, pa sam mu posuo vodu s kojom je oprao lice. Potom je pokušao da oslobodi ruke, ali su mu rukavi bili pretijesni, pa je izvukao ruke ispod svog ogrtača, oprao ih** (do iznad laktova), **potrao mokrom rukom glavu** (mesh) **i potrao mokrom rukom po obući** (njezinom gornjem dijelu). **Pošto je završio sa abdestom, zatekao je ljude koje u namazu predvodi** (kao imam) **Abdur-Rahman ibn 'Auf, r.a., koji je već klanjao jedan rekat, te je pristupio džema'atu, a potom doklanja preostali rekat, a ljudi se zabrinuše zbog tog Abdur-Rahmanovog postupka. Završivši namaz on im reče: "Ispravno ste postupili."**[109]

[109] Pohod na Tebuk je bio 9. godine po Hidžri, a to je posljednji pohod u kojem je učestvovao Allahov Poslanik, s.a.v.s. Tebuk se nalazi na kapiji Šama, sjeverno od Medine. U Muslimovom rivajetu se navodi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., klanjao drugi rekat nakon kojeg je Abdur-Rahman predao selam, a Allahov Poslanik, s.a.v.s. je ustao (da naklanja prvi rekat), a ljudi povikaše "subhan Allah"(želeći time da Abdur-Rahmana upozore na grešku) jer je pretekao Vjerovjesnika, s.a.v.s., u namazu. Nakon što je Vjerovjesnik, s.a.v.s., predao selam reče im: "**Pravilno ste postupili**." U hadisu je i dokaz da se namaz može klanjati za onim koji je ispod nivoa (ranga) onih koje predvodi u namazu.

٤٨- أخبرنا مالكٌ: حدَّثنا سعيدُ بنُ عبد الرحمن بنِ رُقَيش أنه قال: رأيت أنس بن مالكٍ أتى قباء، فبال، ثم أتى بماء، فتوضأ، فغسَلَ وجهَهُ ويدَيْهِ إلى المرفقين ومسَحَ برأسه، ثم مسح على الخفين، ثم صلّى.

48. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Se'id ibn Abdir-Rahman ibn Rukajš da je rekao: **"Vidio sam Enesa ibn Malika kad je došao u Kuba', izvršio je malu nuždu** (pomokrio se), **zatim mu je donesena voda, pa se abdestio opravši vodom lice i ruke uključujući i laktove, učinio mesh po glavi, a zatim je učinio mesh po obući i onda klanjao."**

٤٩- أخبرنا مالك، حدّثنا نافعٌ وعبدُ الله بن دينار: أن عبد الله بن عمر قَدِمَ الكوفَة على سعدِ بن أبي وقّاص وهو أميرها، فرآه عبد الله وهو يمسَحُ على الخفّين، فأنكر ذلك عليه، فقال له: سَلْ أباك إذا قَدمتَ عليه، فنسي عبد الله أن يسأله حتى قَدِم سعد، فقال: أسألتَ أباك؟ فقال: لا ، فسأله عبد الله، فقال : إذا أدْخَلْتَ رجليكَ في الخُفين وهما طاهرتان فامسح عليهما، قال عبد الله : وإن جاء أحد من الغائط ؟ قال: وإن جاء أحدُكُم من الغائط.

49. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' i Abdullah ibn Dinar **da je Abdullah ibn Omer, r.a., stigao u Kufu dok je njome upravljao S'ad ibn Ebi Vekkas. Abdullah je primijetio da S'ad čini mesh po obući** (kada abdesti), **pa mu je zbog toga prigovorio, a S'ad mu reče: "Upitaj svoga oca** (Omera ibnul-Hattaba) **kada se susretneš sa njim", ali je Abdullah zaboravio da ga za to priupita. Nakon izvjesnog vremena je došao S'ad** (u Medinu) **pa ga upita: "Jesi li pitao svog oca?" "Ne", odgovori. Zatim je Abdullah otišao ocu i postavio mu to pitanje, a on mu reče: "Ako na čiste noge** (koje su oprane prilikom abdesta) **obuvaš obuću, učini mesh po njoj!" Abdullah potom zapita: "Da li se to odnosi i na onoga od nas koji obavi veliku nuždu?" "Da, makar to bilo i nakon obavljanja velike nužde", odgovori Omer.**

٥٠ – أخبرنا مالك، أخبرني نافع: أن ابنَ عمر بال بالسوق، ثم توضّأ فغسل وجهه ويديه، ومسح برأسه، ثم دُعي لجنازة حين دخل المسجد ليصلي عليه، فمَسَح على خُفَّيْهِ ثم صلى.

50. Obavijestio nas je Malik, pričao mi je Nafi' **da je Ibn Omer, r.a., jednom obavio malu nuždu u čaršiji** (odnosno javnom toaletu), **zatim se abdestio, opravši lice i ruke, potirući rukom glavu. Kada je ušao u džamiju, pozvan je da klanja dženazu-namaz, te učini mesh po mestvama i pristupi namazu.**

٥١ – أخبرنا مالكٌ، أخبرني هشامُ بنُ عروة، عن أبيه: أنه رأى أباه يمسَحُ على الخُفَّين على ظهورِهما لا يمسح بطونهما، قال: ثم يرفعُ العمامة فيمسَحُ برأسِه.

قال محمد: وبهذا كلّه، نأخذ، وهو قول أبي حنيفة، ونرى المسحَ للمقيم يوماً وليلةً وثلاثةَ أيامٍ ولياليها للمسافر.

وقال مالكُ بنُ أنس: لا يمسَحُ المقيم على الخُفَّين.

وعامَّةُ هذه الآثار التي روى مالك في المسح إنما هي في المقيم، ثم قال: لا يمسح المقيم على الخُفَّين.

51. Obavijestio nas je Malik, pričao mi je Hišam ibn 'Urve od svoga oca **da je on ugledao svog oca da čini mesh po gornjoj strani svoje obuće** (mestvi i sl.), **ne potirući njenu donju stranu, a zatim je podigao svoj turban** ('amamu) **i učinio mesh po glavi.**

Muhammed veli: "Mi postupamo na osnovu svega ovdje navedenog, što je i stav Ebu Hanife. Također smatramo da mukim[110] može činiti mesh po obući (mestvama, čarapama i sl.) dan i noć (24 sahata), a za musafira (putnika) je to period od tri dana i noći (72 sahata)."

[110] Onaj koji nije napustio svoje mjesto boravka.

Malik ibn Enes kaže: "Mukim ne čini mesh po obući", a većina ovih predaja o meshu koje bilježi Malik se upravo odnose na mukima, a opet i pored toga smatra da mukim ne treba činiti mesh po obući."[111]

## ١٤ – (باب المسح على العِمامة والخِمار)

## 14. Mesh po turbanu i mahrami

٥٢ – أخبرنا مالكٌ، قال: بلغني عن جابر بن عبد الله أنه سئل عن العمامة؟ فقال: لا، حتى يمسَّ الشعرَ الماءُ.

قال محمد: وبهذا نأخذ، وهو قولُ أبي حنيفة رحمه الله.

52. Obavijestio nas je Malik, do mene je stiglo **od Džabira ibn Abdillaha, r.a., da je on upitan o** (meshu po) **turbanu, pa je odgovorio: "Ne, sve dok voda ne dođe u kontakt s kosom."**

Muhammed kaže: "Mi na osnovu ovoga i postupamo, a to je stav i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

٥٣– أخبرنا مالكٌ، حدَّثنا نافع قال: رأيت صفيَّة ابنةَ أبي عُبيد تتوضَّأُ وتنزِعُ خِمارَها، ثم تمسَحُ برأسها. قال نافع: وأنا يومئذ صغير.

---

[111] Od Alije ibn Ebi Taliba, r.a., se prenosi da je rekao: "**Da se vjera uzima na osnovu** (samo) **racionalnih dokaza, preče bi bilo da se mesh čini po donjoj strani stopala, a ne po gornjoj. Vidio sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako mesh čini po gornjoj strani svojih stopala** ." Neki pravnici poput Eš-Ša'bija i El-Lejsa vremenski ne ograničavaju period u kome se može činiti mesh, jer se u predaji koju bilježi Ebu Davud kaže: "...**koliko hoćeš**..." Od Malika se prenosi da smatra mekruhom mesh koji čini mukim.

قال محمد: وبهذا نأخذ، لا يُمسَحُ على الخِمار ولا العِمامة، بَلَغَنا أن المسح على العِمامة كان فتُرِك، وهو قول أبي حنيفة والعامَّة من فقهائنا.

53. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi': "**Vidio sam Safiju kćerku Ebi 'Ubejda kako se abdesti i skida svoju mahramu, zatim čini mesh po glavi." Nafi' još doda: "Ja sam tada bio mali dječak** (maloljetan)."

Muhammed je rekao: "Mi po ovome postupamo. Nije dozvoljeno mesh činiti po turbanu i mahrami. Do nas je došlo (putem predaja) da je mesh po turbanu bio dozvoljen jedno vrijeme, zatim je ta praksa napuštena. Ovo je stav Ebu Hanife i većine naših pravnika."[112]

[112] Potrebno je ukazati na to da derogacija mesha po turbanu nije prenesena senedom (lancem prenosilaca), obzirom na to da se u hadiskoj nauci autentičnost hadisa prvenstveno ocjenjuje na osnovu kredibiliteta ljudi koji ga prenose. Zato možemo reći da postoji pretpostavka da hadis kojeg spominje Muhammed ima sened koji je samo njemu poznat, ili ga je pročitao u knjigama u kojima se ne navodi sened.

Ebu Hanife, Malik, i Šafi'i smatraju da nije dozvoljeno činiti mesh po turbanu i mahrami, a dokaz im je ajet u kojem Allah, dž.š., kaže: "Činite mesh po vašim glavama!" (El-Maide, 6.), dok Ahmed Evza'i, Ishak i drugi kažu da je to dozvoljeno na osnovu hadisa u kojima se navodi **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., učinio mesh po svom turbanu**, kao i na osnovu analognog pristupa ovom pitanju po ugledu na mesh po mestvama.

## ١٥ – (باب الاغتسال من الجنابة)

## 15. Kupanje radi džunupluka

٥٤ – أخبرنا مالكٌ، حدثنا نافع: أن ابن عمر كان إذا اغتَسَلَ من الجنابة أَفرغ على يده اليُمنى فغسَلَها، ثم غَسل فَرْجَه ومَضْمَضَ واستنشق، وغسل وجهه، ونضح في عينيه، ثم غسل يدَهُ اليُمنى ثم اليُسرى، ثم غَسَل رأسه، ثم اغتسل وأفاض الماءَ على جلده.

قال محمد: وبهذا كلِّه نأخُذُ إلاَّ النَّضْحَ في العينين، فإنَّ ذلك ليس بواجبٍ على الناس في الجنابة، وهو قولُ أبي حنيفة ومالِكِ بنِ أنس والعامَّة.

54. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Ibn Omer, r.a., imao običaj prilikom kupanja oprati desnu ruku, zatim bi oprao svoj spolni organ, izaprao usta i nos, oprao lice nakvasivši oči, a potom oprao glavu, desnu pa lijevu ruku i na kraju bi oprao cijelo tijelo prosipajući vodu po koži** (svog tijela).

Muhammed je rekao: "Mi se po ovome vladamo, osim da se vodom isperu oči, jer to nije obaveza za ljude prilikom kupanja od dženabeta.[113] Ovo je stav Ebu Hanife, Malika i većine."[114]

[113] Vjersko kupanje nakon spolnog odnosa, ili pojave sjemene tekućine.

[114] Preporučeno je da osoba koja želi nakon džunupluka spavati ili nešto pojesti uzme abdest, jer to umanjuje nečistoću, pojača volju za uzimanjem gusula, a u slučaju da ga zadesi smrt, izvršio je jedan vid čišćenja. Također je preporučeno uzeti abdest prije gusula, s tim što će noge oprati nakon upotpunjenja gusula.

## ١٦ – (باب الرجل تصيبه الجنابة من الليل)

## 16. O muškarcu kojeg prilikom spavanja zadesi džunupluk

٥٥ – أخبرنا مالكٌ، أخبرنا عبدُ الله بنُ دينار، عن ابن عُمَرَ أن عمر رضي الله عنه ذَكَرَ لرسول الله صلى الله عليه وسلم أنه تُصيبُهُ الجنابةُ من الليل، قال: توضأ واغسل ذكرَك ونَمْ.

قال محمد: وإن لم يوضَّأ ولم يغسِل ذكره حتى ينام فلا بأس بذلك أيضاً.

55. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Dinar od Ibn Omera **da je Omer, r.a., spomenuo pred Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., kako naveče ostane džunub, pa mu je Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Abdesti se, operi svoj spolni organ, a zatim idi spavati!"**

Muhammed veli: "Ne smeta ni da čovjek ode na spavanje makar se i ne abdestio i oprao spolni organ prije spavanja."[115]

٥٦– قال محمد: أخبرنا أبو حنيفة عن أبي إسحاق السَّبِيعي، عن الأسودِ بنِ يزيد، عن عائشة رضي الله عنها قالت: كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يصيبُ من أهله، ثم ينام ولا يَمَسُّ ماءً ، فإن استيقظ من آخر الليل عاد واغتسل.

قال محمد: هذا الحديث أرفق بالناس وهو قول أبي حنيفة رحمه الله.

56. Obavijestio nas je Muhammed, pričao nam je Ebu Hanife od Ebu Ishaka es-Sebi'ija, a on prenio od Esveda ibn Jezida da je Aiša, r.a., rekla: "**Allahov Poslanik, s.a.v.s., je imao intimni odnos sa svojom suprugom, zatim bi zaspao i ne dotaknuvši vodu**

[115] Mudrost u uzimanju abdesta onoj osobi koja je u stanju džunupluka, kao što navodi Ibnul-Dževzi, je vjerovatno u tome što se meleki udaljavaju od nečistoće i neprijatnih mirisa, dok se šejtani sakupljaju na takvim mjestima. U ovom hadisu se može primjetiti dozvola pranja spolnog organa prije ili poslije uzimanja abdesta.

(apsolutno ne upotrebljavajući vodu). **Pa kada bi se probudio u zadnjem dijelu noći, ponovio bi odnos i okupao se.”**

Muhammed veli: “U ovom hadisu je olakšica za ljude. To je i mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao.”[116]

## ١٧ – (باب الاغتسال يوم الجُمُعة)

## 17. Kupanje petkom

٥٧ – أخبرنا مالك، حدَّثنا نافع، عن ابنِ عمر، أنَّ رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: إذا أتى أحدُكم الجمعةَ فليغتسِلْ.

57. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi’ od Ibn Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s. rekao: **“Kada neko od vas bude htio prisustvovati džuma-namazu, neka se okupa!”**[117]

٥٨– أخبرنا مالك، حدثنا صفوان بن سُلَيم، عن عطاء بن يسار، عن أبي سعيد الخدري: أنَّ رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: غُسْل يومِ الجُمعةِ واجبٌ على كل مُحْتَلِم.

58. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Safvan ibn Sulejm od ‘Ata’a ibn Jesara, a on od Ebu Se’ida el-Hudrija da je Allahov

[116] Hafīzi hadisa su kritikovali sljedeći dio teksta: “...**a da nije dotakao vodu**...”, a moguće je da se pod tim podrazumjeva da nije dotakao vodu da bi se njome okupao, ili je Allahov Poslanik, s.a.v.s., nekada namjerno propuštao uzimanje abdesta da bi ukazao ljudima na dopuštenost toga.

[117] Ovaj hadis od Nafī’a prenosi sedamdeset ljudi. Naredba u njemu ne dostiže stepen obaveze, (već se radi o preporuci) kako to smatraju veliki imami, mudžtehidi. El-Badži veli: “Postoji konsenzus među islamskim pravnicima da kupanje petkom nije obavezno, dok Zahirije smatraju da je to obaveza (vadžib).”

Poslanik, s.a.v.s., rekao: "**Kupanje petkom je obaveza za svakog punoljetnog muškarca.**"

٥٩- أخبرنا مالكٌ، حدَّثنا الزهري، عن ابن السَّبَّاق : أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال : يا معشر المسلمين، هذا يومٌ جعله الله تعالى عيداً للمسلمين، فاغتسلوا، ومن كان عنده طِيبٌ فلا يضرُّه أن يمسَّ منه وعليكم بالسواك.

59. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ez-Zuhri od Ibnus-Sebbaka da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "**O muslimani, ovo je dan kojeg je Allah učinio blagdanom za muslimane, pa se** (u njemu) **okupajte! A onaj koji bude imao mirisa, neka se namiriše i upotrijebite misvak** (četkicu za zube)**!**"

٦٠- أخبرنا مالك، أخبرني المَقْبُرِيُّ ، عن أبي هريرة أنه قال: غُسْلُ يومِ الجمعة واجبٌ على كل محتلم كغُسل الجنابة.

60. Obavijestio nas je Malik, pričao mi je El-Makburijj da je Ebu Hurejre, r.a., rekao: "**Kupanje petkom je obavezno za svakog punoljetnog muškarca, kao i kupanje nakon džunupluka.**"

٦١- أخبرنا مالكٌ، أخبرني نافع: أنَّ ابنَ عمر كان لا يَرُوح إلى الجمعة إلاَّ اغتسل.

61. Obavijestio nas je Malik, pričao mi je Nafi' da **Ibn Omer, r.a., nije išao na džuma-namaz, a da se ne bi prethodno okupao.**[118]

٦٢- أخبرنا مالكٌ، أخبرني الزهري، عن سالم بن عبد الله عن أبيه: أنَّ رجلاً من أصحابِ رسولِ الله صلى الله عليه وسلم دخل المسجد يومَ الجمعة وعمرُ بنُ الخطاب يخطب

[118] Ibn Omer je tako činio slijedeći u tome Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i njegov sunnet.

الناس، فقال: أيَّة ساعة هذه؟ فقال الرجل: انقلبتُ من السُّوق فسمعتُ النداء فما زدتُ على ان توضَّأْتُ ثم أقبلت، قال عمر: والوضوءَ أيضاً! وقد علمتَ أن رسول الله صلى الله عليه وسلم كان يأمر بالغُسْل.

قال محمد: الغُسْلُ أفضلُ يومَ الجمعة، وليس بواجب. وفي هذا آثار كثيرة.

62. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ez-Zuhri od Salima ibn Abdillaha, a on od svog oca **da je jedan čovjek od ashaba Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ušao u džamiju petkom dok je Omer ibnul-Hattab, r.a., držao hutbu. Omer je upitao: "Koji je ovo sahat?" Čovjek odgovori: "Vraćao sam se iz čaršije i začuo ezan, pa nisam stigao da nešto drugo uradim osim što sam se abdestio, zatim sam stigao u džamiju." Omer reče: "Zar samo abdest, a znaš da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naređivao da se obavi kupanje."**[119]

Muhammed je rekao: "Kupanje petkom je bolje, ali nije obavezno. Na ovu temu ima mnogo predaja:

٦٣– قال محمد: أخبرنا الرَّبيع بن صَبِيحٍ، عن سعيدٍ الرَّقَاشي، عن أنس بن مالك وعن الحسن البصري، كلاهما يَرْفَعُهُ إلى النبيِّ صلى الله عليه وسلم أنه قال: من توضَّأ يوم الجمعة فبها ونِعْمَتْ ومن اغتسل فالغُسْل أفضل.

63. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je Rebi'a ibn Sabih el-Basri od Er-Rekašijja, a on prenio od Enes ibn Malika i Hasana el-Basrija koji prenose od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: "**Ko se petkom abdesti** (radi obavljanja džuma-namaza) **dobro je učinio, a ko se okupa, to je bolje.**"

[119] Navodi se da je taj čovjek bio Osman ibn 'Affan, r.a., kao što je u predajama kod Ibn Vehba i Ibn Kasima. Činjenica da Omer, r.a., nije vratio Osmana zbog toga što se nije okupao za džuma-namaz je dokaz da kupanje na dan džume nije obavezno.

٦٤- قال محمد: أخبرنا محمد بنُ أبانَ بنِ صالحٍ، عن حمّاد، عن إبراهيمَ النَّخَعي، قال: سألته عن الغُسْل يوم الجمعة، والغسل من الحجامة، والغسل في العيدين؟ قال: إن اغتسلتَ فحسنٌ، وإنْ تركتَ فليسَ عليك، فقلت له: ألم يقل رسول الله صلى الله عليه وسلم: من راح إلى الجمعة فليغتسل؟ قال: بلى، ولكنْ ليس من الأمور الواجبة، وإنما وهو كقوله تعالى: {وَأَشْهِدُوا إِذَا تَبَايَعْتُمْ}، فمن أَشْهَدَ فقد أَحْسَنَ، ومن تَرَكَ فليس عليه، وكقوله تعالى : {فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الأَرْضِ}، فمن انتشر فلا بأس ومن جلس فلا بأس.

قال حماد: ولقد رأيتُ إبراهيمَ النَّخَعي يأتي العيدين وما يغتسل.

64. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je Muhammed ibn Eban ibn Salih od Hammada, a on prenio od Ibrahima en-Neha'ija kojeg **je upitao o kupanju petkom radi džuma-namaza, o kupanju radi hidžame** (puštanja krvi) **i kupanju na dane Bajrama, pa mu je odgovorio: 'Ako se okupaš, lijepo si postupio, a ako se i ne okupaš, nisi pogriješio.' Hammad dalje veli: 'Rekao sam mu: 'Zar Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije rekao: 'Ko krene na džumu-namaz, neka se okupa!'?' Rekao mi je: 'Da, ali to nije obavezno, nego je to poput riječi Uzvišenog Allaha: "I dovedite svjedoke da posvjedoče kada trgujete!'** (El-Bekare, 282.), **jer onaj ko dovede svjedoke, dobro je postupio, a onaj ko to ne učini, ne zaslužuje ukor. Takav primjer je i u riječima Uzvišenog Allaha: 'A kada se završi** (džuma) **namaz, raziđite se po zemlji...!'** (El-Džumu'a, 10.), **ko se raziđe po zemlji, dobro je učinio, a ko tako ne učini, nije pogriješio** (jer izraz koji je u formi naredbe ovdje ima status preporuke).'" **Hammad veli: "Vidio sam Ibrahima en-Neha'ija koji je došao na dva bajram-namaza, a prethodno se nije okupao."**

٦٥- قال محمد: أخبرنا محمد بن أبان، عن ابن جُرَيْج، عن عطاء بن أبي رَبَاح قال: كنّا جلوساً عند عبد الله بن عباس، فحضرت الصلاةُ، أي الجمعة، فدعا بوَضوء فتوضَّأ، فقال له بعضُ أصحابه: ألا تَغْتَسِلُ؟ قال: اليومَ يومٌ باردٌ، فتوضّأ.

65. Obavijestio nas je Muhammed ibn Eban od ibn Džurejdža, a on od 'Ata'a ibn Ebi Rebaha da je rekao: "**Sjedili smo kod Ibn 'Abbasa kad je nastupilo vrijeme** (džuma) **namaza, pa je zatražio da mu se donese voda za abdest, pa se abdestio. Jedan od njegovih prijatelja je rekao: 'Zar se nećeš okupati?' On odgovori: 'Danas je hladan dan', pa se abdestio."**

٦٦- قال محمد: أخبرنا سَلّام بن سُلَيْم الحنفي، عن منصور، عن إبراهيم قال: كان علقمةُ بن قَيْسٍ إذا سافر لم يصلّ الضحى ولم يغتسِل يومَ الجمعة.

66. Obavijestio nas je Sellam ibn Sulejm el-Hanefi od Mensura, a on prenio od Ibrahima da je rekao: "'**Alkame ibn Kajs ne bi klanjao duha-namaz, niti bi se kupao petkom kada bi bio na putu.**"[120]

٦٧- قال محمد: أخبرنا سفيانُ الثوريّ، حدثنا منصور، عن مجاهد قال: من اغْتَسَلَ يومَ الجمعة بعد طلوعِ الفجر أجزأه عن غُسْلِ يومِ الجمعة.

67. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je Sufjan es-Sevri da je Mensur čuo Mudžahida da kaže: '**Ko se okupa** (petkom) **nakon zore, to mu je dovoljna zamjena za kupanje radi džuma-namaza.'"**[121]

---

[120] Na osnovu ovoga zaključujemo da je kupanje radi džuma-namaza, a ne radi petka, jer znamo da putnik nije obavezan klanjati džuma-namaz.

[121] Ovaj rivajet ukazuje na to da kupanje ne mora biti uoči samog odlaska na džuma-namaz, kao što smatra jedan dio pravnika malikijskog mezheba.

٦٨- قال محمد: أخبرنا عبّادُ بنُ العوّام، أخبرنا يحيى بنُ سعيد، عن عَمْرة، عن عائشة، قالت : كان الناسُ عُمّالَ أنفسِهم، فكانوا يَرُوحون إلى الجمعة بهيآتهم، فكان يقال لهم : لواغتسلتُم.

68. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je Sufjan es-Sevri od 'Abbada ibnul-'Avvama da je rekao: 'Pričao nam je Jahja ibn Se'id od 'Amreta, a on od 'Aiše, r.a., da je rekla: **'Ljudi su radili svoje svakodnevne poslove i odlazili su u džamiju u onoj odjeći u kojoj su obavljali te poslove, pa im se govorilo: 'Da ste se okupali** (jer to bi bilo bolje i preče)!' "

١٨ - (باب الاغتسال يومَ العيدين)

## 18. Kupanje radi Bajrama

٦٩ - أخبرنا مالك، حدثنا نافع: أن ابن عمر كان يغتسل قبل أن يَغْدُوَ إلى العيد.

69. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da bi se Ibn Omer, r.a., kupao prije odlaska na bajram-namaz.**

٧٠- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن ابن عمر: أنه كان يغتسل يوم الفطر قبل أن يغدو.

قال محمد: الغُسْلُ يومَ العيد حَسَنٌ وليس بواجب، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله.

70. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **od Ibn Omera, r.a., da se on kupao prije odlaska na ramazanski bajram-namaz.**

Muhammed veli: "Uzeti gusul (okupati se) na dan Bajrama (ramazanskog i kurbanskog) je lijepa praksa, ali nije obavezna. Takvog stava je i imam Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

## ١٩ – (باب التيمُّم بالصَّعيد)

## 19. Uzimanje tejemmuma[122]

٧١– أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، أنه اقبل هو وعبد الله بن عمر من الجُرف حتى إذا كان بالمِرْبَد نزل عبدُ الله بنُ عمر فتيمم صعيداً طيباً، فمسح وجهَه ويدَيه إلى المرفقين، ثم صلى.

71. Obavijestio nas je Malik, prenio nam je Nafi' **da su on i Abdullah ibn Omer, r.a., krenuli iz Džurufa** (mjesto udaljeno tri milje od Medine), **ali kad su stigli do Mirbeda** (mjesto udaljeno milju ili dvije od Medine) **sjahao je Abdullah ibn Omer i uzeo tejemmum dotaknuvši rukama čistu zemlju i potirući svoje lice i ruke do iza laktova, a zatim je klanjao.**

٧٢– أخبرنا مالك، أخبرنا عبدُ الرحمن بنُ القاسم، عن أبيه، عن عائشة رضي الله عنها أنها قالت: خرجنا مع رسول الله صلى الله عليه وسلم في بعض أسفاره حتى إذا كنّا بالبيداءِ أو بذاتِ الجيش انقطع عِقدي، فأقام رسولُ الله صلى الله عليه وسلم على التماسِه، وأقام الناسُ وليسوا على ماءٍ وليس معهم ماءٌ، فأتى الناس إلى أبي بكر فقالوا: ألا ترى إلى ما صنعت عائشة؟ أقامت برسول الله صلى الله عليه وسلم وبالناس وليسوا على ماءٍ وليس معهم ماءٌ، قالت: فجاء أبو بكرٍ رضي الله عنه ورسولُ الله صلى الله عليه وسلم واضعٌ رأسَه على فخذي قد نام، فقال: حبستِ رسولَ الله صلى الله عليه وسلم والناسَ وليسوا على ماءٍ وليس معهم ماءٌ، قالت:فعاتَبَني وقال ما شاءَ الله أن يقول، وجعل يَطعُنُني بيدِه في خاصرتي، فلا يمنعُني من التحرُّكِ إلاّ رأسُ رسول الله صلى الله عليه وسلم على فخذي، فنام رسول الله صلى الله عليه وسلم حتى أصبح على غير ماءٍ، فأنزل الله تعالى آية التيمُّم فتيمَّمُوا ، فقال أُسَيد بن حُضَير: ما هي بأوَّل بركتكم يا آل أبي بكر، قالت: وبعثنا البعير التي كنتُ عليه فوجدنا العِقدَ تحته.

[122] Simbolično potiranje određenih dijelova tijela čistom zemljom radi približavanja Allahu, dž.š.

قال محمد: وبهذا نأخذ، والتيمُّمُ ضربتان، ضربةٌ للوجه، وضربة لليدين إلى المرفقين، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله.

72. Obavijestio nas je Malik, pričao mi je Abdur-Rahman ibnul-Kasim od svoga oca, a on prenio od ‘Aiše, r.a., da je kazala: **“Putovali smo sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., pa kada smo stigli do mjesta koje se naziva El-Bejda’ ili Zatul-Džejš**[123] **prekinula mi se ogrlica, pa se Poslanik, s.a.v.s., zaustavio sa ashabima i počeli su je tražiti, te su se zadržali na tom mjestu. Nisu bili pod abdestom, niti su imali vode za abdesta, pa su ljudi došli Ebu Bekru i rekli mu: “Zar ne vidiš šta je ‘Aiša učinila, radi nje se Poslanik, s.a.v.s., zaustavio, a i ostali ljudi, a nemaju abdesta niti imaju** (dovoljno) **vode da se abdeste!” Nakon tih riječi Ebu Bekr mi je došao i zatekao je Poslanika, s.a.v.s., kako drži svoju glavu u mojem krilu, a spavao je, pa je rekao: “Zadržala si Poslanika, s.a.v.s.,** (jer je stao da traži tvoju ogrlicu) **i ljude koji nisu imali abdest, niti imaju dovoljno vode da njome abdeste!” ‘Aiša je kazala: “Pa me je ukorio i rekao ono što je Allah htio da kaže, te me je prstima ruke podbadao po sredini mog tijela, a jedino me je spriječilo da se ne pomjerim s mjesta to što je Allahov Poslanik, s.a.v.s., spavao u mom krilu. Tako je ostao jedno vrijeme sve dok se nije probudio, nemajući abdesta, pa je Allah, dž.š., objavio ajet o tejemmumu: “... uzmite tejemmum...”** (El-Maide, 6.), **a Usejd ibn Hudajr je rekao: “To nije vaš prvi bereket, porodico Ebu Bekrova.” Nakon toga smo pokrenuli devu na kojoj sam jahala** (deva je nosila nosiljku u kojoj je bila ‘Aiša, r.a.), **pa smo pronašli ogrlicu ispod nje.”**

Muhammed je rekao: “Mi na osnovu navedenog postupamo. Tejemmum se sastoji od dva doticanja zemlje (prašine) rukama, jednim za lice, a drugim za ruke do iza laktova, što je mišljenje i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao.”[124]

[123] Mjesto u blizini Zul-Hulejfe, nedaleko od Medine.

[124] Ebu Hanife, El-Lejs ibn S’ad, Es-Sevri, Eš-Šafi’i i drugi smatraju da se tejemmum sastoji iz dva doticanja čiste zemlje, jednim za lice, a drugim za ruke do iznad laktova. Malik se u tome slaže, s tim što potiranje ruku do iznad laktova ne smatra obaveznim (fard). Ahmed,

٢٠ – (باب الرجل يصيب من امرأته أو يباشرها وهي حائض)

**20. O mužu koji se zadovoljava sa svojom ženom dok je u periodu menstruacije?**

٧٣– أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، أن عبد الله بن عمر أرسل إلى عائشة يسألُها هل يباشر الرجلُ امرأتَهُ وهي حائض؟ فقالت : لِتَشُدَّ إزارها على أسفَلِها، ثم يباشرها إن شاء.

قال محمد: وبهذا نأخذ، لا بأس بذلك وهو قول أبي حنيفة والعامَّة من فقهائنا.

73. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Abdullah ibn Omer, r.a., poslao nekoga do 'Aiše, r.a, kako bi je upitao da li muž može imati intimne predigre dok ona ima mjesečnicu, pa mu je odgovorila: "Neka pričvrsti donji dio njene odjeće, pa ako hoće neka uživa s ostalim dijelom njenog tijela** (tj. neka se zadovolji gornjim dijelom njenog tijela)**.**"

Muhammed je rekao: "Mi se držimo ovoga i smatramo to dopuštenim, a to je i mišljenje Ebu Hanife i većine naših pravnika."[125]

---

do iznad laktova ne smatra obaveznim (fard). Ahmed, Ishak, Davud i Taberi smatraju da se nakon lica potiru šake, a ne podlaktice s laktovima. Ez-Zuhri tvrdi da je prilikom uzimanja tejemmuma potrebno samo jedanput dotaknuti zemlju. Ipak, nakon analize svih tekstova postaje jače i pretežnije mišljenje onih koji kažu da se dva puta dotiče zemlja, a da je obavezno potrati šake, a mustehab učiniti potiranje do iznad laktova.

[125] Imami Malik, Šafi'i, Evza'i i Ebu Jusuf dopuštaju spolno uživanje iznad donjeg dijela odjeće (u gornjem dijelu tijela), i to uživanje je dopušteno, osim samog spolnog akta koji je zabranjen. Muhammed ibnul-Hasen, Tahavi, Ibnu-Munzir i drugi pravnici su dozvolili intimno sastajanje i uživanje sa ženom koja ima mjesečnicu (ne izuzimajući išta od njezinog tijela), osim njenog spolnog organa. Ovo mišljenje Nevevi smatra preferirajućim. Imam Malik i učenjaci Medine su zabranili intimni odnos sa ženom kojoj je hajd prestao, sve dok se ne okupa (a kada se okupa, onda intimni odnos postaje dozvoljen).

٧٤- أخبرنا مالك، أخبرني الثقة عندي، عن سالم بن عبد الله وسليمان بن يسار: أنهما سُئلا عن الحائض هل يصيبها زوجها إذا رأت الطُّهرَ قبل أن تغتسل؟ فقالا: لا حتى تغتسل.

قال محمد: وبهذا نأخذ، لا تُباشَرُ حائضٌ عندنا حتى تحلَّ لها الصلاة أو تَجِبَ عليها، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله.

74. Obavijestio nas je Malik, pričala mi je jedna povjerljiva osoba, od Salima ibn Abdillaha i Sulejmana ibn Jesara **da su njih dvojica upitala o ženi koja ima hajd** (mjesečnicu), **da li je dopušteno njenom mužu da ima sa njom intimni odnos kada ona primjeti da je krvarenje prestalo, a prije nego što se okupa? Oni su odgovorili: 'Ne, sve dok se ne okupa."**

Muhammed je rekao: "Ovoga se držimo. Kod nas nema intimnog odnosa sa ženom kojoj je prestalo krvarenje iz maternice, sve dok joj ne bude dopušteno ili dok ne bude obavezna klanjati (namaz), (tj. dok se ne okupa, uzme gusul). To je stav i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."[126]

٧٥- أخبرنا مالك، أخبرنا زيد بن أسلم : أن رجلاً سأل النبي صلى الله عليه وسلم ما يحل لي من امرأتي وهي حائض؟ قال: تشدّ عليها إزارها، ثم شأنك بأعلاها.

قال محمد: هذا قول أبي حنيفة رحمه الله، وقد جاء ما هو أرخص من هذا عن عائشة أنها قالت : يجتنب شعار الدم، وله ما سوى ذلك.

75. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Zejd ibn Eslem **da je neki čovjek upitao Vjerovjesnika, s.a.v.s.: "Šta mi je**

[126] Potrebno je ukazati na to da pravnici hanefijske škole dozvoljavaju spolno općenje sa ženom i prije nego što se okupa od menzisa, ako krvarenje prestane nakon što prođe najduži period hajda od deset dana. Dokaz za to im je drugi preneseni kiraet 222. ajeta iz sure El-Bekare koji znači: "I ne prilazite im (suprugama) dok se ne očiste (dok im ne prestane krvarenje prouzrokovano menzisom)."

**dozvoljeno od moje žene dok je ona u stanju hajda?" On je odgovorio: "Neka pritegne donji dio svoje odjeće, a tvoj je gornji dio njenog tijela."**

Muhammed je rekao: "Ovo je stav i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao. Pored toga je preneseno ono u čemu je veća olakšica od spomenutog, a ona se prenosi od 'Aiše, r.a.: '**On treba da se kloni mjesta odakle izlazi krv, a dozvoljeno mu je ostalo.'"**[127]

٢١ – (باب إذا التقى الختانان هل يجب الغسل؟)

## 21. Da li je obavezno kupanje (gusul) u slučaju kada se dotaknu spolni organi?

٦٧ – أخبرنا مالك، حدثنا الزُّهري، عن سعيد بن المسيب : أن عمرَ وعثمانَ وعائشةَ كانوا يقولون : إذا مسَّ الختانُ الختانَ فقد وجب الغُسْل.

76. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ez-Zuhri od Se'id ibnul-Musejjeba **da su Omer, Osman i 'Aiša, r.a., govorili: "Kada** (muški) **spolni organ dodirne** (ženski) **spolni organ, obavezno je kupanje** (gusul)."[128]

٧٧– أخبرنا مالك، أخبرنا أبو النضر مولى عمر بن عبيد الله، عن أبي سلمة بنِ عبد الرحمن: أنه سأل عائشةَ ما يوجب الغسل؟ فقالت : أتدري ما مَثَلُكَ يا أبا سلمة ؟ مَثَلُ الفَرّوجِ يسمع الدِّيَكَةَ تصرخ فيصرخ معها إذا جاوز الختان الختان فقد وجب الغسل.

[127] Ibn 'Abdil-Berr veli: "Nije mi poznato da je iko doslovno prenio ovaj hadis sa senedom, ali je njegovo značenje ispravno. Čovjek koji je o tome pitao Poslanika, s.a.v.s., je Abdullah ibn S'ad, što se vidi u "Sunenu" Ebi Davuda."

[128] Ovdje se misli na ulazak vrha spolnog uda, a ne dodir, jer postoji konsenzus među ulemom da samo doticanje spolnih organa bez uvlačenja jednog u drugi ne zahtijeva gusul.

77. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ebun-Nadr, sluga Omera ibn ‘Ubejdillaha od Ebu Seleme ibn Abdir-Rahmana **da je on upitao ‘Aišu, r.a., o radnjama nakon kojih je obavezan gusul, pa mi je odgovorila: “Tvoj primjer, Ebu Seleme, je kao primjer pilića koji čuje glas pijetla koji kukurijeće, pa i ono zakukurijeće sa njim** (hoće kazati da je dijete koje još nije punoljetno i da nije upoznat sa ovim stvarima). **Kada** (muški) **spolni organ uđe u** (ženski) **spolni organ, obavezan je gusul.”**

٧٨- أخبرنا مالك، أخبرنا يحيى بن سعيد، عن عبد الله بن كعب مولى عثمانَ بنِ عفّان: أنّ محمودَ بن لَبيد : سأل زيدَ بنَ ثابت عن الرجلِ يُصيبُ أهلَه ثم يُكْسِل؟ فقال زيدُ بنُ ثابت: يغتسلُ ، فقال له محمودُ بنُ لبيد: فإنّ أُبيَّ بنَ كعب لا يَرى الغُسْل، فقال زيدُ بنُ ثابت: نَزَعَ قبل أن يموت.

قال محمد: وبهذا نأخذ إذا التقى الخِتانان و توارَتْ الحشفة وجب الغُسْلُ أَنْزَلَ أو لم يُنْزِل، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله.

78. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Jahja ibn Se’id od Abdullaha ibn K’aba, sluge Osmana ibn ‘Affana, **da je Mahmud ibn Lebid upitao Zejd ibn Sabita o čovjeku koji ima intimni odnos sa svojom suprugom, zatim ga prekine prije ejakulacije sjemena. Zejd mu je odgovorio: “Treba se okupati.” Mahmud mu ponovo reče: “Ali Ubejj ibn K’ab ne smatra da je gusul obavezan?” Zejd na to reče: “Ubejj ibn K’ab je promijenio svoj stav** (po pitanju gusula ako ne dođe do ejakulacije) **pred svoju smrt.”**

Muhammed je rekao: “Mi se držimo svega prethodno navedenog. Ako se spoje dva spolna organa i glavić muškog spolnog uda uđe u ženski spolni organ, gusul postaje obavezan, sa ejakulacijom (snošajem) ili bez nje. To je i stav Ebu Hanife, Allah mu se smilovao.”

## ٢٢ – (باب الرجل ينام هل ينقض ذلك وضوءه؟)

## 22. Da li san kvari abdest?

٧٩ – أخبرنا مالك، أخبرنا زيدُ بنُ أسلم، قال: إذا نام أحدكم وهو مضطجع فليتوضّأ.

79. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Zejd ibn Eslem: **"Kada neko od vas zaspe ležeći, neka se abdesti** (nakon buđenja)**!"**

٨٠ – أخبرنا مالك، أخبرني نافع، عن ابن عمر: أنه كان ينام وهو قاعد فلا يتوضأ.

قال محمد: وبقول ابن عمر في الوجهين جميعاً نأخذ، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله.

80. Obavijestio nas je Malik, pričao mi je Nafi' **od Ibn Omera, r.a., da je on** (imajući abdest) **sjedeći spavao i nije se** (nakon buđenja ponovo) **abdestio."**

Muhammed je rekao: "Mi postupamo na osnovu ovih riječi Ibn Omera, a to je i stav Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."[129]

---

[129] San u kojem su zglobovi potpuno opušteni kvari abdest, kako prilikom ležanja u ispruženom položaju na leđima, tako i na stomaku, ili sjedeći naslonjen na nešto i sl. A ako ne dođe do potpunog opuštanja zglobova, abdest nije pokvaren. Malikije su protumačile hadis na taj način što su kazali da je Ibn Omer samo drijemao, a nije spavao čvrstim snom (pa zato nije uzeo abdest), a hanefije su rekli da je bio naslonjen i spavao, ali u tom snu nije došlo do opuštanja zglobova.

Malik veli: "Ko bude spavao ležeći ili dok je na sedždi, neka se abdesti, a onaj ko bude spavao u sjedećem položaju ne treba abdestiti, osim u slučaju da san duže potraje (čvrst san). To je mišljenje i Ahmeda, Evza'ija i Zuhrija. Šafi'i veli: "Samo onaj ko zaspe sjedeći nije dužan uzeti abdest za namaz."

## ٢٣ – (باب المرأة ترى في منامها ما يرى الرجل)

## 23. Poluciranje ženske osobe

٨١ – أخبرنا مالك، أخبرنا ابن شهاب، عن عروة بن الزبير، أنّ أمَّ سُلَيْم قالت لرسولِ الله صلّى الله عليه وسلّم: يا رسول الله، المرأةُ ترى في المنام مثلَ ما يرى الرجلُ أتغتسل؟ فقال رسول الله صلّى الله عليه وسلّم: نعم فَلْتَغْتَسِلْ، فقالت لها عائشة: افٍّ لك، وهل ترى ذلكِ المرأة؟ قال: فالتفت إليها رسولُ الله صلّى الله عليه وسلّم فقال: تَرِبَتْ يمينُك، ومن أين يكون الشَّبَه؟!

قال محمد: وبهذا نأخذ وهو قول أبي حنيفة رحمه الله.

81. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab od ‘Urveta ibnuz-Zubejra da je Ummu Sulejm, r.a,[130] rekla Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.: **“O Allahov Poslaniče, kada žena u snu doživi ono što doživi muškarac** (polucira), **da li će se okupati?” “Da, neka se okupa!”, odgovori on. ‘Aiša joj reče: “Teško tebi, zar se to dešava ženi?” Allahov Poslanik, s.a.v.s., se okrenuo prema nama i rekao** (‘Aiši): **“Pozlatile ti se ruke[131], pa gdje je onda sličnost** (između muškarca i žene ako nije i to jedna od njih).”

Muhammed je rekao: “Mi na osnovu ovoga postupamo, a to je i stav Ebu Hanife, Allah mu se smilovao.”[132]

---

[130] A u drugim predajama se navodi da se radilo o Ummu Selemi, r.a.

[131] U hadisu su upotrijebljene riječi ukora koje su bile uobičajene (teribet jeminuki), ali smo se ipak odlučili na prijevod koji je bliži našem jeziku.

[132] Iz hadisa se razumije da je i ženska osoba dužna uzeti gusul ako primijeti mokrinu nakon buđenja iz sna i ako se prisjeti poluciranja izazvanog spolnim nadražajem.

## ٢٤ - (باب المستحاضة)

## 24. O mustehadi[133]

٨٢ - أخبرنا مالك، حدثنا نافع، عن سليمان بن يَسَار، عن أمِّ سلمة زوجِ النبي صلّى الله عليه وسلّم: أن امرأة كانت تُهراقُ الدَّمَ على عهد رسول الله صلّى الله عليه وسلّم فاستفتتْ لها أمُّ سَلَمَة رسول الله صلّى الله عليه وسلّم فقال: لِتَنْظُرِ الليالِيَ والأيّام التي كانت تحيضُ من الشهر قبل أن يُصيبَها الذي أصابها، فلتترك الصلاةَ قَدْرَ ذلك من الشهر، فإذا خَلَّفَتْ ذلك فلتغتسِلْ ثم لِتَسْتَثْفِر بثوب فلْتُصَلِّ.

قال محمد: وبهذا نأخذ وتتوضّأ لوقتِ كلّ صلاة وتصلّي إلى الوقتِ الآخر وإن سال دمُها، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله.

82. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Sulejmana ibn Jesara, a on prenio od Ummu Seleme, r.a., supruge Allahova Poslanika, s.a.v.s., **da je jedna žena** (Fatima bint Ebi Hubejš) **koja je živjela u doba Allahovog Poslanika, s.a.v.s., imala obilan** (neuobičajeni) **odljev krvi, pa je zatražila od Ummu Seleme da za nju upita Poslanika, s.a.v.s.,** (o tom problemu). **Poslanik, s.a.v.s., je odgovorio: "Neka izračuna koliko dana i noći je trajao period menstruacije prije nego se desilo to što joj se sad dešava** (neuobičajeno krvarenje), **i neka ne klanja namaze onoliko dana koliko je trajao taj period menstruacije. A kada on prođe, neka se okupa, zatim umetne široku tkaninu** (danas higijenski uložak), **pa neka onda klanja!"**

Muhammed je rekao: "Na osnovu ovog hadisa mi postupamo. Žena koja je u stanju vanrednog ili neuobičajenog odlijevanja krvi iz maternice će abdestiti za svako novo namasko vrijeme i može s tim abdestom da klanja sve do sljedećeg namaskog vremena, makar

[133] Mustehada je osoba u stanju vanrednog (neuobičajenog) krvarenja iz maternice (istihada).

joj krv i dalje tekla, što je i mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."[134]

٨٣- أخبرنا مالك، أخبرنا سُميّ مولى أبي بكر بنِ عبد الرحمن، أن القَعْقاع بنَ حكيم وزيدَ بن أَسْلَم أرسلاه إلى سعيد بن المسيَّب يسأله عن المستحاضة كيف تغتسل؟ فقال سعيد: تغتسلُ من طُهْرٍ إلى طُهْرٍ وتتوضَّأ لكل صلاةٍ فإنْ غَلَبَها الدَّمُ استثفرتْ بثوب.

قال محمد: تغتسلُ إذا مضتْ أيامُ أَقرائها ثم تتوضَّأُ لكل صلاةٍ وتصلّي، حتى تأتيَها أيامُ أقرائها، فَتَدَعُ الصلاةَ، فإذا مضَت اغتسلتْ غُسلاً واحداً، ثم توضَّأَتْ لكلِّ وقتِ صلاةٍ وتصلي، حتى يدخُلَ الوقتُ الآخر ما دامت ترى الدم، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله والعامَّة من فقهائنا.

83. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Summuj, sluga Ebu Bekra ibn Abdir-Rahmana, **da su ga El-Ka'ka'a ibn Hakim i Zejd ibn Eslem poslali kod Se'ida ibnul-Musejjeba da ga upita o načinu kupanja žene koja ima istihadu? Se'id je odgovorio: "Treba se okupati nakon menstruacije, s tim da će izračunati period koji je trajao kada je ona bila redovna i iznosila određen broj dana, a** (zbog svake naknadne pojave krvi) **će uzimati abdest za svaki namaz. A ako krvarenje bude obilno neka svoje tijelo i odjeću zaštiti širokom tkaninom."**

Muhammed je rekao: "Žena u takvom stanju se treba okupati kada prođe period u kojem je prije imala menstruaciju, zatim se

[134] Ženi u stanju vanrednog odlijevanja krvi (istihada) je dozvoljeno da u jednom namaskom vremenu može klanjati više fardova i nafila, ako je uzela abdest u dotičnom namaskom vremenu. Ovo je stav uleme hanefijskog mezheba, Evza'ija, Lejsa i Ahmeda u jednom rivajetu. Imam Šafi'i, Ebu Sevr i Ahmed u drugom rivajetu smatraju da je ta osoba obavezna uzeti abdest za svaki namaz. Malik, opet, smatra da je osobi u tom stanju mustehab uzeti abdest, a u tom mišljenju su uz njega Rebi'a, 'Ikrime i Ejjub.

treba abdestiti za svaki namaz. Tako će postupati sa namazom sve dok joj ne dođu dani menstruacije, pa u njima neće obavljati namaze, pa kada prođu ti dani, okupat će se, a zatim uzimati novi abdest za svako naredno namasko vrijeme i sa tim abdestom može obavljati sve namaze u tom namaskom vremenu sve do nastupa sljedećeg, ako je krvarenje i dalje prisutno. To je stav i imama Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, kao i većine naših pravnika."

٨٤- أخبرنا مالك، أخبرنا هشام بن عروة، عن أبيه، قال: ليس على المستحاضة أن تغتسلَ إلاّ غُسلاً واحداً، ثم تتوضّأ بعد ذلك للصلاة.

84. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Hišam ibn 'Urve od svoga oca: "**Žena u stanju vanrednog odlijevanja krvi iz maternice neće uzimati gusul, osim samo jednom, zatim će nakon toga uzimati abdest za namaz.**

## ٢٥ – (باب المرأة ترى الصُّفرة والكُدْرة)

## 25. Žena koja primijeti žućkastu ili smeđkastu tekućinu

٨٥ – أخبرنا مالك، أخبرنا عَلْقَمةُ بن أبي علقمة، عن أمِّه مولاةِ عائشةَ زوجِ النبيِّ صلّى الله عليه وسلّم أنها قالت: كان النساءُ يبعثن إلى عائشة بالدُّرْجة فيها الكُرْسُف فيه الصُّفْرة من الحيض فتقول: لا تَعْجَلْنَّ حتى ترين القَصَّة البيضاء. تريد بذلك الطهر من الحيض.

قال محمد: وبهذا نأخذ، لا تطهرُ المرأةُ ما دامتْ ترى حمرةً أو صُفرةً أو كُدرة، حتى ترى البياض خالصاً، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله.

85. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je ‘Alkame ibn Ebi ‘Alkame od svoje majke, ‘Aišine, r.a., sluškinje, da je kazala: “**Žene su slale ‘Aiši, r.a., drvenu posudu u kojoj su se nalazili komadi pamuka natopljenog tekućinom žućkaste boje od menzisa, pa im je govorila: “Ne žurite** (sa gusulom) **sve dok ne primijetite da je pamuk bijele boje** (odnosno da se potpuno uvjere u prekid menstruacije, tj. dok se ne očistite)**!**”

Muhammed je rekao: “Ovo je naš stav. Žena nije čista sve dok primijeti tekućinu (iscjedak) crvene, žute, ili smeđe boje, a kada pamučna krpa ostane potpuno bijela, žena postaje čista (od hajda). I Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, je identičnog mišljenja.”

٨٦- أخبرنا مالك، أخبرنا عبد الله بن أبي بكر، عن عمَّته، عن ابنة زيد بن ثابت: أنه بلغها أن نساءً كُنَّ يدعُونَ بالمصابيح من جوفِ الليل فينظرن إلى الطُّهْر، فكانت تعيب عليهن وتقول: ما كان النساءُ يَصْنَعْنَ هذا.

86. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Ebi Bekr od svoje amidžince, a ona prenijela od kćerke Zejd ibn Sabita koja kaže da je saznala **da su žene tražile da im se u mrkloj noći donesu fenjeri, pa bi gledale da li su čiste od hajda. Ona im je to zamjerala riječima: “To nije bila praksa žena** (prije vas)**.”**[135]

[135] Iz teksta ovog hadisa se razumije da islam odbacuje pretjerivanje i unošenje novotarija u vjeru, posebno onih koje sa sobom nose teškoće za ljude, jer noć je vrijeme za spavanje i odmor, a ustajanje i praćenje prestanka menzisa u to doba, makar bilo i iz pobožnosti i želje da osoba bude spremna za vršenje ibadeta, predstavlja poteškoću i novotariju koja se odbacuje.

## ٢٦ – (باب المرأة تَغْسِل بعضَ أعضاءِ الرجل وهي حائض)

## 26. O pranju nekih dijelova tijela čovjeka od strane žene, dok je u periodu menstruacije

٨٧ – أخبرنا مالك، أخبرنا نافع: أن ابن عمر كان تغسل جواريه رجلَيْه ويُعطينَهُ الخُمرة وهنَّ حُيَّض.

قال محمد: لا بأس بذلك، وهو قولُ أبي حنيفة رحمه الله.

87. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da su Ibn Omerove sluškinje prale njegove noge, te mu dodavale prostirku** (u vidu male sedžade, napravljenu od palminog lišća) **dok su imale menstruaciju.**

Muhammed je rekao: "To je dozvoljeno, a takvog mišljenja je i imam Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

٨٨– أخبرنا مالك، أخبرنا هشام بن عروة، عن أبيه، عن عائشة قالت: كنتُ أُرجِّل رأسَ رسولِ الله صلّى الله عليه وسلّم وأنا حائض.

قال محمد: لا بأس بذلك، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله والعامَّة من فقهائنا.

88. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Hišam ibn 'Urve od svoga oca, a on prenio od 'Aiše, r.a., da je rekla: **"Češljala sam kosu Allahova Poslanika, s.a.v.s., dok sam bila u periodu hajda."**

Muhammed je rekao: "To je dozvoljeno, a identičnog mišljenja je i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, kao i većina naših pravnika."[136]

[136] Ova dva prethodna hadisa ukazuju na to da je dozvoljeno imati kontakt i komunikaciju sa osobom u stanju hajda, dok je intimni kontakt, tj. spolno općenje zabranjeno.

٢٧ – (باب الرجل يغتسلُ أو يتوضأ بسؤر المرأة)

## 27. Muškarac koji uzima gusul, ili se abdesti ostatkom vode koju je koristila žena

٨٩ – أخبرنا مالك، حدَّثنا نافع، عن ابن عمر، أنه قال: لا بأس بأن يغتَسلَ الرجلُ بفضلِ وَضوء المرأة ما لم تكن جُنُباً أو حائضاً.

قال محمد: لا بأس بفضل وَضوء المرأة وغسلها وسؤرها وإن كانت جنباً أو حائضاً.

بَلَغَنا أن النبيّ صلّى الله عليه وسلّم كان يغتسل هو وعائشة من إناء واحد ليتنازعان الغسل جميعاً، فهو فضل غسل المرأة الجنب، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله .

89. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Ibn Omera, r.a., da je rekao: "**Ne smeta da se muškarac okupa ostatkom vode koju je upotrebljavala žena, pod uvjetom da je žena nije koristila u stanju džunupluka ili hajda.**"

Muhammed je rekao: "Dopušteno je koristiti se ostatkom vode žene nakon što se abdestila, okupala ili tu vodu koristila za piće, makar bila u stanju džunupluka ili hajda. Do nas je doprlo **da se Vjerovjesnik, s.a.v.s., kupao sa 'Aišom i da su koristili vodu iz jedne posude, otimajući se za vodu**. Ovaj hadis govori o korištenju preostale vode koju upotrebljava žena u stanju džunupluka. Takvog mišljenja je Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

٢٨ – (باب الوضوء بسؤر الهِرّة)

## 28. Abdest vodom koju je pila mačka

٩٠ – أخبرنا مالك، أخبرنا إسحاق بنُ عبد الله بنِ أبي طلحة أنَّ امرأتَه حُمَيدةَ ابنةَ عبيدِ بن رفاعة، أخبرته عن خالتها كَبْشة ابنة كعب بن مالك وكانت تحت ابنِ أبي قتادة : أنَّ أبا قتادة

أمرها فسكبت له وضوءاً فجاءت هِرَّةٌ فشربت منه، فأصغى لها الإناءَ فشربت، قالت كبشة: فرآني أنظر إليه فقال: أتعجبينَ يا ابنة أخي؟ قالت: قلت: نعم، قال: إن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: إنها ليست بنَجَسٍ إنها من الطوافين عليكم والطوّافات.

قال محمد: لا بأس بأن يتوضّأَ بفضل سُؤْر الهرة، وغيرُهُ أحبُّ إلينا منه، وهو قولُ أبي حنيفة رحمه الله.

90. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ishak ibn Abdillah ibn Talha da ga je njegova žena Humejda bint 'Ubejd ibn Rifa'a obavijestila o njenoj tetki Kebši bint Ka'b ibn Malik koja je bila udata za Ebu Katadu, **da joj je Ebu Katade naredio da mu polijeva vodu prilikom uzimanja abdesta. Pojavila se mačka koja se napila vode iz te posude. I pored toga Ebu Katade je nasuo Kebši vode kako bi se napila, te se ona napi. Kazuje Kebša: "Ugledao me je kako ga** (iznenađeno) **posmatram, pa mi je rekao: 'Zar se čudiš kćeri moga brata?' Odgovorila sam potvrdno. On je tada rekao: "Uistinu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ona** (mačka) **nije nečista** (životinja), **ona mnogo ulazi u vaše kuće i boravi među vama.' "**

Muhammed je rekao: "Nema smetnje da se uzme abdest ostatkom vode koju je pila mačka, iako je nam je draže da se ta voda ne upotrebljava za uzimanje abdesta. To je i mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

## ٢٩ – (باب الأذان والتثويب)

## 29. Ezan i obavještavanje muslimanskih lidera
(o nastupanju namaza)

٩١ – أخبرنا مالك، أخبرنا ابنُ شهاب، عن عطاءِ بنِ يزيدَ الليثيِّ، عن أبي سعيد الخُدْري أن رسول الله صلّى الله عليه وسلّم قال: إذا سمعتُمُ النّداءَ فقولوا مثلَ ما يقول المؤذّنُ.

قال مالك، بَلَغَنا أن عمر بن الخطاب رضي الله عنه جاءه المؤذّن يُؤْذِنُهُ لصلاةِ الصبح فوجده نائماً فقال المؤذّنُ : الصَّلاةُ خيرٌ من النوم، فأمره عمر أن يجعلها في نداء الصبح.

91. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab ez-Zuhri od 'Ata'a ibn Jezida el-Lejsija, a on prenio od Ebu Se'ida el-Hudrija da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "**Kada čujete ezan, ponavljajte riječi koje mujezin izgovara!**"

Malik je rekao: "Do nas je (predajama) stiglo **da je kod Omera ibnul-Hattaba, r.a., došao mujezin koji ga je budio na sabah-namaz. Kada ga je zatekao da spava, rekao je: 'Es-salatu hajrun minen-neum** (namaz je bolji od spavanja)', **pa čuvši te riječi, Omer mu naredi da ih izgovara učeći sabahski ezan.**"[137]

٩٢- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن ابن عمر: أنه كان يكبِّر في النداء ثلاثاً ويتشهَّدُ ثلاثاً، وكان أحياناً إذا قال حيَّ على الفلاح قال على إِثْرِها حَيَّ على خير العمل.

قال محمد: الصلاةُ خيرٌ من النوم يكون ذلك في نداء الصبح بعد الفراغ من النداء، ولا يجب أن يُزاد في النداء ما لم يكن منه.

92. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Ibn Omera, r.a., **da je on donosio tri tekbira prilikom ezana, a također je riječi ešhedu en la ilahe illallah i ešhedu enne Muhammeden resulullah ponavljao tri puta učeći ezan. Ponekad bi iza riječi: hajje 'alel-felah** (dođite na spas), **učio hajje 'ala hajril-'amel** (dođite na najbolji posao).

Muhammed je rekao: "Riječi: es-salatu hajrun minen-neum, se uče na sabahskom ezanu nakon poziva na spas (hajje 'alel-felah), a ne treba se dodavati nešto što nije sastavni dio riječi ezana."[138]

---

[137] Ponavljanje riječi za mujezinom je pohvalno i preporučeno. Kada mujezin prouči: Hajje 'ales-salah i hajje 'alel-felah, onaj koji sluša ezan kaže: La havle ve la kuvvete illa billah, kao što se prenosi u sahih hadisu.

[138] Bitno je napomenuti da u vjerodostojnim hadisima nema spomena o ponavljanju nekih riječi tri puta prilikom učenja ezana, a što se tiče riječi

## ٣٠ - (باب المشي إلى الصلاة وفضل المساجد)

## 30. Odlazak u džamiju i vrijednost džamija

٩٣ - أخبرنا مالك، حدثنا علاء بنُ عبد الرحمن بنِ يعقوب، عن أبيه، أنه سمع أبا هريرة، قال: قال رسولُ الله صلّى الله عليه وسلّم: إذ ثُوِّبَ بالصلاة فلا تأتُوها تسعَوْن وأْتُوها وعليكم السكينة، فما أدركتُمْ فصلُّوا وما فاتَكُم فَأَتِمُّوا ، فإنَّ أحدَكم في صلاة ما كان يَعْمِدُ إلى الصلاة.

قال محمد: لا تَعْجَلَنَّ بركوعٍ ولا افتتاحٍ حتى تصل إلى الصف وتقومَ فيه، وهو قولُ أبي حنيفة رحمه الله.

93. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je El-'Ala' ibn Abdur-Rahman ibn Ja'kub od svoga oca i Ishaka ibn Abdillaha da su njih dvojica čula Ebu Hurejru, r.a., da kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., je rekao: '**Kada budete pozvani na namaz** (tj. kada se prouči ezan)**, ne žurite, nego mu pristupite smireno. Klanjajte** (sa džema'atom one rekate) **na koje ste prispjeli, a što vas je prošlo, naklanjajte. Zaista ste vi u namazu od onog momenta kada budete namjeravali da ga klanjate.'"**

Muhammed je rekao: "Ne žuri sa ruku'om (pregibanjem koje je mjerilo pristizanja na dotični rekat), niti sa početnim tekbirom dok ne stigneš u saf (red) i da (nakon donesenog početnog tekbira) staneš u njega. To je stav i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."[139]

---

hajje 'ala hajril-'amel (dođite na najbolji posao) imam Bejheki je za njih rekao da nisu došle pouzdanom i vjerodostojnom predajom od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a mi ne dozvoljavamo pripisivanje ikakvog dodatka riječima ezana. Imam Nevevi je također kazao da je ovaj dodatak pokuđen, dok Šejhul-islam Ibn Tejmije kaže da je taj dodatak došao putem ši'ija rafidija.

[139] Od Ibn Mes'uda, El-Esveda ibn Zejda i Se'id ibn Džubejra se prenosi mišljenje da je poželjno požuriti, pa čak i potrčati kada onaj ko namjerava klanjati namaz u džema'atu kasni pa nastoji što prije stići, a od Enesa ibn

٩٤- أخبرنا مالك، حدَّثنا نافع: أن ابن عمر سمع الإقامة وهو بالبقيع فأَسْرَعَ المشي.

قال محمد: وهذا لا بأس به ما لم يُجْهِدْ نفسَه.

94. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Ibn Omer, r.a., čuo** (riječi) **ikameta dok se nalazio u Beki'i, pa je ubrzao korak** (požurio).

Muhammed je rekao: "Ovo ne smeta (malo požuriti, ubrzati korak), ako ga to ne iscrpljuje i ne predstavlja mu veliki napor i teret."

٩٥- أخبرنا مالك، أخبرنا سُمَيٌّ أنه سمع أبا بكر يعني ابنَ عبد الرحمن يقول: من غدا أو راح إلى المسجد لا يريد غيرَه ليتعلَّمَ خيراً أو يُعَلِّمه ثم رجَعَ إلى بيته الذي خرج منه كان كالمجاهد في سبيل الله رَجَع غانماً.

95. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Sumejj da je čuo Ebu Bekra, tj. sina Abdir-Rahmana kako veli: "**Ko ujutro ili uveče krene u džamiju, ne želeći time nešto drugo, osim da bi nešto dobro i korisno saznao i naučio, ili nekoga drugog nečemu korisnom podučio, a zatim se vrati svojoj kući iz koje je izašao** (na namaz), **bude poput mudžahida na Allahovom putu koji se vraća sa plijenom** (nagradom)."

---

Malika, Zejda ibn Sabita, Ebu Zerra i velike većine uleme se bilježi da na namaz treba ići polagano i staloženo. Iz prethodnog hadisa se razumije da onaj koji je stigao na namaz dok je imam na ruku'u, stigao je na taj rekat.

## ٣١ – (باب الرجل يصلّي وقد أخذ المؤذّنُ في الإقامة)

## 31. O osobi koja klanja u momentima kada mujezin počinje učiti ikamet

٩٦– أخبرنا مالك، أخبرنا شَرِيك بن عبد الله بن أبي نَمِر، أنّ أبا سلمة بنَ عبدِ الرحمنِ بن عوف قال : سَمِعَ قومٌ الإقامةَ فقاموا يصلّون، فخرج عليهم النبيُّ صلّى الله عليه وسلّم فقال: أصلاتان معاً؟!

قال محمد: يُكره إذا أُقيمت الصلاة أن يُصلّيَ الرجلُ تطوعاً غير ركعَتَيْ الفجر خاصة، فإنه لا بأس بأن يصلّيَهُما الرجل إنْ أخذَ المؤذّنُ في الإقامة، وكذلك ينبغي، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله.

96. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Šerik ibn Ebi Numejr od Ebu Seleme ibn Abdir-Rahmana ibn 'Aufa da je rekao: **"Jedna grupa ljudi je začula ikamet, pa su** (i pored toga) **počeli klanjati** (nafilu) **namaz. Prišao im je Allahov Poslanik, s.a.v.s., i rekao: 'Zar dva namaza da klanjate** (u isto vrijeme, tj. jedni klanjaju fard, a vi sunnet)**!'"**

Muhammed je rekao: "Pokuđeno je osobi da klanja nafilu (sunnet) kada se prouči ikamet (i tako uspostavi fard namaz), osim dva rekata sabahskog sunneta koja može u tom vremenu klanjati, makar mujezin počeo učiti ikamet. Obaveza je tako postupati, a to je mišljenje i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."[140]

[140] Abdullah ibn Malik prenosi **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prošao pored čovjeka koji je klanjao** (sabahski sunnet), **a već je bio proučen ikamet za sabahski fard, pa mu je nešto rekao, a ashabi nisu čuli šta. Kada su završili, pitali su ga: "Šta ti je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s.?" On je odgovorio: "Rekao mi je:'Gotovo da će neki od vas klanjati sabahski fard četiri rekata.'"** Poslanik, s.a.v.s., mu nije naredio da prekine taj namaz, što upućuje na to da je njegov sabahski sunnet ispravan. Ovo nije u koliziji sa hadisom: **"Kada se prouči ikamet za namaz, nema drugog namaza osim tog propisanog farda. " Ovaj hadis**

## ٣٢ – (باب تسوية الصف)

## **32. Poravnavanje safova** (redova u namazu)

٩٧ – أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن ابن عمر: أنَّ عمر بن الخطاب كان يأمر رِجَالاً بتسوية الصفوف، فَإذا جاؤوه فأخْبَرُوه بتسويتها كبّر بعدُ.

97. Obavijestio nas je Malik, pričao mi je Nafi' od Ibn Omera **da je Omer ibnul-Hattab, r.a., naređivao nekim ljudima da poravnaju safove, pa kada bi ga oni obavijestili da su safovi poravnati, onda bi donosio početni tekbir** (tj. započeo bi namaz).[141]

٩٨– أخبرنا مالك، أخبرنا أبو سُهَيْل بن مالك وأَبو النَّضر مولَى عُمر بن عُبيد الله، عن مالك بن أبي عامر الأنصاري : أن عثمان بن عفّان كان يقول في خُطبته: إذا قامت الصلاةُ، فاعْدلُوا الصفُوفَ، وحَاذُوا بالمَناكِب، فإنَّ اعتدال الصفوف من تمام الصلاة. ثم لا يكبِّر حتى يأتيه رجال قد وكَّلهم بتسوية الصفوف، فيخبرونه أن قد استوتْ فيكبِّر.

قال محمد: ينبغي للقوم إذا قال المؤذّن حيَّ على الفلاح أن يقوموا إلى الصلاة فيصُفّوا ويُسَوُّوا الصفوف ويحاذُوا بين المناكب، فإذا أقامَ الموذن الصلاةَ كبَّر الإمامُ، وهو قولُ أبي حنيفةَ – رحمه الله – .

98. Obavijestio nas je Malik, pričali su nam Ebu Suhejl ibn Malik i Ebun-Nadr, sluga Omera ibn 'Ubejdillaha, od Malika ibn Ebi 'Amira **da je Osman ibn 'Affan, r.a., govorio neposredno**

---

**je dokaz da nema započinjanja drugog** (fard) **namaza osim tog propisanog namaza.**

[141] Ibn Hazm smatra da je poravnavanje safova obligatna obaveza (vadžib) i to na osnovu hadisa kojeg bilježe Buharija i Muslim. Trojica imama: Ebu Hanife, Malik i Šafi'i su mišljenja da je to sunnet na osnovu hadisa kojeg bilježi Buharija: "**Poravnavanje safova upotpunjava namaz.**" Ovaj postupak Omer ibnul-Hattaba (odabir i zaduženje nekih džematlija da poravnaju safove) je pohvalan čin (mendub).

**pred početak** (fard) **namaza: "Poravnajte safove i sastavite ramena! Poravnavanje safova je, zaista, način na koji se upotpuni namaz." Zatim ne bi donosio početni tekbir dok mu ne bi ljudi, koje je zadužio da poravnaju safove, došli i obavijestili ga da su safovi formirani i poravnati, a potom bi izgovrio tekbir.**

Muhammed je rekao: "Kada mujezin izgovori riječi: hajje 'alel-felah, džema'at je obavezan da ustane i formira safove koji će biti poravnati. Također oni trebaju sastaviti ramena (odnosno džematlije se trebaju zbiti jedan uz drugoga), a kada mujezin uspostavi namaz (učenjem ikameta), imam će donijeti početni tekbir. To je mišljenje i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

## ٣٣ - (باب افتتاح الصلاة)

## 33. Početak namaza

**٩٩ - أخبرنا مالك، حدَّثنا الزُّهريُّ، عن سالم بن عبد الله بن عُمر أنَّ عَبْدَ اللّٰه بنَ عُمَر قال: كان رسُولُ الله صلّى الله عليه وسلّم إذا افْتَتح الصلاة رفع يديه حذاءَ مَنْكِبَيْه، وإذا كَبَّر للرُّكوعِ رفع يديه، وإذا رفع رأسه من الرُّكوع رفع يديْه، ثم قال: سمع الله لمن حمده، ثم قال: ربَّنا ولك الحمد.**

99. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ez-Zuhri od Salima ibn Abdillaha ibn Omera da je Abdullah ibn Omer, r.a., rekao: **"Allahov Poslanik, s.a.v.s., je prilikom otpočinjanja namaza podizao svoje ruke u visini ramena, pa kada bi donio tekbir za ruku', podigao bi** (ponovo) **ruke** (u visini ramena), **a i kada bi podigao glavu sa ruku'a, opet bi podigao ruke i zatim rekao: 'Semi'Allahu limen hamideh', zatim je rekao: 'Rabbena ve lekel-hamd'** (Allah čuje onoga koji Mu zahvaljuje, Gospodaru naš, neka Ti je svaka hvala)."

١٠٠- أخبرَنا مالك، حدثنا نافعٌ أن عبد الله بن عمر: كان إذا ابتدأ الصلاة رفع يديه حَذْوَ مَنْكِبَيْه، وإذا رفع رأسه من الركوع رفعهما دون ذلك.

100. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi’ **da je Abdullah ibn Omer, r.a., podizao ruke prilikom otpočinjanja namaza u visini ramena, a kada bi ustao na slijedeći rekat, podizao bi ih ispod te visine.**[142]

١٠١- أخبرنا مالك، حدثنا وهبُ بن كَيْسان، عن جابر بن عبد الله الأنصاري: أنهُ يُعَلِّمُهم التكبير في الصلاة، أمرنا أن نكبِّر كلما خفضنا ورفعنا.

101. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Vehb ibn Kejsan **od Džabira ibn Abdillaha el-Ensarija da ih je on podučavao načinu donošenja početnog tekbira, te im je naređivao donošenje tekbira prilikom svakog spuštanja i podizanja** (prilikom odlaska na ruku’ i sedždu, kao i prilikom ustajanja na kijam)**.**

١٠٢- أخبرنا مالك، أخبرني ابن شهاب الزهريّ، عن علي بن الحسين بن علي بن أبي طالب أنه قال: كان رسول الله صلّى الله عليه وسلّم يكبِّر كلما خفض، وكلما رفع، فلم تزل تلك صلاته حتى لقي اللّهَ عزّ وجلّ.

102. Obavijestio nas je Malik, pričao mi je Ibn Šihab ez-Zuhri od Alije ibn Husejna ibn Alije ibn Ebi Taliba, r.a., da je rekao: **“Allahov Poslanik, s.a.v.s., je donosio tekbir kad god bi se**

[142] Preneseno je vjerodostojnim predajama od Ibn Omera, r.a., da je on podizao ruke kod početnog tekbira, prije odlaska na ruku’ i nakon povratka sa ruku’a.

Ashabi, r.a., i oni koji su došli poslije njih se razilaze u stavovima oko ovog pitanja, dok od četvorice prvih halifa nije preneseno da su smatrali ispravnim podizanje ruku, osim prilikom početnog tekbira. U predaji koju bilježi Ebu Davud stoji da je Ibn Džurejdž upitao Nafi’u : “Da li je Ibn Omer smatrao da je preferirajuće mišljenje ono o dizanju ruku u namazu (osim podizanja ruku prilikom početnog tekbira)?” Odgovorio je: “Ne.”

**spustio** (na ruku ili sedždu) **i kad god bi ustao** (sa sedžde, sa sjedenja na kijam), **i tako je izgledao njegov namaz sve dok nije otišao svom Gospodaru** (tj. dok nije umro).**”**[143]

١٠٣- أخبرنا مالك، أخبرنا ابن شهاب، عن أبي سلمة بن عبد الرحمن بن عوف، أنّه أخبره أنّ أبا هريرة: كان يصلّي بهم، فكبَّر كلما خفض ورفع، ثم انصرف قال: والله إني لأشبهكم صلاةً برسول الله صلّى الله عليه وسلّم.

103. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab od Ebu Seleme ibn Abdir-Rahmana ibn ‘Aufa da ga je on obavijestio **da im je Ebu Hurejre, r.a., klanjao kao imam, te je donosio tekbir prilikom svakog podizanja i spuštanja, a kada je završio namaz, okrenuo se i rekao: “Tako mi Allaha, ja sam među vama najsličnijeg namaza namazu Allahovog Poslanika, s.a.v.s.”**[144]

١٠٤- أخبرنا مالك، أخبرني نعيم المُجْمِر وأبو جعفر القارئ، أن أبا هريرة: كان يصلي بهم، فكبَّر كلما خفض ورفع، قال أبو جعفر: وكان يرفع يديه حين يكبِّرُ ويفتح الصلاة.

قال محمد: السنّة أن يكبِّر الرجل في صلاته كلما خفض وكلما رفع، وإذا انحطّ للسجود كبَّر، وإذا انحطّ للسجود الثاني كبَّر. فأما رفع اليدين في الصلاة فإنه يرفع اليدين حذو

[143] Ibn Abdil-Berr kaže: “Nije mi poznato da postoji razilaženje među prenosiocima Muvette koji smatraju da se ovdje radi o mursel hadisu, a to je hadis kojeg prenosi tabi’in od Poslanika, s.a.v.s. Iako ga je prenio Abdul-Vehhab ibn ‘Ata’ od Malika kao mevsul hadis koji doseže sa svojim lancem prenosilaca do Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ipak je nakon citiranja ovog hadisa kazao: “Jedino mursel hadis koji bilježi Malik u Muvettau se može uzeti kao vjerodostojan, a svi ostali hadisi ne dostižu stepen vjerodostojnosti koji ih može učiniti naučno prihvatljivim.”

[144] Izgovaranje tekbira u namazu osim početnog tekbira je sunnet kod većine islamskih pravnika hanefijske, malikijske i šafi’ijske pravne škole, a vadžib po mišljenju imama Ahmeda i kod zahirijskih učenjaka.

الأذنين في ابتداء الصلاة مرَّةً واحدة، ثم لا يرفع في شيْء من الصلاة بعد ذلك، وهذا كله قول أبي حنيفة – رحمه الله تعالى – وفي ذلك آثار كثيرة.

104. Obavijestio nas je Malik, pričali su mi Nu'ajm el-Mudžemmir i Ebu Dž'afer el-Kari' **da im je Ebu Hurejre, r.a., klanjao kao imam i donosio tekbir prilikom svakog spuštanja i podizanja** (u namazu)**. Ebu Dž'afer veli: "Podizao je ruke prilikom izgovora tekbira kod početnog tekbira."**

Muhammed je rekao: "Sunnet je da osoba koja klanja namaz donosi tekbir prilikom svakog spuštanja i podizanja; kada (sa kijama) pođe na sedždu donese tekbir, kada pođe da učini drugu sedždu, donese tekbir. A što se tiče dizanja ruku u namazu prilikom početnog tekbira, podiže ih u visini ušiju i to čini samo jedanput na početku namaza i više ruke ne podiže u toku ostalih namaskih radnji. Sve ovo su i mišljenja Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, a o tome postoje mnoge predaje."

١٠٥– قال محمد: أخبرنا محمد بن أبان بن صالح، عن عاصم بن كُلَيْب الجَرْمي، عن أبيه قال: رأيت عليًّ بن أبي طالب رفع يديه في التكبيرة الأولى من الصلاة المكتوبة، ولم يرفعهما فيما سوى ذلك.

105. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je Muhammed ibn Eban ibn Salih od 'Asima ibn Kulejba el-Džermija, a on prenio od svog oca da je rekao: "**Vidio sam Aliju ibn Ebi Taliba, r.a., da je podigao ruke prilikom početnog tekbira u propisanom** (fard) **namazu, i nije ih podizao na drugom mjestu u namazu."**

١٠٦– قال محمد أخبرنا محمد بن أبان بن صالح، عن حماد عن إبراهيم النَّخَعي، قال:لا ترفع يديك في شيء من الصلاة بعد التكبيرة الأولى.

106. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je Muhammed ibn Eban ibn Salih od Hammada, a on prenio od Ibrahima en-Neha'ija

da je rekao: "**Ne diži svoje ruke ni u kojem dijelu namaza nakon početnog tekbira.**"

١٠٧- قال محمد: أخبرنا يعقوب بن إبراهيم، أخبرنا حُصَين بن عبد الرحمن، قال: دخلت أنا وعمرو بن مرّة على إبراهيم النخعي، قال عمرو: حدثني علقمة بن وائل الحضرمي، عن أبيه : أنه صلى مع رسول الله، فرآه يرفع يديه إذا كبَّر، وإذا ركع، وإذا رفع، قال إبراهيم: ما أدري لعلّه لم يَرَ النبي صلى الله عليه وسلم يصلي إلاَّ ذلك اليوم فحفظ هذا منه، ولم يحفظه ابن مسعود وأصحابه ما سمعته من أحد منهم، إنما كانوا يرفعون أيديهم في بَدْء الصلاة حين يكبِّرون.

107. Muhammed je rekao, obavijestio nas je Ja'kub ibn Ibrahim koji veli: "Pričao nam je Husajn ibn Abdur-Rahman: '**Ušli smo 'Amr ibn Murre i ja kod Ibrahima en-Neha'ija, pa 'Amr tada reče: 'Pričao mi je 'Alkame ibn Vail el-Hadremi prenoseći od svoga oca da je on klanjao za Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., pa ga je vidio da podiže ruke prilikom početnog tekbira, prije odlaska na ruku' i nakon povratka sa ruku'a.' Ibrahim en-Neha'i je to prokomentarisao riječima: 'Ne znam, vjerovatno je samo tada vidio Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako obavlja namaz, pa je to i upamtio, dok Ibn Mes'ud i njegovi drugovi nisu taj način upamtili. Ja to nisam čuo niti od jednog od njih, oni su podizali ruke samo na početku namaza prilikom donošenja početnog tekbira.'** "

١٠٨- قال محمد: أخبرنا محمد بن أبان بن صالح، عن عبد العزيز بن حكيم، قال: رأيت ابن عمر يرفع يديه حذاء أذنيه في أول تكبيرة افتتاح الصلاة، ولم يرفعهما فيما سوى ذلك.

108. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je Muhammed ibn Eban ibn Salih prenoseći od Abdul-'Aziza ibn Hakima koji je kazao: "**Vidio sam Ibn Omera da podiže ruke u visini ušiju prilikom prvog početnog tekbira za namaz i više to nije činio u svom namazu.**"

١٠٩- قال محمد: أخبرنا أبو بكر بن عبد الله النَهْشَليُّ، عن عاصم بن كُلَيب الجَرْمي، عن أبيه – وكان من أصحاب علي –: أنَّ عليّ بن أبي طالب – كرَّم الله وجهه – كان يرفع يديه في التكبيرة الأولى التي يفتتح بها الصلاة، ثم لا يرفعهما في شيء من الصلاة.

109. Muhammed je rekao: "Pričao nam je Ebu Bekr ibn Abdillah en-Nehšeli od Asima ibn Kulejba el-Džermijja, a on prenio od svoga oca koji je bio jedan od drugova Alije ibn Ebi Taliba, r.a., **da je Alija podizao svoje ruke prilikom početnog tekbira, zatim ih više nije podizao ni u jednom dijelu namaza."**[145]

١١٠- قال محمد: أخبرنا الثوري، حدثنا حصين، عن إبراهيم، عن ابن مسعود: أنه كان يرفع يديه إذا افتتح الصلاة.

110. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je Es-Sevri koji prenosi da mu je pričao Husajn od Ibrahima, a on **od Ibn Mes'uda, r.a., da je on podizao ruke kada bi donio početni tekbir za stupanje u namaz."**[146]

[145] Ovaj hadis bilježe od Alije, r.a., sa sličnim tekstom Ibn Madždže, En-Nesai i Ahmed koji kaže da je vjerodostojan.

[146] Ibn Abdil-Berr veli: "Svi oni koji od njega prenose čin podizanja ruku prije odlaska na ruku' i nakon povratka sa ruku'a, prenose i negiranje tog čina, osim Ibn Mes'uda. Ibn Abdil-Hakem je izjavio: "Niko osim Ibnul-Kasima ne prenosi od Malika da se izostavlja čin podizanja ruku na ta dva mjesta u namazu."

## ٣٤ – (باب القراءة في الصلاة خلف الإمام)

## 34. Učenje u namazu za imamom

١١١– أخبرنا مالك، حدثنا الزهري، عن ابن أُكَيْمة الليثي، عن أبي هريرة: أنّ رسول الله صلى الله عليه وسلم انصرف من صلاة جهر فيها بالقراءة، فقال: هل قرأ معي منكم من أحد؟ فقال الرجل: أنا يا رسول، قال: فقال: إني أقُول ما لي أُنازَع القرآن؟ فانتهى الناس عن القراءة مع رسول الله صلى الله عليه وسلم فيما جهر به من الصلاة حين سمعوا ذلك.

111. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ez-Zuhri od Ibn Ukejmeta el-Lejsija, a on od Ebu Hurejre, r.a., **da se Allahov Poslanik, s.a.v.s., nakon završenog namaza u kojem je naglas učio, okrenuo i upitao: "Da li je neko od vas** (na kijamu, stajanju u namazu) **učio nešto** (od kur'anskih sura) **dok sam ja učio naglas?" Jedan čovjek odgovori: "Ja sam, Allahov Poslaniče." Poslanik tada, kritikujući ga reče: "Ja** (vam) **kažem ko može sebi dopustiti da se svojim učenjem suprostavlja učenju Kur'ana** (tako što ne prati učenje imama i remeti njegovu koncentraciju)?! **Kada su ljudi za to čuli, prestali su učiti za Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., u namazima u kojima je on učio naglas** (sabah, akšam, jacija, džuma i dr.).**"**[147]

[147] Učenjaci su se razišli po pitanju vjerodostojnosti ovog hadisa. En-Nevevi je prenio da su učenjaci jedinstvenog stava da se radi o da'if (slabom) hadisu. Nevevijine riječi je kritikovao autor djela El-Mirkat navodeći da isti hadis bilježe Eš-Šafi'i i četverica autora sunena (Tirmizi, Ebu Davud, Nesai i Ibn Madždže), kao i činjenicu da Ibn Hibban smatra ovaj hadis potpuno vjerodostojnim (sahih), a Tirmizi prihvatljivim sa ocjenom - hasen (dobar). Zabrana učenja za muktediju dok imam uči u namazu naglas se (kod dijela učenjaka) odnosi na pretjerano podizanje glasa (jer to smeta imamu), ili učenje sure (nakon učenja Fatihe kod onih učenjaka koji smatraju učenje Fatihe sastavnim dijelom namaza kako za imama, isto tako i za muktediju).

١١٢- أخبرنا مالك، حدثنا نافع، عن ابن عمر: أنه كان إذا سئل هل يقرأ أحد مع الإمام؟ قال: إذا صلّى أحدكم مع الإمام فحسبه قراءة الإمام، وكان ابن عمر لا يقرأ مع الإمام.

112. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **od Ibn Omera, r.a., da je on kada bi bio upitan: da li iko treba učiti za imamom** (u namazu)?, **odgovarao bi: "Kada neko od vas bude klanjao za imamom, učenje imama je i za njega dovoljno", a Ibn Omer nije učio** (klanjajući) **za imamom** (u namazu u kojem imam uči naglas).

١١٣- أخبرنا مالك، حدثنا وهب بن كيسان أنه سمع جابر بن عبد الله يقول: من صلى ركعة لم يقرأ فيها بأمّ القرآن، فلم يصل إلاّ وراء الإمام.

113. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Vehb ibn Kejsan **da je čuo Džabira ibn Abdillaha, r.a., da kaže: "Ko klanja namaz na kojem nije proučio Fatihu, nije ga ni klanjao, osim kada se radi o namazu za imamom** (u džema'atu, tj. u tom slučaju ne treba učiti Fatihu)."

١١٤- أخبرنا مالك، أخبرني العلاء بن عبد الرحمن بن يعقوب مولى الحُرَقَة أنه سمع أبا السائب مولى هشام بن زهرة يقول: سمعت أبا هريرة يقول: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: من صلى صلاةً لم يقرأ فيها بفاتحة الكتاب فهي خِداج هي خِداج هي خِداج غير تمام. قال: قلت: يا أبا هريرة، إني أحياناً أكون وراء الإمام؟ قال: فغمز ذراعي وقال: يا فارسي، اقرأ بها في نفسك، إني سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: قال الله عزّ وجلّ قُسِمت الصلاة بيني وبين عبدي نصفين، فنصفها لي، ونصفها لعبدي، ولعبدي ما سأل، قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: اقرؤا، يقول العبد: الحمد لله رب العالمين، يقول الله: حمدني عبدي، يقول العبد: الرحمن الرحيم، يقول الله أثنى عليّ عبدي، يقول العبد: مالِكِ يوم الدين، يقول الله مجّدني عبدي، يقول العبد: إيّاك نعبد وإياك

نستعين، فهذه الآية بيني وبين عبدي، ولعبدي ما سأل، يقول العبد: اهدنا الصراط المستقيم، صراط الذين أنعمت عليهم، غير المغضوب عليهم ولا الضآلين، فهؤلاء لعبدي ولعبدي ما سأل.

قال محمد: لا قراءة خلف الإمام فيما جهر فيه ولا فيما لم يجهر، بذلك جاءت عامة الآثار. وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله – .

114. Obavijestio nas je Malik, pričao mi je El-'Ala' ibn Abdur-Rahman ibn Ja'kub, rob plemena Hurka, da je čuo Ebus-Saiba, Abdullaha ibnus-Saiba el-Ensarija, roba Hišama ibn Zehreta, da kaže: "Čuo sam Ebu Hurejru, r.a., da pripovjeda: 'Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kazuje: **'Ko klanja namaz u kojem ne prouči Fatihu, njegov namaz je manjkav, manjkav, manjkav: tj. nepotpun.' Hišam je rekao: 'Kazao sam Ebu Hurejri: 'Ja nekada budem iza imama** (dok klanjam u džema'atu fard namaz)?' **On me uštinuo za podlakticu i rekao: 'O Perzijanac, uči je** (Fatihu) **u sebi, ja sam, zaista, čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: 'Uzvišeni Allah kaže: 'Namaz** (odnosno Fatihu u namazu) **sam podijelio između Sebe i Svog roba** (čovjeka) **na dvije polovice, jedna je za Mene, a druga za Moga roba i Mom robu pripada ono što zamoli.' Kada rob kaže: Hvala Allahu, Gospodaru svjetova, Uzvišeni Allah kaže: 'Moj rob mi je zahvalio.' Kada rob kaže: Milostivom, Svemilosnom, Uzvišeni Allah kaže: 'Moj rob Me je pohvalio i dolično opisao.' Kada rob kaže:Vladaru Sudnjeg dana, Uzvišeni Allah kaže: 'Moj rob Me veliča.' Kada rob kaže: Samo Tebe obožavamo i samo od Tebe pomoć tražimo, 'pa ovaj ajet je samo između Mene i Mog roba, a Mom robu pripada ono što zamoli.' A kada rob kaže: Uputi nas na pravi put, na put onih kojima si darovao Svoje blagodati, a ne na put onih na koje Si se rasrdio i koji su zalutali, ove stvari su za Mog roba i njemu pripada sve ovo** (što je tražio).' "

Muhammed je rekao: "Nema učenja u namazu za imamom koji klanja neki od namaza u kojem se uči naglas, niti se uči za imamom

u namazima u kojima on uči u sebi. To je i mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao. To se potvrđuje u većini predaja:

١١٥- قال محمد أخبرنا عبيد الله بن عمر بن حفص بن عاصم بن عمر بن الخطاب، عن نافع، عن ابن عمر، قال: من صلى خلف الإمام كَفَتْه قراءته.

115. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je 'Ubejdullah ibn Omer ibn Hafs ibn Asim ibn Omer ibnul-Hattab preko Nafi'a, a on od Ibn Omera, r.a., da je rekao: "**Ko klanja za imamom, dovoljno mu je njegovo učenje.**"[148]

١١٦- قال محمد: أخبرنا عبد الرحمن بن عبد الله المسعودي، أخبرني أنس بن سيرين، عن ابن عمر: أنه سئل عن القراءة خلف الإمام، قال: تكفيك قراءة الإمام.

116. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je Abdur-Rahman ibn Abdillah el-Mes'udi i kazao: "Obavijestio me je Enes ibn Sirin koji prenosi **od Ibn Omera, r.a., da je upitan za učenje za imamom, pa je odgovorio: 'Dovoljno ti je učenje imama.'"**

١١٧- قال محمد: أخبرنا أبو حنيفة، قال حدثنا أبو الحسن موسى بن أبي عائشة، عن عبد الله بن شداد بن الهاد، عن جابر بن عبد الله، عن النبي صلى الله عليه وسلم، أنه قال: من صلى خلف الإمام فإنّ قراءة الإمام له قراءة.

117. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je Ebu Hanife i rekao: "Pričao nam je Ebul-Hasan Musa ibn Ebi 'Aiša, a on prenio od Abdullaha ibn Šeddada ibnul-Hadija koji je prenio od Džabira ibn Abdillaha, a on od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: '**Ko**

[148] Abdur-Rezzak je zabilježio (u svom Musannefu) da Ibn Omer, r.a., nije učio za imamom u namazima u kojima imam uči naglas. To je predaja koja ograničava (sužava) općenito značenje prve predaje, tj. to se ne odnosi na namaz u kojem imam uči u sebi.

**klanja za imamom, učenje tog imama je i njegovo učenje** (tj. vrijedi i za njega)'"

١١٨- قال محمد: حدثنا الشيخ أبو علي، قال حدثنا محمود بن محمد المروزي، قال: حدثنا سهل بن العباس الترمذي، قال: أخبرنا إسماعيل بن عليَّة، عن أيوب، عن ابن الزبير، عن جابر بن عبد الله قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: من صلى خلف الإمام، فإن قراءة الإمام له قراءة.

118. Muhammed je rekao: "Pričao nam je Eš-Šejh Ebu 'Ali da je njemu kazivao Mahmud ibn Muhammed El-Mervezi, a njemu prenio Sehl ibnul-'Abbas et-Tirmizi koji veli da ga je obavijestio Isma'il ibn 'Ulejje preneseći od Ejjuba, a on od Ibnuz-Zubejra da je Džabir ibn Abdillah, r.a., rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., je rekao: '**Ko klanja za imamom, učenje tog imama je i njegovo učenje** (tj. vrijedi i za njega)'"

١١٩- قال محمد: أخبرنا أسامة بن زيد المدني، حدثنا سالم بن عبد الله بن عمر، قال: كان ابن عمر لا يقرأ خلف الإمام، قال: فسألت القاسم بن محمد عن ذلك، فقال: إنْ تركتَ فقد تركه ناس يُقتدى بهم، وإن قرأت فقد قرأه ناس يُقتدى بهم. وكان القاسم ممن لا يقرأ.

119. Muhammed je rekao: "Pričao nam je Usame ibn Zejd el-Medeni, a njemu je prenio Salim ibn Abdillah ibn Omer: '**Ibn Omer nije učio za imamom.' Salim dalje veli: 'Upitao sam El-Kasima ibn Muhammeda o tome, pa mi je rekao: 'Ako ostaviš** (učenje kiraeta u namazu koji klanjaš za imamom), **pa to su činili ljudi** ('alimi) **u koje se može ugledati i njih slijediti, a ako budeš učio** (kiraet u namazu koji klanjaš za imamom), **pa tako su**

**postupali ljudi** (‘alimi) **u koje se može ugledati i njih slijediti.’ A El-Kasim je bio od onih koji ne uče za imamom.’** “[149]

١٢٠- قال محمد: أخبرنا سفيان بن عيينة، عن منصور بن المعتمر، عن أبي وائل، قال: سئل عبد الله بن مسعود عن القراءة خلف الإمام، قال: أنصت، فإنَّ في الصلاة شغلاً سيكفيك ذاك الإمام.

120. Muhammed je rekao: “Obavijestio nas je Sufjan ibn ‘Ujejne da mu je prenio Mensur ibnul-Mu’temir od Ebu Vaila da je rekao: ‘**Upitan je Abdullah ibn Mes’ud, r.a., za učenje Kur’ana u namazu za imamom, pa je odgovorio: ‘Šuti i slušaj, zaista u namazu ima** (dovoljno) **onoga s čim se treba zaokupiti, tako da će ti biti dovoljno ono što čini imam.’”**

١٢١- قال محمد: أخبرنا محمد بن أبان بن صالح القرشي، عن حماد، عن إبراهيم النخعي: عن علقمة بن قيس: أن عبد الله بن مسعود كان لا يقرأ خلف الإمام فيما جهر فيه وفيما يخافت فيه في الأُولَيَيْن، ولا في الأُخْرَيَيْن، وإذا صلّى وحدَه قرأ في الأُولَيَيْن بفاتحة الكتاب وسورة، ولم يقرأ في الأُخْرَيَيْن شيئاً.

121. Muhammed je rekao: “Obavijestio nas je Muhammed ibn Eban ibn Salih el-Kureši da mu je prenio Hammad, a njemu Ibrahim en-Neha’i od ‘Alkame ibn Kajsa **da Abdullah ibn Mes’ud, r.a., nije učio za imamom u namazu u kojem on uči naglas, niti je to činio na prva dva, a ni druga dva rekata namaza u kojem imam**

[149] U hanefijskom mezhebu onaj koji klanja namaz za imamom (muktedija) neće učiti ništa, ni u namazu u kojem imam uči naglas, niti u onom u kojem uči u sebi. Malik i Ahmed smatraju da muktedija neće ništa učiti u namazu u kojem imam uči naglas (nego će slušati učenje imama), a Šafija smatra da je muktedija obavezan na svakom rekatu proučiti Fatihu, bez obzira da li se radilo o namazu u kojem imam uči naglas ili u sebi.

**uči u sebi. Kada bi klanjao sam, učio bi na prva dva rekata Fatihu i sure, a na druga dva rekata nije ništa učio.**

١٢٢- قال محمد: أخبرنا سفيان الثوري، حدَّثنا منصور، عن أبي وائل، عن عبد الله بن مسعود، قال: أنصت للقراءة، فإن في الصلاة شغلاً، وسيكفيك الإمام.

122. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je Sufjan es-Sevrijj, pričao nam je Mensur od Ebu Vaila, a on prenio od Abdullaha ibn Mes'uda, r.a., da je rekao: '**Dobro slušaj učenje Kur'ana** (u namazu) **i šuti, zaista u namazu ima** (dovoljno) **onoga s čim se treba zaokupiti, a imam** (odnosno njegovo učenje) **ti je dovoljan.**'"

١٢٣- قال محمد: أخبرنا بكير بن عامر، حدثنا إبراهيم النخعي عن علقمة بن قيس، قال: لأن أعضّ على جمرة أحب إليّ من أن أقرأ خلف الإمام.

123. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je Bukejr ibn 'Amir, pričao nam je Ibrahim en-Neha'i prenoseći od 'Alkame ibn Kajsa da je rekao: '**Draže mi je da zagrizem žeravicu, nego da učim za imamom.**'"

١٢٤- قال محمد: أخبرنا إسرائيل بن يونس، حدثنا منصور، عن إبراهيم قال: إن أول من قرأ خلف الإمام رجل اتُّهم.

124. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je Israil ibn Junus, pričao nam je Mensur prenoseći od Ibrahima da je rekao: '**Zaista prvi koji je progovorio o učenju za imamom je bio jedan čovjek koji je optužen za činjenje novotarija** (bid'ata).'"[150]

[150] Ebu Bekr el-Džessas u svom djelu "Ahkamul-Kur'an" navodi da se radi o čovjeku po imenu El-Muhtar koji je dobio nadimak lažac.

١٢٥- قال محمد: أخبرنا إسرائيل بن يونس، حدثني موسى بن أبي عائشة، عن عبد الله بن شدّاد بن الهاد قال: أمَّ رسول الله صلى الله عليه وسلم في العصر، قال: فقرأ رجل خلفه فغمزه الذي يليه، فلما أن صلى قال: لِمَ غمزتني؟ قال: كان رسول الله صلى الله عليه وسلم قُدّامَك، فكرهت أن تقرأ خلفه، فسمعه النبي صلى الله عليه وسلم قال : من كان له إمام فإن قراءته له قراءة.

125. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je Israil ibn Junus, pričao mi je Musa ibn Ebi 'Aiša, a on prenio od Abdullaha ibn Šeddada ibnul-Hadija da je rekao: "**Allahov Poslanik, s.a.v.s., je predvodio ljude na ikindiji-namazu, a jedan čovjek je učio za njim, pa ga je onaj do njega gurnuo laktom. Nakon što su završili sa klanjanjem namaza ovaj ga upita: 'Zašto si me gurnuo?' Onaj drugi odgovori: 'Allahov Poslanik, s.a.v.s., se nalazio ispred tebe, pa mi nije bilo drago da ti učiš za njim.' To je čuo Vjerovjesnik, s.a.v.s., pa reče: 'Ko bude imao imama za kojim klanja, njegovo učenje u namazu** (kiraet) **je i za njega dovoljno.'"**

١٢٦- قال محمد: أخبرنا داود بن قيس الفرّاء المدني، أخبرني بعض وُلْد سعد بن أبي وقاص أنه ذكر له أن سعداً قال: وَدِدْتُ أنَّ الذي يقرأ خلف الإمام في فِيه جمرةٌ.

126. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je Davud ibn Kajs el-Ferra' el-Medeni, pričao mi je jedan od sinova S'ada ibn Ebi Vekkasa da mu je spomenuo da je S'ad, r.a., rekao: '**Kamo sreće da je u ustima onog koji uči za imamom žeravica.'"**

١٢٧- قال محمد: أخبرنا داود بن قيس الفراء، أخبرنا محمد بن عجلان : أن عمر بن الخطاب قال : ليت في فم الذي يقرأ خلف الإمام حجراً.

127. Muhammed je rekao."Obavijestio nas je Davud ibn Kajs, pričao nam je Muhammed ibn 'Adžlan da je Omer ibnul-Hattab, r.a., rekao: '**Eh, da je u ustima onog koji uči za imamom kamen!'"**

١٢٨- قال محمد: أخبرنا داود بن سعد بن قيس، حدثنا عمرو بن محمد بن زيد، عن موسى بن سعد بن زيد بن ثابت، يحدِّثه عن جدِّه أنه قال : من قرأ خلف الإمام فلا صلاة له.

128. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je Davud ibn S'ad ibn Kajs, pričao nam je 'Amr ibn Muhammed ibn Zejd da mu je Musa ibn S'ad ibn Zejd ibn Sabit pričao od svog djeda da je on rekao: **'Ko bude učio za imamom taj nema namaza** (tj. njegov namaz je pokvaren)**.'**"

٣٥ – (باب الرجل يُسبَق ببعض الصلاة)

## 35. Prispjevanje u džema'at

١٢٩- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع: أن ابن عمر كان إذا فاته شيء من الصلاة مع الإمام التي يُعلن فيها بالقراءة، فإذا سلَّم قام ابن عمر، فقرأ لنفسه فيما يقضي.

قال محمد: وبهذا نأخذ، لأنه يقضي أول صلاته، وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله – .

129. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Ibn Omer, r.a., kada bi ga prošlo nešto od namaza za imamom u kojem se uči naglas, i kada bi imam predao selam, on bi ustao i naklanjao što ga je prošlo učeći** (na tom preostalom dijelu namaza koji naklanjava) **u sebi.**

Muhammed je rekao: "Mi na osnovu ovog hadisa postupamo, jer ta osoba naklanjava prvi dio namaza koji je propustio klanjati za imamom. To je i mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

١٣٠- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن ابن عمر أنه كان إذا جاء إلى الصلاة فوجد الناس قد رفعوا من ركعتهم سجد معهم.

قال محمد: بهذا نأخذ، ويسجد معهم ولا يَعتدّ بها وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله – .

130. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi’ **od Ibn Omera, r.a., da je on stizao u džamiju kada bi se ljudi podigli sa ruku’a, pa je** (priključivši se safu) **učinio sedždu sa njima.**

Muhammed veli: “Mi ovako postupamo. Klanjač treba učiniti sedždu zajedno sa džema’atom, ali se smatra da nije stigao na taj rekat, pa će ga naklanjati. To je i stav Ebu Hanife, Allah mu se smilovao.”

١٣١ - أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن ابن عمر: أنه كان إذا وجد الإمام قد صلّى بعض الصلاة صلّى معه ما أدرك من الصلاة، إن كان قائماً قام، وإن كان قاعداً قعد حتى يقضي الإمام صلاته، لا يخالف في شيء من الصلاة.

قال محمد: وبهذا نأخذ، وهو قول أبي حنيفة - رحمه الله - .

131. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi’ **od Ibn Omera, r.a., da je on u situaciji kada bi zatekao imama da je klanjao jedan dio namaza, priključio bi se i sa njim klanjao preostali dio namaza na koji je stigao, pa ako bi imam bio na kijamu** (stajao u namazu) **i on bi bio stao, a ako bi imam bio na sjedenju u namazu i on bi sjeo. Tako je radio** (pratio imama) **sve dok imam ne bi završio svoj namaz i nije činio** (dodavao ili oduzimao) **ništa što nije činio i njegov imam.**

Muhammed je rekao: “Mi po ovome postupamo, a to je i stav Ebu Hanife, Allah mu se smilovao.”

١٣٢ - أخبرنا مالك، أخبرنا ابن شهاب، عن أبي سلمة بن عبد الرحمن، عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: من أدرك من الصلاة ركعة فقد أدرك الصلاة.

قال محمد: وبهذا نأخذ، وهو قول أبي حنيفة - رحمه الله - .

132. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab ez-Zuhri od Ebu Seleme ibn Abdir-Rahmana, a on prenio od Ebu

Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: **"Ko pristigne makar na jedan rekat u namazu, stigao je na namaz."**

Muhammed je rekao: "Mi na osnovu ovoga postupamo, a ovo je i mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

**١٣٣- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن ابن عمر أنه كان يقول: إذا فاتتك الركعة فاتتك السجدة.**

**قال محمد: مَن سجد السجدتين مع الإمام لا يُعتدّ بهما، فإذا سلّم الإمام قضى ركعة تامة بسجدتيها، وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله – .**

133. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Ibn Omera, r.a., da je on govorio: "**Ako propustiš ruku', propustio si i njegovu sedždu.**"

Muhammed kaže: "Ko učini dvije sedžde za imamom (tj. pristigne u namaz kada je imam na prvoj sedždi), neće se smatrati da je stigao na taj rekat, pa kada imam preda selam, nadoknadiće jedan puni rekat sa njegove dvije sedžde. To je i mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

## ٣٦ – (باب الرجل يقرأ السور في الركعة الواحدة من الفريضة)

## 36. O učenju više sura na jednom rekatu obaveznog (fard) namaza

**١٣٤ – أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن ابن عمر: أنه كان إذا صلى وحده يقرأ في الأربع جميعاً من الظهر والعصر في كل ركعة بفاتحة الكتاب، وسورة من القرآن وكان أحياناً يقرأ بالسورتين أو الثلاث في صلاة الفريضة في الركعة الواحدة ويقرأ في الركعتين الأولين من المغرب، كذلك بأم القرآن وسورةٍ سورة.**

قال محمد: السنَّة أن تقرأ في الفريضة في الركعتين الأولين بفاتحة الكتاب وسورة، وفي الأخريين بفاتحة الكتاب وإن لم تقرأ فيهما أجزأك وإن سبَّحت فيهما أجزأك، وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله – .

134. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **od Ibn Omera, r.a., da je on, kada bi klanjao sam po sebi, učio na svakom rekatu podne i ikindije-namaza Fatihu i sure, a nekada bi proučio dvije ili tri sure na jednom rekatu fard namaza. Na prva dva rekata akšamskog farda je, također, učio Fatihu pa suru, i još jednu nakon nje.**

Muhammed je rekao: "Sunnet je da se na prva dva rekata fard namaza uči Fatiha i sure, a na dva druga rekata (kod četverorekatnih namaza) samo Fatiha. Ako i ne bi na posljednja dva rekata učio Fatihu, i to bi bilo dovoljno, a ako bi na njima tesbih činio (izgovarao riječi subhanallah) i to bi bilo ispravno, što je i stav Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."[151]

٣٧ – (باب الجهر في القراءة في الصلاة وما يُسْتحبُّ من ذلك)

## 37. Učenje u namazu naglas i šta je od toga poželjno

١٣٥ – أخبرنا مالك، أخبرني عمّي أبو سهيل أن أباه أخبره أن عمر بن الخطاب كان يجهر بالقراءة في الصلاة وأنه كان يسمع قراءة عُمر بن الخطاب عند دار أبي جَهم.

قال محمد: الجهر بالقراءة في الصلاة فيما يجهر فيه بالقراءة حسن ما لم يُجهد الرجل نفسه.

[151] Učenje dvije i tri sure na jednom rekatu farda je preneseno u predaji od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koja se nalazi kod Et-Tahavija, a također je ta praksa zabilježena i od Osmana, Temima ed-Darija, Abdullaha ibnuz-Zubejra i drugih ashaba, r.a

135. Obavijestio nas je Malik, pričao mi je moj amidža Ebu Suhejl da ga je njegov otac obavijestio o tome **da je Omer ibnul-Hattab, r.a., uobičavao učiti naglas u namazu i da je on mogao čuti Omerovo učenje kod Ebu Džehmove kuće.**[152]

Muhammed je rekao: "Učiti naglas u namazu u kojem se inače uči naglas je lijepo, ukoliko takvo učenje ne bi opterećivalo čovjeka."

٣٨ – (باب آمين في الصلاة)

## 38. Izgovaranje riječi AMIN (Allahu, Ti uslišaj dovu) u namazu

١٣٦– أخبرنا مالك، أخبرني الزهري، عن سعيد بن المسيّب وأبي سلمة بن عبد الرحمن، عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: إذا أمَّن الإمام فَأَمِّنوا، فإنه من وافق تأمينُه تأمينَ الملائكة غُفر له ما تقدَّم من ذنبه، قال : فقال ابن شهاب : كان النبي صلى الله عليه وسلم يقول: آمين.

قال محمد: وبهذا نأخذ، ينبغي إذا فرغ الإمام من أم الكتاب أن يؤمّن الإمام ويؤمّن من خلفه، ولا يجهرون بذلك، فأما أبو حنيفة، فقال : يؤمّن من خلف الإمام، ولا يؤمن الإمام.

136. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ez-Zuhri, od Se'ida ibnul-Musejjeba i Ebu Seleme ibn Abdir-Rahmana, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "**Kada imam bude izgovarao riječ AMIN i vi to činite, jer čija riječ AMIN bude identična i poklopi se sa riječi AMIN meleka bit će mu oprošteni prethodni grijesi.**"

[152] Njegova kuća se nalazila između Poslanikove, s.a.v.s., džamije i čaršije.

**Ibn Šihab veli: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., je također izgovarao AMIN."**

Muhammed je rekao: "Mi ovo uzimamo za ispravno. Kada imam završi sa učenjem Fatihe treba da kaže i imam i oni koji klanjaju iza njega AMIN, s tim što neće to činiti naglas."

A Ebu Hanife kaže: "Riječ AMIN će izgovarati oni koji klanjaju za imamom, a imam ih neće izgovarati."[153]

## ٣٩ - (باب السهو في الصلاة)

## 39. Zaborav (sehv) u namazu

١٣٧ - أخبرنا مالك، أخبرنا الزهري، عن أبي سلمة بن عبد الرحمن، عن أبي هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : إن أحدكم إذا قام في الصلاة جاءه الشيطان، فَلَبسَ عليه حتى لا يَدري كم صلّى، فإذا وجد أحدكم ذلك، فليسجد سجدتين وهو جالس.

137. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ez-Zuhri od Ebu Seleme ibn Abdir-Rahmana, a on prenio od Ebu Hurejre, r.a., da je

[153] Izgovaranje riječi AMIN je pohvalno (mendub) činiti kod većine islamskih pravnika, dok sljedbenici zahirijskog pravca taj čin smatraju vadžibom. Kod većine uleme riječ AMIN znači: Uslišaj ili odazovi se Allahu (na ovu dovu), a poklapanje te riječi sa njenim izgovorom meleka znači istovremeni izgovor, kao i skrušenost i iskrenost nijjeta prilikom njenog izgovora. Meleki koji su ovdje spomenuti su oni koji prate čovjeka (čuvari), ili općenito oni koji prisustvuju obavljanju namaza. Oprost grijeha koji se spominje u hadisu podrazumijeva oprost za male (sitne) grijehe.

Riječi Ibn Šihaba su ocijenjene kao nepouzdane (daif), a to je naglasio imam Ed-Darekutni u djelu "Garaibu Malik". Glasno izgovaranje riječi AMIN je mezheb imama Šafi'e i Ahmeda.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: **"Kada neko od vas ustane da klanja dođe mu šejtan koji ga omete pa ne zna koliko je klanjao, pa ako nekoga od vas to zadesi neka učini dvije** (sehvi) **sedžde prije nego što ustane."**[154]

١٣٨- أخبرنا مالك، حدثنا داود بن الحُصَين، عن أبي سفيان مولى ابن أبي أحمد، عن أبي هريرة قال: صلى رسول الله صلى الله عليه وسلم صلاة العصر، فسلَّم في ركعتين، فقام ذو اليدين فقال: أقصرت الصلاة يا رسول الله أم نسيت؟ فقال: كل ذلك لم يكن، فقال: يا رسول الله قد كان بعض ذلك، فأقبل رسول الله صلى الله عليه وسلم على الناس، فقال: أصدق ذو اليدين؟ فقالوا: نعم. فأَتَمَّ رسول الله صلى الله عليه وسلم ما بقي عليه من الصلاة ثم سلَّم، ثم سجد سجدتين، وهو جالس بعد التسليم.

138. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Davud ibnul-Husajn prenoseći od Ebu Sufjana, sluge Ibn Ebi Ahmeda, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je rekao: "**Allahov Poslanik, s.a.v.s., je klanjao ikindiju, pa je predao selam nakon dva rekata. Zatim je ustao Zul-Jedejni i upitao: "Da li se namaz skratio, o Allahov Poslaniče, ili si ti zaboravio** (klanjati preostala dva rekata)?" **Poslanik, s.a.v.s., odgovori: "Ništa od toga nije bilo." On opet reče: "O Allahov Poslaniče, nešto od toga je ipak bilo." Poslanik, s.a.v.s., se okrenuo prema ljudima i kazao: "Da li je istinu rekao Zul-Jedejni?", na što ljudi rekoše: "Da", pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., upotpunio preostali dio namaza, zatim je predao selam, pa učinio dvije sedžde dok je bio na** (posljednjem) **sjedenju.**

[154] Ibn Vehb smatra da se ovaj hadis odnosi na onog kod koga se to često dešava, tako da je njemu dozvoljeno da učini dvije sedžde, ne doklanjavši još jedan rekat (uzimajući da je klanjao manje). U predaji koju navode Ahmed, Ebu Davud i En-Nesai na kraju hadisa stoji i: "**nakon predaje selama**." Hadis je ukazao na dozvoljenost (običnog) govora, ako je on u interesu ispravnosti namaza.

١٣٩- أخبرنا مالك، حدثنا زيد بن أسلم، عن عطاء بن يسار أن رسول الله صلى الله عليه وسلم، قال: إذا شكَّ أحدُكم في صلاته، فلا يَدْري كم صلّى ثلاثاً أم أربعاً، فلْيَقُم، فليصلِّ رَكْعة، ولْيَسْجُدْ سجدتين وهو جالس قبل التسليم. فإن كانت الركعة التي صلّى خامسةً شَفَعها هاتين السجدتين، وإن كانت رابعةً فالسجدتان ترغيمٌ للشيطان.

139. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Zejd ibn Eslem od ‘Ata’a ibn Jesara da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “**Ako se neko od vas bude dvoumio u svom namazu koliko je** (rekata) **klanjao, tri ili četiri, neka klanja još jedan rekat i** (nakon toga) **učini dvije** (sehvi) **sedžde dok je na** (posljednjem) **sjedenju prije selama. Pa ako rekat koji je klanjao bude** (u stvarnosti) **peti** (jer on ne zna da li je četvrti ili peti)**, sedžda će namaz učiniti parnim, a ako bude** (u stvarnosti) **četvrti rekat, te dvije sedžde su prkos šejtanu.**”[155]

١٤٠- أخبرنا مالك، أخبرنا ابن شهاب، عن عبد الرحمن الأَعْرَج، عن ابن بُحَينَة أنه قال: صلّى بنا رسول الله صلى الله عليه وسلم ركعتين، ثم قام ولم يَجْلِس، فقام الناسُ فلمّا قضى صلاتَه ونظرنا تحليمه كَبَّر وسجد سجدتين وهو جالس قبل التسليم ثم سلَّم.

140. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab Ez-Zuhri od Abdur-Rahmana el-E’aredža, a on od Ibn Buhajna da je rekao: “**Klanjao nam je Allahov Poslanik, s.a.v.s., dva rekata, zatim je ustao i nije sjeo** (na prvo sjedenje u namazu)**, pa su ljudi ustali** (za njim na treći rekat). **Kada je bio pri kraju namaza, mi smo čekali njegovu predaju selama, a on donese tekbir i učini**

[155] Ovaj hadis je mursel, ali se nalazi kod En-Nesaije i Ibn Madždže sa drugim senedima koji su spojeni (muttesil).

Hadis ukazuje na to da onaj koji se dvoumi o broju rekata, postupa po onome u što je siguran, a to je u ovom slučaju da je klanjao tri rekata. Sedžda kojom se nadomjesti rekat nije u saglasnosti sa analognim promišljanjem (kijas), jer je ona propisana za nepotvrđeni nedostatak, ali je zato ubitačna za šejtana.

**dvije sedžde dok je bio na** (posljednjem) **sjedenju prije selama, a zatim preda selam."**

١٤١– أخبرنا مالك، أخبرنا عفيف بن عمرو بن المسيب السهمي، عن عطاء بن يَسَّار قال: سألت عبدَ الله بن عمرو بنِ العاص وكعباً عن الذي يشكّ كم صلى ثلاثاً أو أربعاً، قال: فكلاهما قالا: فليقُمْ وَلْيُصَلِّ رَكْعةً أخرى قائماً ثم يسجد سجدتين إذا صلّى.

141. Obavijestio nas je Malik, Pričao mi je 'Afif ibn 'Amr ibnul-Musejjeb es-Sehmi od 'Ata'a ibn Jesara da je rekao: "**Upitao sam Abdullaha ibn 'Amra ibnul-'Asa i K'aba, r.a., o osobi koja se dvoumi** (u namazu) **koliko je klanjao, tri ili četiri** (rekata), **pa su obojica odgovorili: 'Neka ustane i klanja još jedan rekat, a zatim neka učini dvije sedžde kada završi sa namazom.'** "

١٤٢– أخبرنا مالك، حدثنا نافع، عن ابن عمر: أنه كان إذا سئل عن النسيان، قال: يتوخّى أحدكم الذي يظن أنه نسي من صلاته.

قال محمد: وبهذا نأخذ، إذا ناء للقيام وتغيَّرتْ حالُه عن القعود وجب عليه لذلك سجدتا السهو. وكلُّ سهوٍ وجبتْ فيه سجدتان من زيادة أو نقصان فسجدتا السهو فيه بعد التسليم. ومن أدخل عليه الشيطان الشكَّ في صلاته فلم يدرِ أثلاثاً صلى أم أربعاً، فإن كان ذلك أولَ ما لقي تكلَّمَ واستقبل صلاته، وإن كان يُبتلى بذلك كثيراً مضى على أكثر ظنه ورَأيِه ولم يَمْضِ على اليقين، فإنه إن فعل ذلك لم ينجُ فيما يرى من السهو الذي يُدخل عليه الشيطانُ، وفي ذلك آثار كثيرة.

142. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **od Ibn Omera, r.a., da je on kada bi bio upitan o zaboravu** (u namazu)

**govorio: "Neka uzme za tačno ono što pretpostavlja da je zaboravio od namaza.[156]"**

Muhammed je rekao: "Mi po navedenom postupamo. Ako bi klanjač u zaboravu ustao, umjesto da sjedne i njegov položaj se promjeni od uobičajenog položaja za sjedenje u namazu, i on će učiniti dvije sehvi sedžde. Za svaki zaborav je neophodno učiniti dvije sehvi sedžde, bilo da se radi o oduzimanju ili dodavanju nečega. Dvije sehvi sedžde se čine nakon predaje selama. Ako šejtan nekoga dovede u situaciju da ne zna da li je klanjao tri ili četiri rekata, a to mu se po prvi put desilo, prekinut će namaz i ponoviti ga. A ako mu se dvoumljenje često dešava u namazu, postupit će onako kako mu njegovo mišljenje prevagne, a neće postupati po onome za šta ima potpunu sigurnost i ubjeđenje (manji broj rekata), jer ako to učini neće se opet moći sačuvati od dvoumljenja i zaborava koje šejtan koristi i ubacuje (u njegovom namazu). O tome postoje mnoge predaje, (a jedna od njih je i sljedeća):

**١٤٣- قال محمد: أخبرنا يحي بن سعيد أن أنس بن مالك صلّى بهم في سفرٍ كان معه فيه فصلّى سجدتين ثم ناء للقيام، فسبَّح بعض أصحابه، فرجع ثم لما قضى صلاته سجد سجدتين. قال : لا أدري أقبل التسليم أو بعده.**

143. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je Jahja ibn Se'id **da im je Enes ibn Malik, r.a., klanjao kao imam na jednom putovanju na kojem je i on bio, pa je klanjao dva rekata a onda krenuo da ustane na sljedeći. Njegovi saputnici su izgovorili riječi tesbiha** (subhanallah, putem kojih se upozorava onaj koji učini neki propust u namazu) **nakon kojih se on povratio, a nakon što je namaz priveo kraju, učinio je dvije sehvi sedžde, ne znam, da li je to bilo prije predaje selama ili poslije."**

[156] Tj. neka da prednost onome što po njegovom mišljenju prevagne, a ako apsolutno ne postoji nikakvo mišljenje, onda će uzeti manji broj rekata, jer je siguran da ih je klanjao.

## ٤٠ – (باب العبث بالحصى في الصلاة وما يُكره من تسويته)

## 40. Poigravanje sa kamenčićima u namazu i ono što je pokuđeno raditi uklanjajući ih

١٤٤– أخبرنا مالك، حدثنا أبو جعفر القارئ قال: رأيتُ ابن عمر إذا أراد أن يسجدَ سَوَّى الحصى تسويةً خفيفة. وقال أبو جعفر: كنت يوماً أصلي، وابن عمر ورائي، فالتفتُّ فوضع يده في قفاي فغمزني.

144. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ebu Dž'afer el-Kari': **"Vidio sam Ibn Omera, r.a., kako prije odlaska na sedždu lahkim potezom otresa kamenčiće." Ebu Dža'fer je kazao: "Jednog dana sam klanjao, a Ibn Omer je bio iza mene, pa sam se okrenuo** (od kible), **a on je stavio svoju ruku na moj potiljak, a onda me je stisnuo."**[157]

١٤٥– أخبرنا مالك، أخبرنا مُسلم بن أبي مريم، عن علي بن عبد الرحمن المُعاوي أنه قال: رآني عبدُ الله بن عمر وأنا أعبث بالحصى في الصلاة، فلما انصرفتُ نهاني وقال: أصنع كما كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يصنع، فقلت: كيف كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يصنع؟ قال: كان رسولُ الله صلى الله عليه وسلم إذا جلس في الصلاة وضع كفَّه اليمنى على فخذه اليمنى، وقبض أصابعَه كلَّها، وأشار بإصبعه التي تلي الإبهام، ووضع كفَّه اليسرى على فخذه اليسرى.

قال محمد: وبصنيع رسول الله صلى الله عليه وسلم نأخذ، وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله تعالى – فأما تسوية الحصى فلا بأس بتسويته مرة واحدة، وتركها أفضل وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله – .

[157] En-Nevevi je spomenuo saglasnost uleme po pitanju pokuđenosti uklanjanja kamenčića u namazu, a El-Hattabi prenosi od Malika da on to ne smatra pokuđenim.

145. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Muslim ibn Ebi Merjem od Alije ibn Abdir-Rahmana el-Me'avija da je rekao: **"Abdullah ibn Omer me je vidio da se u namazu poigravam sa kamenčićima, da bi me, nakon što sam završio namaz, ukorio i rekao: 'Postupaj onako kako je Allahov Poslanik, s.a.v.s., postupao!' 'A kako je Allahov Poslanik, s.a.v.s., postupao?', upitah ga. On odgovori: 'Allahov Poslanik, s.a.v.s., bi na sjedenju u namazu stavio svoju desnu šaku na desno bedro i stisnuo bi prste** (desne šake), **te bi išaretio njenim kažiprstom, dok bi lijevu šaku držao na lijevom bedru.'"**

Muhammed je rekao: "Mi postupamo onako kako je Allahov Poslanik, s.a.v.s., postupao, a to je i stav Ebu Hanife, Uzvišeni Allah mu se smilovao.

Što se tiče uklanjanja kamenčića sa tijela i odjeće, ne smeta ako se to jedanput učini, ali je bolje to ne činiti, a identičnog mišljenja je i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."[158]

## ٤١ – (باب التشهد في الصلاة)

## **41. Učenje tešehhuda u namazu** (ettehijjatu)

١٤٦ – أخبرنا مالك، حدثنا عبد الرحمن بن القاسم، عن أبيه، عن عائشة أنها كانت تتشهَّد فتقول: التحياتُ الطيباتُ الصلواتُ الزاكياتُ لله، أشهد أن لا إله إلاّ اللّهُ وحده لا شريكَ له، وأشهد أن محمداً عبدُهُ ورسولُه، السلام عليك أيها النبيُّ ورحمة الله وبركاته، السلام علينا وعلى عباد الله الصالحين، السلام عليكم.

146. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdur-Rahman ibnul-Kasim **od 'Aiše, r.a., da je ona na sjedenju u namazu učila**

[158] El-Kari veli: "Kod nas je prihvaćeno da se desna šaka ne stisne osim kada se kažiprstom išareti (prilikom sjedenja u namazu), radi postojanja različitih verzija teksta hadisa."

sljedeće: **"Et-tehijjatut-tajjibatus-salevatuz-zakijatu lillahi, ešhedu en la ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu ve ešhedu enne Muhammeden 'abduhu ve resuluhu, esselamu 'alejke ejjuhen-nebijju ve rahmetullahi ve berekatuhu. Esselamu 'alejna ve 'ala 'ibadillahis-salihin, esselamu alejkum.** (Veličanje, sve prijatne i lijepe riječi (zikr), namaze i ostale ibadete upućujemo samo Allahu. Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha koji je Jedan i nema druga, i svjedočim da je Muhammed Allahov rob i Njegov Poslanik. Neka je mir i spas, Allahova milost i bereket na tebe, Vjerovjesniče. I neka je mir i spas na nas i na Allahove dobre robove)"[159]

١٤٧- أخبرنا مالك، عن ابن شهاب، عن عروة بن الزبير، عن عبد الرحمن بن عبد القاريّ أنه سمع عمر بن الخطاب على المنبر يعلّم الناس التشهد، ويقول: قولوا: التحيات لله، الزاكيات لله الطيبات الصلوات لله السلام عليك أيها النبي ورحمة الله وبركاته، السلام علينا وعلى عباد الله الصالحين، أشهد أن لا إله إلا الله، وأشهد أن محمداً عبدُه ورسولُه.

147. Obavijestio nas je Malik od Ibn Šihaba ez-Zuhrija, a on prenio od 'Urve ibnuz-Zubejra da je Abdur-Rahman ibn Abdil-Kari **čuo Omera ibnul-Hattaba, r.a., da sa minbera podučava ljude tešehhudu i govori im: "Recite: 'Ettehijjatu lillahiz-zakijatu lillahi, et-tajjibatus-salevatu lillahi, esselamu 'alejke ejjuhen-nebijju ve rahmetullahi ve berekatuhu, esselamu 'alejna ve 'ala 'ibadillahis-salihin, ešhedu en la ilahe illallahu ve ešhedu enne Muhammeden 'abduhu ve resuluh.** (Sva veličina i blagoslov pripada Allahu, sve prijatne i lijepe riječi (zikr), kao i namazi i

---

[159] U ovom hadisu koji se prenosi od 'Aiše, r.a., nema izgovora Allahovog imena nakon riječi et-tehijjatu i es-salevatu, dok u predajama ovog hadisa čiji lanac prenosilaca doseže do Poslanika, s.a.v.s., a prenosi ga Ibn 'Abbas i Ibn Mes'ud, r.a., se spominje Allahovo ime, odnosno riječ lillahi, a poznato pravilo u hadiskoj nauci je da se daje prednost onim predajama koje dosežu do Poslanika, s.a.v.s., u odnosu na one koje nisu takve poput ove koja se bilježi od 'Aiše, r.a. Malik je odabrao tešehhud koji se prenosi od Omera, jer je on postao opće poznat, a i Omer je ljude s mimbera podučavao tom tešehhudu.

ostali ibadeti također pripadaju Allahu. Neka je mir i spas, Allahova milost i bereket na tebe, Vjerovjesniče. I neka je mir i spas na nas i na Allahove dobre robove. Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha koji je Jedan i nema druga, i svjedočim da je Muhammed Allahov rob i Njegov Poslanik.)"[160]

١٤٨- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن ابن عمر: أنه كان يتشهد فيقول: بسم الله، التحيات لله، والصلوات لله، والزاكيات لله، السلام عليك أيها النبي ورحمة الله وبركاته، السلام علينا وعلى عباد الله الصالحين شهدتُ أن لا إله إلا الله، وشهدت أن محمداً رسول الله.

يقول هذا في الركعتين الأُولَيَين، ويدعو بما بدا له إذا قضى تشهُّدَه، فإذا جلس في آخر صلاته تشهد كذلك إلاَّ أنه يقدِّم التشهد ثم يدعو بما بدا له، فإذا أراد أن يسلم قال: السلام على النبي ورحمة الله وبركاته، السلام علينا وعلى عباد الله الصالحين. السلام عليكم عن يمينه، ثم يردّ على الإمام، فإن سلَّم عليه أحد عن يساره ردَّ عليه.

قال محمد: التشهُّد الذي ذُكر كلُّه حسن وليس يشبه تشهُّد عبد الله بن مسعود، وعندنا تشهُّدُه لأنه رواه عن رسول الله صلى الله عليه وسلم، وعليه العامة عندنا.

148. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **od Ibn Omera da je on na tešehhudu učio: "Bismillahi et-tehijjatu lillahis-salevatu lillahi, ez-zakijatu lillahi, esselamu 'alejke ejjuhen-nebijju ve rahmetullahi ve berekatuhu, esselamu 'alejna ve 'ala 'ibadillahis-salihin, šehittu en la ilahe illallahu ve šehittu enne Muhammeden resulullah."** (U ime Allaha, sva veličina pripada Allahu, namaze i ostale ibadete upućujemo samo Allahu. Neka je mir i spas, Allahova milost i bereket na tebe, Vjerovjesniče. I neka je mir i spas na nas i na Allahove dobre robove. Posvjedočio sam da nema

[160] Et-tehijjatu znači načine veličanja Allaha dž.š., es-salevatu znači propisanih pet fard namaza po jednom tumačenju, a po drugom ima značenje svih ibadeta, et-tajjibatu znači sve ono od riječi i govora što je lijepo i ugodno, a po drugom tumačenju je to spominjanje Allaha dž.š. i sjećanje na Njega (zikr), ves-selamu znači traženje utočišta i zaštite kod Allaha, dž.š., ili spas i zaštita od svake mahane i manjkavosti.

drugog boga osim Allaha koji je Jedan i nema druga, i posvjedočio sam da je Muhammed Allahov Poslanik.) **Ovo će učiti nakon prva dva rekata** (na prvom sjedenju u namazu) **i kada završi sa učenjem tešehhuda može učiti dovu koju sam odabere u tim momentima, a kada bude sjeo na posljednje sjedenje, također će proučiti tešehhud, osim što će prvo izgovoriti riječi šehadeta, pa onda može uputiti dovu koju hoće** (jer je u ovom hadisu izgovor šehadeta na kraju). **Kada bude htio predati selam treba proučiti: Esselamu 'alen-nebijji ve rahmetullahi ve berekatuhu, esselamu 'alejna ve 'ala 'ibadillahis-salihin, a zatim preda selam na desnu stranu za imamom, pa onda na lijevu. Ako bi mu neko tada nazvao selam, može mu odgovoriti na selam.**

Muhammed je rekao: "Sve različite forme učenje ettehijjata koje su spomenute, dobre su, ali ne sliče tešehhudu Abdullaha ibn Mes'uda, r.a., a mi imamo njegov način učenja tešehhuda kojeg je prenio izravno od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa po tome mi postupamo."[161]

**١٤٩- قال محمد أخبرنا مُحِلّ بن مُحرِزٍ الضَّبِّي، عن شقيق بن سلمة بن وائل الأسدي، عن عبد الله بن مسعود، قال: كنا إذا صلّينا خلف رسول الله صلى الله عليه وسلم قلنا السلام على الله، فقضى رسول الله صلى الله عليه وسلم صلاتَه ذاتَ يوم ثم أقبل علينا، فقال: لا تقولوا السلام على الله فإن الله هو السلام، ولكن قولوا : التحياتُ لله والصلواتُ والطيباتُ، السلام عليك أيها النبي ورحمة الله وبركاته، السلام علينا وعلى عباد الله الصالحين، أشهد أن لا إله إلا الله وأشهد أن محمداً عبد ورسوله.**

**قال محمد: وكان عبد الله بن مسعود – رضي الله عنه – يَكره أن يُزاد فيه حرف أو يُنقص منه حرف.**

[161] Imam hafiz Es-Sehavi je u svom djelu El-Mekasidul-hasene spomenuo da nije ispravno učenje bismille na početku tešehhuda. Ipak, sened ovog hadisa je sahih, pa je ispravnije reći da se bismilla može nekada proučiti, ne negirajući postojanost seneda i njegovu vjerodostojnost.

149. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je Muhill ibn Muhriz ed-Dabbijj od Šekika ibn Seleme ibn Vaila el-Esedija, a on prenio od Abdullaha ibn Mes'uda, r.a., da je rekao: '**Kada smo klanjali za Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., učili bismo: 'Esselamu 'alallahi', pa nam je jednog dana Allahov Poslanik, s.a.v.s., nakon obavljenog namaza prišao i rekao: 'Ne govorite: Esselamu 'alallahi** (Mir i spas neka je na Allaha), **jer je zaista Allahovo ime Es-Selam, nego recite: 'Ettehijjatu lillahi ves-salevatu vet-tajjibatu, esselamu 'alejke ejjuhen-nebijju ve rahmetullahi ve berekatuhu, esselamu 'alejna ve 'ala 'ibadillahis-salihin, ešhedu en la ilahe illallah ve ešhedu enne Muhammeden 'abduhu ve resuluhu.'"** (Sva veličina pripada Allahu, namaze i lijepe riječi (zikr) upućujemo Allahu. Neka je mir i spas, Allahova milost i bereket na tebe, Vjerovjesniče. I neka je mir i spas na nas i na Allahove dobre robove. Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha, i svjedočim da je Muhammed Allahov rob i Njegov Poslanik.)

Muhammed je rekao: "Abdullah ibn Mes'ud nije volio da se na ovo doda ili oduzme makar i jedno slovo."[162]

٤٢ – (باب السنة في السجود)

## 42. Šta je sunnet činiti na sedždi?

١٥٠ – أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن ابن عمر: أنه كان إذا سجد وضع كفَّيه على الذي يَضَعُ جَبهتَه عليه، قال: ورأيتُهُ في برد شديد وإنه لَيُخرِجُ كَفَّيه من بُرْنُسِه حتى يضَعَهما على الحصى.

150. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **od Ibn Omera, r.a., da je on prilikom sedžde stavljao šake pored mjesta**

[162] Ovaj hadis bilježe Ed-Darekutni i El-Bejheki i smatraju ga vjerodostojnim hadisom sa senedom od Ibn Mes'uda.

**gdje bi spuštao svoje čelo. Nafi' dalje kazuje da je Ibn Omer u vrlo hladnim danima izvlačio svoje šake iz odjeće i spuštao ih na pijesak.**

١٥١ – أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن ابن عمر أنه كان يقول: من وضع جبهته بالأرض فليَضَعَ كفَّيه، ثم إذا رفع جبهته فليرفع كفيه، فإن اليدين تسجدان كما يسجد الوجه.

قال محمد: وبهذا نأخذ، ينبغي للرجل إذا وضع جبهته ساجداً أن يضع كفيه بحذاء أذنيه ويجمع أصابعه نحو القِبلة، ولا يفتحها، فإذا رفع رأسه رفعهما مع ذلك فأما من أصابه برد يؤذي، وجعل يديه على الأرض من تحت كساء أو ثوب فلا بأس بذلك، وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله – .

151. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' da je Ibn Omer, r.a., govorio: "**Ko spusti svoje čelo na zemlju, neka to učini i sa šakama, pa nakon što podigne sa zemlje svoje čelo, neka podigne i šake, jer zaista ruke čine sedždu** (Allahu) **kao što je čini i lice.**"

Muhammed je rekao: "Mi na osnovu ovoga i postupamo. Potrebno je da osoba koja čini sedždu spusti svoje šake u visini ušiju, sastavi prste ruku i ispruži ih u pravcu kible (a ne da ih širi), pa nakon što podigne glavu sa sedžde, treba podići i ruke. Međutim, ako nekome smeta velika hladnoća, pa svoje ruke stavi na odjeću (ili ih uvuče u odjeću) dok ih drži spuštene na zemlji, to ne smeta. Takvog mišljenja je i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

## ٤٣ – (باب الجلوس في الصلاة)

## 43. Sjedenje u namazu

١٥٢– أخبرنا مالك، حدثنا عبد الله بن دينار، عن ابن عمر: أنه صلّى إلى جنبه رجل، فلما جلس الرجل تربَّع وثنّى رجليه، فلما انصرف ابنُ عمر عاب ذلك عليه، قال الرجل: فإنك تفعله! قال إني أشتكي.

152. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Dinar **da je neki čovjek**[163] **klanjao pored Ibn Omera, r.a., pa je sjeo** (u namazu) **na bok, a ispružio je jednu nogu** (nije je podvio kako je propisano). **Kada je Ibn Omer završio svoj namaz, ukorio ga je za taj postupak, a čovjek mu reče: "Pa ti to tako činiš!" Ibn Omer na te riječi reče: "Ja imam bolove** (pa moram tako sjesti)."

١٥٣– أخبرنا مالك، حدثنا عبد الرحمن بن القاسم، عن عبد الله بن عبد الله بن عمر: أنه كان يرى أباه يتربَّع في الصلاة إذا جلس، قال: ففعلتُه وأنا يومئذ حديثُ السنّ فنهاني أبي، فقال: إنها ليست بسنَّةِ الصلاة، وإنما سُنّة الصلاة أن تنصب رجلَكَ اليمنى وتثني رجلَكَ اليُسرى.

قال محمد: وبهذا نأخذ، وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله – وكان مالك بن أنس يأخذ بذلك في الركعتين الأُوليين، وأما في الركعة الرابعة فإنه كان يقول: يفضي الرجل بأَلْيَتَيْه إلى الأرض، ويجعل رجليه إلى الجانب الأيمن.

153. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdur-Rahman ibnul-Kasim od Abdullaha ibn Abdillaha ibn Omera **da je on viđao svog oca da ispruži noge u namazu kada je na sjedenju, pa sam i ja tako činio, a bio sam tada mlad. Otac mi je zabranio da tako**

[163] U drugim predajama istog događaja kod Buharije, Ebu Davuda i En-Nesaije se spominje da se radi o njegovom sinu Abdullahu.

**radim rekavši: "To nije sunnet u namazu, nego je sunnet da podvrneš svoju desnu nogu, a ispružiš svoju lijevu nogu."**

Muhammed je rekao: "Mi na osnovu ovoga postupamo, a to je i mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

Malik ibn Enes je identično činio na prvom sjedenju, a za posljednje sjedenje je govorio: "Svoju zadnjicu (klanjač) spušta na zemlju, a desnu i lijevu nogu ostavlja na desnoj strani."

١٥٤- أخبرنا مالك، أخبرنا صَدَقَة بن يَسَار، عن المغيرة بن حكيم، قال: رأيتُ ابنَ عمر يجلِسُ على عقبيه بين السجدتين في الصلاة، فذكرت له فقال: إنما فعلته منذ اشتكيت.

قال محمد: وبهذا نأخذ، لا ينبغي أن يجلس على عقبيه بين السجدتين، ولكنه يجلس بينهما كجلوسه في صلاته، وهوقول أبي حنيفة – رحمه الله – .

154. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Sadeka ibn Jesar od Mugire ibn Hakima da je rekao: "**Vidio sam Ibn Omera da sjedi na petama** (podvrnutih prstiju) **između dvije sedžde u namazu, pa sam mu to spomenuo, pa mi reče: 'Tako radim otkako sam bolestan.'** "

Muhammed je rekao: "Mi na osnovu navedenog postupamo. Ne treba da se sjeda na pete između dvije sedžde, nego sc sjedi između njih onako kako se inače sjedi u namazu. To je mišljenje i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

## ٤٤ – (باب صلاة القاعد)

## 44. Namaz osobe koja klanja u sjedećem položaju

١٥٥- أخبرنا مالك، حدثنا الزُّهري، عن السائب بن يزيد، عن المطَّلب بن أبي وَدَاعَةَ السهمي، عن حفصةَ زوج النبيِّ صلى الله عليه وسلم أنها قالت: ما رأيت النبيَّ صلى الله

عليه وسلم يصلي في سُبحته قاعداً قطُّ حتى كان قبل وفاته بعام، فكان يصلّي في سبحته قاعداً ويقرأ بالسورة ويرتّلها حتى تكون أطولَ من أطول منها.

155. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ez-Zuhri od Es-Saiba ibn Jezida, a on prenio od El-Muttaliba ibn Ebi Veda'e es-Sehmija koji pripovijeda od Hafse, r.a., Vjerovjesnikove s.a.v.s., supruge, da je rekla: **"Nisam nikada vidjela Vjerovjesnika, s.a.v.s., da klanja nafilu sjedeći, osim na godinu dana prije njegove smrti kada je nafilu klanjao sjedeći i učio tertilom** (polagano) **suru, tako da je ta sura izgledala duža od one koja je uistinu duža od nje."**

١٥٦- أخبرنا مالك، حدثنا إسماعيل بنُ محمد بنِ سعد بنِ أبي وقاص، عن مولى لعبد الله بن عَمرو بن العاص، عن عبدِ الله بنِ عَمرو: أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: صلاةُ أحدِكم وهو قاعد مثلُ نصفِ صلاتِه وهو قائم.

156. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Isma'il ibn Muhammed ibn S'ad ibn Ebi Vekkas prenoseći od sluge Abdullaha ibn 'Amra ibnul-'Asa, a on od Abdullaha ibn 'Amra da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: **"Namaz onoga koji klanja u sjedećem položaju je kao pola namaza onoga koji ga klanja stojeći."**

١٥٧- أخبرنا مالك، حدثنا الزُّهري، أن عبدَ الله بنَ عمرو قال: لمّا قَدِمنا المدينة نالنا وباءٌ من وَعْكها شديدٌ، فخرج رسول الله صلى الله عليه وسلم على الناس وهم يُصَلُّون في سُبْحتهم قعوداً فقال: صلاةُ القاعد على نصف صلاة القائم.

157. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ez-Zuhri da je Abdullah ibn 'Amr rekao: **"Kada smo došli u Medinu pogodila nas je jaka groznica zbog njene žestoke klime, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., izašao pred ljude koji su svoju nafilu klanjali sjedeći i rekao im: 'Namaz onoga koji klanja sjedeći je kao pola namaza onoga koji ga klanja stojeći.' "**

١٥٨ - أخبرنا مالك، حدثنا الزّهري، عن أنس بن مالك: أن رسول الله صلى الله عليه وسلم ركب فرساً فصُرِع عنه فجُحِشَ شقُّه الأيمن، فصلّى صلاةً من الصلوات وهو جالس، فصلَّينا جلوساً، فلما انصرف قال: إنما جُعل الإمام لِيُؤتَمَّ به، إذا صلى قائماً فصلوا قياماً، وإذا ركع فاركعوا وإذا قال: سمع الله لمن حمده، فقولوا: ربنا ولك الحمد، وإنْ صلّى قاعداً فصلوا قعوداً أجمعين.

قال محمد: وبهذا نأخذ، صلاة الرجل قاعداً للتطوع مثل نصف صلاته قائماً، فأما ما روي من قوله: إذا صلى الإمام جالساً فصلوا جلوساً أجمعين، فقد روي ذلك وقد جاء ما قد نسخه.

158. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ez-Zuhri od Enesa ibn Malika, r.a., **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., uzjahao konja koji ga je zbacio s leđa, te je njegova desna strana bila zguljena** (ozlijeđena). **Jedan od namaza je klanjao u sjedećem položaju, pa smo i mi za njim klanjali sjedeći. Kada je okončao namaz, rekao je: "Imam je postavljen kako bi se slijedio, ako bude klanjao stojeći i vi klanjajte stojeći, ako ode na ruku'** (pregibanje u namazu) **i vi ga učinite** (slijedite ga u tome)**, kada rekne: Semi'allahu limen hamideh** (Allah čuje onoga koji Mu zahvaljuje), **vi recite: Rabbena ve lekel-hamd** (Gospodaru naš, Tebi pripada svaka hvala), **a ako bude klanjao u sjedećem položaju i vi klanjajte sjedeći!"**

Muhammed je rekao: "Mi ovako postupamo. Nafila-namaz koji neka osoba klanja sjedeći je kao pola njegovog namaza koji obavi stojeći, a što se tiče onoga što je preneseno da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao (na kraju ovog hadisa): "**A ako bude** (imam) **klanjao u sjedećem položaju i vi svi klanjajte sjedeći!"**, odgovor na to je da postoji drugi hadis koji ga je derogirao."[164]

[164] Ovaj hadis koji prenosi Enes, r.a., bilježe autori šest hadiskih zbirki, a sličan njemu je i hadis koji prenosi Ebu Hurejre, r.a. Sljedbenici zahirijske škole i Ahmed ibn Hanbel zastupaju stav o obaveznosti slijeđenja imama koji klanja u sjedećem položaju, makar bili u stanju da

١٥٩- قال محمد: حدثنا بشر، حدثنا أحمد، أخبرنا إسرائيل بن يونس بن أبي إسحاق السَّبيعي، عن جابر بن يزيد الجُعْفي، عن عامر الشَّعبي قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لا يؤُمَّنَّ الناسَ أحدٌ بعدي جالساً. فأخذ الناس بهذا.

159. Muhammed je rekao: "Pričao nam je Bišr, prenio nam je Ahmed, obavijestio nas je Israil ibn Junus ibn Ebi Ishak Es-Sebi'ij od Džabira ibn Jezida el-Džu'fija, a on od Amira eš-Ša'bija da je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., je rekao: **'Neka niko poslije mene ne predvodi ljude** (klanjajući namaz kao imam) **sjedeći!', pa su ljudi po tome postupali.'"**[165]

٤٥ - (باب الصلاة في الثوب الواحد)

## 45. Namaz u odjeći iz jednog dijela

١٦٠- أخبرنا مالك، أخبرنا بُكير بن عبد الله بن الأشجّ، عن بُسْر بن سعيد، عن عبيد الله الخَوْلاني قال: كانت ميمونةُ زوجُ النبيِّ صلى الله عليه وسلم تصَلّي في الدِّرع والخِمار، وليس عليها إزار.

160. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Bukejr ibnul-Ešedždž od Busra ibn Se'ida, a on od 'Ubejdullaha el-Havlanija da je rekao: "**Mejmuna, r.a., supruga Allahovog Poslanika, s.a.v.s., je klanjala u haljini i mahrami, a nije na sebi imala donjeg dijela odjeće** (suknja, podsuknja)"

klanjaju stojeći, dok je ovaj propis derogiran (stavljen van snage) kod Ebu Hanife, Šafije i drugih učenjaka (tako da džematlije klanjaju stojeći za imamom koji klanja sjedeći).

[165] Sened ovog hadisa je mudtarib (zbrkan), jer nedostaju neki prenosioci, a neki su nepoznati, ili su greškom pisara uvršteni.

١٦١- أخبرنا مالك، أخبرنا ابن شهاب، عن سعيد بن المسيّب، عن أبي هريرة أنّ سائلاً سأل رسول الله صلى الله عليه وسلم عن الصلاة في ثوب واحد؟ قال: أو لكلّكم ثوبان؟

161. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab ez-Zuhri od Se'ida ibnul-Musejjeba, a on od Ebu Hurejre, r.a., **da je neko upitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s., o namazu u jednodjelnoj odjeći, pa je rekao: "Zar svaki od vas nema dva dijela odjeće** (gornji i donji)?!"

١٦٢- أخبرنا مالك، أخبرنا موسى بن ميسرة، عن أبي مرّة مولى عقيل بن أبي طالب، عن أم هانئ بنت أبي طالب أنها أخبرته: أن رسولَ الله صلى الله عليه وسلم صلّى عام الفتح ثماني ركعات ملتحفاً بثوب.

162. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Musa ibnul-Mejsere od Ebu Murreta, sluge 'Akila ibn Ebi Taliba, a on od Ummihane, kćerke Ebu Talibove, da ga je ona obavijestila **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., klanjao namaz godine u kojoj se desilo oslobođenje Mekke osam rekata** (duha-namaza) **zaogrnut u odjeću iz jednog dijela.**

١٦٣- أخبرنا مالك، أخبرني أبو النضر أن أبا مرّة مولى عقيل أنه سَمِع أمَّ هانئ بنتَ أبي طالب تحدِّث أنها ذهبتْ إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم عامَ الفتح فوجَدَتْه يغتسل وفاطمةُ ابنتُهُ تسترُهُ بثوب، قال: فسلَّمت، وذلك ضحى، فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: مَنْ هذا؟ فقلتُ: أنا أمُّ هانئ بنت أبي طالب، قال: مرحباً بأمِّ هانئ فلمّا فرغ من غُسله قام فصلّى ثمانيَ ركعات ملتحفاً في ثوب ثم انصرف، فقلت: يا رسول الله، زعم ابنُ أمّي أنه قاتِلَ رجلاً أَجَرْتُهُ، فلان ابن هبيرة، فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: قد أَجَرْنا من أجرتِ يا أمَّ هانئ.

163. Obavijestio nas je Malik, pričao mi je Ebun-Nadr da ga je Ebu Murre, sluga 'Akilov, obavijestio **da je čuo Ummihanu,**

**kćerku Ebu Talibovu kako kazuje da je išla Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., godine u kojoj je oslobođena Mekka, i zatekla ga u vrijeme dok je uzimao gusul, a njegova kćerka Fatima ga je zaklanjala** (od pogleda) **odjećom, pa Ummihana veli: "Nazvala sam selam, a bilo je predpodnevsko vrijeme, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., upitao: "Ko je ovo?" Rekla sam: "Ummihana, kćerka Ebu Talibova", a on na to reče: "Dobro došla, Ummihana!" Kada je završio sa kupanjem, ustao je da klanja osam rekata** (duha-namaza) **zaogrnut u odjeću iz jednog dijela, a zatim se okrenuo, pa mu rekoh: "Allahov Poslaniče, moj brat hoće da ubije čovjeka kome sam ja dala garanciju za njegovu sigurnost i zaštitu, a ime mu je Ibn Hubejre?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., na to odgovori: "Mi dajemo garanciju za sigurnost i zaštitu onome koga si ti zaštitila, o Ummihana!"**

١٦٤- أخبرنا مالك، أخبرنا محمد بن زيد التيمي، عن أمّه أنها سألتْ أمَّ سلمة زوجَ النبي صلى الله عليه وسلم ماذا تصلي فيه المرأة؟ قالت في الخِمار والدِّرع السابغ الذي يغيّب ظهر قدميها.

قال محمد: وبهذا كله نأخذ، فإذا صلى الرجل في ثوب واحد توشَّح به توشّحاً جاز، وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله.

164. Obavijestio nas je Malik, pričao mi je Muhammed ibn Zejd et-Tejmi od svoje majke **da je ona upitala Ummu Selemu, r.a, Vjerovjesnikovu, s.a.v.s., suprugu, u čemu žena može klanjati? Odgovorila je: "U mahrami i dugačkoj haljini koja prekriva gornji dio njenih stopala."**

Muhammed je rekao: "Mi postupamo u skladu sa svim navedenim. Dozvoljeno je muškarcu klanjati u odjeći iz jednog dijela, ako ona pokriva ono što je obavezno pokriti, a to je stav Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

٤٦ – (باب صلاة الليل)

## 46. Noćni namaz

١٦٥ – أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن ابن عمر: أن رجلاً سأل رسولَ الله صلى الله عليه وسلم كيف الصلاةُ بالليل؟ قال: مَثْنَى مَثْنَى، فإذا خشي أحدُكم أن يُصْبِحَ فليصلّ رَكْعةً واحدةً تُوتِرُ له ما قد صلّى.

165. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Ibn Omera, r.a., **da je jedan čovjek upitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako se obavlja namaz noću?, pa je odgovorio: "Dva po dva** (rekata). **Pa ako bi neko od vas imao bojazan da će nastupiti zora, neka klanja još jedan rekat kojim će učiniti neparnim broj prethodno klanjanih rekata."**

١٦٦– أخبرنا مالك، حدَّثنا الزُّهري، عن عروة، عن عائشة: أنَّ رسولَ الله صلى الله عليه وسلم كان يصلّي من الليل إحدى عَشْرَة ركعة، يوتر منهن بواحدة، فإذا فرغ منها اضطجع.

166. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ez-Zuhri od 'Urveta, a on od 'Aiše, r.a., **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., klanjao noću jedanaest rekata, a sa jednim rekatom bi klanjao vitre, pa kada bi završio sa klanjanjem namaza, legao bi na desnu stranu."**

١٦٧– أخبرنا مالك، حدثنا عبدُ الله بنُ أبي بكر، عن أبيه؛ عن عبد الله بن قيس بن مخرمة، عن زيد بن خالد الجُهَني قال: قلت: لأَرْمُقَنَّ صلاةَ رسول الله صلى الله عليه وسلم، قال: فتوسَّدتُ عَتَبَته أو فُسطاطَه، قال: فقام فصلّى ركعتَيْن خفيفتَيْن، ثمّ صلّى ركعتَيْن طويلتَيْن، ثم صلّى ركعتين دونهما ثم صلّى ركعتَين دون اللّتَيْن قبلهما، ثم أَوْتَر.

167. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Ebi Bekr od svog oca, a on od Abdullaha ibn Kajsa ibn Mahremeta koji

je prenio od Zejda ibn Halida el-Džuhenija da je rekao: “**Rekao sam u sebi: Pratit ću večeras** (noćni) **namaz Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa sam legao pred njegovim vratima, ili njegovim šatorom. On je ustao da klanja, pa je obavio dva kraća rekata, zatim je klanjao dva duža rekata, potom je klanjao dva rekata koja su bila nešto kraća od prethodna dva, onda je klanjao još dva rekata koja su bila još kraća od prethodna dva, pa je klanjao još dva rekata, također kraća od prethodnih, zatim je klanjao rekat vitr-namaza.**”

١٦٨- أخبرنا مالك، أخبرنا محمد بن المنكدر، عن سعيد بن جبير، عن عائشة رضي الله عنها: أن رسولَ الله صلى الله عليه وسلم قال: ما من امرئ تكون له صلاةٌ بالليلِ يَغْلِبُهُ عليها نومٌ إلاّ كتب اللهُ له أجرَ صلاته وكان نومُهُ عليه صدقة.

168. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Muhammed ibnul-Munkedir od Se’ida ibnul-Džubejra, a on od ‘Aiše, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “**Nema niti jednog čovjeka koji je uobičajio da klanja noćni namaz, pa ga savlada san** (i tako ga propusti), **a da mu Allah neće upisati nagradu za namaz kao da ga je klanjao, a njegov san mu je** (upisan) **kao sadaka.**”

١٦٩- أخبرنا مالك، حدثنا داود بن حُصَين، عن عبد الرحمن الأعرج أن عمر بن الخطاب قال: من فاته من حزبه شيء من الليل، فقرأه من حين تزول الشمس إلى صلاة الظهر فكأنّه لم يَفُتْهُ شيء.

169. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Davud ibnul-Husajn od Abdur-Rahmana el-E’aredža da je Omer ibnul-Hattab, r.a., rekao: “**Koga prođe nešto od određenog broja stranica Kur’ana koje je uobičajio učiti navečer** (noćni vird), **pa ih prouči u periodu od izlaska sunca do pred podne-namaz, kao da ga ništa i nije prošlo.**”

١٧٠- أخبرنا مالك، حدثنا زيد بن أسلم عن أبيه أنه قال: كان عمر بن الخطاب يصلّي كلَّ ليلة ما شاء الله أن يصلي حتى إذا كان من آخر الليل أيقظ أهله للصلاة ويتلو هذه الآية: {وَأْمُرْ أَهْلَكَ بالصَّلاةِ وَاصطَبِرْ عَلَيْهَا، لا نَسْأَلُكَ رِزْقاً، نحنُ نَرْزُقُكَ وَالعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَى}.

170. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Zejd ibn Eslem od svoga oca da je rekao: "**Omer ibnul-Hattab, r.a., je svake noći klanjao onoliko koliko je Allah htio da klanja, pa kada bi nastupio zadnji dio noći, budio je svoju porodicu da klanjaju namaz i učio bi ovaj ajet: 'Naređuj svojoj čeljadi da klanjaju namaz i budi ustrajan u tome. Mi ne tražimo od tebe da se sam hraniš, Mi ćemo te hraniti. A samo one koji se budu Allaha bojali i grijeha klonili čeka lijep svršetak "** (Ta ha, 132.)' "

١٧١- أخبرنا مالك، أخبرنا مَخْرمةُ بنُ سليمان الوالِبي، أخبرني كُرَيْب مولى ابن عباس أخبره أنه بات عند ميمونةَ زوجِ النبيّ صلى الله عليه وسلم وهي خالته، قال: فاضطجعتُ في عرض الوسادة واضطجع رسولُ الله صلى الله عليه وسلم وأهلُه في طولها قال: فنام رسولُ الله صلى الله عليه وسلم حتى إذا انتصفَ الليلُ أو قبله بقليل أو بعده بقليل جلس رسول الله صلى الله عليه وسلم فمسح النومَ عن وجهه بيديه، ثم قرأ بالعشر الآيات الخواتيم من سورة آل عمران، ثم قام إلى شَنّ معلّق، فتوضّأ منه، فأحسن وضوءه، ثم قام يصلي: قال ابنُ عباس: فقمتُ فصنعتُ مثلَ ما صنع رسولُ الله صلى الله عليه وسلم، ثم ذهبتُ فقمتُ إلى جنبه فوضع رسولُ الله صلى الله عليه وسلم يدَه اليمنى على رأسي، وأخَذ بأُذُني اليمنى بيده اليمنى؛ فَفَتَلَها ثم قال: فصلى ركعتين ثم ركعتين ثم ركعتين ست مرات، ثم أوتَرَ، ثم اضطجع حين جاءه المؤذّن، فقام فصلّى ركعتين خفيفتين، ثم خرج فصلى الصبح.

قال محمد: صلاةُ الليلِ عندنا مثنى مثنى، وقال أبو حنيفة: صلاة الليلِ إنْ شئتَ صلّيتَ ركعتين، وإن شئتَ صلّيتَ أربعاً، وإن شئتَ ستّاً، وإن شئتَ ثمانياً، وإن شئتَ ما شئتَ

بتكبيرة واحدة، وأفضل ذلك أربعاً أربعاً. وأما الوتر فقولنا وقول أبي حنيفة فيه واحد، والوتر ثلاث لا يُفصل بينهنَّ بتسليم.

171. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Mahreme ibn Sulejman el-Valibi da ga je obavijestio Kurejb, sluga Ibn ‘Abbasov, r.a., **da je Ibn ‘Abbas njemu prenio da je jednom noćio kod svoje tetke Mejmune, supruge Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa je ispričao: “Legao sam po širini prostirke, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., i njegova supruga su legli po njenoj dužini, pa kad je bilo oko pola noći, ili malo prije ili poslije toga, ustao je Poslanik, s.a.v.s., protrljao je rukom svoje oči, otklanjajući san sa njih, proučio deset posljednjih ajeta sure Alu ‘Imran, zatim je ustao i uzeo obješenu mješinu u kojoj je bila voda, pa je uzeo abdest iz nje i to izvršio na najljepši način. Potom je stupio na namaz.” Ibn ‘Abbas dalje kazuje: “I ja sam ustao i učinio isto ono što je učinio i Allahov Poslanik, s.a.v.s., zatim sam stao pored njega** (s njegove lijeve strane)**, a Allahov Poslanik, s.a.v.s, je stavio svoju desnu ruku na moju glavu i prihvatio svojom desnom rukom moje desno uho, pa ga blago zavrnu** (premjestivši me na svoju desnu stranu). **Klanjao je dva rekata, pa dva rekata, pa opet dva rekata, pa još dva rekata, i još dva, i na kraju opet dva, pa je klanjao jedan rekat vitr-namaza. Nakon toga je ponovo legao i zaspao dok mu nije došao mujezin** (budeći ga na sabah-namaz)**, pa je klanjao dva rekata na kojima je kratko učio, a zatim je izašao i klanjao** (u džamiji) **sabah-namaz.”**

Muhammed je rekao: “Noćni namaz se kod nas klanja dva po dva rekata. Ebu Hanife je kazao da se on može klanjati po izboru, dva po dva, ili po četiri rekata, po šest, ili po osam rekata, pa čak i više od toga sa jednim selamom, a najbolje od toga je klanjati po četiri rekata.

A što se tiče vitr-namaza, tu se naše riječi poklapaju sa riječima Ebu Hanife: “Vitr se klanja tri rekata koji se ne razdvajaju selamom (kao kad bi klanjao dva, pa predao selam, a onda ustao pa odvojeno klanjao treći i na kraju opet predao selam.)”

## ٧ – (بابُ الحدَثِ في الصلاة)

## 47. Gubljenje abdesta u namazu

١٧٢ – أخبرنا مالك، حدثنا إسماعيلُ بنُ أبي الحكيم، عن عطاء بن يسارْ: أن رسول الله صلى الله عليه وسلم كبَّر في صلاة من الصلوات، ثم أشار إليهم بيده أن امْكُثُوا، فانطلق رسولُ الله صلى الله عليه وسلم، ثم رجع وعلى جلده أثر فصلّى.

قال محمد: وبهذا نأخذ، من سبقه حدث في صلاة، فلا بأس أن ينصرف ولا يتكلم فيتوضأ، ثم يبني على ما صلّى، وأفضل ذلك أن يتكلم ويتوضَّأ ويستقبل صلاته، وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله – .

172. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Isma'il ibn Ebi Hakim od 'Ata'a ibn Jesara, **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., donio tekbir na jednom od namaza, zatim je išaretom pokazao na njih da ostanu na svojim mjestima. Poslanik, s.a.v.s., je izašao a zatim se vratio, a na njegovoj koži je bilo tragova vode, pa je onda klanjao.**

Muhammed je rekao: "Mi na osnovu ovog hadisa postupamo. Koga natjera nužda u namazu, ne smeta da se udalji i da ništa ne progovara, abdesti, a zatim nastavi klanjati tamo gdje je stao. Bolje od toga je, po mišljenju Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, da prekine namaz, progovori, uzme ponovo abdest i ponovi namaz."[166]

[166] Ovaj hadis je mursel, ali su ga Buhari, Muslim, Ebu Davud i En-Nesai zabilježili sa senedom koji doseže do Poslanika, s.a.v.s., kao što navodi Sujuti.

## ٤٨ - (باب فضل القرآن وما يُستحبُّ من ذكر الله عز وجل)

## 48. Vrijednost učenja Kur'ana i o zikru kojeg je poželjno učiti

١٧٣- أخبرنا مالك، أخبرنا عبدُ الرحمن بن عبد الله بن أبي صعصعة، عن أبيه أنه أخبره عن أبي سعيد الخُدْري أنه سمع رجلاً من الليل يقرأ: {قُل هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ} يردِّدها، فلما أصبح حدَّث النبي صلى الله عليه وسلم كأنَّ الرجل يُقَلِّلُها، فقال النبي صلى الله عليه وسلم: "والذي نفسي بيده إنها لَتَعْدِلُ ثُلُثَ القرآن".

173. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdur-Rahman ibn Abdillah ibn Ebi S'as'a'a od svog oca koji mu je prenio **od Ebu Se'ida el-Hudrija, r.a., da je jedan čovjek čuo drugog u noći kako uči: "Kul huvallahu ehad** (suretul-Ihlas) **i ponavlja je, pa kad je osvanuo, ispričao je Vjerovjesniku, s.a.v.s., o tome smatrajući to neznatnim djelom. Vjerovjesnik, s.a.v.s., mu reče: "Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, zaista ona** (sura Ihlas) **ima vrijednost trećine Kur'ana."**[167]

١٧٤- أخبرنا مالك، أخبرنا يحيى بن سعيد قال: سمعت سعيدَ بن المسيب يقول: قال معاذُ بن جبل : لأن أذكرَ الله من بُكرة إلى الليل أحبُّ إليّ من أن أحمل على جِياد الخيل من بُكرة حتى الليل.

قال محمد: ذكر الله حَسَنٌ على كل حال.

174. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Jahja ibn Se'id da je čuo Se'ida ibnul-Musejjeba da veli: "**Mu'az ibn Džebel, r.a., je rekao: 'Draže mi je da spominjem Allaha, dž.š., od ranih**

[167] Ta vrijednost se ogleda u tome da sura Ihlas govori o tevhidu, a tevhid, šerijatski propisi i moralno-etičke norme su ono što sadržava u sebi Kur'an, pa prema tome tevhid je oblast koja zauzima jednu trećinu Kur'ana i najvrijednija je oblast. Drugo mišljenje je da za učenje sure Ihlas ima nagrada koja je ravna onome koji prouči trećinu Kur'ana.

**jutarnjih sati pa sve do večeri, nego da budem nošen na leđima najplemenitijih** (najboljih) **konja u istom vremenskom periodu."**

Muhammed je rekao: "Sjećanje na Allaha i spominjanje Njega je dobro djelo u svim situacijama."

١٧٥ – أخبرنا مالك، حدثنا نافع، عن ابن عمر: أن النبي صلى الله عليه وسلم قال: إنما مثل صاحب القرآن كمثل صاحب الإبل المُعَلَّقة، إن عاهَدَ عليها أمسكها وإن أطلقها ذَهَبَتْ.

175. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Ibn Omera, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: "**Primjer onoga koji uči Kur'an je kao primjer vlasnika svezane deve, ako je zaveže, sačuvaće je, a ako je pusti, otići će."**

## ٤٩ – (باب الرجل يُسلَّم عليه وهو يصلي)

## 49. Nazivanje selama čovjeku koji je u namazu

١٧٦ – أخبرنا مالك، أخبرنا نافع أن ابن عمرَ مرَّ على رجلٍ يصلّي، فسلَّم عليه فردَّ عليه السلام، فَرَجَعَ إليه ابنُ عمرَ، فقال: إذا سُلِّم على أحدكم وهو يصلّي فلا يتكلّم وَلْيُشِرْ بيده.

قال محمد: وبهذا نأخذ، لا ينبغي للمصلي أن يردَّ السلام إذا سُلِّم عليه وهو في الصلاة، فإن فعل فسدتْ صلاتُهُ، ولا ينبغي أن يسلَّم عليه وهو يصلّي، وهو قولُ أبي حنيفة – رحمه الله – .

176. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Ibn Omer, r.a., prošao pored čovjeka koji je klanjao, pa mu je nazvao selam, a ovaj mu uzvratio na njega. Ibn Omer zastade pa se vrati i reče mu: "Ako nekome od vas bude nazvan selam dok klanja namaz, neka ne odgovara riječima, nego neka samo išaretom odmahne rukom."**

Muhammed je rekao: "Mi na temelju ovog hadisa postupamo. Klanjač ne treba otpozdraviti na selam dok je u namazu, pa ako to ipak učini, namaz mu je pokvaren. A ne treba niko ni nazivati selam osobi koja klanja namaz. To je mišljenje i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

٥٠ – (باب الرجلان يصلّيان جماعة)

## 50. Namaz dvojice koji klanjaju džematile

١٧٧ – أخبرنا مالك، حدثنا الزُّهري، عن عُبيد الله بن عبد الله بن عُتْبَةَ، عن أبيه قال: دخلت على عمرَ بنِ الخطاب بالهاجرَةِ فوجدتُهُ يسبِّحُ فقمتُ وراءَه فقرَّبَني، فجعلني بحذائه عن يمينه، فلما جاء يَرْفَاءُ تأخَّرتُ فصَفَفْنا وراءَه.

177. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ez-Zuhri od 'Ubejdullaha ibn Abdillaha ibn 'Utbe, a on prenio od svoga oca da je rekao: "**Ušao sam kod Omera ibnul-Hattaba, r.a., u vrijeme velike vrućine, pa sam ga zatekao kako klanja** (podnevski sunnet ili duha- namaz), **pa sam stao iza njega, a on me privuče sebi i postavi me sa svoje desne strane da budem u istoj ravni sa njim. Kada je došao Omerov vratar ustuknuo sam unazad, pa smo formirali saf** (red) **iza njega** (Omera)."[168]

١٧٨ – أخبرنا مالك، أخبرنا نافع أنه قام عن يسار ابنِ عمرَ في صلاته، فجعلني عن يمينه.

178. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je on stao u namazu s lijeve strane Ibn Omera, pa ga je premjestio na njegovu desnu stranu.**

[168] Malik, Ebu Hanife i Šafi'i smatraju ispravnim namaz čovjeka koji sam stoji iza safa i klanja namaz za imamom, dok Ahmed i Ebu Sevr takav namaz smatraju neispravnim.

١٧٩- أخبرنا مالك، حدثنا إسحاقُ بنُ عبدِ الله بنِ أبي طلحة، عن أنس بن مالك: أن جدّته دعت رسولَ الله صلى الله عليه وسلم لطعام، فأكل ثم قال: قوموا فَلْنُصَلِّ بكم. قال أنس: فقمتُ إلى حصير لنا قد اسوَدَّ من طول ما لُبِسَ فنضحتُهُ بماء، فقام عليه رسولُ اللّه صلى الله عليه وسلم قال: فصففتُ أنا واليتيم وراءَه والعجوزُ وراءَنا، فصلى بنا ركعتينِ ثم انصرف.

قال محمد: وبهذا كلّه نأخذ، إذا صلّى الرجل الواحدُ مع الإمام قام عن يمين الإمام، وإذا صلّى الاثنان قاما خلفه وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله – .

179. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ishak ibn Abdillah ibn Ebi Talha od Enesa ibn Malika, r.a., **da je njegova nena pozvala Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da objeduje kod nje, pa je jeo, a zatim rekao: "Ustanite da klanjamo!" Enes veli: "Prišao sam našoj hasuri koja je pocrnila od upotrebe, pa sam je poprskao vodom, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., je stao na nju** (da klanja). **Ja i jetim**[169] **smo stali iza njega, a starica**[170] **iza nas, pa nam je klanjao dva rekata, a zatim otišao."**

Muhammed je rekao: "Mi postupamo na temelju navedenog hadisa. Ako bi jedan čovjek klanjao za imamom, treba stati s desne strane imama, a ako pored imama budu dvojica ljudi, stat će iza njega. To je stav i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

## ٥١ – (بابُ الصلاة في مرابضِ الغنم)

## **51. Namaz u torovima sitne stoke** (štalama)

١٨٠- أخبرنا مالك، عن محمدِ بن عمرو بن حَلْحَلَةَ الدُّؤَلي، عن حُميد بنِ مالكِ بنِ الخيثَم، عن أبي هريرة أنّه قال: احسِنْ إلى غَنَمِك، واطِبْ مُراحَها، وصلِّ في ناحيتها، فإنها من دوابِّ الجنة.

[169] Siroče po imenu Damire ibn Ebi Damire, Poslanikov, s.a.v.s., sluga.

[170] Enesova nena Melika

قال محمد: وبهذا نأخذ، لا بأس بالصلاة في مُراح الغنم، وإن كان فيه أبوالُها وبعرُها ما أكلتَ لحمها فلا بأس ببولها.

180. Obavijestio nas je Malik, od Muhammeda ibn 'Amra ibn Halhala ed-Duvelija, a on od Humejda ibn Malika ibnul-Hejsema, a on od Ebu Hurejre, r.a. da je rekao: **"Lijepo postupaj prema svojoj stoci, i čisti štalu** (mjesto u kojem se drže ovce)**, i klanjaj na njihovim rubovima, jer je ona** (ovca) **jedna od džennetskih životinja!"**

Muhammed je rekao: "Po ovom hadisu mi postupamo. Ne smeta da se namaz obavi u štali gdje se drže ovce i koze, makar tu bilo tragova izmeta i mokraće, jer ne smeta mokraća životinja čije meso jedeš."[171]

## ٥٢ - (باب الصلاةِ عند طلوعِ الشمس وعند غروبها)

## 52. Namaz prilikom izlaska i zalaska sunca

١٨١- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن ابن عمر أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: لا يتحرَّى أحدُكم فيصلّيَ عند طلوعِ الشمسِ ولا عند غروبِها.

181. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Ibn Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: **"Neka niko od vas namjerno ne čeka, pa da klanja kada sunce izlazi i zalazi."**

١٨٢- أخبرنا مالك، أخبرنا زيدُ بن أسلم، عن عطاءِ بنِ يسار، عن عبدِ الله الصُّنابحي: أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: إنَّ الشمسَ تطلُعُ ومعها قرنُ الشيطان، فإذا ارتفعتْ زائلها، ثم إذا استوتْ قارَنَها، ثم إذا زالتْ فارقها، ثم إذا دنَتْ للغروبِ قارَنَها،

[171] Iz hadisa se ne razumijeva da je dozvoljeno klanjati direktno na mjestu gdje se nalazi izmet ili mokraća, bez prostirke.

فإذا غرّبَتْ فارقها، قال: ونهى رسول الله صلى الله عليه وسلم عن الصلاة في تلك الساعات.

182. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Zejd ibn Eslem, od 'Ata'a ibn Jesara, a on je prenio od Abdullaha es-Sunabihija da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: **"Kada sunce izlazi sa njim je i šejtanov rog, pa kada se sunce uzdigne, taj rog se odvoji i ostavi ga. Zatim kada sunce sazrije i bude na sredini neba, opet se šejtanski rog primakne, pa kada krene prema zapadu, odvoji se. Kada se sunce primakne vremenu zalaska, opet se primakne, a kada sunce zađe, odvoji se." Abdullah nastavlja i veli: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., je zabranio klanjanje namaza u tim časovima."**

١٨٣- أخبرنا مالك، أخبرني عبدُ الله بنُ دينار قال: كان عبدُ الله بن عمر يقول : كان عمر بن الخطاب يقول: لا تحرّوا بصلاتكم طلوعَ الشمس ولا غروبها، فإن الشيطانَ يطلُعُ قرناه من طلوعها، ويغربان عند غروبها، وكان يضربُ الناس عن تلك الصلاة.

قال محمد: وبهذا كلّه نأخذ، ويوم الجمعة وغيره عندنا في ذلك سواء، وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله – .

183. Obavijestio nas je Malik, pričao mi je Abdullah ibn Dinar: "Abdullah ibn Omer, r.a., je govorio da je Omer ibnul-Hattab, r.a., pričao: **'Ne odugovlačite sa vašim namazom do pred izlazak sunca, niti do njegovog zalaska, jer šejtanovi rogovi se pojavljuju sa njegovim izlaskom, a nestaju sa njegovim zalaskom.' Abdullah još dodaje: 'Omer je udarao one ljude koji su klanjali u to vrijeme.' "**

Muhammed je rekao: "Na osnovu svega navedenog u hadisu mi postupamo. Taj propis se kod nas odnosi kako na petak, tako i na bilo koji drugi dan, a to su i riječi Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."[172]

[172] U mezhebima Malika i Šafije nije dopušteno samo nafilu klanjati u ovim časovima.

## ٥٣ - (بابُ الصلاةِ في شدّة الحرّ)

## 53. Klanjanje namaza u periodu velike vrućine

١٨٤ - أخبرنا مالك، أخبرني عبدُ الله بن يزيدَ مولى الأسودِ بن سفيان، عن أبي سلمةَ بنِ عبد الرحمن وعن محمدِ بن عبد الرحمن بنِ ثوبان، عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: إذا كان الحرُّ فأبرِدُوا عن الصلاة، فإنَّ شدَّة الحرّ من فَيْحِ جَهَنّم. وذكر أن النارَ اشتكَتْ إلى ربِّها عزّ وجلّ، فأذِنَ لها في كلّ بنَفَسَيْن: نَفَس في الشتاء ونَفَس في الصيف.

قال محمد: وبهذا نأخذ، نُبْرد لصلاة الظهر في الصيف ونصلي في الشتاء حين تزول الشمس وهو قول أبي حنيفة - رحمه الله - .

184. Obavijestio nas je Malik, pričao mi je Abdullah ibn Jezid, sluga El-Esveda ibn Sufjana, od Ebu Seleme ibn Abdir-Rahmana, a on od Muhammeda ibn Abdir-Rahmana ibn Sevbana koji je prenio od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “**Kada su velike vrućine, odgodite** (podnevski) **namaz sve dok ne zahladni, jer je žega od džehennemske vrućine.” Ebu Hurejre, r.a., veli: “I spomenuo je da se vatra žalila svom Gospodaru, pa joj je dozvolio da svake godine dva puta odahne: jednom zimi i jednom ljeti.”**

Muhammed je rekao: “Mi postupamo na osnovu ovog hadisa. Odgađamo podne-namaz ljeti, a zimi ga klanjamo odmah kada sunce pređe sredinu neba, a to je stav i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao.”

---

Što se tiče komentara ovog hadisa, treba kazati da jedan dio komentatora smatra da se pod pojmom šejtanski rog misli na one koji obožavaju Sunce ili Mjesec, drugi kažu da je u tim vremenima šejtanski utjecaj najveći, a imam En-Nevevi uzima za naispravnije mišljenje onih koji ovaj hadis tumače u njegovom vanjskom (zahir) značenju, odnosno kažu da se zaista radi o šejtanskom rogu koji se tada pojavljuje.

## ٥٤ - (باب الرَّجُل ينسى الصلاةَ أو تفوتُهُ عن وقتها)

## 54. Čovjek koji zaboravi klanjati namaz, ili mu izađe iz njegovog vremena

١٨٥- أخبرنا مالك، أخبرنا ابنُ شهاب، عن سعيد بن المسيّب: أن رسولَ الله صلى الله عليه وسلم حين قَفَل من خيبر أسرى حتى إذا كان من آخر الليل عرّس، وقال لبلال: اكلأْ لنا الصبح، فنام رسولُ الله صلى الله عليه وسلم وأصحابُه، وكلأْ بلالٌ ما قُدِّر له، ثم استند إلى راحلته وهو مقابل الفجر، فغلَبَتْه عيناه، فلم يستيقظ رسولُ الله صلى الله عليه وسلم ولا بلالٌ ولا أحد من الرَّكب، حتى ضربَتْهم الشمس، ففَزِعَ رسولُ الله صلى الله عليه وسلم، فقال: يا بلال، فقال بلال يا رسول الله أخذ بنفسي الذي أخذ بنفسك، قال: اقتادوا فبعثوا رواحلّهم، فاقتادوها شيئاً ، ثم أمر رسول الله صلى الله عليه وسلم بلالاً، فأقام الصلاة فصلَّى بهم الصبح، ثم قال حين قضى الصلاة: من نسي صلاة فليصلّها إذا ذكرها، فإن الله عز وجل يقول: {أَقِمِ الصَّلاةَ لِذِكْرِي}.

قال محمد: وبهذا نأخذ، إلاَّ أن يذكُرَها في الساعةِ التي نهى رسولُ الله صلى الله عليه وسلم عن الصلاة فيها: حين تَطْلُعُ الشمس حتى ترتفعَ وتبيضَّ، ونصف النهار حتى تزول، حين تحمَّر الشمس حتى تغيبَ إلا عصر يومه فإنه يصلّيها وإن احمرَّتْ الشمسُ قبل أن تغرُبَ، وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله – .

185. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab ez-Zuhri od Se'ida ibnul-Musejjiba **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., u povratku sa Hajbera putovao noću, pa kada je nastupila zadnja trećina noći, zaustavio se da odspava. Bilalu je rekao: "Dežuraj i budno prati!" Allahov Poslanik, s.a.v.s., i njegovi ashabi su utonuli u san, a Bilal je bio budan koliko je mogao izdržati. Naslonio se na svoju devu, a približilo se vrijeme zore, pa ga je san savladao. Allahov Poslanik, s.a.v.s., se nije na vrijeme probudio, ni Bilal, niti iko od ashaba. Tek kada ih je obasjalo sunce Poslanik, s.a.v.s., se trznuo iz sna, skočio i upitao: "Bilale,**

**šta je ovo?" Bilal je odgovorio: "O Allahov Poslaniče, omamilo me ono što je i tebe omamilo** (san i naporan put)." **Poslanik, s.a.v.s., naredi pokret, pa su jedno vrijeme putovali na devama, zatim je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio Bilalu da prouči ikamet, pa im je klanjao sabah-namaz, a nakon namaza je rekao: "Ako neko od vas zaboravi klanjati namaz ili ga prespava, neka ga klanja kada se sjeti, jer Allah, dž.š., kaže: "I obavljaj namaz da bi Me se sjećao**! (Ta ha, 14.)"

Muhammed je rekao: "Mi postupamo po ovom hadisu, osim u situaciji ako bi se čovjek sjetio u vremenu kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio da se klanja i to: kada sunce izlazi pa sve dok malo ne odskoči (dok se malo ne uzdigne prema nebu) ili obasja i pobijeli, kada je na sredini neba (tačno u podne) sve dok ne krene sa tog mjesta, i kada sunce postane crvene boje sve dok ne zađe. To se samo ne odnosi na ikindiju koju je tog dana zaboravio klanjati, jer nju može klanjati do pred sami zalazak sunca, makar ono bilo crvene boje. To je i mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

١٨٦ – أخبرنا مالك، أخبرني زيد بن أسلم، عن عطاء بن يسار وعن بسر بن سعيد، وعن الأعرج يحدِّثونه عن أبي هريرة: أن رسولَ الله صلى الله عليه وسلم قال: من أدركَ من الصبح ركعةً قبل أن تَطْلُعَ الشمس فقد أدركها. ومن أدركها من العصر قبل أن تَغْرُبَ الشمس فقد أدركها.

186. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Zejd ibn Eslem od 'Ata'a ibn Jesara, a on od Busra ibn Se'ida koji je prenio od El-E'aredža da je Ebu Hurejre, r.a., pričao da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "**Ko stigne klanjati jedan rekat od sabah-namaza prije nego sunce izađe, stigao je** (klanjati namaz u njegovom vremenu), **a ko prispije klanjati jedan rekat od ikindije-namaza prije zalaska sunca, prispio je** (klanjati namaz u njegovom vremenu)."[173]

[173] Hadis na prvi pogled govori o tome da je klanjanje jednog rekata dovoljno da bi se stigao klanjati dotični namaz na vrijeme, prije isteka

٥٥ - (باب الصلاة في الليلة المطرة وفضل الجماعة)

## 55. Namaz u olujnoj, kišovitoj noći, i vrijednost džema'ata

١٨٧ - أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن ابن عمر، أنه نادى بالصلاة في سفر في ليلة ذات برد وريح، ثم قال : ألا صلّوا في الرحال، ثم قال: إن رسول الله صلى الله عليه وسلم كان يأمر المؤذن إذا كانت ليلةٌ باردة ذات مطر يقول: ألا صلّوا في الرحال.

قال محمد: هذا حسن وهذا رخصة والصلاة في الجماعة أفضل.

187. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **od Ibn Omera, r.a., da je naredio da se prouči ezan za namaz u toku putovanja jedne hladne i vjetrovite noći, da bi zatim povikao: "Klanjajte na svojim mjestima** (ili u svojim šatorima)**. Potom je kazao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., je naređivao mujezinu da u toku hladnih i kišovitih noći** (nakon ezana) **doda: Ela sallu firrihali** (klanjajte u svojim kućama, tj. ne dolazite u džamiju da bi namaz obavili u džema'atu)."

Muhammed je rekao: "Ovo je lijepo i olakšica, dok je namaz u džema'atu bolji i vrijedniji."[174]

١٨٨ - أخبرنا مالك، حدثنا أبو النضر، عن بُسر بن سعيد، عن زيد بن ثابت، قال: إن أفضل صلاتكم في بيوتكم إلاّ صلاة الجماعة. قال محمد: وبهذا نأخذ وكلٌّ حسن.

---

namaskog vremena. Međutim, En-Nevevi navodi konsenzus uleme da se ovaj hadis ne treba razumijevati na osnovu njegovog vanjskog (zahir) značenja, dok većina uleme kaže da je upravo ovaj hadis odgovor na pitanje: Da li se pristiglo klanjati u namaskom vremenu, ili ne.

[174] Iz hadisa se može razumjeti da mujezin riječi: klanjajte u svojim kućama, izgovara nakon proučenog ezana, a u drugoj vjerodostojnoj predaji stoji da te riječi mujezin izgovara umjesto riječi: hajje 'ales-salah. Na spomenuti propis nema uticaja putovanje, niti noć.

188. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ebun-Nadr od Busra ibn Se'ida, a on od Zejda ibn Sabita, r.a., da je rekao: **"Najvredniji je vaš namaz koji se klanja u vašim kućama** (sunneti i nafile)**, osim** (fard) **namaza u džema'atu."**

Muhammed je rekao: "Mi na osnovu ovog hadisa postupamo, a praksa na osnovu jednog i drugog je lijepa i dobra."[175]

١٨٩- أخبرنا مالك، حدثنا نافع، عن ابن عمر قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: فضل صلاة الجماعة على صلاة الرجل وحده بسبع وعشرين درجة.

189. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Ibn Omera koji veli: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., je rekao: "**Namaz obavljen u džema'atu je za dvadest sedam deredža** (stepeni) **vredniji od namaza koji čovjek klanja sam za sebe."**

## ٥٦ - (باب قصر الصلاة في السفر)

## 56. Skraćivanje namaza na putovanju

١٩٠- أخبرنا مالك، أخبرني صالح بن كَيسان، عن عروة بن الزبير، عن عائشة رضي الله عنها أنها قالت: فُرِضَتْ الصلاة ركعتين ركعتين في السفر والحضر، فزيد في صلاة الحضر وأُقِرَّت صلاةُ السفر.

190. Obavijestio nas je Malik, pričao mi je Salih ibn Kejsan od 'Urve ibn ez-Zubejra, a on prenio od 'Aiše, r.a., da je rekla: **"Namaz je bio propisan po dva rekata kod kuće i na putu, pa je povećan** (broj rekata) **namaza kod kuće, a namaz na putu** (koji se klanja dva rekata farda) **je potvrđen."**

[175] Naime, Muhammed smatra lijepim praksu onoga koji sunnete i nafile klanja u džamiji, a također i praksu onoga koji ih klanja kod kuće.

١٩١– أخبرنا مالك، أخبرنا نافع: أن عبد الله بن عمر رضي الله عنهما كان إذا خرج إلى خيبر قَصر الصلاة.

191. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **od Ibn Omera, r.a., da je on skraćivao namaz na putu za Hajber.**[176]

١٩٢– أخبرنا مالك، حدثنا نافع: أن عبد الله بن عمر كان إذا خرج حاجّاً أو معتمراً قصر الصلاة بذي الحُلَيْفَة.

192. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Ibn Omer, r.a., skraćivao namaz u Zul-Hulejfi kada je bio na putu za Mekku radi obavljanja hadždža ili 'umre.**[177]

١٩٣– أخبرنا مالك، أخبرني ابن شهاب الزهري، عن سالم بن عبد الله: أن ابن عمر خَرَجَ إلى رِيم فقَصَرَ الصلاةَ في مَسيرِه ذلك.

193. Obavijestio nas je Malik, pričao mi je Ibn Šihab ez-Zuhri od Salima ibn Abdillaha, **da je Ibn Omer, r.a., izlazio** (iz Medine) **do mjesta Rim,**[178] **pa je na toj razdaljini skraćivao namaz.**

١٩٤– أخبرنا مالك، حدثنا نافع: أنه كان يُسافِرُ مع ابنِ عُمَرَ البريدَ فلا يَقْصُرُ الصلاة.

قال محمد: إذا خرج المسافر أتمّ الصلاة إلاّ أن يريد مسيرةَ ثلاثة أيّامٍ كوامل بسيرِ الإبلِ ومَشيِ الأقدام، فإذا أراد ذلك قصرَ الصلاة حين يخرج من مصره، ويجعل البيوت خَلفَ ظَهره، وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله – .

---

[176] Mjesto koje je udaljeno oko 100 milja sjeverno od Medine.

[177] Samo se četvororekatni namazi skraćivaju na dva rekata. Zul-Hulejfa je udaljena oko šest milja od Medine, a ona je i mikat (mjesto gdje se donosi nijjet za hadždž ili umru, oblače ihrami i počinje učiti telbijja) stanovnika Medine i ostalih muslimana koji s tom namjerom dođu u nju.

[178] Mjesto koje je udaljeno oko 30 milja od Medine.

194. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je on putovao sa Ibn Omerom, r.a., oko šest milja** (dva ferseha), **pa nije skraćivao namaz.**

Muhammed je rekao: "Kada musafir krene na put neće skraćivati namaz, osim ako namjerava putovati koliko iznosi tri dana hoda (90 kilometara), bilo to na devi ili pješice (danas automobilom, avionom i sl.), pa kada bude imao takvu namjeru (preći minimalno toliku razdaljinu), počinje skraćivati kada napusti mjesto boravka i posljednje kuće tog mjesta ostavi iza svojih leđa. Identičan stav ovome ima i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

٥٧ - (باب المسافر يدخل المِصْرَ أو غيرَه متى يُتِمّ الصلاةَ)

## 57. Kada će musafir koji stigne na odredište upotpuniti svoj namaz

١٩٥- أخبرنا مالك، حدثنا ابن شهاب، عن سالِم بنِ عبد اللّه، عن ابن عمر أنه قال: أُصلّي صلاة المسافر ما لم أُجمع مُكثاً وإن حبسني ذلك اثنتي عَشْرَة ليلة.

195. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab ez-Zuhri od Salima ibn Abdillaha, a on od Ibn Omera, r.a., da je rekao: **"Ja klanjam namaz musafira** (skraćeno) **sve dok ne ostanem dugo na jednom mjestu, makar se zadržao dvanaest noći."**

١٩٦- أخبرنا مالك، حدّثنا الزهري، عن سالم بن عبد الله، عن أبيه: أن عمر كان إذا قدم مكة صلى بهم ركعتين، ثم قال يا أهل مكة أتمّوا صلاتكم فإنّا قومٌ سَفْرٌ.

196. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ez-Zuhri od Salima ibn Abdillaha, a on od svog oca **da je Omer, r.a., kada bi stigao u Mekku, klanjao im je** (kao imam u namazu) **dva rekata, a zatim im je** (nakon što preda selam) **govorio: "O Mekkelije,**

**upotpunite vaš namaz** (doklanjajte sami za sebe dva rekata) **jer smo mi musafiri** (putnici)."

١٩٧- أخبرنا مالك، أخبرني نافع، عن ابن عمر: أنه كان يقيم بمكة عشراً فيَقْصُرُ الصلاة إلاّ أن يشهدَ الصلاة مع الناس فيصلي بصلاتهم.

197. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **od Ibn Omera, r.a., da je on boravio u Mekki deset dana i da je u tom periodu skraćivao namaze, osim kada je prisustvovao namazu u džema'atu, pa je klanjao sa ostalim ljudima** (za imamom, pa tada nije skraćivao namaz).

١٩٨- أخبرنا مالك، أخبرنا هشام بن عروة، أنه سأل سالمَ بنَ عبد الله عن المسافر إذا كان لا يدري متى يخرج يقول: أَخْرُجُ اليوم، بل أَخْرُجُ غَداً، بل الساعة، فكان كذلك حتى يأتيَ عليه ليال كثيرة أيقصر أم ما يصنع؟ قال: يقصر وإن تمادى به ذلك شهراً.

قال محمد: نرى قَصْرَ الصلاة إذا دخل المسافرُ مِصْراً من الأمصار وإنْ عَزَمَ على المُقام إلاّ أنْ يعزم على المقام خمسة عشرة يوماً فصاعداً فإذا عزم على ذلك أتم الصلاة.

198. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Hišam ibn 'Urve **da je pitao Salima ibn Abdillaha o putniku koji ne zna kada će se vratiti s puta, pa naprimjer kaže: "Putovat ću danas, ne, putovat ću sutra, ne, za jedan sahat", pa tako ostane sve dok ne prođe mnogo noći. Da li će u tom slučaju skratiti namaz, ili ne? Salim je odgovorio da će skraćivati namaz, makar ta nedoumica potrajala mjesec dana."**

Muhammed je rekao: "Smatramo da putnik namaz skraćuje onda kada dođe do nekog mjesta, pa makar odlučio i ostati u njemu. A ako bi odlučio zadržati se u tom mjestu petnaest dana i više, upotpunit će namaz."

١٩٩ - أخبرنا مالك، أخبرنا عطاء الخراساني قال: قال سعيد بن المسيب: من أَجْمَعَ على إقامة أربعة أيام فلْيُتِمّ الصلاة.

قال محمد: ولسنا نأخذ بهذا، يقصر المسافر حتى يُجْمع على إقامة خمسة عشر يوماً، وهو قول ابن عمر وسعيد بن جبير وسعيد بن المسيّب.

199. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je ‘Ata’ el-Horasani da je Se’id ibnul-Musejjeb rekao: “**Ko odluči ostati četiri dana, neka upotpuni namaz.**”

Muhammed je rekao: “Mi ne postupamo po ovome. Musafir skraćuje namaz kada bude namjeravao boraviti petnaest noći, a to je mišljenje i Ibn Omera, Se’ida ibn Džubejra i Se’ida ibnul-Musejjeba.”[179]

٢٠٠ - أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن ابن عمر: أنه كان يصلي مع الإمام أربعاً، وإذا صلّى لنفسه صلّى ركعتين. قال محمد: وبهذا نأخذ إذا كان الإمام مقيماً والرجل مسافراً وهو قول أبي حنيفة - رحمه الله - .

200. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi’ **od Ibn Omera, r.a., da je on klanjao četiri rekata za imamom** (koji je mukim)**, a kada je klanjao sam za sebe, klanjao bi dva rekata.**

Muhammed je rekao: “Mi ovo prihvatamo, u slučaju kada je imam mukim a dotična osoba musafir, a to je mišljenje i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao.”

[179] Vjerovatno se od Se’ida ibnul-Musejjeba prenose dvije različite verzije.

## ٥٨ – (باب القراءة في الصلاة في السفر)

## 58. Učenje Kur'ana (kiraet) u namazu na putovanju

٢٠١– أخبرنا مالك، حدثنا نافع: أنَّ ابنَ عمر كان يقرأ في الصبح بالعشر السور من أول المفصَّل يردِّدهن في كل ركعة سورة.

قال محمد: يقرأ في الفجر في السفر {والسماء ذات البروج} {والسماء والطارق} ونحوهما.

201. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Ibn Omer, r.a., klanjajući sabah-namaz na putu učio deset sura, počev od sure El-Hudžurat, ponavljajući ih, i to na svakom rekatu jednu suru.**

Muhammed je rekao: "Na sabah-namazu se prilikom putovanja uči sura El-Burudž, Et-Tarik i njima slične."

## ٥٩ – (باب الجمع بين الصلاتين في السفر والمطر)

## 59. Spajanje dva namaza na putovanju i zbog kiše

٢٠٢ – أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن ابن عمر: أن رسول الله صلى الله عليه وسلم كان إذا عَجِلَ به السَّيْر جَمَعَ بين المغرب والعشاء.

202. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Ibn Omera, r.a., **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada je bio u žurbi na putovanju, spojio bi akšam i jaciju.**[180]

[180] Jedna grupa islamskih pravnika smatra da nije dozvoljeno spajanje namaza, osim na Arefatu i Muzdelifi. Među tim učenjacima su: Hasan el-Basri, Ibrahim en-Neha'i, Ebu Hanife i njegova dva učenika (Ebu Jusuf i

٢٠٣- أخبرنا مالك، حدثنا نافع: أن ابن عمر حين جمع بين المغرب والعشاء في السفر سار حتى غاب الشفق.

203. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Ibn Omer, r.a., prilikom spajanja akšama s jacijom na putovanju, klanjao ih kada bi nestalo rumenila na nebu** (kada bi se potpuno smračilo).[181]

٢٠٤- أخبرنا مالك، أخبرنا داود بن الحصين أن عبد الرحمن بن هرمز أخبره، قال: كان رسولُ الله يَجْمَعُ بين الظهر والعصر في سفر إلى تبوك.

قال محمد: وبهذا نأخذ. والجمع بين الصلاتين أن تُؤخِّرَ الأُولى منهما، فتُصلّى في آخر وقتها وتُعجِّل الثانية فتُصلّى في أول وقتها.

وقد بَلَغَنا عن ابن عمر أنه صلّى المغرب حين أخَّر الصلاة قبل أن تغيب الشفق، خلاف ما روى مالك.

204. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Davud ibnul-Husajn da ga je Abdur-Rahman ibn Hurmuz obavijestio **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., spajao podne s ikindijom prilikom njegovog putovanja na Tebuk.**

Muhammed je rekao: "Mi se držimo ovoga. Spajanje namaza znači da odgodiš prvi namaz i klanjaš ga u njegovo posljednje vrijeme (pred istek tog vremena), a da požuriš sa drugim namazom

---

Muhammed ibnul-Hasen). Oni su protumačili ovaj hadis na taj način što su rekli da se ovdje radi o prividnom spajanju. Naime, kažu da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., klanjao akšam u njegovo posljednje vrijeme, a jaciju u njeno prvo vrijeme, pa se činilo da je došlo do spajanja.

Na osnovu rivajeta kod Buharije i Ebu Davuda vidi se da je došlo do odgođenog spajanja (džemu't-te'hir), odnosno akšam i jaciju je Allahov Poslanik, s.a.v.s., klanjao u jacijsko vrijeme.

[181] To spajanje je bilo džem'ut-te'hir.

kojeg klanjaš u njegovom prvom vremenu (na samom početku sljedećeg namaskog vremena).

Do nas je (predajom) došlo **da je Ibn Omer, r.a., klanjao akšam odgodivši ga do vremena koje je prethodilo nestanku rumenila na nebu** (prije potpunog mraka, kada je vrijeme jacije-namaza). Tog mišljenja je i Ebu Hanife, a to je suprotno onome što je prenio Malik.[182]

٢٠٥- أخبرنا مالك، حدثنا نافع، عن ابن عمر: أنه كان إذا جمع الأمراء بين المغرب والعشاء جمع معهم في المطر.

قال: لسنا نأخذ بهذا، لا نجمع بين الصلاتين في وقتٍ واحدٍ إلاّ الظهر والعصر بعرَفَة والمغرب والعشاء بمُزدلفة، وهو قول أبي حنيفة - رحمه الله - .

قال محمد: بَلَغَنا عن عمر بن الخطاب أنه كتب في الآفاق ينهاهم أن يجمعوا بين الصلاتين، ويخبرهم أنّ الجمع بين الصلاتين في وقتٍ واحدٍ كبيرة من الكبائر. أخبرنا بذلك الثقات عن العلاء بن الحارث، عن مكحول.

205. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Ibn Omera, r.a., **da je on u kišnim danima spajao akšam s jacijom kada su to činili zapovjednici** (emiri).

Muhammed je rekao: "Mi se ovoga ne pridržavamo. Mi ne spajamo dva namaza u jednom (namaskom) vremenu, osim podne i ikindiju na Arefatu, a akšam i jaciju na Muzdelifi. To je stav i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

[182] Spajanje Allahovog Poslanika, s.a.v.s., je bilo neodgođeno spajanje (džemut-takdim), odnosno podne i ikindiju je klanjao u podnevsko vrijeme, kada bi krenuo na put nakon nastupanja podnevskog vremena, a ta dva namaza bi klanjao odgođenim spajanjem (džem'ut-te'hir) kada bi nastavio putovanje prije nastupanja podnevskog vremena, kako stoji u predaji kod Ebu Davuda.

Muhammed je rekao: "Do nas je (predajom) došlo **da je Omer ibnul-Hattab, r.a., poslao pisma svojim namjesnicima u raznim krajevima u kojem ih obavještava da je spajanje namaza u jednom namaskom vremenu jedan od velikih grijeha.** O tome su nas obavijestili pouzdani ljudi koji su to čuli od El-'Ala'a ibnul-Harisa, a on prenio od Mekhula."[183]

٦٠ – (باب الصلاة على الدابة في السفر)

## 60. Namaz jašući na životinji u toku putovanja

٢٠٦ – أخبرنا مالك، حدثنا عبدُ الله بن دينار قال: قال عبد الله بن عمر: كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يصلّي على راحلته في السفر حيثما توجَّهتْ به، قال: وكان عبد الله بن عمر يصنع ذلك.

206. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Dinar da je Abdullah ibn Omer, r.a., rekao: "**Allahov Poslanik, s.a.v.s., je klanjao na svojoj devi u toku putovanja u pravcu u kojem ga je nosila** (neovisno o tome gdje je pravac kible)." Ibn Dinar veli: "I Ibn Omer je isto tako postupao."[184]

[183] Muhammed se opredijelio za mišljenje koje ne dozvoljava spajanje namaza zbog predaje kod Muslima koja je sa senedom koji doseže do Poslanika, s.a.v.s., a u kojoj stoji: "**Odgađanje namaza do pred početak sljedećeg namaskog vremena je nemarnost i nebriga"**

Ibn Hadžer el-'Askalani smatra autentičnom i vjerodostojnom praksu Vjerovjesnika, s.a.v.s., kod spajanja podne s ikindija-namazom.

[184] Preporučeno je da se onaj koji klanja na prijevoznom sredstvu okrene u pravcu kible prilikom donošenja početnog tekbira za namaz. To je mišljenje Ahmeda i Šafi'ije koji su ovo kazali na osnovu hadisa koje bilježe Ebu Davud, Ahmed i Ed-Darekutni.

٢٠٧- أخبرنا مالك، أخبرني أبو بكر بن عمر بن عبد الرحمن بن عبد الله بن عمر أن سعيداً أخبره: أنه كان مع عبد الله بن عمر رضي الله عنهما في سفر، فكنت أسيرُ معه وأتحدَّث معه، حتى إذا خشيتُ أن يطلع الفجر تخلّفت، فنزلتُ فأوترتُ ، ثم ركبتُ، فلحقته، قال ابن عمر: أين كنت؟ فقلت: يا أبا عبد الرحمن، نزلتُ فأوترتُ وخشيتُ أن أصبح، فقال: أليس لك في رسول الله صلى الله عليه وسلم أسوة حسنة؟ فقلت: بلى والله، قال: فإنّ رسول الله صلى الله عليه وسلم كان يوتر على البعير.

207. Obavijestio nas je Malik, pričao mi je Ebu Bekr ibn Omer ibn Abdir-Rahman ibn Abdillah ibn Omer da ga je Se'id ibnul Musejjeb obavijestio **da je on bio sa Abdullahom ibn Omerom, r.a., na putovanju. On veli: "Jahao sam sa njim i razgovarao sve dok se ne bih pobojao da će nastupiti zora, zaostao bih, pa bih sišao** (sa životinje) **i klanjao vitr-namaz. Zatim bih uzjahao i sustigao ga." Ibn Omer me upitao: "Gdje si bio?" Odgovorio sam: "O Eba Abdir-Rahmane** (nadimak Abdullaha ibn Omera), **sjahao sam i klanjao vitr-namaz bojeći se da ne nastupi vrijeme sabaha." Reče mi: "Zar ti u Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., ne nalaziš za sebe najljepši primjer na koji se trebaš ugledati?" "Da, tako mi Allaha", odgovorih. "Allahov Poslanik, s.a.v.s., je klanjao vitr-namaz** (jašući) **na devi", reče Ibn Omer.**[185]

٢٠٨- أخبرنا مالك، أخبرنا يحيى بن سعيد، قال: رأيت أنس بن مالك في سفر يصلي على حماره، وهو متوجه الى غير القبلة يركع ويسجد إيماء برأسه من غير أن يضع وجهه على شيء.

208. Obavijestio nas je Malik, pričao mi je Jahja ibn Se'id: **"Vidio sam Enesa ibn Malika, r.a., koji je na putu klanjao na magarcu, a nije bio okrenut u pravcu kible. Ruku' i sedždu je**

[185] Hadis ide u prilog onima koji kažu da je vitr-namaz sunnet, a ne vadžib, jer u suprotnom ne bi bilo dozvoljeno klanjati vitr-namaz jašući na životinji, ako ne postoji opravdan razlog za to.

**činio tako što je obarao glavu, ne spuštajući je** (ne spuštajući čelo i nos na životinju ili na bilo šta drugo)."

٢٠٩- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع: أن ابن عمر رضي الله عنهما لم يصلّ مع صلاة الفريضة في السفر التَّطوعَ قبلها ولا بعدها إلاّ من جوف الليل فانه كان يصلي نازلاً على الأرض، وعلى بعيره أينما توجَّه به.

قال محمد: لابأس أن يصلّي المسافر على دابته تطوعاً إيماءً حيث كان وجهه، يجعل السجود أخفض من الركوع، فأما الوتر والمكتوبة فإنهما تصلّيان على الأرض وبذلك جاءت الآثار.

209. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da Ibn Omer, r.a., na putovanju nije klanjao nafilu prije farda, niti poslije farda, osim namaza u kasnim satima noći kada bi zastao da klanja na zemlji, ili bi klanjao na svojoj devi u pravcu u kojem bi se zaputio.**

Muhammed je rekao: "Ne smeta da putnik (musafir) klanja dobrovoljni (nafilu) namaz jašući na životinji i da obara glavu prema dolje (umjesto ruku'a i sedžde), kao što ne smeta da bude okrenut u pravcu u kojem putuje, s tim da će se prilikom sedžde pognuti malo više u odnosu na ruku'. Što se tiče vitr-namaza i fard-namaza oni se klanjaju na zemlji (tlu), a na to ukazuju sljedeći hadisi:

٢١٠- قال محمد: أخبرنا أبو حنيفة عن حصين قال: كان عبد الله بن عمر يصلّي التطُّوع على راحلته أينما توجَّهت به فإذا كانت الفريضة أو الوتر نزل فصلّى.

210. Muhammed je rekao: "Pričao nam je Ebu Hanife od Husajna koji veli: '**Abdullah ibn Omer je nafilu-namaz klanjao** (jašući) **na svojoj devi okrenut u pravcu u kojem se ona kretala, poginjući se naprijed** (prilikom ruku'a i sedžde)**, pa kada bi se radilo o fardu ili vitr-namazu, sjahao bi i klanjao na zemlji.'"**

٢١١- قال محمد: أخبرنا عمر بن ذر الهمداني، عن مجاهد: أن ابن عمر كان لا يزيد على المكتوبة في السفر على الركعتين، لا يصلّي قبلها ولا بعدها، ويحيي الليل على ظهر البعير أينما كان وجهه، وينزل قبيل الفجر فيوتر بالأرض، فإذا أقام ليلة في منزل أحيى الليل.

211. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je Omer ibn Zerr el-Hemdani od Mudžahida **da Ibn Omer, r.a., na putu nije klanjao više od dva rekata fard-namaza** (kada se radi o četvororekatnim namazima), **a prije njih niti poslije njih nije klanjao ništa** (od nafila), **noći je provodio klanjajući** (noćni namaz) **na leđima deve u kojem god pravcu je bio okrenut. Sjahao bi prije zore, pa bi klanjao vitr-namaz na zemlji, a kada bi zanoćio u nekom domu** (kući), **oživio bi noć** (nafila-namazom)."

٢١٢- قال محمد، أخبرنا محمد بن أبان بن صالح، عن حماد، بن أبي سليمان، عن مجاهد قال: صحبت عبد الله بن عمر من مكة إلى المدينة، فكان يصلّي الصلاة كلها على بعيره نحو المدينة ويومئ برأسه إيماءً، ويجعل السجود أخفض من الركوع إلا المكتوبة والوتر، فإنه كان ينزل لهما، فسألته عن ذلك فقال: كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يفعله حيث كان وجهه يومئ برأسه، ويجعل السجود أخفض من الركوع.

212. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je Muhammed ibn Eban ibn Salih od Hammada ibn Ebi Sulejmana, a on prenio od Mudžahida da je rekao: "**Bio sam u društvu Abdullaha ibn Omera na putovanju iz Mekke prema Medini. On je sve svoje namaze do Medine klanjao na svojoj devi, a u tim namazima bi svoju glavu pognuo naprijed, s tim da je glavu spuštao prilikom sedžde niže u odnosu na spuštanje koje je činio prilikom ruku'a. To se odnosi na sve njegove namaze, osim vitr i fard-namaza radi kojih bi sjahao sa deve. Upitao sam za to, pa mi je odgovorio: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., je tako činio, klanjao je u**

**pravcu u kojem je putovao, pognuvši glavu prilikom ruku'a i sedžde, s tim da je to saginjanje prillikom sedžde bilo izraženije.**

٢١٣ - قال محمد: أخبرنا اسماعيل بن عيّاش، حدثني هشام بن عروة، عن أبيه أنه كان يصلّي على ظهر راحلته حيث توجّهت ولا يضع جبهته، ولكن يشير للركوع والسجود برأسه، فإذا نزل أوتر.

213. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je Isma'il ibn 'Ajjaš da mu je pričao Hišam ibn 'Urve od svog oca **da je on klanjao na leđima svoje deve, čineći sedždu u pravcu u kojem se zaputio ne spuštajući čelo, nego je išaretio pokretom glave kod ruku'a i sedžde, pa kada bi sjahao, klanjao bi vitr-namaz.**

٢١٤- قال محمد: أخبرنا خالد بن عبد الله عن المغيرة الضّبّي، عن ابراهيم النّخعي: أن ابن عمر كان يصلّي على راحلته حيث كان وجهه تطوّعاً، يومئ إيماءً ويقرأ السجدة فيومئ، وينزل للمكتوبة والوتر.

214. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je Halid ibn Abdillah od El-Mugire ed-Dabbija, a on prenio od Ibrahima en-Neha'ija **da je Ibn Omer, r.a., klanjao nafilu jašući na svojoj devi okrenut u pravcu u kojem se zaputio. Pokrete je činio glavom, a kada bi proučio ajet sedžde, učinio bi pokret glavom unaprijed, a radi obavljanja fard-namaza i vitr-namaza bi silazio na zemlju.**

٢١٥- قال محمد: أخبرنا الفضل بن غزوان، عن نافع، عن ابن عمر قال: كان أينما توجّهت به راحلته صلّى والتطوع، فإذا أراد أن يوتر نزل فأوتر.

215. Muhammed je rekao: "Obavijestio nas je El-Fudajl ibn Gazvan od Nafi'a, a on prenio od Ibn Omera, r.a., **da je klanjao nafilu-namaz na svojoj devi gdje god bi se zaputio, a kada je htio da klanja vitr-namaz, sjahao bi i klanjao na zemlji taj namaz.**

## ٦١ – (باب الرجل يصلّي فيذكر أنّ عليه صلاة فائتة)

## 61. O osobi koja se u namazu sjeti da je propustila klanjati jedan namaz

٢١٦– أخبرنا مالك، حدثنا نافع، عن ابن عمر أنه كان يقول: من نسي صلاةً من صلاته، فلم يذكر إلا وهو مع الإمام فإذا سلّم الإمام فليصلّ صلاته التي نسي، ثم ليصلّ بعدها الصلاة الأخرى.

قال محمد: وبهذا نأخذ إلا في خصلة واحدة: إذا ذكرها وهو في صلاة في آخر وقتها يخاف أن بدأ بالأولى أن يخرج وقت هذه الثانية قبل أن يصلّيها، فليبدأ بهذه الثانية حتى يفرغ منها، ثم يصلّي الأولى بعد ذلك، وهو قول أبي حنيفة وسعيد بن المسيب.

216. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Ibn Omera, r.a., da je on govorio: "**Ko zaboravi klanjati neki namaz, pa se toga ne sjeti prije nego što je stao da za imamom klanja** (drugi namaz), **pa nakon što imam preda selam, neka onda klanja namaz koji je zaboravio, zatim neka iza toga klanja drugi namaz** (koji je klanjao za imamom)."

Muhammed je rekao: "Mi po ovom hadisu postupamo, osim u jednoj situaciji, a ona je ako se sjeti propuštenog namaza na isteku nekog namaza i boji se ako bi počeo klanjati propušteni namaz da će namasko vrijeme tog namaza izaći prije nego stigne da ga klanja. U tom slučaju neka klanja namaz u njegovo vrijeme, pa kada ga obavi, neka potom klanja propušteni kojeg se naknadno sjetio. To je stav Ebu Hanife i Se'id ibnul-Musejjeba."

## ٦٢ – (باب الرَّجل يصلّي المكتوبة في بيته ثم يدرك الصلاة)

## 62. O čovjeku koji fard-namaz klanja kod kuće, a zatim prispije na namaz (u džema'atu)

٢١٧– أخبرنا مالك، حدثنا زيد بن أسلم، عن رجل من بني الدِّيل يقال له بسر بن محجن، عن أبيه : أنه كان مع رسول الله صلى الله عليه وسلم، فأذّن بالصلاة، فقام رسول الله صلى الله عليه وسلم يصلّي، والرجل في مجلسه، فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: ما منعك أن تصلّي مع الناس؟ ألست رجلاً مسلماً؟ قال: بلى، ولكني قد كنت صلّيت في أهلي، فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: إذا جئت فصلّ مع الناس وإن كنت قد صلّيت.

217. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Zejd ibn Eslem od jednog čovjeka iz plemena Benid-Dil po imenu Busr ibn Mihdžen **da je njegov otac bio sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., kada je proučen ezan, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., ustao da klanja namaz, a jedan čovjek je ostao sjediti na svom mjestu. Allahov Poslanik, s.a.v.s., ga upita: "Šta te spriječilo da namaz obaviš zajedno sa ostalim ljudima, zar ti nisi musliman?" Čovjek odgovori: "Da, ja sam musliman, ali sam namaz obavio sa svojom porodicom** (kod kuće)." **Allahov Poslanik, s.a.v.s., mu reče: "Ako dođeš** (u džamiju), **klanjaj namaz sa ljudima makar ga već obavio** (kod kuće)."

٢١٨– أخبرنا مالك، عن نافع: أنّ ابن عمر كان يقول: من صلّى صلاة المغرب أو الصبح، ثم أدركهما فلا يعيد لهما غير ما قد صلاهما.

218. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' da je Abdullah ibn Omer, r.a., govorio: "**Ko bude klanjao akšam ili sabah-namaz** (zasebno, kod kuće), **a zatim prispije da ih klanja**

**za imamom, neka ih ne ponavlja i ne klanja išta više osim onoga što je već klanjao!"**[186]

٢١٩- أخبرنا مالك، أخبرنا عفيف بن عمرو السّهمي، عن رجل من بني أسد أنه سأل أبا أيوب الأنصاري، فقال: إني أصلي ثم آتي المسجد فأجد الإمام يصلّي، أفأصلي معه؟ قال: نعم، صلّ معه، ومن فعل ذلك فله مثل سهم جمع وسهم جمع.

قال محمد: وبهذا نأخذ. ونأخذ بقول ابن عمر أيضاً أن لا نعيد صلاة المغرب والصبح لأن المغرب وتر، فلا ينبغي أن يصلي التطوع وتراً، ولا صلاة تطوع بعد الصبح، وكذلك العصر عندنا، وهي بمنزلة المغرب والصبح، وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله – .

219. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je 'Afif ibn 'Amr es-Sehmi prenoseći od jednog čovjeka iz plemena Benu Esed da je upitao Ebu Ejjuba el-Ensariju: **"Ja nekada klanjam namaz, zatim dođem u džamiju, pa zateknem imama da predvodi namaz. Da**

[186] U predaji koja se nalazi kod Abdur-Rezzaka stoji sljedeća verzija ovog hadisa: **"Ako si namaz već klanjao kod svoje kuće, a zatim stigao u džamiju na isti namaz za imamom, klanjaj za njim namaze osim sabaha i akšama, jer se oni ne klanjaju dva puta."** Ikindija-namaz ima isti status kao sabah i akšam. Ebu Hanife smatra da nema ponavaljanja sabaha, ikindije i akšama. Razlog zabrane ponavljanja akšama je taj što ponovljeni namaz čini da se umjesto neparnih rekata klanja parni broj (3+3=6), dok iza sabaha i ikindije nije dopušteno klanjati nafilu radi postojanja zabrane klanjanja nafile namaza u tim vremenskim intervalima.

Šafija smatra da je dozvoljeno ponoviti za imamom sve namaze, a kao argument uzima hadis koji prenosi Mihdžen, koji smo prethodno citirali.

Malik ne dozvoljava ponavljanje samo akšama, zbog prethodno spomenutog razloga, a ponavljanje ostalih namaza je kod njega dopušteno.

**li ću i ja** (ponovo) **klanjati za njim?" Odgovorio je: "Da, klanjaj za njim, jer ko tako postupi imat će dvostruku nagradu."**[187]

Muhammed veli: "Mi postupamo na osnovu svih ovih hadisa. Prihvatamo, također, i hadis Ibn Omera, pa ne ponavaljamo akšam i sabah-namaz, jer je u akšama neparan broj rekata, a nafila se ne treba klanjati neparan broj rekata, niti ima klanjanja nafile nakon obavljenog sabah-namaza. Takva situacija kod nas je i sa ikindijom koja je poput sabaha i akšama, a to je mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao.

٦٣ - (باب الرجل تحضره الصلاة والطعام بأيهما يبدأ)

## 63. Ako nastupi namaz i istovremeno čovjeku bude donesena hrana, čemu će dati prednost?

٢٢٠- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن ابن عمر: أنه كان يقرَّب إليه الطعام، فيسمع قراءة الإمام وهو في بيته فلا يعجل عن طعامه حتى يقضي منه حاجته.

قال محمد: لا نرى بهذا بأساً، ونحب أن لا نتوخى تلك الساعة.

220. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Ibn Omera, r.a., **da mu je bila donesena hrana, a čuo bi učenje imama u kući, pa ne bi žurio sa jedenjem dok ne bi zadovoljio svoju potrebu** (za hranom).

Muhammed veli: "Mi u tome ne vidimo ništa loše, ali ne volimo da se namjerno odgađa serviranje hrane do tog vremena (obavljanja namaza)."[188]

---

[187] Ili imat će nagradu koliko iznosi dvostruki dio onoga koji ima pravo na ratni plijen.

[188] Razlog zbog kojeg se daje prednost uzimanju hrane, a Allah najbolje zna, je što glad i njoj slični osjećaji (poput osjećaja žeđi, potrebe za mokrenjem, obavljanjem velike nužde i sl.) čine da misli budu usmjerene

٦٤ – (باب فضل العصر والصلاة بعد العصر)

## 64. Vrijednost ikindije-namaza i o namazu nakon ikindije

٢٢١– أخبرنا مالك، أخبرني الزهري، عن السائب بن يزيد: أنه رأى عمر بن الخطاب يضرب المنكدرة بن عبد الله في الركعتين بعد العصر.

قال محمد: وبهذا نأخذ، لاصلاة تطوُّع بعد العصر، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله.

221. Obavijestio nas je Malik, pričao mi je Ez-Zuhri od Es-Saiba ibn Jezida **da je on vidio Omera ibnul-Hattaba, r.a., da udara El-Munkedira ibn Abdillaha radi toga što je klanjao dva rekata** (nafile) **nakon ikindije-namaza."**

Muhammed je rekao: "Mi ovo uzimamo da je ispravno. Nema klanjanja nafile-namaza nakon ikindije-namaza, a to je i mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

٢٢٢– أخبرنا مالك، أخبرني نافع، عن ابن عمر قال : الذي يفوته العصر كأنما وتر أهله وماله.

222 Obavijestio nas je Malik, pričao mi je Nafi' od Ibn Omera, r.a., da je rekao: **"Onaj koga** (namjerno) **prođe ikindija-namaz** (tj. ne klanja je u njenom vremenu) **je poput onoga koji je izgubio svoju porodicu i imetak."**[189]

---

na to, a ne na namaz, kao što je potrebno, i umanjuje koncentraciju klanjača, te njegovu skrušenost u namazu.

[189] Ovdje je naglašena ikindija zato što je ona srednji namaz koji je posebno istaknut u Kur'anu (El-Bekare, 238.), a i zato što ljudi u to vrijeme uglavnom budu zauzeti svođenjem ovosvjetskih poslova što bude razlogom da zaboravljaju na ovaj namaz.

٦٥ - (باب وقت الجمعة وما يستحب من الطيب والدهان)

## 65. Vrijeme džume-namaza i ono što je preporučeno upotrebljavati od mirisa i ulja

٢٢٣- أخبرنا مالك، أخبرني عمِّي أبو سهيل بن مالك، عن أبيه قال: كنت أرى طنفسةً لعقيل بن أبي طالب يوم الجمعة تطرح إلى جدار المسجد الغربي، فإذا غشي الطنفسة كلَّها ظلُّ الجدار خرج عمر بن الخطاب إلى الصلاة يوم الجمعة، ثم نرجع فنقيل قائلة الضحاء.

223. Obavijestio nas je Malik, pričao mi je moj amidža Ebu Suhejl ibn Malik od svog oca da je rekao: "**Gledao sam prostirku 'Ukajla ibn Ebi Taliba petkom koja je bila prostrta pokraj zapadnog zida** (Poslanikove, s.a.v.s.) **džamije, pa kada bi hlad zida u potpunosti prekrio tu prostirku, Omer ibnul-Hattab bi izlazio da klanja džumu-namaz, zatim bi se vratio nakon obavljenog namaza, a mi bismo otišli da malo odspavamo."**[190]

٢٢٤- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع: أن ابن عمر كان لا يروح إلى الجمعة إلا وهو مدَّهنٌ متطِّيب إلا أن يكون محرماً.

224. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Ibn Omer, r.a., uvijek odlazio namirisan na džumu-namaz, osim ako je bio u ihramima** (za vrijeme hadždža).

[190] Naime, praksa je bila da je radni dan započinjao sa klanjanjem sabah-namaza, onda se pred podne-namaz odlazilo na kraći odmor i spavanje do podne, a petkom se to činilo nakon džume, s obzirom na to da su ljudi prije džume-namaza bili zauzeti pripremama (kupanjem, dotjerivanjem) za taj namaz. Ovaj hadis je odgovor onima koji su rekli da su Ebu Bekr i Omer, r.a., klanjali džumu-namaz prije nego Sunce pređe polovinu neba (zeval).

٢٢٥- أخبرنا مالك، أخبرنا الزهري، عن السائب بن يزيد: أن عثمان بن عفان رضي الله عنه زاد النداء الثالث يوم الجمعة.

قال محمد: وبهذا كلّه نأخذ، والنداء الثالث الذي زيد هو النداء الأول، وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله – .

225. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ez-Zuhri prenoseći od Es-Saiba ibn Jezida **da je Osman ibn 'Affan, r.a., dodao i treći poziv na namaz petkom** (za džumu-namaz).[191]

Muhammed je rekao: "Na osnovu svega navedenog mi postupamo. Treći poziv je onaj koji je dodan, a on je ustvari onaj prvi ezan koji se uči, što je i mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

٦٦ – (باب القراءة في صلاة الجمعة وما يستحب من الصمت)

## 66. Učenje na džuma-namazu i preporuka šutnje i pažljivog slušanja

٢٢٦- أخبرنا مالك، حدَّثنا ضمرة بن سعيد المازني، عن عبيد الله بن عبد الله بن عتبة، أنَّ الضحاك بن قيس سأل النعمان بن بشير ماذا كان يقرأ به رسول الله صلى الله عليه وسلم على إثر سورة الجمعة يوم الجمعة؟ فقال: كان يقرأ {هل أتاك حديث الغاشية}.

226. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Damreh ibn Se'id el-Mazini od 'Ubejdullaha ibn Abdillaha ibn 'Utbe **da je Ed-Dahhak ibn Kajs upitao En-Nu'mana ibn Beširа šta je Allahov Poslanik, s.a.v.s., učio od kur'anskih poglavlja** (sura) **klanjajući džumu-namaz, pa mu je odgovorio: "Učio je suru El-Gašijeh."**

---

[191] Prvi je: ezan prije same džume-namaza, drugi je: ezan nakon što se hatib popne na mimber, a treći poziv je ikamet.

٢٢٧- أخبرنا مالك، حدثنا الزهري، عن ثعلبة بن أبي مالك: أنهم كانوا زمان عمر بن الخطاب يصلون يوم الجمعة حتى يخرج عمر، فإذا خرج وجلس إلى المنبر، وأذن المؤذن - قال ثعلبة - : جلسنا نتحدث، فإذا سكت المؤذن وقام عمر سكتنا، فلم يتكلم أحد منا.

227. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ez-Zuhri od S'aleba ibn Ebi Malika **da su oni u doba Omera ibnul-Hattaba, r.a., klanjali nafila-namaze** (dobrovoljne namaze) **petkom** (prije džume) **sve dok ne stigne Omer, a kada bi on stigao i sjeo na minber, te mujezin proučio ezan, veli S'alebe: "Mi smo još uvijek međusobno razgovarali sve dok mujezin ne bi završio sa učenjem ezana, a onda bi Omer ustao, mi bismo ušutjeli i niko od nas ne bi progovorio."**

٢٢٨- أخبرنا مالك، حدثنا الزهري، قال: خروجه يقطع الصلاة وكلامه يقطع الكلام.

228. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ez-Zuhri i kazao: "**Njegov** (Omerov) **izlazak** (na džumu-namaz) **je prekidao namaz, a njegov govor** (hutba) **je prekidao svaki** (drugi) **govor.**

٢٢٩- أخبرنا مالك، أخبرنا أبو النضر، عن مالك بن أبي عامر: أن عثمان بن عفان كان يقول في خطبته - قلّما يدع ذلك إذا خطب - : إذا قام الإمام فاستمعوا وأنصتوا فإن للمنصت الذي لا يسمع من الحظّ مثل ما للسامع المنصت.

229. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ebun-Nadr od Malika ibn Ebi Amira **da je Osman ibn 'Affan govorio na hutbi sljedeće riječi koje je vrlo rijetko propuštao da kaže: "Kada imam ustane** (da održi hutbu) **slušajte i šutite, jer onaj koji šuti i pored toga što ne čuje, ima istu nagradu kao onaj koji čuje i prati."**

٢٣٠ - أخبرنا مالك، أخبرنا أبو الزّناد، عن الأعرج عن أبي هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: إذا قلت لصاحبك أنصت فقد لغوت والإمام يخطب.

230. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ebuz-Zinad od El-E'aredža, a on prenio od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: **"Ako svom prijatelju** (ili bilo kome drugom) **kažeš 'slušaj i pažljivo prati' dok imam drži hutbu, izgubio si nagradu** (ili posebnu vrijednost koju ima džuma-namaz)**."**[192]

٢٣١ - أخبرنا مالك، أخبرنا عبد الرحمن بن القاسم: أن أباه القاسم بن محمد رأى في قميصه دماً والإمام على المنبر يوم الجمعة فنزع قميصه فوضعه.

231. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdur-Rahman ibnul-Kasim **da je njegov otac, Kasim ibn Muhammed, primjetio na svojoj košulji krv dok je imam bio na minberu petkom, pa je skinuo tu košulju i spustio je pored sebe.**[193]

---

[76]Ako je zabranjeno nekoga riječima opomenuti na pažljivo slušanje hutbe, što se inače smatra dobrim djelom, onda se podrazumijeva da je svaki drugi govor preči da bude zabranjen. Riječ "lagv" u arapskom jeziku ima više značenja, a neka od njih su: beskoristan govor, govor koji uznemirava svojom visinom tona, žamor glasova koji se ne razumije a proizvodi ga skupina ljudi, nenamjerno zaklinjanje i sl. Komentatori ovog hadisa su rekli da se pod pojmom "legavte" podrazumijeva gubljenje nagrade ili posebne vrijednosti džume, a neki su kazali da se džuma-namaz takvoj osobi upiše kao podne-namaz.

[193] Iz ovoga vidimo da je dopušteno za vrijeme hutbe činiti ono što je neophodno.

## ٦٧ - (باب صلاة العيدين وأمر الخطبة)

## 67. Bajram-namazi i propis hutbe

٢٣٢- أخبرنا مالك، أخبرنا الزهري، عن أبي عبيد مولى عبد الرحمن قال: شهدت العيد مع عمر بن الخطاب، فصلّى، ثم انصرف فخطب، فقال: إن هذين اليومين نهى رسول الله صلى الله عليه وسلم عن صيامهما يوم فطركم من صيامكم، والآخر يوم تأكلون من لحوم نسككم، قال ثم شهدت العيد مع عثمان بن عفان، فصلى، ثم انصرف فخطب، فقال إنه قد اجتمع لكم في يومكم هذا عيدان، فمن أحبَّ من أهل العالية أن ينتظرَ الجمعةَ فلينتظِرْها ومن أحب أن يرجِعَ فليرجِعْ، فقد أذنتُ له، فقال: ثم شهدتُ العيدَ مع عليٍّ وعثمانُ محصورٌ فصلّى، ثم انصرف فخطب.

232. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ez-Zuhri od Ebu ‘Ubejda, sluge Abdur-Rahmana da je rekao: “**Prisustvovao sam bajram-namazu sa Omerom ibnul-Hattabom, r.a. On je klanjao** (bajram-namaz), **zatim se okrenuo i održao hutbu u kojoj je rekao: ‘U ova dva dana** (prvi dan ramazanskog i kurban-bajrama) **je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio da se posti; jedan od njih je dan kada jedete nakon što ste postili, a drugi je dan kada jedete meso od vaših kurbana. Zatim sam prisustvovao bajram-namazu koji je predvodio Osman ibn ‘Affan, r.a. I on je klanjao** (bajram-namaz), **zatim se okrenuo i održao hutbu u kojoj je kazao: ‘Na ovaj današnji dan su vam se sastala dva mubarek-vremena** (bajram petkom)**, pa ko od stanovnika koji su pristigli iz udaljenih mjesta oko Medine**[194] **bude želio da sačeka džumu-namaz, neka je sačeka, a ko bude želio da se vrati u svoje mjesto odakle je došao** (radi klanjanja bajram-namaza), **ja mu to dopuštam.’ Također sam klanjao bajram-namaz za Alijom, dok je Osman bio opkoljen** (u svojoj kući), **pa je i on klanjao bajram-namaz, a potom se okrenuo i održao hutbu.”**

---

[194] Mjesta koja su na udaljenosti od jedne milje i više.

٢٣٣- أخبرنا مالك، أخبرنا ابن شهاب : أن النبي صلّى الله عليه وسلّم كان يصلّي يوم الفطر ويوم الأضحى قبل الخطبة، وذكر أنّ أبا بكر وعمر كانا يصنعان ذلك.

قال محمد: وبهذا كله نأخذ، وإنما رخص عثمان في الجمعة لأهل العالية لأنهم ليسوا من أهل المصر وهو قولُ أبي حنيفة – رحمه الله – .

233. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab ez-Zuhri **da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., klanjao ramazanski bajram-namaz kao i kurban bajram-namaz prije učenja bajramske hutbe, a spomenuo je** (Ibn Šihab) **da su i Ebu Bekr i Omer, r.a., isto tako postupali.**

Muhammed je kazao: "Mi se ovoga držimo. Osman je stanovnicima udaljenih mjesta koji su živjeli izvan Medine dao olakšicu koja se odnosi na one koji stanuju izvan gradske sredine. To je mišljenje i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

## ٦٨ – (باب صلاة التطوع قبل العيد أبو بعده)

## 68. Nafila-namaz prije, ili poslije bajram-namaza

٢٣٤- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن ابن عمر: أنه كان لا يصلّي يوم الفطر قبل الصلاة ولا بعدها.

234. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da Ibn Omer, r.a., nije** (ništa klanjao od nafila) **prije, niti poslije ramazanskog bajram-namaza.**

٢٣٥- أخبرنا مالك، أخبرنا عبد الرحمن بن قاسم، عن أبيه : أنه كان يصلّي قبل أن يغدُوَ أربع ركعات.

قال محمد: لا صلاةَ قبل صلاة العيد فأما بعدها فإن شئتَ صلّيتَ وإن شئتَ لم تصلّ، وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله.

235. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdur-Rahman ibnul-Kasim **da je njegov otac klanjao četiri rekata prije odlaska na bajram-namaz.**

Muhammed je izjavio: "Nema klanjanja namaza prije bajram-namaza, a nakon što ga obaviš, ako hoćeš klanjaj, a ako nećeš nemoj je klanjati. Takav stav je zauzeo i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

## ٦٩ – (باب القراءة في صلاة العيدين)

## **69. Učenje** (sura) **na bajram-namazu**

٢٣٦– أخبرنا مالك، حدثنا ضمرةُ بنُ سعيد المازِني، عن عبيد الله بن عبد الله بن عتبة أن عُمَرَ بن الخطاب رضي الله عنه سأل أبا واقدٍ الليثيَّ: ماذا كان يقرأ به رسول الله صلّى الله عليه وسلّم في الأضحى والفطر؟ قال: كان يقرأ بقاف والقرآن المجيد، واقتربت الساعة وانشق القمر.

236. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Damre ibn Se'id el-Mazini prenoseći od 'Ubejdullaha ibn Abdillaha ibn 'Utbe **da je Omer ibnul-Hattab, r.a., upitao Ebu Vakida el-Lejsija: "Šta je Allahov Poslanik, s.a.v.s., učio na ramazanskom i kurban-bajram namazu?" Odgovorio je: "Suru Kaf i suru El-Kamer."**

٧٠ - (باب التكبير في العيدين)

## 70. Izgovaranje tekbira na bajram-namazu

٢٣٧- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، قال: شهدتُ الأضحى والفطرَ مع أبي هريرة فكبَّرَ في الأولى سبعَ تكبيرات قبل القراءة، وفي الآخرة بخمس تكبيرات قبل القراءة.

قال محمد: قد اختلف الناسُ في التكبيرِ في العيدين، فما أخذتَ به فهو حسن وأفضل ذلك عندنا ما روي عن ابن مسعود أنه كان يكبِّر في كل عيد تسعاً: خمساً وأربعاً، فيهنَّ تكبيرة الافتتاح وتكبيرتا الركوع، ويوالي بين القراءتين، ويؤخِّرها في الأولى، ويقدِّمها في الثانية، وهو قول أبي حنيفة.

237. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi': "**Prisustvovao sam na bajram-namazima, ramazanskom i kurbanskom, sa Ebu Hurejrom, r.a., pa je donosio sedam tekbira prije učenja** (Fatihe) **na prvom rekatu, a pet na drugom rekatu, također prije učenja.**"

Muhammed je izjavio: "Učenjaci su se razišli po pitanju donošenja tekbira na bajram-namazima, pa šta bilo od toga prihvatiš, dobro si postupio, a najbolje od toga kod nas je ono što se prenosi od Ibn Mes'uda, r.a., **da je on na svakom bajram-namazu donosio devet tekbira; pet** (na prvom rekatu) **i četiri** (na drugom rekatu), **a u njih se ubraja i početni tekbir, te dva tekbira neposredno prije ruku'a. Pravio je razliku u učenju tako što je učenje na prvom rekatu ostavljao nakon donošenja tekbira, a na drugom je prvo učio, a zatim je donosio tekbire.** Ovo je i stav Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."[195]

[195] Oficijelni stav hanefijskog mezheba je da su dodatni tekbiri na bajram-namazu vadžib i da se uče po tri na svakom rekatu. Prva tri se uče poslije iftitah-dove (subhaneke i sl), a druga tri poslije proučene Fatihe i sure, a prije polaska na ruku'.

## ٧١ – (باب قيام شهر رمضان وما فيه من الفضل)

## 71. Ibadet u mjesecu ramazanu i njegova vrijednost

٢٣٨– أخبرنا مالك، أخبرنا ابن شهاب، عن عروة بن الزبير، عن عائشة رضي الله عنها: أن رسول الله صلّى الله عليه وسلّم صلّى في المسجد، فصلّى بصلاته ناس، ثم كثروا من القابلة، ثم اجتمعوا الليلة الثالثة أو الرابعة، فكثُرُوا، فلم يخرج إليهم رسولُ الله صلّى الله عليه وسلّم، فلما أصبح قال: قد رأيتُ الذي قد صنعتُم البارحة، فلم يمنَعْني أن أخرجَ إليكم إلاّ أني خشيتُ أن يُفرَضَ عليكم، وذلك في رمضان.

238. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab ez-Zuhri od ‘Urve ibnuz-Zubejra, a on od ‘Aiše, r.a., **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., klanjao u džamiji** (teravih-namaz), **pa su ljudi klanjali za njim. Zatim se naredne noći povećao njihov broj, a još više ih se sakupilo radi obavljanja namaza treće ili četvrte noći kada Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije došao** (u džamiju). **Ujutro im je rekao: “Primjetio sam šta se sinoć desilo sa vama, ali me ništa drugo nije spriječilo da vam dođem osim što sam se pobojao da vam to neće biti propisano kao obaveza** (fard)”, **“a to je bilo u ramazanu”, reče ‘Aiša.**[196]

٢٣٩– أخبرنا مالك، حدثنا سعيد المَقْبُري، عن أبي سلمة بن عبد الرحمن: أنه سأل عائشة كيف كانت صلاةُ رسولِ الله صلّى الله عليه وسلّم في رمضان؟ قالت: ما كان رسولُ الله صلّى الله عليه وسلّم يزيد في رمضان ولا غيرِه على إحدى عَشْرة ركعةً، يصلّي أربعاً، فلا تسأل عن حُسْنهنَّ وطولهنَّ، ثم يصلّي أربعاً فلا تسأل عن حُسْنهنَّ

[196] Noćna nafila u mjesecu ramazanu se naziva teravih-namaz, a dobila je naziv po tome što su ashabi, r.a., odmah nakon što je propisana kao namaz, predavali selam nakon svaka dva rekata, pa su na taj način pravili pauzu i odmarali se. Allahov Poslanik, s.a.v.s., je klanjao osam rekata, kao što je zabilježio Ibn Hibban u svom “Sahihu”.

وطولهنَّ ثم يصلي ثلاثاً، قالت: فقلت: يا رسول الله أتنام قبل أن توتر؟ فقال: يا عائشة عيناي تنامان ولا ينامُ قلبي.

239. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Se'id el-Makburi od Ebu Seleme ibn Abdir-Rahmana **da je on upitao 'Aišu, r.a., o namazu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., u mjesecu ramazanu, pa je odgovorila: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije u ramazanu niti izvan njega klanjao više od jedanaest rekata. Klanjao je četiri rekata, a ne pitaj o njihovoj ljepoti i dužini. Zatim je klanjao još četiri rekata, a ne pitaj kako su oni divni i dugački bili. Poslije bi klanjao tri rekata, a ja sam ga upitala: 'Allahov Poslaniče, zar ćeš spavati prije nego klanjaš vitr-namaz?', a on odgovori: 'O 'Aiša, moje oči spavaju, ali moje srce ne spava.'"**[197]

٢٤٠- أخبرنا مالك، حدثنا الزهري، عن أبي سلمة بنِ عبد الرحمن بن عوف، أن رسولَ الله صلّى الله عليه وسلّم كان يرغّبُ الناس في قيام رمضان من غير أن يأمُرَ بعزيمة، فيقول: من قام رمضان إيماناً واحتساباً غُفِر له ما تقدَّم من ذنبه.

قال ابن شهاب: فتوفي النبيُّ صلّى الله عليه وسلّم والأمر على ذلك، ثم كان الأمر في خلافة أبي بكر وصدراً من خلافة عمرَ على ذلك.

240. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ez-Zuhri od Ebu Seleme ibn Abdir-Rahmana ibn 'Aufa **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., podsticao ljude da noći mjeseca ramazana provode u namazu, ali im to nije naređivao. Govorio je: "Ko ramazan provede klanjajući** (dobrovoljni) **namaz, čvrsto vjerujući i nadajući se** (Allahovoj) **nagradi, bit će mu oprošteni njegovi prethodni grijesi."** Ibn Šihab veli: "Takva praksa je bila za vrijeme

[197] Iraki je kazao da su muslimani u doba Omera ibnul-Hattaba, r.a., klanjali teravih-namaz dvadeset rekata. To bilježi Bejheki sa sahih senedom. Abdul-Berr veli: "To je stav većinc učenjaka." Izgleda da je u doba Omera ibnul-Hattaba postignut konsenzus da teravih-namaz ima dvadeset rekata, a taj konsenzus su prihvatili Ebu Hanife, Šafi'i i Ahmed.

Vjerovjesnika, s.a.v.s., tokom Ebu Bekrovog, r.a., hilafeta i u prvo vrijeme hilafeta Omera ibnul-Hattaba, r.a.

٢٤١- أخبرنا مالك، أخبرنا ابن شهاب، عن عروة بن الزبير، عن عبد الرحمن بن عبدٍ القاريّ : أنه خرج مع عمرَ بنِ الخطاب ليلةً في رمضان، فإذا الناسُ أوزاعٌ متفرّقون، يصلّي الرجلُ فيصلّي بصلاته الرهط، فقال عمر: والله إني لأظنني لو جمعتُ هؤلاء على قارئٍ واحدٍ لكان أمثل، ثم عزم فجمعهم على أُبيّ بن كعب، قال: ثم خرجتُ معه ليلةً أخرى والناس يصلّون بصلاة قارئهم، فقال: نِعْمَتِ البدعةُ هذه، والتي ينامون عنها أفضلُ من التي يقومون فيها. يريد آخرَ الليل وكان الناسُ يقومون أوله.

قال محمد: وبهذا كلّه نأخذ، لا بأسَ بالصَّلاة في شهر رمضانَ أن يصليَ الناس تطوُّعاً بإمَامٍ، لأن المسلمينَ قد أجمعوا على ذلك ورأَوْه حسناً.

وقد رُوِي عن النبيّ صلّى الله عليه وسلّم أنه قال: ما رآه المُؤْمِنُوْنَ حَسَناً فهو عند اللّهِ حسنٌ، وما رآهُ المسلمُونَ قَبيحاً فهو عندَ اللّهِ قَبِيْحٌ.

241. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab od ‘Urve ibnuz-Zubejra, a on prenio od Abdur-Rahmana ibn Abdul-Karijja **da je on izašao jedne ramazanske noći u društvu Omera ibnul-Hattaba, r.a., pa su zatekli ljude podijeljene u grupe, svaka grupa je imala svog imama za kojim je klanjala, pa Omer reče: “Tako mi Allaha, ja mislim da bi bilo primjerenije i bolje kad bih ovim ljudima odredio jednog imama za kojim bi svi oni klanjali.” Zatim je tako odlučio učiniti, pa ih je sakupio i odredio za imama Ubejj ibn K’aba. Abdur-Rahman dalje kazuje: “Zatim sam druge noći sa njim izašao i zatekli smo ljude kako klanjaju za jednim imamom, pa je rekao: ‘Divan li je ovo bid’at** (nova praksa)**! A onaj namaz kojeg klanjaju nakon spavanja je bolji od ovog koji klanjaju’, misleći na namaz na kraju noći** (noćni namaz, kijamul-lejl), **a namaz koji su ljudi klanjali bio je na početku noći** (teravih).”

Muhammed je rekao: “Na osnovu navedenih hadisa mi postupamo. Nema smetnje da se klanja (dobrovoljni) namaz u mjesecu ramazanu (teravih-namaz) za imamom, jer su učenjaci postigli konsenzus po tom pitanju i smatrali su to lijepim i pohvalnim činom, a od Vjerovjesnika, s.a.v.s., je preneseno da je rekao: “**Sve što vjernici** (ashabi, ili njihova ulema) **smatraju lijepim, to je i kod Allaha lijepo, a što muslimani smatraju ružnim, to je i kod Allaha ružno.”**[198]

٧٢ – (بابُ القنوتِ في الفجر)

## 72. Učenje kunut-dove na sabah-namazu

٢٤٢ – أخبرنا مالك، عن نافعٍ قال: كان ابنُ عمرَ لا يَقْنُتُ في الصبح.

قال محمد: وبهذا نأخذ، وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله – .

242. Obavijestio nas je Malik prenoseći od Nafi’a **da Ibn Omer, r.a., nije učio kunut-dovu na sabah-namazu.**

Muhammed veli: “I mi tako postupamo, a identično mišljenje ima i Ebu Hanifa, Allah mu se smilovao.”

٧٣ – (بابُ فَضلِ صلاةِ الفَجْرِ في الجَماعةِ وأَمْرُ رَكعتي الفجرِ)

## 73. Vrijednosti sabah-namaza u džema’atu

٢٤٣ – أخبرنا مالك، أخبرنا ابنُ شهاب، عن أبي بَكْرِ بنِ سليْمَانَ بنِ أبي حثْمة: أنَّ عُمَرَ بنَ الخطّاب فَقَدَ سليمانَ بن أبي حثْمة في صلاةِ الصُبْح، وأنَّ عُمَرَ غدا إلى السُّوقِ وكان

[198] Većina muhaddisa ovo navodi kao riječi Ibn Mes’uda, r.a.

منزل سليمان بين السوق والمسجد، فمرَّ عمر على أم سليمان الشِّفاء، فقال: لم أرَ سليمان في الصبح، فقالت: بات يصلي فغلبته عيناه، فقال عمر: لأن أشهد صلاةَ الصبح أحبُّ إليَّ من أن أقوم الليلة.

243. Obavijestio nas je Malik, prenio nam je Ibn Šihab od Ebu Bekra ibn Sulejmana ibn Ebi Hasmeta **da je Omer ibnul-Hattab, r.a., primjetio izostanak njegovog oca Sulejmana ibn Ebi Hasmeta na sabah-namazu i da je uranio zaputivši se ka čaršiji, a Sulejmanova kuća se nalazila na putu između čaršije i džamije. Omer je susreo Sulejmanovu majku, Šifu, i rekao joj: "Nisam vidio Sulejmana jutros na sabah-namazu." Ona mu reče: "Proveo je noć klanjajući** (noćni) **namaz, pa ga je san savladao." "Draže mi je da klanjam sabah u džema'atu nego da provedem noć klanjajući nafilu** (noćni namaz)**", odgovori Omer.**

٢٤٤- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع: أن ابن عمر أخبره عن حفصة زوج النبي صلّى الله عليه وسلّم أنها أخبرته أنَّ رسول الله صلّى الله عليه وسلّم كان إذا سكَتَ المؤذِّنُ من صلاة الصبح وبدأ الصبح ركع ركعتين خفيفتين قبل أن تُقام الصلاة.

قال محمد: وبهذا نأخذ، الركعتان قبل صلاة الفجر يخفَّفان.

244. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' da ga je Ibn Omer, r.a., upoznao s onim što mu je prenijela Hafsa, r.a., **od svog supruga, Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je on, nakon što bi mujezin završio sa učenjem ezana, klanjao dva kraća rekata** (sabahskog sunneta) **prije nego što se prouči ikamet za** (sabah) **namaz.**

Muhammed je izjavio: "Mi prihvatamo mišljenje da se na dva rekata sabahskog sunneta uči kraće."

٢٤٥- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن عبد الله بن عمر: أنه رأى رجلاً ركع ركعتي الفجر، ثم اضطجع فقال ابن عمر: ما شأنه؟ فقال نافع: فقلت: يفصل بين صلاته، قال ابن عمر: وأيّ فصل أفضل من السلام.

قال محمد: وبقولِ ابنِ عمرَ نأخذ، وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله – .

245. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Abdullaha ibn Omera, r.a, **da je on vidio nekog čovjeka koji je nakon obavljena dva rekata sabahskog sunneta prilegao, pa je upitao: "Šta je ovom?" Nafi' mu odgovori: "Pravi razmak između namaza** (sunneta i farda)." **Ibn Omer reče: "Zar ima išta bolje i vrijednije za pravljenje razmaka od** (predaje) **selama!"**

Muhammed veli: "Mi uzimamo stav Ibn Omera kao ispravan, a to je mišljenje i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."[199]

## ٧٤ – (باب طولِ القراءة في الصلاة وما يُستَحَبُّ من التخفيف)

## 74. Dugo učenje u namazu i kada je pohvalno da se ono skrati

٢٤٦- أخبرنا مالك، حدَّثنا الزُّهريّ، عن عبيْد الله بنِ عبد اللّه عن ابن عَبَّاس، عن أمِّه أمِّ الفَضلِ : أنَّها سَمِعَتْهُ يَقْرَأُ {والمُرْسَلاَتِ}، فقالت: يا بنيَّ لقد ذَكَّرْتَني بقِراءتكَ هذه السورةَ أنَّها لآخِرُ ما سمعتُ رسول الله صلّى الله عليه وسلّم يقرأ في المَغرِب.

[199] Potrebno je ukazati na to da je Poslanik, s.a.v.s., u svojoj kući uobičavao prileći nakon sabahskog sunneta i čekati vrijeme ikameta za fard. Međutim, učenjaci hanefijskog mezheba smatraju ovo neutemeljenim, vjerovatno zato što do njih nije došao hadis 'Aiše, r.a., u kojem ona prenosi da je Poslanik, s.a.v.s. klanjao sabahski sunnet, zatim je prilegao ispruživši se na svoju desnu stranu. Možda oni žele time kazati da je neprimjereno da se neko ispruži u džamiji radi prisutnosti uglednih i poštovanih ljudi, odnosno, respekta prema njima.

246. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ez-Zuhri od ‘Ubejdullaha ibn Abdillaha, a on prenio od Ibn ‘Abbasa, r.a., čija je majka, Ummul-Fadl, r.a, **čula da njen sin uči suru El-Murselat, pa mu je rekla: “O sine moj, sa svojim učenjem ove sure si me podsjetio da je to bila posljednja sura koju sam čula da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., uči na akšam-namazu.”**

٢٤٧- أخبرنا مالك، حدَّثَنِي الزُّهْرِيُّ، عَنْ محمد بن جُبَيْر بن مطعم، عن أبيه قال: سمعت رسول الله صلّى الله عليه وسلّم يقرأ بالطُّور في المغرب.

قال محمد: العامَّة على أن القراءة تُخَفَّفُ في صلاة المغرب يقْرأ فيها بقصار المفصَّل. ونرى أن هذا كان شيئاً فتُرِك أو لعله كان يقرأ بعض السورة ثم يركع.

247. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ez-Zuhri od Muhammeda ibn Džubejra ibn Mut’ima, a on od svog oca **da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da uči suru Et-Tur na akšam-namazu.**

Muhammed je rekao: “Većina naših učenjaka je zauzela stav da se učenje na akšam- namazu skrati i da se uče kraće sure. Smatramo da je ovo (učenje sure Et-Tur i njoj sličnih po dužini) bila praksa koja je kasnije napuštena, ili je Allahov Poslanik, s.a.v.s., učio dio te sure, pa bi onda učinio ruku’.”

٢٤٨- أخبرنا مالك، أخبرنا أبو الزِّناد، عن الأعرج، عن أبي هريرة أن رسول الله صلّى الله عليه وسلّم قال: إذا صلّى أحدُكم للناس فليخفّفْ، فإنَّ فيهم السقيمَ والضعيفَ والكبير وإذا صلى لنفسه فليطوِّل ما شاء.

قال محمد: وبهذا نأخذ، وهو قول أبي حنيفة - رحمه الله - .

248. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ebuz-Zinad od El-E’aredža, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “**Kada neko od vas bude klanjao ljudima** (kao imam) **neka kratko uči, jer među njima ima onih koji su bolesni,**

**slabi i u godinama. A kada bude klanjao sam po sebi, neka oduži s namazom koliko hoće."**

Muhammed je kazao: "Po ovome postupamo, a to je i stav Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

٧٥ - (بابُ صلاةِ المغربِ وترُ صلاةِ النَّهار)

## 75. Akšam-namaz je poput vitra za dnevne namaze

٢٤٩- أخبرنا مالك، حدثنا عبد الله بنُ دينار، عن ابنِ عمرَ قال: صلاةُ المغربِ وترُ صلاةِ النهار.

قال محمد: وبهذا نأخذ، وينبغي لمن جعل المغرب وتر صلاة النهار كما قال ابن عمر أن يكون وتر صلاة الليل مثلها، لا يفصل بينهما بتسليم، كما لا يفصل في المغرب بتسليم وهو قول أبي حنيفة - رحمه الله - .

249. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Dinar od Ibn Omera, r.a., da je rekao: "**Akšam-namaz je vitr za dnevne namaze.**"

Muhammed je rekao: "Na temelju ove izjave mi postupamo. Za onoga koji učini akšam-namaz svojim vitrom za dnevne namaze, po riječima Ibn Omera, ne treba da vitr-namaz za noćne namaze prekida selamom[200], isto kao što akšamski fard ne razdvaja selamom[201]. Isto mišljenje ima i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

---

[200] Ne treba da preda selam nakon dva rekata, pa onda klanja još jedan, kao što se čini u drugim mezhebima.

[201] Isto tako je i kod akšam-namaza kojeg ne razdvaja na dva dijela, tj. ne klanja dva rekata, zatim preda selam, pa onda klanja još jedan (treći) rekat.

## ٧٦ - (باب الوتر)

## 76. Vitr-namaz

٢٥٠- أخبرنا مالك، أخبرنا زَيدُ بنُ أَسْلَمَ، عن أبي مُرَّةَ أنه سألَ أبا هريرة: كيف كان رسولُ الله صلى الله عليه وسلّم يوتر؟ قال : فسكت، ثم سأله، فسكت، ثُمَّ سأله فقال: إنْ شئْتَ أخبَرْتُك كَيف أصنعُ أنا، قال: أخبرني، قال: إذا صلَّيتُ العشاءَ صليتُ بعدها خمسَ ركعات ثم أنامُ فإن قمتُ من الليل صليتُ مَثْنَى مَثْنَى، فإنْ أصبحتُ أصبحتُ على وتر.

250. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Zejd ibn Eslem od Ebu Murreta koji je rekao da je upitao Ebu Hurejru, r.a.,: “**Kako je izgledao vitr-namaz Allahovog Poslanika, s.a.v.s.?” On je šutio, zatim ga je ponovo upitao, a on je opet šutio. On ponovi pitanje po treći put, a Ebu Hurejre tada odgovori: “Ako hoćeš ispričat ću ti kako ja činim?” Rekao je: “Kada klanjam jaciju-namaz, klanjam nakon toga pet rekata** (dva rekata jacijskog sunneta i tri rekata vitra), **zatim pođem na spavanje, pa ako se u toku noći probudim, klanjam dva po dva rekata** (noćnog namaza), **a ako se ne probudim naveče i tako osvanem** (a da nisam uspio klanjati noćni namaz), **onda se probudim** (na sabah-namaz), **a već sam klanjao vitr** (na početku noći).”

٢٥١- أخبرنا مالك، أخبرنا نافعٌ، عن ابن عمر: أنَّه كان ذات ليلة بمكة والسَّماء مُتَغَيِّمَةٌ فَخَشِيَ الصُّبْحَ، فَأَوْتَرَ بواحدة، ثم انكشف الغيمُ، فرأى عليه ليلاً، فشفع بسجدة ثم صلى سَجْدَتَينِ، سجدتين، فلما خشي الصُّبحَ أَوْتَرَ بواحدة.

قال محمد: وبقول أبي هريرة نأخذ، لا نرى أن يشفع إلى الوتر بعد الفراغ من صلاة الوتر، ولكنه يصلى بعد وِتْرِه ما أحَبَّ ولا ينقض وترَه، وهو قول أبي حنيفة - رحمه الله-.

251. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi’ **da je Ibn Omer, r.a., jedne oblačne noći bio u Mekki, pa se pobojao da ne nastupi vrijeme sabah-namaza** (zora) **i zato je klanjao jedan**

**rekat vitr-namaza. Zatim se razvedrilo, pa se uvjerio da je još noć, te je doklanjao još jedan rekat, a potom klanjao dva po dva rekata. Kada se približila zora, klanjao je vitr-namaz jednim rekatom.**

Muhammmed je rekao: "Mi prihvatamo riječi Ebu Hurejre, r.a., i ne smatramo da se može nakon vitra doklanjati jedan rekat kako bi bio parni broj rekata, nego može nakon vitr-namaza klanjati nafile koliko želi, s tim da neće time pokvariti prethodno obavljeni vitr."[202]

٧٧ – (باب الوتر على الدابة)

## 77. Klanjanje vitr-namaza jašući na životinji

**٢٥٢– أخبرنا مالك، أخبرنا أبو بكر بن عمر، عن سعيد بن يسار: أن النبي صلى الله عليه وسلم أوتر على راحلته.**

**قال محمد: قد جاء هذا الحديث وجاء غيره فأَحَبُّ إلينا أن يصلّي على راحلته تطوّعاً ما بدا له، فإذا بلغ الوتر نزل فأوتر على الأرض، وهو قول عمر بن الخطاب وعبد الله بن عمر، وهو قول أبي حنيفة والعامَّة من فقهائنا.**

252. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ebu Bekr ibn Omer od Se'ida ibn Jesara **da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., klanjao vitr-namaz na svojoj devi.**

Muhammed je izjavio: "Pored ovog hadisa ima i drugih na ovu temu, a nama je draže da čovjek ono što želi od nafila klanja

[202] Dokaz da se ne mogu klanjati dva vitr-namaza u toku jedne noći je hadis u kojem je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "**Nema dva vitra u jednoj noći.**"(Nesai - hasen)

jašući na životinji (devi, konju, mazgi i sl.), a kada bude htio klanjati vitr-namaz da siđe i klanja na zemlji. To je stav Omera ibnul-Hattaba, Abdullaha ibn Omera, Ebu Hanife i većine naših pravnika."

٧٨ - (باب تأخير الوتر)

## 78. Odgađanje vitr-namaza

٢٥٣- أخبرنا مالك، أخبرنا عبد الرحمن بن القاسم : أنه سمع عبدَ الله بن عامر بن ربيعة يقول: إني لأوتر وأنا أسمع الإقامة أو بعد الفجر. يشكّ عبد الرحمن أيَّ ذلك قال.

253. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdur-Rahman ibnul-Kasim da je čuo Abdullaha ibn 'Amira ibn Rebi'u da kazuje: "**Zaista ja klanjam vitr, a čujem učenje ikameta** (ili nakon zore)", **Abdur-Rahman se dvoumi koje od te dvije riječi je** (Abdullah ibn 'Amir) **izgovorio.**

٢٥٤- أخبرنا مالك، عن عبد الرحمن أنه سمع أباه يقول: إني لأوتر بعد الفجر.

254. Obavijestio nas je Malik prenoseći od Abdur-Rahmana ibnul-Kasima da je on čuo svog oca kako govori: "**Ja, uistinu, vitr-namaz klanjam nakon nastupanja zore.**"

٢٥٥- أخبرنا مالك، أخبرنا هشام بن عروة، عن أبيه، عن ابن مسعود أنه كان يقول: ما أبالي لو أُقيمت الصبح وأنا أوتر.

255. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Hišam ibn 'Urve od svog oca, a on od Ibn Mes'uda, r.a., da je govorio: "**Ne vidim nikakve smetnje da, iako se prouči ikamet za sabah-namaz, ja za to vrijeme klanjam vitr-namaz.**"

٢٥٦- أخبرنا مالك، أخبرنا عبد الكريم بن أبي المخارق، عن سعيد بن جبير عن ابن عباس: أنه رقد، ثم استيقظ، فقال لخادمه: انظر ماذا صنع الناس، وقد ذهب بصرُه، فذهب ثم رجع، فقال: قد انصرف الناس من الصبح، فقام ابن عباس، فأوتر، ثم صلّى الصبح.

256. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdul-Kerim ibn Ebil-Muharik od Se'ida ibn Džubejra, a on od Ibn Abbasa, r.a., **da je on spavao, a zatim se probudio i rekao svom slugi: "Pogledaj šta je sa svijetom,** (tj. da li su klanjali sabah, jer je tada već bio oslijepio)**!" Sluga je otišao, a potom se vratio i rekao: "Ljudi su klanjali sabah-namaz i razišli se." Ibn Abbas, r.a., je ustao i klanjao vitr, a zatim sabah-namaz.**

٢٥٧- أخبرنا مالك، أخبرنا يحيى بن سعيد: أن عبادة بن الصامت كان يَؤُمُّ يوماً، فَخرج يوماً للصبح، فأقام المؤذن الصلاة، فأسكته حتى أوتر ثم صلى بهم.

قال محمد: أَحَبُّ إلينا أن يوتر قبل أن يطلع الفجر ولا يؤخِّرَهُ إلى طلوع الفجر، فإن طلع قبل أن يوتر فليوتر، ولا يتعمّد ذلك، وهو قول أبي حنيفة - رحمه الله-.

257. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Jahja ibn Se'id **da je 'Ubade ibnus-Samit predvodio ljude u džema'atu** (kao imam)**, pa je jednog dana izašao da im klanja sabah, a mujezin je počeo učiti ikamet, te ga on zaustavi i ušutka, da bi klanjao vitr, a onda im klanja sabah-namaz.**

Muhammed je rekao: "Draže nam je da se vitr-namaz klanja prije nastupanja zore, a ne treba se sa njim kasniti i odgađati ga do vremena kada se zora već pojavila. Ako bi se to ipak desilo prije nego uspije klanjati vitr, neka ga klanja tada i neka to namjerno ne čini. To je stav i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

## ٧٩ - (باب السلام في الوتر)

## 79. Predaja selama na vitr-namazu

٢٥٨- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن ابن عمر: أنه كان يسلّم في الوتر بين الركعتين والركعة حتى يأمر ببعض حاجته.

قال محمد: ولسنا نأخذ بهذا، ولكنا نأخذ بقول عبد الله ابن مسعود وابن عباس رضي الله عنهم ولا نرى أن يسلّم بينهما.

258. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi’ od Ibn Omera, r.a., **da je on predavao selam na vitr-namazu između dva i jednog rekata, pa bi čak naredio da mu se nešto uradi.**

Muhammed je rekao: “Mi ne postupamo po ovom, nego prihvatamo riječi Abdullaha ibn Mes’uda i Ibn Abbasa, r.a., i smatramo da se selam ne treba predavati nakon dva rekata.”

٢٥٩- قال محمد: أخبرنا أبو حنيفة، حدثنا أبو جعفر قال: كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يصلّي ما بين صلاة العشاء إلى صلاة الصبح ثلاث عشرة ركعة، ثماني ركعات تطوُّعاً وثلاث ركعات الوتر، وركعتي الفجر.

259. Muhammed veli: “Obavijestio nas je Ebu Hanife da je njemu kazivao Ebu Dž’afer: ‘**Allahov Poslanik, s.a.v.s., je klanjao između jacije i sabah-namaza trinaest rekata: osam rekata nafile** (noćnog namaza)**, tri rekata vitr-namaza i dva rekata sabahskog sunneta.’”**

٢٦٠- قال محمد: أخبرنا أبو حنيفة، عن حمّاد، عن إبراهيم النَّخعي، عن عمر بن الخطاب رضي الله عنه أنه قال: ما أُحِبُّ أني تركت الوتر بثلاث وإنَّ لي حُمْرَ النَّعَم.

260. Muhammed je rekao: “Obavijestio nas je Ebu Hanife, a njemu prenio Hammad od Ibrahima en-Neha’ija da je Omer ibnul-

Hattab, r.a., rekao: ‘**Tri rekata vitr-namaza ne bih dao ni za crvene deve** (najskupocjenije deve).’”

٢٦١- قال محمد: أخبرنا عبد الرحمن بن عبد الله المسعودي، عن عمرو بن مُرَّة، عن أبي عبيدة قال: قال عبد الله بن مسعود: الوتر ثلاث كثلاث المغرب.

261. Muhammed je rekao: “Pričao nam je Abdur-Rahman ibn Abdillah el-Mes’udi od ‘Amra ibn Murreta, a on od Ebu ‘Ubejde da je Abdullah ibn Mes’ud rekao: ‘**Vitr se sastoji od tri rekata, koji su isti kao i tri rekata akšama.**’”

٢٦٢- قال محمد: حدثنا أبو معاوية المكفوف، عن الأعمش، عن مالك بن الحارث، عن عبد الرحمن بن يزيد، عن عبد الله بن مسعود قال: الوتر ثلاث كصلاة المغرب.

262. Muhammed je rekao: “Pričao nam je Ebu Mu’avija el-Mekfuf od El-E’ameša, a on od Malik ibnul-Harisa koji prenosi od Abdur-Rahmana ibn Jezida da je Abdullah ibn Mes’ud rekao: ‘**Vitr se sastoji od tri rekata, kao i akšam-namaz.**’”

٢٦٣- قال محمد: أخبرنا إسماعيل بن إبراهيم، عن ليث، عن عطاء، قال ابن عباس رضي الله عنهما: الوتر كصلاة المغرب.

263. Muhammed je rekao: “Pričao nam je Isma’il ibn Ibrahim od Lejsa, a on od ‘Ata’a koji veli da je Ibn Abbas, r.a., rekao: ‘**Vitr je poput akšamskog** (fard) **namaza.**’”

٢٦٤- قال محمد: أخبرنا يعقوب بن إبراهيم، حدثنا حصين بن إبراهيم، عن ابن مسعود قال: ما أجزأتْ ركعةٌ واحدة قطّ.

264. Muhammed je rekao: “Obavijestio nas je Ja’kub ibn Ibrahim da mu je pričao Husajn ibn Ibrahim da je Ibn Mes’ud, r.a.,

rekao: ‘**Nikada nije bilo dovoljno** (za ispravnost namaza) **klanjanje samo jednog rekata.**’”

٢٦٥- قال محمد: أخبرنا سلاّم بن سليم الحنفي، عن أبي حمزة، عن إبراهيم النخعي، عن علقمة قال: أخبرنا عبد الله بن مسعود: أهون ما يكون الوتر ثلاث ركعات.

265. Muhammed je rekao: “Obavijestio nas je Sellam ibn Sulejm el-Hanefi od Ebu Hamze da mu je Ibrahim en-Neha’i prenio od ‘Alkame da je Abdullah ibn Mes’ud rekao: ‘**Vitr može imati najmanje tri rekata.**’”

٢٦٦- قال محمد: أخبرنا سعيد بن أبي عروبة، عن قتادة، عن زرارة بن أبي أوفى، عن سعيد بن هشام، عن عائشة: أنّ رسول الله صلى الله عليه وسلّم كان لا يسلّم في ركعتي الوتر.

266. Muhammed je rekao: “Obavijestio nas je Se’id ibn Ebi ‘Arube, a njemu prenio Katade od Zurare ibn Eufa koji prenosi od Se’ida ibn Hišama, a on od ‘Aiše, majke pravovjernih, r.a., **da Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije predavao selam nakon dva rekata vitra.**”

## ٨٠ - (باب سجود القرآن)

## 80. Kur’anske sedžde[203]

٢٦٧- أخبرنا مالك، حدثنا عبدُ الله بنُ يزيدَ مولى الأسودِ بن سفيان، عن أبي سلمة: أن أبا هريرة قرأ بهم {إذا السَّماءُ انْشَقَّتْ} فسجد فيها، فلما انصرف حدَّثهم أن رسول الله صلى الله عليه وسلم سجد فيها.

[203] Sedžde prilikom proučenih, određenih, ajeta u Kur’anu (sudžudut - tilaveh).

قال محمد: وبهذا نأخذ، وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله – وكان مالك بن أنس لا يرى فيها سجدة.

267. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Jezid, sluga El-Esveda ibn Sufjana, prenoseći od Ebu Seleme **da je pred njima Ebu Hurejre, r.a., proučio suru El-Inšikak, pa je učinio sedždu tilaveh. Kada je završio sa namazom, rekao je da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., tako učinio.**

Muhammed je rekao: "Na osnovu ovoga mi postupamo, a to su i mišljenje Ebu Hanife, dok Malik ne smatra da se u ovoj suri nalazi sedžda tilaveh."[204]

٢٦٨– أخبرنا مالك، حدثنا الزهري عن عبد الرحمن الأعرج، عن أبي هريرة: أن عمر بن الخطاب قرأ بهم النجم، فسجد فيها، ثم قام فقرأ سورة أخرى.

قال محمد: وبهذا نأخذ، وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله – وكان مالك بن أنس لا يرى فيها سجدة.

268. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ez-Zuhri od Abdur-Rahmana el-E'aredža, a on prenio od Ebu Hurejre, r.a., **da je Omer ibnul-Hattab, r.a., klanjajući s njima proučio suru En-**

[204] Ebu Hanife i Šafi'i smatraju da se u Kur'anu treba učiniti sedžda tilaveh na četrnaest mjesta, s tom razlikom da su kod Šafije dvije sedžde u suri El-Hadždž, dok je jednu sedždu iz ove sure Ebu Hanife zamijenio sa sedždom u suri Sad. Kod Ahmed ibn Hanbela se radi o petnaest mjesta gdje se čini sedžda tilaveh. Mišljenje Malika se u jednom rivajetu poklapa sa mišljenjem Ahmeda, a u drugom smatra da se na jedanaest mjesta u Kur'anu nalaze ajeti nakon kojih je pritvrđeno (pritvrđeni sunnet) da se učini sedžda tilaveh, a ostale sedžde nisu pritvrđene. Učenjaci hanefijske pravne škole smatraju da je vadžib učiniti ovu sedždu (sedždu tilaveh) nakon proučenog ajeta u kome se ona nalazi, Malik to smatra sunnetom, a Šafi'i pritvrđenim sunnetom.

**Nedžm i u toku njenog učenja učinio sedždu tilaveh, zatim je ustao i nastavio učenje druge sure.**

Muhammed veli: "Mi ovo prihvatamo, a to je i mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao. A Malik ibn Enes je mišljenja da se u njoj (suri En-Nedžm) ne treba učiniti sedžda (tilaveh)."

**٢٦٩- أخبرنا مالك، حدثنا نافع، عن رجل من أهل مصر: أن عمر قرأ سورة الحج، فسجد فيها سجدتين، وقال: إن هذه السورة فُضِّلت بسجدتين.**

269. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' prenoseći od jednog čovjeka iz Egipta **da je Omer ibnul-Hattab, r.a., učio suru El-Hadždž, pa je u njoj učinio dvije sedžde tilaveh i rekao: "Zaista je ova sura odlikovana sa dvije sedžde u odnosu na ostale sure."**

**٢٧٠- أخبرنا مالك، أخبرنا عبد الله بن دينار، عن ابن عمر رضي الله عنهما: أنه رآه سجد في سورة الحج سجدتين.**

**قال محمد: رُوي هذا عن عن عمرَ وابنِ عمرَ وكان ابن عباس لا يرى في سورة الحج إلاَّ سجدةً واحدة: الأولى، وبهذا نأخذ، وهو قول أبي حنيفة - رحمه الله - .**

270. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Dinar **da je vidio da Ibn Omer, r.a., dva puta čini sedždu tilaveh prilikom učenja sure El-Hadždž.**

Muhammed je rekao: "Ovo se prenosi od Omera, Ibn Omera, dok je Ibn Abbas, r.a., smatrao da u suri El-Hadždž ima samo jedna sedžda tilaveh i to ona prva i mi prihvatamo njegovo mišljenje, a ujedno su to riječi i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

## ٨١ - (باب المارّ بين يدي المصلّي)

## 81. O prolazniku ispred klanjača u toku namaza

٢٧١- أخبرنا مالك، حدثنا سالم أبو النضر مولى عمر: أن بسر بن سعيد أخبره أن زيد بن خالد الجهني أرسله إلى أبي جُهَيم الأنصاري يسأله ماذا سمع من رسول الله صلى الله عليه وسلّم يقول في المارِّ بين يدي المصلّي؟ قال: قال رسول الله صلى عليه وسلّم: لو يَعلَمُ المارُّ بين يدي المصلّي ماذا عليه في ذلك لكان أن يقف أربعين خيراً له من أن يمرّ بين يديه، قال: لا أدري قال أربعين يوماً أو أربعين شهراً أو أربعين سنة.

271. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Salim Ebun-Nadr, sluga Omerov, **da mu je Busr ibn Se'id ispričao da ga je Zejd ibn Halid el-Džuheni poslao kod Ebu Džuhejma el-Ensarija da ga upita: "Šta si čuo od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. po pitanju prolaznika ispred klanjača?" Odgovorio je: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., je rekao: 'Da prolaznik ispred klanjača zna koliki je grijeh u tome činu, bolje bi mu bilo da čeka četrdeset, nego da prođe ispred klanjača.' " Ebu Džuhejm veli: "Ne znam da li je rekao** (Busr ibn Se'id) **četrdeset dana, mjeseci, ili godina."**

٢٧٢- أخبرنا مالك، حدثنا زيد بن أسلم، عن عبد الرحمن بن أبي سعيد الخُدْري، عن أبيه أن رسول الله صلى الله عليه وسلّم قال: إذا كان أحدُكم يصلّي فلا يدَعْ أحداً يمرُّ بين يديه فإنْ أبَى فليقاتِلْه فإنما هو شيطان.

272. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Zejd ibn Eslem od Abdur-Rahmana ibn Ebi Se'ida el-Hudrija, a on od svoga oca da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "**Kada neko od vas bude klanjao, neka ne pusti nikoga da prođe ispred njega, pa ako odbije** (da ustukne i ustraje u tome da prođe ispred njega), **neka mu**

**se suprostavi silom, jer je on, zaista, šejtan** (od ljudi, tj. radi šejtansko djelo, ili sa njim je šejtan)."[205]

٢٧٣- أخبرنا مالك، حدثنا زيد بن أسلم، عن عطاء بن يسار، عن كعب أنه قال: لو كان يعلمُ المارُّ بين يدي المصلّي ماذا عليه في ذلك كان أن يُخسَفَ به خيراً له.

قال محمد: يُكره أنْ يَمُرَّ الرَّجُلُ بين يدي المصلي، فإن أراد أن يمرَّ بين يديه فليدارأ ما استطاع، ولا يقاتله، فإنْ قاتَلَهُ كان ما يدخل عليه في صلاته من قتاله إياه أشدَّ عليه من مرّ هذا بين يديه، ولا نعلم أحداً روى قتاله إلاَّ ما رُوي عن أبي سعيد الخدري، وليست العامَّة عليها، ولكنها على ما وَصفتُ لك، وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله –.

273. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Zejd ibn Eslem od 'Ata'a ibn Jesara, a on od K'aba da je rekao: "**Kad bi znao prolaznik ispred klanjača kakav grijeh čini, bolje bi mu bilo da bude propadne u zemlju** (umjesto kazne koja ga očekuje na ahiretu)."

Muhammed je rekao: "Pokuđeno je (kerahetu tahrim) da čovjek prođe ispred klanjača, pa ako klanjač primjeti namjeru prolaska ispred njega, neka ga spriječi kako bude mogao (išaretom, izgovaranjem riječi subhanallah i sl), ali neće upotrijebiti silu, jer ako bi upotrijebio silu, onda bi ono čime se zanima u namazu (spriječavanje prolaska upotrebom sile) bilo teži prijestup nego da taj prođe ispred njega. Mi ne znamo da je iko (od učenjaka) nešto slično kazao, osim riječi koje se prenose od Ebu Se'ida el-Hudrija (a u kojima se razumije dozvola upotreba sile), a većina pravnika smatra da je postupanje suprotno riječima Ebu Se'ida ono što je ispravno, kao što ti je i opisano, a takvog mišljenja je i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

[205] Hadis ukazuje na dozvolu spriječavanja onoga koji želi namjerno proći ispred klanjača, odnosno na mjestu koje klanjač koristi za svoj namaz (od mjesta na kojem stoji, do mjesta na kojem čini sedždu).

٢٧٤- أخبرنا مالك، حدثنا الزهري، عن سالم بن عبد الله، عن ابن عمر أنه قال: لا يقطعُ الصلاةَ شيء.

قال محمد: وبه نأخذ، لا يقطع الصلاةَ شيء من مارّ بين يدي المصلّي، وهو قول أبي حنيفة - رحمه الله .

274. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ez-Zuhri od Salima ibn Abdillaha, a on prenio od Ibn Omera, r.a., da je rekao: "**Klanjaču ne može ništa prekinuti namaz** (osoba koja prođe ispred njega, neka životinja i sl)."

Muhammed je rekao: "Mi na osnovu ovog hadisa postupamo. Namaz ne može prekinuti ništa što prođe ispred klanjača, a to je i mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

## ٨٢ - (باب ما يُستَحبّ من التطوع في المسجد عند دخوله)

## 82. Šta je preporučeno klanjati od dobrovoljnih namaza prilikom ulaska u džamiju

٢٧٥- أخبرنا مالك، حدثنا عامر بن عبد الله بن الزبير، عن عمرو بن سليم الزُّرَقي، عن أبي قتادة السُّلَمي أن رسول الله صلى الله عليه وسلّم قال: إذا دخل أحدكم المسجد فليصل ركعتين قبل أن يجلس.

قال محمد: هذا تطوّع وهو حسن، وليس بواجب.

275. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je 'Amir ibn Abdillah ibnu-Zubejr od 'Amra ibn Selima ez-Zurekija, a on od Ebu Katade es-Sulemija da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "**Kada neko od vas uđe u džamiju, neka klanja dva rekata** (tehijjetul-mesdžida) **prije nego što sjedne.**"

Muhammed veli: “Ovo je dobrovoljno i lijepo (mustehab), ali nije obavezno (vadžib).”[206]

## ٨٣ - (باب الانفتال في الصلاة)

## 83. Odlaženje na lijevu ili desnu stranu nakon namaza

٢٧٦- أخبرنا مالك، أخبرني يحيى بن سعيد، عن محمد بن يحيى بن حَبّان أنه سمعه يحدث عن واسع بن حَبّان قال: كنت أصلّي في المسجد وعبد الله بن عمر مسندٌ ظهره إلى القبلة، فلما قضيتُ صلاتي انصرفتُ إليه من قِبَل شِقّي الأيسر، فقال: ما منعك أن تنصرف على يمينك؟ قلت: رأيتُك وانصرفتُ إليك، قال عبد الله: فإنك قد أصبتَ فإن قائلاً يقول: انصرفْ على يمينك، فإذا كنتَ تصلّي انصرف حيث أحببتَ على يمينك أو يسارك، ويقول ناس : إذا قعدتَ على حاجتك فلا تستقبل القبلةَ ولا بيتَ المقدس، قال عبد الله : لقد رقيتُ على ظهر بيتٍ لنا فرأيت رسول الله صلى الله عليه وسلّم على حاجته مستَقْبلَ بيت المقدس.

قال محمد: وبقول عبد الله بن عمر نأخذ، ينصرف الرجل إذا سلّم على أي شقّه أَحَبّ، ولا بأس أن يستقبل بالخلاء من الغائط والبول بيت المقدس، إنما يُكره أن يستقبل بذلك القبلة، وهو قول أبي حنيفة - رحمه الله - .

276. Obavijestio nas je Malik, pričao mi je Jahja ibn Se’id od Muhammeda ibn Jahje ibn Habbana da ga je čuo kako pripovijeda od Vasi’a ibn Habbana da je rekao: “**Klanjao sam u džamiji, a Abdullah ibn Omer je bio leđima okrenut prema kibli. Kad sam završio sa klanjanjem namaza, uputio sam se na lijevu stranu, a**

[206] Naredba Allahovog Poslanika, s.a.v.s., u ovom slučaju ima status preporuke. Ovo je stav velike većine uleme, izuzev zahirija koji ovaj namaz smatraju vadžibom.

**on mi reče: 'Šta te je spriječilo da se okreneš na desnu stranu?' Odgovorio sam: 'Primjetio sam te, pa sam se okrenuo ka tebi.' Abdullah reče: 'U tom slučaju si ispravno postupio. Neki govore da kada klanjaš, trebaš otići na desnu stranu, a ti kada završiš sa klanjanjem namaza, okreni se na koju stranu hoćeš** (koju izabereš), **na svoju lijevu ili desnu stranu. A neki ljudi govore: 'Kada sjedneš** (čučneš) **da obaviš nuždu, ne okreći se licem prema kibli, niti prema Bejtul-Makdisu** (Jerusalemu).' **Abdullah je** (na to) **rekao: 'Popeo sam se na krov naše kuće, pa sam ugledao Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako obavlja nuždu licem okrenut prema Bejtul-Makdisu.' "**

Muhammed je rekao: "Mi prihvatamo riječi Abdullaha ibn Omera, r.a. Kada čovjek preda selam, može otići na bilo koju stranu, kao što može obavljati malu i veliku nuždu okrenut u pravcu Bejtul-Makdisa. Pokuđeno (mekruh) je da se licem okrene, obavljajući nuždu, prema kibli. Ovo je stav i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."[207]

## ٨٤ - (باب صلاة الْمُغمى عليه)

## 84. Namaz osobe koja je pala u nesvjest

٢٧٧- أخبرنا مالك، حدثنا نافع، عن ابن عمر: أنه أُغْمِيَ عليه، ثم أفاق، فلم يقضِ الصلاة.

قال محمد: وبهذا نأخذ إذا أُغمي عليه أكثر من يوم وليلة، وأما إذا أغمي عليه يوماً وليلة أو أقلَّ قضى صلاته.

[207] Što se tiče okretanja leđa prema kibli u toku obavljanja nužde, ispravniji rivajet od Ebu Hanife je da je i to pokuđeno.

277. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Ibn Omer, r.a., pao u nesvijest, zatim je došao sebi, ali nije naklanjao namaz.**

Muhammed veli: "Mi postupamo ovako ako je bio u nesvjesnom stanju više od jednog dana i noći, ali ako je bio u takvom stanju dan i noć (dvadeset i četiri sahata) i manje od toga, naklanjava svoje namaze."[208]

٢٧٨- بَلَغَنَا عن عمّار بن ياسر: أنه أُغمي عليه أربع صلوات، ثم أفاق فقضاها، أخبرنا بذلك أبو معشر المديني عن بعض أصحابه.

278. Do nas je (predajom) došlo **da je 'Ammar ibn Jasir pao u nesvijest u trajanju četiri namaska vremena, zatim je došao sebi, pa je naklanjao namaze. O tome nas je obavijestio Ebu Ma'šer el-Medini koji je to saznao od nekih svojih drugova.**

## ٨٥ - (باب صلاة المريض)

## 85. Namaz bolesnika

٢٧٩- أخبرنا مالك، حدثنا نافع أن ابن عمر قال: إذا لم يستطع المريض السجود أومى برأسه.

قال محمد: وبهذا نأخذ، ولا ينبغي له أن يسجُدَ على عود ولا شيء يرفع إليه، ويجعل سجودَه أخفضَ من ركوعه، وهو قول أبي حنيفة - رحمه الله - .

[208] Imami Malik i Šafija su kazali da osoba u nesvjesti biva oslobođena tih namaza koji su prošli, osim ako bi došla svijesti u dotičnom namaskom vremenu, pa je u tom slučaju dužna klanjati taj namaz, a prethodne namaze koje je propustila nije dužna naklanjati. Hadis koji su naveli vezano za ovu temu je ocijenjen kao vrlo slab, te se ne može uzeti kao validan argument.

279. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' da je Ibn Omer, r.a., rekao: **"Ako bolesnik ne bude u stanju činiti sedždu, neka pogne glavu."**

Muhammed je rekao: "Mi po navedenom postupamo. Ne treba sedždu činiti na štap, ili podmetati nešto što će mu se podići (poput jastuka, stolice i sl.), nego će njegovo činjenje sedžde biti (za nijansu) niže od činjenja ruku'a. Ovo je mišljenje i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."[209]

٨٦ – (باب النخامة في المسجد وما يُكره من ذلك)

## 86. Pokuđeno je pljuvati po džamiji

٢٨٠ – أخبرنا مالك، حدثنا نافع، عن ابن عمر رضي الله عنهما: أن رسولَ الله صلى الله عليه وسلّم رأى بصاقاً في قبلة المسجد فحكّه، ثم أقبل على الناس، فقال: إذا كان أحدُكُم يصلّي فلا يبصقْ قِبَل وجهه، فإن الله تعالى قِبَل وجهه إذا صلّى.

قال محمد: ينبغي له أن لا يبصق تلقاء وجهه ولا عن يمينه وليبصقْ تحت رجله اليسرى.

280. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Ibn Omera, r.a., **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., primjetio pljuvačku**

[209] Bejheki i Bezzar bilježe predaju hadisa kojeg prenosi Džabir da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., obilazio bolesnika kojeg je zatekao da klanja sedždu čineći na jastuk, pa ga je uzeo i bacio, a klanjač je podmetnuo štap, kojeg je Poslanik, s.a.v.s., također bacio rekavši mu: "**Klanjaj** (sedždu čineći) **na tlu ako si u stanju, a ako nisi onda se spuštaj tako da tvoja sedžda bude izraženija** (za nijansu niža) **od spuštanja prilikom ruku'a**." Od Ummu Seleme, r.a., se prenosi da je ona činila sedždu na jastuk, a i Ibn 'Abbas, r.a., je u tome bio fleksibilan, pa je dopuštao da se sedžda čini na jastuk, dok je Enes, r.a., sedždu činio na svoju podlakticu.

**ispljunutu u pravcu kible u džamiji, pa ju je uklonio, zatim je prišao ljudima i rekao: "Kada neko od vas bude klanjao, neka ne pljuje u pravcu u kojem je licem okrenut, jer je Allah nasuprot njegovog lica kada klanja."**

Muhammed je rekao: "Klanjač ne treba da pljuje u pravcu u kojem je okrenut svojim licem, niti na svoju desnu ili lijevu stranu, nego neka to ispljune pod svoju lijevu nogu (ako mu je pod nogom nešto poput maramice, u protivnom je pokuđeno to činiti)."[210]

٨٧ – (باب الجنب والحائض يعرقان في ثوب)

## 87. Odjeća natopljena znojem džunupa i žene u hajdu

٢٨١ – أخبرنا مالك، حدَّثنا نافع، عن ابن عمر: أنه كان يَعْرَقُ في الثوب وهو جنب، ثم يصلي فيه.

قال محمد: وبهذا نأخذ لا بأس به ما لم يُصب الثوب من المني شيء، وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله –

281. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da se Ibn Omer, r.a., znojio u stanju džunupluka, pa je u toj odjeći klanjao** (namaz).

Muhammed veli: "Mi se ovoga držimo. Nema smetnje u tome, osim u slučaju da odjeća dođe u kontakt sa sjemenom tekućinom (spermom), jer je ona nečista. To je i mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

[210] Potrebno je napomenuti da džamije u to vrijeme nisu bile prekrivene ćilimima, tepisima, itisonima i sl., nego se namaz obavljao na pjeskovitom tlu. Ibn Abdil-Berr veli da hadis ukazuje i na veličanstvenost Kible, pa se u njemu zabranjuje pljuvanje u tom pravcu, radilo se o klanjaču ili osobi koja je izvan namaza. Imam Nevevi veli: "Značenje riječi da je Allah nasuprot lica klanjača kada klanja je da je Allah okrenut u onom pravcu kojeg je On, subhanehu ve te'ala, učinio veličanstvenim (Kibla)."

## ٨٨ – (باب بَدْأ أمر القِبلة وما نُسخ من قبلة بيت المقدس)

## 88. Početak okretanja prema kibli i derogacija okretanja prema Bejtul-Makdisu

٢٨٢– أخبرنا مالك، أخبرنا عبدُ الله بن دينار، عن عبد الله بن عمر قال: بينما الناسُ في صلاة الصبح إذ أتاه رجل، فقال إنَّ رسولَ الله صلى الله عليه وسلَّم قد أُنزل عليه الليلة قرآنٌ وقد أُمر أن يستقبلَ القِبلة، فاستقبَلوها، وكانت وجوهُهُم إلى الشام فاستداروا إلى الكعبة.

قال محمد: وبهذا نأخذ فيمن أخطأ القِبلة حتى صلَّى ركعة أو ركعتين، ثم عَلِم أنه يصلِّي إلى غير القِبلة فلينحرفْ إلى القِبلة فيصلِّي ما بقي ويَعتدّ بما مضى، وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله – .

282. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Dinar od Abdullaha ibn Omera, r.a., da je rekao: “**Dok su ljudi bili u džamiji Kuba’ klanjajući sabah, došao im je jedan čovjek i rekao: ‘Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., je sinoć objavljeno nešto od Kur’ana** (ajeti iz sure El-Bekare, 144., 145.) **i naređeno mu je da se okrene prema Ka’bi, pa se i vi prema njoj okrenite!’ Oni su tada bili licem okrenuti prema Šamu** (Palestini, odnosno Bejtul-Makdisu)**, pa su se okrenuli prema Ka’bi.”**

Muhammed je rekao: “Mi ovako postupamo sa onim koji pogriješi pravac kible, i tako klanja rekat ili dva, a zatim sazna da klanja u pogrešnom pravcu. On se treba okrenuti u namazu prema kibli i doklanjati preostali dio namaza, i ne treba ponavljati ono što je klanjao (u pogrešnom pravcu). Ovo su riječi i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao.”

## ٨٩ - (باب الرجل يصلي بالقوم وهو جُنُب أو على غير وضوء)

## 89. Čovjek koji klanja kao imam ljudima, a u stanju je džunupluka, ili bez abdesta

٢٨٣- أخبرنا مالك، حدثنا إسماعيلُ بنُ أبي الحكيم أن سليمان بن يسار أخبره: أن عمرَ بنَ الخطاب صلّى الصبح، ثم ركب إلى الجُرُف، ثم بعد ما طلعت الشمسُ رأى في ثوبه احتلاماً، فقال: لقد احتلمتُ، وما شَعَرتُ، ولقد سلّط عليّ الاحتلام منذُ وُلّيتُ أمرَ النَّاس ثم غسل ما رأى في ثوبه، ونَضَحَه، ثم اغتسل ثم قام فصلى الصبح بعد ما طلعت الشمس.

قال محمد: وبهذا نأخذ، ونرى أن من علم ذلك ممن صلّى خلف عمر فعليه أن يعيدَ الصلاة كما أعادها عمر لأن الإمام إذا فسدت صلاته فسدت صلاة من خلفه، وهو قول أبي حنيفة - رحمه الله - .

283. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Isma'il ibn Ebi Hakim da mu je Sulejman ibn Jesar ispričao **da je Omer ibnul-Hattab, r.a., klanjao sabah, zatim se uputio u Džuruf**[211] **gdje je stigao nakon što je sunce izašlo. Ugledao je trag sperme** (ihtilam-izbacivanje sjemene tekućine u snu) **na svojoj odjeći i rekao: "Odžunupio sam, a da nisam ni osjetio. Ova pojava me savladala otkako sam postavljen ljudima za njihovog vođu." Zatim je oprao ono što je bilo na odjeći, te je natopio vodom, a onda se okupao i** (ponovo) **klanjao sabah nakon što je izašlo sunce.**

Muhammed je kazao: "Ovo mi prihvatamo i smatramo da isto tako trebaju ponoviti namaz oni koji su klanjali za Omerom a koji su znali za njegov slučaj, kao što ga je ponovio Omer, jer kada bude

[211] Mjesto udaljeno tri milje od Šama, a pripada naseljima plemena Huzejl od Benu Sehma ibn Mu'avije.

pokvaren namaz imama, on biva pokvaren i onima koji klanjaju za njim. Ovo je mišljenje i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."[212]

٩٠ – (باب الرجل يركع دون الصفّ أو يقرأ في ركوعه)

**90. Osoba koja učini ruku' izvan safa, ili uči** (kiraet) **na ruku'u**

٢٨٤ – أخبرنا مالك، أخبرنا ابن شهاب، عن أبي أمامة بن سهل بن حنيف أنه قال: دخل زيد بن ثابت، فوجد الناس ركوعاً فركع ثم دبَّ حتى وصل الصف.

قال محمد: هذا يُجزئ ، وأحبُّ إلينا أن لا يركع حتى يصل إلى الصف، وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله – .

284. Obavijestio nas je Malik, pričao mi je Ibn Šihab ez-Zuhri od Ebu Umame ibn Sehla ibn Hunejfa da je rekao: **"Zejd ibn Sabit je ušao** (u džamiju) **i zatekao ljude na ruku'** (u namazu)**, pa je i on** (na ulazu) **učinio ruku', zatim je u pognutom položaju pristupio safu."**

[212] Ovaj stav (da su i muktedije dužne ponoviti namaz) hanefije temelje na hadisu kojeg prenosi Alija ibn Ebi Talib, r.a., a zabilježio ga je Abdur-Rezzak u svom Musannefu, dok Malik i Šafija smatraju da muktedije nisu dužni ponoviti namaz, jer im Omer, r.a., to nije naredio.

U ovom hadisu je i dokaz da je sjemena tekućina nečista i da se mora ukloniti pranjem odjeće u kojoj se klanja namaz. Ipak, Ebu Hanife dopušta da se to mjesto može očistiti i trljanjem ako se mjesto koje je natopila sjemena tekućina osušilo. Imam Malik smatra da se odjeća može učiniti čistom isključivo pranjem vodom, dok Šafija, Ahmed i još neki pravnici sjemenu tekućinu smatraju čistom, pa kažu da se to mjesto može očistiti trljanjem ili pranjem, a ako se i ne ukloni sa odjeće na ta dva načina, namaz je ispravan.

Muhammed je rekao: "Ovo je dopušteno, ali nam je draže da ne ide na ruku' dok ne stigne do safa, a to je i stav Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

٢٨٥- قال محمد، حدثنا المبارك بن فَضَالة، عن الحسن: أن أبا بكرة رضي الله عنه ركع دون الصفّ ثم مشى حتى وَصَلَ الصف، فلما قضى صلاته ذَكَر ذلك لرسول الله صلّى الله عليه وسلّم، فقال له صلّى الله عليه وسلّم: زادك اللّهُ حرصاً ولا تَعُدْ.

قال محمد: هكذا نقول: وهو يجزئ وأحبّ إلينا أن لا يُفعل.

285. Muhammed veli da mu je pričao El-Mubarek ibn Fedale od El-Hasena **da je Ebu Bekre učinio ruku' izvan safa, zatim je išao** (pognut) **sve dok nije stigao do safa, pa kad je klanjao namaz, to je ispričao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., a on mu na to reče: "Allah ti povećao brižljivost** (za namazom), **ali to više ne čini."**

Muhammed je rekao: "Tako mi i kažemo, to može učiniti, ali nam je draže da to ne radi."

٢٨٦- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع مولى ابن عمر، عن إبراهيم بن عبد الله بن حُنين، عن عبد الله بن حُنين، عن علي بن أبي طالب رضي الله عنه: أن رسول الله صلّى الله عليه وسلّم نهى عن لبس القَسِّيِّ وعن لبس المُعَصْفَرِ وعن تَخَتُّمِ الذَّهَبِ وعن قراءة القرآن في الركوع.

قال محمد: وبهذا نأخذ، تُكره القراءةُ في الركوع والسجود وهو قول أبي حنيفة - رحمه الله - .

286. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi', sluga Ibn Omera, r.a., od Ibrahima ibn Abdullaha ibn Hunejna, a on od Alije ibn Ebi Taliba, r.a., **da mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio nošenje odjeće u čijem sastavu ima svile, oblačenje odjeće koja**

**je natopljena šafranom, nošenje zlatnog prstena i učenje Kur'ana na ruku'u."**

Muhammed je rekao: "Na osnovu ovog hadisa mi postupamo. Pokuđeno je učiti Kur'an na ruku'u i sedždi (jer je sunnetom predviđeno da se na njima čini tesbih i zikr), a to je i mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

**٩١ – (باب الرجل يصلّي وهو يحمل الشيء)**

**91. Čovjek koji u toku namaza nešto nosi** (na leđima, u rukama i sl.)

**٢٨٧– أخبرنا مالك، أخبرني عامر بن عبد الله بن الزبير، عن عمرو بن سليم الزرقي، عن أبي قتادة السلمي: أن رسول الله صلّى الله عليه وسلّم كان يصلّي وهو حاملٌ أمامةَ بنت زينب بنت رسول الله صلّى الله عليه وسلّم، ولأبي العاص بن الربيع، فإذا سجد وضعها وإذا قام حملها.**

287. Obavijestio nas je Malik, pričao mi je 'Amir ibn Abdillah ibnuz-Zubejr, od 'Amra ibn Sulejma ez-Zurekija, a on prenio od Ebu Katade Es-Sulemija **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., klanjao** (sabah) **noseći Umamu,** (svoju unuku) **kćerku Zejnebe bint Muhammed, s.a.v.s., i Ebul-'Asa ibnur-Rebi'e, pa kada bi htio učiniti sedždu, spuštao bi je, a kada bi se vratio na slijedeći rekat,** (ponovo) **bi je uzeo u naručje.**

## ٩٢ – (باب المرأة تكون بين الرجل يصلّي وبين القِبلة وهي نائمة أو قائمة)

## 92. Situacija u kojoj žena koja spava ili stoji bude između kible i čovjeka koji klanja

٢٨٨- أخبرنا مالك، أخبرني أبو النضر مولى عمر بن عبيد الله، عن أبي سلمة بن عبد الرحمن بن عوف، عن عائشة زوج النبي صلّى الله عليه وسلّم أنها أخبرته، قالت: كنت أنام بين يدي رسول الله صلّى الله عليه وسلّم ورِجلايَ في القبلة، فإذا سجد غَمَزَني، فقبضتُ رِجْلَيَّ، وإذا قام بسطتُها، والبيوتُ يومئذٍ ليس فيها مصابيح.

قال محمد: لا بأس بأن يصلّيَ الرجل والمرأة نائمة أو قائمة أو قاعدة بين يديه أو إلى جنبه، أو تصلي إذا كانت تصلّي في غير صلاته، إنما يُكره أن تصلّيَ إلى جنبه أو بين يديه وهما في صلاة واحدة أو يصلّيان مع إمام واحد، فإن كانت كذلك فسدت صلاته، وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله – .

288. Obavijestio nas je Malik, pričao mi je Ebun-Nadr, sluga Omera ibn ‘Ubejdillaha od Ebu Seleme ibn Abdir-Rahmana ibn ‘Aufa, a on od ‘Aiše, supruge Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da mu je ona ispričala: “**Spavala sam ispred Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a moje noge su bile** (okrenute) **u pravcu kible, pa kada je htio učiniti sedždu, dodirnuo bi me, pa bih skupila svoje noge, a kada bi ustao na kijam, ja bih ih** (ponovo) **pružila, a kuće tada nisu imale lampi** (fenjera, svjetla)**.**”

Muhammed je rekao: “Ne smatramo da ima smetnje da čovjek klanja ako se između njega i kible nalazi žena koja sjedi ili leži (spava), ili je možda sa njegove strane. Također ne smeta ako ona klanja (pored njega ili ispred njega) ako njih dvoje klanjaju zasebne namaze. Pokuđeno je da ona klanja ispred njega ili pored njega kada zajedno klanjaju isti namaz (kad je ona u statusu muktedije), ili zajedno klanjaju za jednim imamom. U tom slučaju namaz mu je pokvaren. Ovo je mišljenje i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao.”

## ٩٣ – (باب صلاة الخوف)

## **93. Salatul-havf, namaz u strahu** (od neprijatelja)

٢٨٩– أخبرنا مالك، حدثنا نافع، أن ابن عمر كان إذا سُئل عن صلاة الخوف، قال: يتقدّم الإمامُ وطائفةٌ من الناسِ فيصلّي بهم سجدةً وتكون طائفة منهم بينه وبين العدوّ ولم يصلّوا، فإذا صلّى الذين معه سجدةً استأخروا مكان الذين لم يصلّوا ولا يسلّمون، ويتقدّم الذين لم يصلُّوا فيصلّون معه سجدة، ثم ينصرفُ الإمامُ وقد صلّى سجدتين، ثم يقوم كلٌّ واحدة من الطائفتين فيصلون لأنفسهم سجدةً سجدةً، بعد انصراف الإمام، فيكون كلٌّ واحدة من الطائفتين قد صلَّوْا سجدتين. فإن كان خوفاً هو أشدّ من ذلك صلَّوْا رجالاً قِيَاماً على أقدامهم أو ركباناً مستقبلي القِبلةِ وغيرَ مستقبليها. قال نافع : ولا أُرى عبدَ الله بنَ عمر إلاَّ حدّثه عن رسول الله صلّى الله عليه وسلّم.

قال محمد: وبهذا نأخذ، وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله – وكان مالك بن أنس لا يأخذ به.

289. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Ibn Omer, r.a., bio upitan o salatul-havfu, pa je odgovorio: "Imam stane ispred jedne grupe ljudi i sa njima klanja jedan rekat namaza, dok druga grupa ljudi, koji nisu klanjali namaz,** (čuva stražu) **i bude između njih i neprijatelja. Kada upotpune jedan rekat namaza, zamjene se sa onima koji nisu klanjali, ali neće predavati selam, pa ta druga grupa koja nije klanjala, pristupi za imamom i klanja također jedan rekat namaza, nakon čega imam završi sa svojim namazom i udalji se, a svaka od ove dvije grupe doklanja po jedan rekat svako za sebe, nakon odlaska imama, tako da obje grupe na taj način obave dva rekata namaza. Ako bi situacija bila teža od navedene i strah izraženiji, svi oni će klanjati stojeći ili jašući, okrenuti u pravcu kible, ili nekom drugom pravcu." Nafi' je rekao: "Smatram da je ovo Ibn Omer prenio direktno od Allahovog Poslanika, s.a.v.s."**

Muhammed je kazao: "Mi postupamo na osnovu ovog hadisa, a to je mišljenje i Ebu Hanife, dok Malik ibn Enes nije uzimao ovaj hadis za mjerodavan po ovom pitanju."[213]

## ٩٤ – (باب وضع اليمين على اليسار في الصلاة)

## 94. Stavljanje desne ruke na lijevu u namazu

٢٩٠ – أخبرنا مالك، حدّثنا أبو حازم، عن سهل بن سعد الساعدي، قال: كان الناسُ يُؤْمَرون أن يضعَ أحدُهم يَدَه اليُمنى على ذراعِه اليُسرى في الصلاة. قال أبو حازم: ولا أعلم إلاّ أنه ينمي ذلك.

قال محمد: ينبغي للمصلّي إذا قام في صلاته أن يَضَعَ باطنَ كفّه اليُمنى على رُسْغه اليُسرى تحت السُرّة، ويَرمي ببصره إلى موضع سجوده، وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله – .

290. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ebu Hazim od Sehla ibn S'ada es-Sa'idijja da je govorio: **"Ljudima je naređivano da svojom desnom rukom prihvate** (povežu) **podlakticu svoje lijeve ruke u namazu." Ebu Hazim veli: "I znam da to** (tj. naredbu) **pripisuje Allahovom Poslaniku, s.a.v.s."**

Muhammed kaže: "Klanjač treba da unutrašnjom stranom svoje desne šake obuhvati zglob svoje lijeve šake ispod pupka, a svoj pogled usmjeri na mjesto gdje čini sedždu. To je mišljenje i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."[214]

---

[213] Ima nekoliko načina obavljanja salatul-havfa koji su preneseni vjerodostojnim predajama od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a učenjaci se razilaze samo u tome kojoj predaji dati prednost (terdžih).

[214] Kod hanefija se ruke vežu tako što se podlaktica (ili zglob) lijeve ruke obuhvati šakom desne ruke, ispod pupka. Ovakav način se bilježi u hadisu kojeg bilježi Ebu Davud od Alije, r.a., a ta praksa se bilježi i od Ebu Hurejre, r.a.

## ٩٥ – (باب الصلاة على النبي صلّى الله عليه وسلّم)

## 95. Donošenje salavata na Vjerovjesnika, s.a.v.s.

٢٩١– أخبرنا مالك، حدثنا عبد الله بن أبي بكر، عن أبيه، عن عمرو بن سليم الزرقي، أخبرني أبو حميد الساعدي قال: قالوا: يا رسول الله، كيف نصلّي عليك؟ قال: قولوا اللهمّ صلّ على محمّدٍ وعلى أزواجِه وذرّيّته، كما صلّيْتَ على إبراهيم، وبارِكْ على محمّدٍ وعلى أزواجِه وذرّيّته، كما باركتَ على إبراهيم. إنك حميد مجيد.

291. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Ebi Bekr od 'Amra ibn Sulejma ez-Zurekija da mu je ispričao Ebu Humejd es-Sa'idi: "**Rekli su: 'O Allahov Poslaniče, kako ćemo donositi salavat na tebe?' Odgovorio im je: 'Recite:Allahumme salli 'ala Muhammedin ve 'ala ezvadžihi ve zurrijjetihi, kema sallejte 'ala Ibrahim. Ve barik 'ala Muhammedin ve 'ala ezvadžihi ve zurrijjetihi, kema barekte 'ala Ibrahim, inneke hamidun medžid.** (Allahu blagoslovi Muhammeda i njegove supruge i njegove potomke, kao što si blagoslovio Ibrahima. I budi zadovoljan Muhammedom, njegovim suprugama i potomstvom, kao što si bio zadovoljan Ibrahimom, Ti si uistinu hvaljen i slavljen.)' "

٢٩٢– أخبرنا مالك، أخبرنا نُعيم بن عبد الله المُجْمِر مولى عمر بن الخطاب أنّ محمد بن عبد الله بن زيد الأنصاري أخبره وهو عبد الله بن زيد الذي أُري النداءَ في النوم على عهد رسول الله صلّى الله عليه وسلّم: أن أبا مسعود أخبره، فقال: أتانا رسول الله صلّى الله عليه وسلّم، فجلس معنا في مجلس ابن عُبادة، فقال بشير بن سعد أبو النعمان: أمرنا الله أن نصلّي عليك يا رسول الله، فكيف نصلّي عليك؟ قال: فصَمَتَ رسول الله صلّى الله عليه وسلّم حتى تمَنَّيْنا أنّا لم نسألْه. قال: قولوا : اللهمّ صلّ على محمّد وعلى آل

---

Ibn Huzejme i drugi bilježe hadis od Vaila, r.a., da se ruke vežu na prsa, a to je mezheb imama Šafije i drugih.

محمد، كما صلَّيت على إبراهيم وعلى آل إبراهيم، وبارك على محمد وعلى آل محمد كما بارك‌ت على إبراهيم. في العالمين إنك حميد مجيد. والسلام كما قد عُلِّمْتم.

قال محمد: كل هذا حسن.

292. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nu'ajm ibn Abdillah el-Mudžmir, sluga Omera ibnul-Hattaba, r.a., a njemu ispričao Muhammed ibn Abdillah ibn Zejd el-Ensari (a to je sin Abdullaha ibn Zejda koji je usnio riječi ezana u doba Allahovog Poslanika, s.a.v.s.) da mu je prenio Ebu Mes'ud sljedeće: "**Došao nam je Allahov Poslanik, s.a.v.s., pa je sjeo među nas u kući S'ada ibn 'Ubadeta, a Bešir ibn S'ad ibnun-Nu'man reče: 'Allahov Poslaniče, Allah nam je naredio da donosimo salavate na tebe** (u suri El-Ahzab, 56.), **pa na koji način da to radimo?' Allahov Poslanik, s.a.v.s., je jedno vrijeme šutio, da smo poželjeli da ga nije to upitao, a zatim je odgovorio: "Recite: Allahumme salli 'ala Muhammedin ve 'ala ali Muhammedin, kema sallejte 'ala Ibrahime ve 'ala ali Ibrahim. Ve barik 'ala Muhammedin ve 'ala ali Muhammedin, kema barekte 'ala Ibrahime fil-'alemine, inneke hamidun medžid,** (Allahu blagoslovi Muhammeda i njegove supruge i njegove potomke, kao što si blagoslovio Ibrahima. I budi zadovoljan Muhammedom i njegovom porodicom, kao što si bio zadovoljan Ibrahimom, među svim svjetovima, Ti si uistinu hvaljen i slavljen.) **a slijedi predavanje selama, kao što ste već saznali."**

Muhammed veli: "Sve ovo je lijepo."

## ٩٦- (صلاة الاستسقاء ودعاء)

## 96. Namaz i dova za kišu

٢٩٣- أخبرنا مالك، أخبرنا عبد الله بن أبي بكر بن محمد بن عمرو بن حزم أنه سمع عبّاد بن تميم المازنيّ يقول: سمعت عبدَ الله بن زيد المازِنيّ يقول: خرج رسولُ الله صلى الله عليه وسلم إلى المصلّى فاستسقى وحوّل رداءَه حين استقبل القبلة.

قال محمد: أما أبو حنيفة – رحمه الله – فكان لا يرى في الاستسقاء صلاة، وأما في قولنا فإن الإمام يصلي بالناس ركعتين ثم يدعو ويحوِّل رداءه، فيجعل الأيمن على الأيسر، والأيسر على الأيمن ولا يفعل ذلك أحد إلا الإمام.

293. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Ebi Bekr ibn Muhammed ibn 'Amr ibn Hazm da je čuo 'Ubbada ibn Temima el-Mazinijja kako govori: "Čuo sam Abdullaha ibn Zejda el-Mazinijja da kaže: '**Allahov Poslanik, s.a.v.s., je izašao na musallu, pa je učio dovu za kišu i izvrnuo svoj ogrtač dok je bio okrenut prema kibli.**' "

Muhammed je rekao: "Što se tiče Ebu Hanife, on je smatrao da nema posebnog namaza koji se klanja za kišu (salatul-istiska'). Mi smatramo da imam klanja ljudima dva rekata, a zatim uči dovu prilikom koje će izvrnuti (izvratiti) svoj ogrtač, tako što će desnu stranu učiniti lijevom, a lijevu desnom, dok to pored imama neće niko drugi činiti."[215]

---

[215] Ebu Hanife svoj stav zasniva na riječima Uzvišenog Allaha "Tražite oprosta od vašeg Gospodara, On će vam obilnu kišu poslati."(Nuh, 10.,11.) i na predajama spomenutog hadisa, kao i hadisa koji opisuju da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., učio dove za kišu bez pomena o namazu i hutbi, kao što je hadis kojeg bilježe Buhari i Muslim od Enesa, r.a., **da je jedan čovjek ušao u džamiju petkom dok je Allahov Poslanik, s.a.v.s., držao hutbu, pa mu je prišao i rekao: "Allahov Poslaniče, propadoše stoka i imanja** (od suše)**, pa zamoli Allaha da nam pošalje kišu."**

٩٧ – (باب الرجل يصلي ثم يجلس في موضعه الذي صلى فيه)

## 97. Osoba koja klanja, a zatim ostane na svom mjestu na kojem je klanjala

٢٩٤– أخبرنا مالك، أخبرنا نُعيم بن عبد الله المُجْمِر أنه سمع أبا هريرة يقول: قال رسول الله صلّى الله عليه وسلّم: إذا صلى أحدكم، ثم جلس في مصلاّه لم تزل الملائكة تصلّي عليه: اللهمّ صلّ عليه، اللهمّ اغفر له، اللّهمّ ارحمه، فإن قام من مصلاّه، فجلس في المسجد ينتظر الصلاة لم يزل في صلاة حتي يصلّي.

294. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nu'ajm ibn Abdillah el-Mudžmir da je čuo Ebu Hurejru, r.a., da veli: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., je rekao: '**Kada neko od vas klanja, zatim ostane sjediti na svom mjestu na kojem je klanjao, meleki ga stalno blagosiljaju riječima: Allahu, Ti ga blagoslovi, Allahu, Ti mu oprosti, Allahu, Ti mu se smiluj. Pa kada ustane sa svog mjesta i sjedne na neko drugo mjesto u mesdžidu** (džamiji) **iščekivajući** (sljedeći) **namaz, on je u namazu sve dok ga ne klanja.**"[216]

---

**Allahov Poslanik, s.a.v.s., je podigao ruke, a zatim rekao: "Gospodaru naš, pošalji nam kišu..."**
Kod imama Ebu Jusufa i Muhammeda namaz za kišu se klanja dva rekata, bez učenja ezana i ikameta, može se klanjati pojedinačno, ali ga je bolje klanjati u džema'atu. Imam uči naglas, zatim poslije obavljenog namaza drži hutbu stojeći, ali ne sa minbera, a nakon hutbe okrene se prema kibli i uči dovu podignutih ruku (šaka). I ostali imami su zauzeli stav da se prilikom kišne dove klanja i dva rekata namaza, s tim da postoje sitne razlike u samom načinu obavljanja namaza i hutbe.

[216] Iz riječi: "...**zatim ostane sjediti na svom mjestu na kojem je klanjao**..." se na prvi pogled razumije da nakon napuštanja tog mjesta musallija gubi nagradu koja se ogleda u blagosiljanju meleka, međutim komentatori hadisa kažu da je sjedenje u džamiji na istom mjestu na kojem se i klanjalo samo uzgred spomenuto, tako da onaj ko promjeni mjesto i sjedne na neko drugo u džamiji i na njega se odnosi ta nagrada.

٩٨ – (باب صلاة التطوع بعد الفريضة)

**98. Dobrovoljni namaz** (pritvrđeni sunneti) **nakon fard-namaza**

٢٩٥– أخبرنا مالك، حدثنا نافع، عن ابن عمر: أن رسول الله صلّى الله عليه وسلّم يصلّي قبلَ الظهرِ ركعتين، وبعدها ركعتين، وبعد صلاةِ المغربِ ركعتين في بيته، وبعد صلاةِ العشاءِ ركعتين، وكان لا يصلّي بعد الجمعة في المسجد حتى ينْصَرِف فَيَسْجُدَ سَجْدَتَيْن.

قال محمد: هذا تطوُّع وهو حسن، وقد بلغنا أن النبي صلّى الله عليه وسلّم كان يصلّي قبل الظهر أربعاً إذا زالت الشمس، فسأله أبو أيوبَ الأنصاريّ عن ذلك، فقال: إن أبوابَ السماء تُفتح في هذه الساعة، فأحبُّ أن يصعدَ لي فيها عمل، فقال: يا رسول الله، أيُفْصَلُ بينهنّ بسلام؟ فقال: لا.

أخبرنا بذلك بُكير بن عامر البَجَلي عن إبراهيم والشَّعبي عن أبي أيوب الأنصاري رضي الله عنه.

295. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Ibn Omera, r.a., **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., klanjao prije i poslije podnevskog farda dva rekata namaza, a nakon akšamskog fard-namaza dva rekata u svojoj kući, kao i nakon jacijskog farda, dva rekata. Nakon džume-namaza nije klanjao ništa u džamiji, sve dok ne dođe kući gdje je klanjao dva rekata.**

Muhammed je rekao: "Ovdje se radi o dobrovoljnom namazu koji je preporučen. Do nas je stiglo (u hadiskim predajama) **da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., klanjao prije podnevskog farda četiri rekata** (Buhari), **nakon što sunce pređe polovinu neba, pa ga je o tome upitao Ebu Ejjub el-Ensari, r.a., na što mu on odgovori: "Nebeska vrata se otvaraju u ovom času, pa ja volim da se moja djela u njemu uzdižu."On ponovo upita: "Allahov Poslaniče, da li se ti rekati razdvajaju sa selamom?" "Ne", odgovori.** O tome

nas je obavijestio Bukejr ibn ‘Amir el-Bedželi prenoseći od Ibrahima i Š’abija, a njih dvojica od Ebu Ejjuba el-Ensarija.”[217]

## ٩٩ - (باب الرجل يَمَسّ القرآن وهو جنب أو على غير طهارة)

## 99. Doticanje Kur’ana osobi koja je u stanju džunupluka, ili nečistoće

٢٩٦- أخبرنا مالك، أخبرنا عبدُ الله بن أبي بكر بن محمد بن عمرو بن حَزْم قال: إنّ في الكتاب الذي كتبه رسولُ الله صلّى الله عليه وسلّم لعمرو بن حزم: لا يَمَسّ القرآن إلا طاهر.

296. Obavijestio nas je Malik, prenio nam je Abdullah ibn Ebi Bekr ibn Muhammed ibn ‘Amr ibn Hazm: **“Zaista u pismu koje je Allahov Poslanik, s.a.v.s., poslao ‘Amru ibn Hazmu stoji: “Kur’an ne dotiče, osim onaj ko je čist.”**

٢٩٧- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن ابن عمر أنه كان يقول: لا يسجد الرجل ولا يقرأ القرآن إلا وهو طاهر.

قال محمد: وبهذا كلّه نأخذ، وهو قول أبي حنيفة - رحمه الله - إلا في خصلة واحده، لا بأس بقراءة القرآن على غير طُهر إلا أن يكون جنباً.

[217] Kod hanefija ukupan broj rekata kod pritvrđenih sunneta je dvanaest i to: četiri prije podnevskog farda, dva rekata prije sabahskog farda, i po dva rekata nakon podnevskog, akšamskog i jacijskog farda. Ebu Hanife, Šafija i Ahmed smatraju da je bolje sunnete (i nafile) obavljati kod kuće, dok je Malik napravio razliku između dnevnih i noćnih (nafila) namaza, pa je kazao da je dnevne namaze bolje klanjati u džamiji, a noćne u kući.

297. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' da je Ibn Omer, r.a., govorio: **"Neka nečista osoba ne čini sedždu, niti uči Kur'an!"**

Muhammed je rekao: "Mi postupamo na osnovu oba hadisa, a to je stav i Ebu Hanife, osim u jednoj stvari u kojoj on ima svoje zasebno mišljenje, a to je da se dopušta učenje Kur'ana osobi koja je nečista (bez abdesta), a izuzima džunupa."[218]

١٠٠ - (باب الرجل يجرّ ثوبه والمرأة تجرّ ذَيْلها فيعلق به قذر وما كُره من ذلك)

## 100. Muškarac koji dopusti da mu se krajevi odjeće vuku po zemlji i žena koja vuče svoju haljinu po zemlji, pa se na njoj skuplja nečistoća, te šta je od toga pokuđeno

٢٩٨- أخبرنا مالك، أخبرني محمد بن عمارة بن عامر بن عمرو بن حزم، عن محمد بن إبراهيم بن الحارث التيمي، عن أم ولد لإبراهيم بن عبد الرحمن بن عوف أنها سألت أمَّ سلمةَ زوجَ النبي صلّى الله عليه وسلّم، فقالت: إني امرأةٌ أُطيل ذَيْلي، وأمشي في المكان القَذِر، فقالت أم سلمة: قال رسول الله صلّى الله عليه وسلّم: يطهره ما بعده.

قال محمد: لا بأس بذلك ما لم يعلق بالذيل قذر، فيكون أكثر من قدر الدرهم الكبير المثقال، فإذا كان كذلك فلا يصلّينّ فيه حتى يغسله، وهو قول أبي حنيفة - رحمه الله - .

298. Obavijestio nas je Malik, pričao mi je Muhammed ibn 'Umare ibn 'Amir ibn 'Amr ibn Hazm od Muhammeda ibn Ibrahima ibnul-Harisa et-Tejmija koji je prenio od Ummu Velida,

---

[218] Ibn Rušd veli: "Većina uleme smatra da je dozvoljeno osobi bez abdesta učiti odlomke iz Kur'ana, a četverica imama među kojima je i Ebu Hanife smatraju da nije dopušteno doticati mushaf osobi bez abdesta ili osobi u stanju džunupluka. Svoj stav temelje na riječima Uzvišenog Allaha: "Dodirnuti ga smiju samo oni koji su čisti."(El-Vaki'a, 79.)

supruge Ibrahima ibn Abdir-Rahmana ibn 'Aufa **da je ona upitala Ummu Selemu, Vjerovjesnikovu, s.a.v.s., suprugu rekavši: "Ja sam žena koja nosi duge haljine koje se povlače za mnom i hodam po mjestima gdje ima nečistoće,** (pa šta sam dužna po tom pitanju činiti)? **Ummu Selema, r.a., joj odgovori: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., je rekao: 'Krajeve odjeće čisti ono što dolazi poslije toga.'"**[219]

Muhammed je rekao: "U tome nema smetnje, osim ako se nečistoća zadrži na krajevima odjeće i njena površina bude veća od površine jednog velikog dirhema, odnosno miskala (srebrnjaka), pa ako nečistoća bude prekrivala toliku površinu odjeće, ne treba u njoj klanjati dok je ne opere. To je mišljenje i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."[220]

## ١٠١ – (باب فضل الجهاد)

## 101. Vrijednost džihada

٢٩٩– أخبرنا مالك، حدثنا أبو الزِّناد، عن الأعرج، عن أبي هريرة، عن رسول الله قال: مَثَلُ المجاهد في سبيل الله كَمَثَلِ الصائم القانت الذي لا يَفْتُرُ من صيامٍ ولا صلاةٍ حتى يَرْجِع.

299. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ebuz-Zinad od E'aredža, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "**Primjer mudžahida na Allahovom putu je kao primjer**

[219] Tj. nečistoća se ukloni pijeskom i zemljom po kojima se ti krajevi odjeće nastave vući.

[220] Jedan dio uleme je rekao da se u ovom hadisu govori o nečistoći u čvrstom stanju, dok postoji konsenzus da se nečistoća u tečnom stanju (mokraća npr.) mora oprati vodom. Nečistoća koja se zadrži na obući se može ukloniti trljanjem čistom zemljom.

**postača i klanjača koji neprestano posti i danonoćno klanja, sve dok se ne vrati** (iz džihada)."

٣٠٠- أخبرنا مالك، حدثنا أبو الزناد، عن الأعرج، عن أبي هريرة قال: قال رسول الله صلّى الله عليه وسلّم: والذي نفسي بيده لَوَددْت أن أقاتلَ في سبيل الله، فأُقتل، ثم أُحيى، فأُقتل ثم أُحيى، فأُقتل. فكان أبو هريرة يقول ثلاثاً: أشهد للّه.

300. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ebuz-Zinad od El-E'aredža, a on prenio od Ebu Hurcjrc, r.a., da je rckao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., je rekao: '**Tako mi Onoga u čijoj ruci je moja duša, volio bih da se borim na Allahovom putu, pa da budem ubijen, zatim da budem oživljen, pa ponovo ubijen, pa opet oživljen, pa ubijen', a Ebu Hurejre, r.a., je pri tom tri puta ponavljao: 'Allah mi je svjedok** (da jc to rckao).' "

## ١٠٢ – (باب ما يكون من الموت شهادة)

## 102. Koja smrt ima status pogibije na Allahovom putu (šehadet)?

٣٠١- أخبرنا مالك، أخبرنا عبد الله بن عبد الله بن جابر بن عتيك، عن عتيك بن الحارث بن عتيك – وهو جَدّ عبد الله بن عبد الله بن جابر- أي أخبره أن جابر بن عتيك أخبره: أن رسول الله صلّى الله عليه وسلّم جاء يَعُود عَبد الله بن ثابت فوجده قد غُلب، فصاح به فلم يُجِبْه، فاسترجع رسولُ الله صلّى الله عليه وسلّم، وقال: غُلبنا عليك يا أبا الربيع فصاح النسوة وبَكَيْنَ، فجعل ابن عتيك يُسْكِتُهُنَّ، فقال رسول الله صلّى الله عليه وسلّم: دَعْهُنَّ فإذا وجب فلا تَبْكِيَنَّ باكية، قالوا: وما الوجوب يا رسول الله؟ قال: إذا مات، قالت ابنته: والله إني كنتُ لأرجو أن تكون شهيداً، فإنك قد كنتَ قضيتَ جِهَازَك، قال رسول الله صلّى الله عليه وسلّم: إن الله تعالى قد أوقع أجرَه على قدر

نيّته، وما تعدّون الشهادة؟ قالوا: القتلُ في سبيل الله، قال رسول الله صلّى الله عليه وسلّم: الشهادة سَبْع سوى القتل في سبيل الله: المطعون شهيد، والغريق شهيد، وصاحب ذات الجَنْب شهيد، وصاحب الحريق شهيد، والذي يموت تحت الهدم شهيد، والمرأة تموت بجمع شهيد، والمبطون شهيد.

301. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Abdillah ibn Džabir ibn 'Atik, a on prenio od 'Atika ibnul-Harisa ibn 'Atika, a on je djed Abdullahu ibn Abdillahu ibn Džabiru s majčine strane, da mu je ispričao Džabir ibn 'Atik **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., došao da obiđe bolesnog Abdullaha ibn Sabita, r.a., kojeg su ophrvali žestoki bolovi. Glasno ga je pozvao, ali mu nije ništa odgovorio. Allahov Poslanik, s.a.v.s., je rekao: "Inna lillahi ve inna ilejhi radži'un."** (Svi smo mi Allahovi i svi se Njemu vraćamo.) **To nije u našoj moći, o Ebur-Rebi'a! Žene zapomagaše, a Ibn 'Atik ih je počeo ušutkivati, pa mu Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "Pusti ih** (sada), **a kada se desi ono što je obavezno** (neodložno), **neka nijedna ne plače** (podižući svoj glas). **"A šta je to što je obavezno, o Allahov Poslaniče", upitaše. "Momenat smrti", odgovori. Njegova kćerka reče: "Tako mi Allaha, ja sam željela da bude šehid, jer ti si se zaista već spremio za put u borbu." Allahov Poslanik, s.a.v.s., na te njene riječi odgovori: "Uzvišeni Allah je njemu odredio nagradu** (borbe) **shodno njegovoj namjeri** (nijjetu). **A šta vi smatrate šehadetom?" Odgovoriše: "Pogibija na Allahovom putu." Tada Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "Sedam je vrsta šehida pored onih koji poginu u borbi na Allahovom putu: umrli od kuge je šehid, utopljenik je šehid, umrli od upale pluća je šehid, nastradali u požaru je šehid, nastradali ispod ruševina je šehid, žena koja umre na porođaju je šehid i osoba koja umre zbog stomačne bolesti je šehid."**

٣٠٢- أخبرنا مالك، حدثنا سُمَيّ، عن أبي صالح، عن أبي هريرة أن رسول الله صلّى الله عليه وسلّم قال: بينما رجلٌ يمشي وَجَد غصنَ شوكٍ على الطريق، فأخَّرَه فشكر اللهُ له

فغَفَر له، وقال: الشهداء خمسة: المبطون شهيد، والمطعون شهيد، والغريق، وصاحب الهَدْم، والشهيد في سبيل الله. وقال: لو يعلمُ الناسُ ما في النداء والصف الأول ثم لم يجدوا إلاَّ أن يَسْتَهِمُوا عليه لاسْتَهَمُوا، ولو يعلمون ما في التهجير لاسْتَبَقُوا إليه، ولو يعلمون ما في العَتَمَة والصبح لأَتَوْهُما ولو حَبْواً.

302. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Sumejj od Ebu Saliha, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "**Dok je jedan čovjek išao putem naišao je na trnovitu granu koju je uklonio, pa mu je Allah na tom djelu zahvalio i oprostio mu." Pored toga je rekao: "Ima pet osoba koji su šehidi: osoba koja umre usljed neke stomačne bolesti je šehid, onaj ko umre od kuge je šehid, utopljenik je šehid, nastradali ispod ruševina je šehid i borac na Allahovom putu je šehid." Također je rekao i ovo: "Da ljudi znaju šta je u ezanu i prvom safu** (koliko dobro, nagrada i bereket je u njima), **zatim ne nađu drugog načina da oni budu ti koji će to dobiti, osim bacanja kocke, bacali bi kocku** (ili izvlačili slamku), **a da znaju šta je u jaciji i sabah-namazima** (koliko dobro, nagrada i bereket je u njima), **došli bi** (u džamiju), **makar pužući."**

## (أبواب الجنائز)

## POGLAVLJE O DŽENNAZI

### ١ - (باب المرأة تغسل زوجها)

### 1. O ženi koja gasuli svog (umrlog) muža

٣٠٣- أخبرنا مالك بن أنس، أخبرنا عبد الله بن أبي بكر، أن أسماء بنت عُمَيس امرأة أبي بكر الصديق رضي الله عنه غسلت أبا بكر حين توفي، فخرجت فسألت من حضرها من المهاجرين، فقالت: إني صائمة، وإن هذا يومٌ شديد البرد فهل عليَّ من غسل؟ قالوا: لا.

قال محمد: وبهذا نأخذ، لا بأس أن تغسل المرأةُ زوجَها إذا توفي، ولا غُسل على من غَسَّلَ الميت ولا وضوء إلاَّ أن يصيبه شيء من ذلك الماء فيغسله.

303. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Ebi Bekr **da je Esma' bint 'Umejs, supruga Ebu Bekra es-Siddika, r.a., gasulila Ebu Bekra nakon njegove smrti, zatim je izašla i upitala prisutne muhadžire rekavši: "Ja postim, a danas je veoma hladan dan, pa da li sam ja dužna okupati se?" Oni odgovoriše: "Ne."**

Muhammed veli: "Mi na osnovu navedenog postupamo. Nema smetnje da žena gasuli svog muža nakon njegove smrti, a onaj koji gasuli mejjita (umrlog) nije dužan okupati se, niti uzeti abdest. Ako se ukvasi vodom kojom je gasulio mejjita, treba to mjesto saprati čistom vodom."

## ٢ – (باب ما يُكَفَّن به الميت)

## 2. U šta se mejjit zamotava (način umotavanja u kefine)?

٣٠٤– أخبرنا مالك، أخبرنا ابن شهاب الزُّهري، عن حميد بن عبد الرحمن، عن عبد الله بن عمرو بن العاص أنه قال: الميت يُقمّص ويُؤزّر، ويُلَفُّ بالثوب الثالث، فإن لم يكن إلاّ ثوبٌ واحد كُفِّنَ فيه.

قال محمد: وبهذا نأخذ، الإزار يجعل لفافة مثل الثوب الآخر أحبُّ إلينا من أن يؤزر، ولا يعجبنا أن ينقص الميت في كفنه من ثوبين إلاّ من ضرورة، وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله – .

304. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab ez-Zuhri od Humejda ibn Abdir-Rahmana, a on od Abdullaha ibn 'Amra ibnul-'Asa da je rekao: "**Mejjit se umotava u platno koji se zove "kamis", zatim se zamota u platno koje se naziva "izar", a zatim se umota trećim platnom** (lifafe). **A ako ne bude više od jednog platna, zamotaće se u njega.**"

Muhammed je rekao: "Mi postupamo po ovome hadisu. Nakon izara dolazi lifafa koja je poput druge odjeće i nama je draže da se prethodno umota u izar, a ne smatramo dobrim da kefini mejjita nemaju makar dva platna, osim u nuždi. To je mišljenje i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."[221]

[221] Najbolje je da se mejjit umota u tri kefina, ali je dozvoljeno da budu i dva, pa i jedan u nuždi. Isto tako je dozvoljeno da se mejjit umota u pet i više kefina, s tim da broj bude neparan, a dokaz za to je postupak Ibn Omera, r.a., koji je svog umrlog sina umotao u pet kefina.

٣ – (باب المشي بالجنائز والمشي معها)

### 3. Nošenje i praćenje džennaze

٣٠٥– أخبرنا مالك، أخبرنا نافع أن أبا هريرة قال: أَسْرِعوا بجنائزكم فإنما هو خيرٌ تقدِّمونه أو شرٌّ تُلْقُونه عن رقابكم.

قال محمد: وبهذا نأخذ، السرعة بها أحبُّ إلينا من الإِبطاء، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله.

305. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' da je Ebu Hurejre, r.a., rekao: **"Požurite sa vašim džennazama, jer je to ili hajr** (dobro) **ka kojem ga nosite, ili zlo koje skidate sa vaših vratova."**

Muhammed veli: "Na osnovu ovoga mi postupamo i draže nam je da se sa džennazom požuri, nego da se sa njom odugovlači, a ujedno je to mišljenje i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

٣٠٦– أخبرنا مالك، حدثنا الزهري قال: كان رسولُ الله صلّى الله عليه وسلّم يمشي أمام الجنازة، والخلفاء هَلُمَّ جرّاً وابن عمر.

306. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ez-Zuhri: **"Allahov Poslanik, s.a.v.s., je išao ispred džennaze, poslije njega su tako činile halife i Ibn Omer, r.a."**

٣٠٧– أخبرنا مالك، حدثنا محمد بن المنكدر، عن ربيعة بن عبد الله بن هُدير: أنه رأى عمر بن الخطاب يقْدُمُ الناسَ أمام جنازة زينب بنت جحش.

قال محمد: المشي أمامها حسن، والمشي خلفها أفضل، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله.

307. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Muhammed ibnul-Munkedir od Rebi'e ibn Abdillaha ibnul-Hudejra **da je on vidio Omera ibnul-Hattaba, r.a., da predvodi ljude idući ispred džennaze Zejnebi bint Džahš.**

Muhammed je rekao: "Lijepo je ići ispred džennaze, ali je bolje ići iza nje, a to je stav i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."[222]

٤ – (باب الميت لا يُتَّبَعُ بنارٍ بعد موته أو مجْمَرة في جنازته)

### 4. Mejjit se ne isprać́a sa paljenjem vatre nakon smrti, niti kandilom na džennazi

٣٠٨– أخبرنا مالك، أخبرنا سعيد بن أبي سعيد المقبري: أنّ أبا هريرة نهى أن يُتَّبَعَ بنارٍ بعد موته أو بمِجْمَرة في جنازته.

قال محمد: وبهذا نأخذ وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله – .

308. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Se'id ibn Ebi Se'id el-Makburi **da je Ebu Hurejre, r.a., zabranio da se isprać́a paljenjem vatre nakon svoje smrti, ili uz upotrebu kandila na svojoj džennazi.**

Muhammed dodaje: "Mi ovako postupamo, a to je i mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."[223]

---

[222] Bilježi Se'id ibn Mensur, Tahavi i Ibn Ebi Šejbe od Abdur-Rahmana ibn Ebza da je rekao: "Prisustvovao sam jednoj džennazi i vidio sam Ebu Bekra i Omera da idu ispred džennaze, a Aliju da ide iza džennaze, pa sam rekao Aliji: 'Primjetim da ideš iza džennaze', a on mi reče: 'Njih dvojica (aludirajući na Ebu Bekra i Omera, r.a.) znaju da je hod iza džennaze bolji i efdalniji i da je hod iza nje u odnosu na hod ispred nje kao namaz obavljen u džema'atu u odnosu na namaz obavljen po sebi, ali su njih dvojica željela (tim svojim postupkom) da olakšaju ljudima.'" Ovaj hadis je dobrog seneda, a spomenuo ga je i Ibn Hadžer u "Fethu".

[223] Ovakav postupak je praksa kršćana, a i podstiče na pesimizam.

٥ – (باب القيام للجنازة)

## 5. Ustajanje na noge džennazi

٣٠٩– أخبرنا مالك، أخبرنا يحيى بن سعيد، عن واقد بن سعد بن معاذ الأنصاري، عن نافع بن جبير بن مطعم، عن معوِّذ بن الحكم، عن علي بن أبي طالب رضي الله عنه: أنّ رسول الله صلّى الله عليه وسلّم كان يقوم في الجنازة، ثم يجلس بعد.

قال محمد: وبهذا لا نرى القيام للجنائز، كان هذا شيئاً فتُرك، وهوقول أبي حنيفة رحمه الله.

309. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Jahja ibn Se'id od Vakida ibn Sa'da ibn Mu'aza el-Ensarija, a on prenio od Nafi'a ibn Džubejra ibn Mut'ima koji prenosi od Mu'avviza ibnul-Hakema, a on opet od Alije ibn Ebi Taliba, r.a., **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jedno vrijeme ustajao džennazi, pa nakon toga to više nije činio.**

Muhammed kaže: "Na osnovu navedenog mi postupamo i ne smatramo da se ustaje na noge džennazi. To je bilo (u početku), pa je (kao praksa) napušteno, a to je stav i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

٦ – (باب الصلاة على الميت والدعاء)

## 6. Namaz i dova za mejjita

٣١٠– أخبرنا مالك، حدثنا سعيد المقبري، عن أبيه أنه سأل أبا هريرة كيف يصلّي على الجنازة، فقال: أنا لعمر الله أخبرك، أتّبعها من أهلها، فإذا وُضعت كبّرت، فحَمدتُ الله وصلّيْت على نبيه، ثم قلت: اللهم، عبدُك وابنُ عبدك وابن أَمَتك، كان يشهد أن لا إله

إلا أنت وأن محمّداً رسولك وأنت أعلم به، إن كان مُحسناً فَزِدْ في إحسانه، وإن كان مسيئاً فتجاوز عنه، اللّهم لا تَحْرِمْنا أجره ولا تَفْتِنّا بعده.

قال محمد: وبهذا نأخذ، لا قراءة على الجنازة، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله.

310. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Se'id el-Makburi od svog oca **da je on upitao Ebu Hurejru, r.a., kako se klanja džennaza, pa mu je odgovorio: "Tako mi Allaha, reći ću ti. Prati džennazu od njenog mjesta boravka, pa kada bude spuštena** (na zemlju radi namaza)**, donesi tekbir i učini zahvalu Allahu, prouči salavate na Njegovog vjerovjesnika Muhammeda, a zatim reci: Allahu ovo je Tvoj rob i sin je Tvog roba i Tvoje robinje, svjedočio je da nema boga osim Tebe i da je Muhammed Tvoj rob i poslanik, a Ti ga najbolje poznaješ. Ako bude dobročinitelj, Ti mu uvećaj njegovo dobročinstvo, a ako bude griješnik, oprosti mu. Allahu, Ti nama ne uskrati nagradu kao što si je njemu dao i nemoj nas iskušati poslije njega** (njegove smrti)."

Muhammed veli: "Ovako mi postupamo i mišljenja smo da nema kiraeta (učenja odlomaka iz Kur'ana, konkretno Fatihe) na džennazi-namazu, što je mišljenje i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."[224]

[224] Ako bi neko proučio Fatihu s nijjetom dove, ili čak s nijjetom kiraeta, to ne smeta, niti se smatra pokuđenim, jer u hadisu koji prenosi Džabir, r.a., stoji: **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., klanjajući džennazu donio četiri tekbira, a nakon prvog je proučio Fatihu.** (Hakim) Također je **Ibn 'Abbas, r.a., na džennazi proučio Fatihu i kazao da je to sunnet.** (Buhari, Tirmizi, Hakim, Nesai, Ibn Hibban) Se'id ibn Mensur i Ibnul-Munzir prenose **da je Ibn Mes'ud učio Fatihu na džennazi namazu**. Ashabi i tabi'ini od kojih se prenosi da nisu učili Fatihu na džennazi namazu su: Alija, Omer, Ibn Omer, Ebu Hurejre, 'Ata', Tavus, Se'id ibnul-Musejjib, Ibn Sirin, Ibn Džubejr, Ša'bi, Hakim i drugi. Možemo zaključiti da je nepobitno da su neki ashabi učili Fatihu, s nijjetom kiraeta ili dove, dok drugi, vjerovatno, nisu smatrali da je ona obavezna, pa su je ispuštali. Uz Ebu Hanifu i Malik, smatra da se na džennazi namazu ne uči

٣١١- أخبرنا مالك، حدثنا نافع: أن ابن عمر كان إذا صلّى على جنازة سلّم حتى يُسمع من يليه.

قال محمد: وبهذا نأخذ، يسلم عن يمينه ويساره، ويُسمع من يليه، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله.

311. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Ibn Omer, r.a., prilikom klanjanja džennaze** (na kraju) **predavao selam, tako da bi ga onaj do njega čuo.**

Muhammed veli: "Ovako mi postupamo. Selam se predaje na desnu i lijevu stranu (poluglasno), kako bi ga mogao čuti onaj (koji klanja u safu) do njega, a taj stav podržava i Ebu Hanife."[225]

٣١٢- أخبرنا مالك، حدثنا نافع: أن ابن عمر كان يصلّي على الجنازة بعد العصر وبعد الصبح إذا صُلّيتا لوقتهما.

قال محمد: وبهذا نأخذ لا بأس بالصلاة على الجنازة في تَيْنِكَ الساعتين ما لم تطلع الشمس، أو تتغيَّر الشمسُ بصُفْرة للمغيب، وهو قول أبي حنيفة - رحمه الله - .

312. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Ibn Omer, r.a., klanjao džennazu-namaz nakon ikindije i nakon sabaha, kada bi se** (ova dva namaza) **klanjala u njihovo vrijeme** (tj. u periodu kada nije pokuđeno klanjati).

Muhammed je izjavio: "Po ovome mi radimo. Nema smetnje da se džennaza-namaz klanja u ta dva navedena vremena, ako nije vrijeme kada sunce izlazi, ili kada se mijenja prelazeći u žutilo pripremajući se da zađe. To je stav i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

---

Fatiha, a Šafi'i, Ahmed i Ishak učenje Fatihe smatraju obaveznim. Jedna grupa šaf'ijskih pravnika smatra učenje Fatihe mustehabom.

[225] Identično mišljenje po ovom pitanju ima Malik u jednom rivajetu, Evza'i, Ibn Sirin, a tako je postupao i Ebu Hurejre, r.a. Tiho izgovaranje selama su prakticirali Alija, Ibn 'Abbas, Ibn Džubejr i Ibrahim en-Neha'i, a to je ujedno i stav Šaf'ije i jedan rivajet od Malika.

## ٧ – (باب الصلاة على الجنازة في المسجد)

## 7. Klanjanje dženaze-namaza u džamiji ili mesdžidu

٣١٤- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن ابن عمر أنه قال: ما صُلِّيَ على عمر إلا في المسجد.

قال محمد: لا يُصَلَّى على جنازة في المسجد، وكذلك بلغنا عن أبي هريرة. وموضع الجنازة بالمدينة خارج من المسجد وهو الموضع الذي كان النبي صلّى الله عليه وسلّم يصلّي على الجنازة فيه.

313. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' da je Ibn Omer, r.a., rekao: "**Omeru se nije klanjala dženaza na nekom drugom mjestu, osim u džamiji.**"

Muhammed je rekao: "Dženaza-namaz se ne klanja u džamiji ili mesdžidu. To nam je prenio Ebu Hurejre, r.a. Mjesto na kojem se klanjaju dženaze u Medini je bilo izvan džamije, a to je mjesto na kojem je Vjerovjesnik, s.a.v.s., klanjao dženaze.[226]

---

[226] Šaf'ija je rekao da se dženaza-namaz klanja u džamiji, a dokaz za njegov stav je hadis koji bilježi Ibn ebi Šejbe **da je Omer, r.a., klanjao dženazu Ebu Bekru, r.a., u džamiji, i da je Suhejb, r.a., kla njao dženazu Omeru u džamiji, a dženaza je bila postavljena nasuprot minbera.** U Muslimovom "Sahihu" se navodi hadis **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., klanjao dženazu u džamiji dvojici Bejdaovih sinova: Suhejlu i njegovom bratu.**

U hanefijskom mezhebu je pokuđeno (kerahetu tenzih) klanjati dženazu mejjitu u džamiji ili mesdžidu radi predaja koje ukazuju na poništenje nagrade onome koji tako postupi. Ulema hanefijske pravne škole je uzela u obzir i **predaju u kojoj su se ljudi usprotivili želji 'Aiše, r.a. , da se dženaza S'adu ibn Ebi Vekkasu, r.a., klanja u džamiji** , pa su rekli da je klanjanje dženaze namaza u džamiji derogirano, ili je bilo u dijelu koji nije u sastavu prostora predviđenog za klanjanje, a slučaj Omerove dženaze u džamiji promatraju kao izuzetak i opravdan iz straha od smutnje (fitne).

٨ – (باب يحمل الرجل الميت أو يحنّطه أو يغسله هل ينقض ذلك وضوءه؟)

**8. Da li čovjeku koji nosi mejjita, namirisava ga, ili ga kupa, to kvari njegov abdest?**

٣١٤– أخبرنا مالك، اخبرنا نافع: أنَّ عمرَ حَنَّط ابناً لسعيد بن زيد وحَمَله ثم دخل المسجد فصلّى ولم يتوضأ.

قال محمد: وبهذا نأخذ، لا وضوء على من حمل جنازة ولا من حنّط ميتاً أو كفّنه أو غسله، وهو قول أبي حنيفة، رحمه الله.

314. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi’ **da je Ibn Omer, r.a., namirisao** (umrlog) **sina Se’ida ibn Zejda i nosio ga, a zatim je ušao u džamiju i klanjao, a da se nije** (ponovo) **abdestio.**

Muhammed kaže: “Mi ovo prihvatamo. Ne treba uzimati abdest onaj koji je nosio džennazu, niti onaj koji namiriše mejjita, ili ga zamota u kefine, ili, pak, okupa, a to je mišljenje i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao.”

٩ – (باب الرجل تدركه الصلاة على الجنازة وهو على غير وضوء)

**9. O osobi koja uoči klanjanja džennaze-namaza bude zatečena bez abdesta**

٣١٥– أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن ابن عمر أنه كان يقول: لا يصلّي الرجل على جنازة إلاّ وهو طاهر.

قال محمد: وبهذا نأخذ، لا ينبغي أن يصلي على الجنازة إلاّ طاهر، فإن فاجأته وهو على غير طهور تيمّم، وصلّى عليها وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله – .

315. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' da je Ibn Omer, r.a., govorio: **"Neka džennazu ne klanja, osim onaj ko je čist."**

Muhammed veli: "Mi ovo prihvatamo. Ne treba da džennazu klanja iko, osim osobe koja je čista, a ako bi ona bila donesena u vrijeme kada on nije pod abdestom, neka uzme tejemmum i klanja, a to je i mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."[227]

١٠ – (باب الصلاة على الميت بعد ما يُدفن)

## 10. Džennaza mejjitu nakon njegovog ukopa

٣١٦– أخبرنا مالك، أخبرنا ابن شهاب، عن سعيد بن المسيّب: أن رسول الله صلّى الله عليه وسلّم نعى النجاشيّ في اليوم الذي مات فيه، فخرج بهم إلى المصلّى، فصفّ بهم وكبّر عليه أربع تكبيرات.

316. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab ez-Zuhri od Se'ida ibnul-Musejjiba, a on prenio od Ebu Hurejre, r.a., **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., obaviješten o smrti Nedžašije** (Negusa) **u danu u kojem je i umro, zatim je sa ashabima izašao do musalle gdje ih je poredao u safove, a onda je donio četiri tekbira** (tj. klanjao mu džennazu).[228]

---

[227] Ovo je jedna od situacija kada je dozvoljeno uzeti tejemmum, jer ako bi se zatekao bez abdesta, i ne bi imao vremena da se abdesti, jer bi ga u tom slučaju prošao džennaza-namaz, onda će uzeti tejemmum i klanjati.

[228] Nedžašija ili Negus je bio vladar Abesinije (današnje Etiopije). Umro je u mjesecu redžepu 9. godine po Hidžri. U ovom hadisu je propis koji regulira klanjanje džennaze-namaza umrloj osobi u odsutnosti. Šafi'i i Ahmed smatraju validnim da se odsutnoj osobi čije tijelo nije pred musallijama klanja džennaza, dok Malik i Ebu Hanife smatraju da je ovaj namaz koji je klanjao Nedžašiji jedan od specifikuma Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji se ne primjenjuje na druge.

٣١٧- أخبرنا مالك، أخبرنا ابن شهاب، أن أبا أُمامة بن سهل بن حُنيف، أخبره أنَّ مسكينة مَرِضت، فأُخبر رسول الله صلّى الله عليه وسلّم بمرضها، قال: وكان رسول الله صلّى الله عليه وسلّم يعود المساكين ويسأل عنهم، قال: فقال رسول الله صلّى الله عليه وسلّم: إذا ماتَتْ فآذنوني بها، قال: فأُتي بجنازها ليلاً، فكرهوا أنْ يُؤذنوا رسولَ الله صلّى الله عليه وسلّم بالليل فلما أصبح رسول الله صلّى الله عليه وسلّم أُخبر بالذي كان من شأنها، فقال رسول الله صلّى الله عليه وسلّم: ألم آمركم أن تُؤْذِنُوني؟ فقالوا: يا رسول الله كرهنا أن نخرجَك ليلاً أو نوقظك، قال: فخرج رسول الله صلّى الله عليه وسلّم حتى صفَّ بالناس على قبرها فصلى على قبرها فكبَّر أربع تكبيرات.

قال محمد: وبهذا نأخذ التكبير على الجنازة أربع تكبيرات ولا ينبغي أن يصلّي على جنازة قد صلّي عليها، وليس النبي صلّى الله عليه وسلّم في هذا كغيره، ألا يُرى أنه صلى على النجاشي بالمدينة وقد مات بالحبشة. فصلاة رسول الله صلّى الله عليه وسلّم بركة وطهور فليست كغيرها من الصلوات، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله.

317. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab ez-Zuhri da mu je Ebu Umame ibn Sehl ibn Hunejf ispričao **da se jedna sirotica razboljela, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., obaviješten o njenoj bolesti. Inače, Allahov Poslanik, s.a.v.s., je obilazio siromašne i pitao za njih. On im je rekao: "Kada ona umre, obavijestite me o njezinoj smrti." Džennaza je bila noću, pa nisu htjeli da obavijeste Allahovog Poslanika, s.a.v.s. te noći. Kada je osvanuo Allahov Poslanik, s.a.v.s., je obaviješten o njoj, pa je rekao: "Zar vam nisam naredio da me obavijestite?" Ashabi odgovoriše: "Allahov Poslaniče, nije nam bilo drago da te po noći izvodimo** (iz kuće) **i budimo ." Allahov Poslanik, s.a.v.s., je izašao i poredao ljude u safove, a zatim je na njezinom mezaru klanjao džennazu donoseći četiri tekbira.**

Muhammed je rekao: "Mi ovo prihvatamo. Džennaza-namaz sadrži četiri tekbira. Ne treba se klanjati džennaza onom mejjitu kojem je ona već jednom obavljena, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., po

ovom pitanju nije kao bilo ko drugi. Zar se ne zna da je on klanjao džennazu Negusu u Medini, a on je umro u Abesiniji (danjašnjoj Etiopiji), tako da je namaz Allahovog Poslanika, s.a.v.s., bereket i čišćenje (od grijeha), i to nije poput drugih namaza, a to je stav i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

## ١١ – (باب ما روي أنّ الميت يعذّب ببكاء الحيّ)

## 11. O onome što se prenosi da se mejjit kažnjava zbog plača živog

٣١٨– أخبرنا مالك، حدثنا عبد الله بن دينار، عن ابن عمر أنه قال: لا تَبْكوا على موتاكم، فإنّ الميت يُعذّب ببكاء أهله عليه.

318. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Dinar da je Abdullah ibn Omer, r.a., rekao: **"Ne plačite za vašim umrlim, jer zaista se mejjit kažnjava zbog plača njegove familije za njim."**

٣١٩– أخبرنا مالك، حدثنا عبد الله بن أبي بكر، عن أبيه عن عَمْرة ابنة عبد الرحمن أنها أخبرته أنها سمعت عائشةَ رضي الله عنها زوجَ النبيّ صلّى الله عليه وسلّم وذُكر لها أن عبد الله بن عمر يقول: إنّ الميت يُعذّب ببكاء الحيّ، فقالت عائشة: يغفر الله لابن عمر، أمَا إنه لم يَكْذب، ولكنه قد نسي أو أخطأ، إنما مرَّ رسول الله صلّى الله عليه وسلّم على جنازة يُبكى عليها، فقال: إنهم ليَبْكون عليها، وإنها لتُعذّب في قبرها.

قال محمد: وبقول عائشة رضي الله عنها نأخذ وهو قول أبي حنيفة رحمه الله.

319. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Ebi Bekr od svoga oca, a on prenio od 'Amrete bint Abdir-Rahman koja ga je obavijestila **da je čula 'Aišu, suprugu Vjerovjesnika,**

**s.a.v.s., koja nakon što joj je spomenuto da Abdullah ibn Omer prenosi** (hadis): **Zaista se mejjit kažnjava zbog plača živog, kaže: "Neka Allah oprosti Ibn Omeru, on zaista nije slagao, nego je možda zaboravio, ili pogriješio. Allahov Poslanik, s.a.v.s., je prošao pokraj džennaze nad kojom se plakalo, pa je rekao: "Oni zaista plaču za njim** (mejjitom), **a uistinu se on kažnjava** (radi njegovih grijeha) **u mezaru** (i njihov plač mu ništa neće pomoći, niti će mu olakšati patnju)."

Muhammed je kazao: "Mi prihvatamo riječi 'Aiše, a to je mišljenje i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."[229]

١٢ - (باب القبر يُتّخذ مسجداً أو يُصلّى إليه أو يُتوسّد)

## 12. O mezaru koji se koristi kao prostor za klanjanje, prema njemu se okreće u namazu, ili se na njega naslanja

٣٢٠- أخبرنا مالك، حدثنا الزهري، عن سعيد بن المسيّب، عن أبي هريرة: أن رسول الله صلّى الله عليه وسلّم قال: قاتل اللهُ اليهودَ اتّخذوا قبورَ أنبيائهم مساجد.

320. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je ez-Zuhri od Se'ida ibnul-Musejjiba, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov

[229] Ovo mišljenje je u skladu i sa riječima Allaha, dž.š.: "Niko neće nositi breme tuđih grijeha." (*El-En'am*, 164).

Jedan dio uleme je rekao da se ovaj hadis odnosi na nevjernika, jer u predaji koju prenosi Ibn 'Abbas, r.a. od 'Aiše, r.a., da je rekla: "**Tako mi Allaha, Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije rekao da se vjernik kažnjava zbog plača njegove porodice za njim, nego je rekao: 'Zaista Allah povećava nevjerniku njegovu patnju zbog plača njegove porodice za njim.**'" Nevevi je kazao da većina uleme iznosi tumačenje da se kazna spomenuta u hadisu odnosi na onoga koji oporuči porodici da ga ona oplakuje i nariče za njim nakon njegove smrti, pa oni izvrše njegovu oporuku.

Poslanik, s.a.v.s., rekao: **“Allah ubio jevreje, grobove svojih poslanika su uzeli za bogomolje.”**[230]

٣٢١- أخبرنا مالك، قال: بلغني أنّ عليّ بن أبي طالب رضي الله عنه كان يتوسَّدُ عليها ويضطجع عليها. قال بشر: يعني القبور.

321. Obavijestio nas je Malik: **“Saznao sam da se Alija ibn Ebi Talib, r.a., naslanjao na njih i ležao na njima.” Bišr veli: “Misli se na mezare.”**[231]

[230] Jevreji su zaslužili prokletstvo time što su grobove svojih poslanika učinili kiblom prema kojoj se okreću u svojim molitvama i time su slični mnogobošcima u njihovom klanjanju kipovima. U Ebu Davudovom “Sunenu” se navodi predaja u kojoj stoji da su oni nakon smrti dobrom i pobožnom čovjeku iz svog naroda gradili bogomolju na njegovom grobu i na tom mjestu obavljali molitve. Takva praksa je zabranjena muslimanima.

[231] Dozvoljeno je nasloniti se na mezar, ako u tome nije ponižavanje za umrlog, kao što je bio slučaj sa Alijom, r.a. Ipak je bolje to izbjegavati, jer se prenosi **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prošao pored čovjeka koji je bio naslonjen na mezar, pa mu je rekao: “Ne uznemiravaj stanovnika tog mezara!”** (El-Hidaje)

## (كتاب الزكاة)

# POGLAVLJE O ZEKATU[232]

## ١ - (باب زكاة المال)

## 1. Zekat na imetak

٣٢٢- أخبرنا مالك، أخبرنا الزُّهري، عن السائب بن يزيد، أنَّ عثمان بن عفان رضي الله عنه كان يقول: هذا شهر زكاتكم، فمن كان عليه دَيْن فليؤدِّ دَيْنه حتى تحصل أموالكم فتؤدوا منها الزكاة.

قال محمد: وبهذا نأخذ، من كان عليه دَيْن وله مال فليدفع دَيْنه من ماله، فإن بقي بعد ذلك ما تجبُ فيه الزكاة ففيه زكاة، وتلك مائتا درهم أو عشرون مثقالاً ذهباً فصاعداً، وإن كان الذي بقي أقل من ذلك، بعد ما يَدفع من ماله الدَّيْن فليست فيه الزكاة، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله.

322. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ez-Zuhri od Saiba ibn Jezida **da je Osman ibn 'Affan, r.a., govorio: "Ovo je mjesec** (davanja) **vašeg zekata, pa ko bude dužan, neka izmiri svoj dug, kako biste odvojili svoj imetak i na njega dali zekat."**

Muhammed je rekao: "Mi postupamo na osnovu ovoga hadisa. Ko bude dužan, a ima imetka, neka izmiri dug iz tog imetka, pa ako nakon toga preostane imetka onoliko koliko je potrebno da bi bila obaveza iz njega izdvojiti zekat, onda je obaveza izdvajanja zekata prisutna. Visina tog imetka koja je donja granica obaveznosti zekata (nisab) je dvije stotine dirhema (srebrnjaka), ili dvadeset miskala zlata, pa više. A ako je ostatak imetka, nakon izmirenja duga, manji

[232] Filološki riječ zekat ima značenje povećanja, bereketa, čišćenja, a terminološki zekat je: ime za određenu količinu određene imovine koja se daje određenim kategorijama ljudi uz ispunjenje određenih uvjeta, a radi izvršenja Allahove naredbe i postizanja Njegovog zadovoljstva.

od navedenog iznosa zlata ili srebra, u tom imetku nema obaveze izdvajanja zekata. To je stav i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

٣٢٣- أخبرنا مالك، أخبرنا يزيد بن خُصَيفة أنه سأل سليمان بن يسار عن رجل له مال وعليه مثلُه من الدَّيْن أعليه الزكاة؟ فقال: لا.

قال محمد: وبهذا نأخذ وهو قول أبي حنيفة رحمه الله.

323. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Jezid ibn Husajfe **da je on upitao Sulejmana ibn Jesara o osobi koja ima imetka srazmjerno iznosu njenog duga, da li je ta osoba dužna izdvojiti zekat? Odgovorio je: "Ne."**

Muhammed je rekao: "Mi ovo prihvatamo, a to je mišljenje i Ebu Hanife."[233]

## ٢ – (باب ما يجب فيه الزكاة)

## 2. Na koju količinu imetka je obavezno davati zekat?

٣٢٤- أخبرنا مالك، أخبرنا محمَّدُ بنُ عبد الله بنِ عبد الرحمن بنِ أبي صعصعة، عن أبيه، عن أبي سعيد الخُدْري رضي الله عنه أنَّ رسول الله صلّى الله عليه وسلّم قال: ليس فيما دون خمسةِ أَوْسُقٍ من التمر صدقة وليس فيما دون خمسِ أواق من الوَرْقِ صدقة، وليس فيما دون خمس ذَوْدٍ من الإبل صدقة.

[233] Isti stav su zauzeli Malik i Šafi'i, dok u drugom rivajetu Šafi'i smatra da dug ne poništava obavezu izdvajanja zekata.

قال محمد: وبهذا نأخذ، وكان أبو حنيفة يأخذ بذلك إلاّ في خصلة واحدة، فإنه كان يقول: فيما أخرجت الأرض العُشْرُ من قليل أو كثير، إن كانت تُشْرَبُ سيحاً أو تسقيها السماء، وإن كانت تُشْرَبُ بغَرب أو دالية فنصفُ عُشر، وهو قول إبراهيم النَّخَعي ومجاهد.

324. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Muhammed ibn Abdillah ibn Abdir-Rahman ibn Ebi S'as'a'a od svog oca, a on prenio od Ebu Se'ida el-Hudrija da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: **"U onome što iznosi manje od pet evsuka[234] hurmi nema zekata, i u onome što iznosi manje od pet oka srebra nema zekata, niti ima zekata u imetku koji iznosi manje od pet deva."**

Muhammed veli: "Mi prihvatamo ovaj hadis, a i Ebu Hanife je po njemu radio, osim u jednom slučaju kada bi govorio: "Na ono što zemlja daje (od plodova) se izdvaja destina, bez obzira bilo toga malo ili mnogo, natapalo se vodom iz izvora ili kišnicom. A ako se zemlja natapa navodnjavanjem (ručno ili uz pomoć životinja), onda se izdvaja jedna dvadesetina, a to je mišljenje Ibrahima en-Neha'ija i Mudžahida."

٣ – (باب المال متى تجب فيه الزكاة)

## 3. Kada nastupa obaveza izdvajanja zekata?

٣٢٥– أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن ابن عمر قال: لا تجبُ في مالٍ زكاةٌ حتى يَحولَ عليه الحَوْل.

234 Pet evsuka je ustvari tovar deve, a kod hanefija jedan evsuk iznosi 195,69 kg., a kod ostalih 130,32 kg.

قال محمد: وبهذا نأخذ، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله، إلاّ أن يكتسب مالاً فيجمعه إلى مالٍ عنده مما يُزكّى، فإذا وجبت الزكاة في الأول زكّى الثاني معه، وهو قول أبي حنيفة وإبراهيم النَّخَعي رحمهما الله تعالى.

325. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Ibn Omera, r.a., da je rekao: **"U imetku nema obaveze izdvajanja zekata, sve dok on ne bude u posjedu vlasnika jednu** (hidžretsku) **godinu dana."**

Muhammed je izjavio: "Mi se ovoga držimo, a to je mišljenje i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao. A u slučaju da (u međuvremenu) stekne imetak koji pridoda imetku koji je otprije kod njega a na koji je dužan dati zekat, pa kada nastupi obaveza izdvajanja zekata iz prvog dijela imetka, izdvojit će zekat i iz drugog dijela zajedno sa prvim, što je stav Ebu Hanife i Ibrahima en-Neha'ija."

٤ – (باب الرجل يكون له الدَّيْن هل عليه فيه زكاة)

## 4. Da li je osoba kojoj je neko dužan, obavezna izdvajati zekat na taj dug?

٣٢٦– أخبرنا مالك، أخبرنا محمد بن عقبة مولى الزبير أنه سأل القاسم بن محمد عن مكاتَبٍ له قاطعه بمال عظيم؟ قال: قلت: هل فيه زكاة؟ قال القاسم: إن أبا بكر كان لا يأخُذُ من مالٍ صدقةً حتى يحول عليه الحول، قال القاسم: وكان أبو بكر إذا أعطى الناسَ أَعْطِياتِهم يسأل الرجل هل عندك من مالٍ قد وجبت فيه الزكاة؟ فإن قال: نَعَمْ، أخذ من عطائه زكاةَ ذلك المال، وإن قال لا، سلّم إليه عطاءه.

قال محمد: وبهذا نأخذ، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله.

326. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Muhammed ibn 'Ukbe, Ez-Zubejrov sluga, **da je upitao El-Kasima ibn Muhammeda o njegovom robu s kojim je potpisao ugovor o**

**oslobađanju uz veliki dogovoreni iznos kog mu rob treba isplatiti za svoj otkup, da li je vlasnik dužan dati zekat na taj imetak? El-Kasim mu odgovori: "Ebu Bekr, r.a., nije uzimao zekat iz imovine koja nije pregodinila." El-Kasim je, također, izjavio: "Kada bi Ebu Bekr davao ljudima njihove** (godišnje vojne) **plaće, upitao bi: 'Da li posjeduješ imetka u kojem je nastupila obaveza izdvajanja zekata?', pa ako bi potvrdno odgovorio, odbio bi iz njegove plaće zekat na taj imetak, a ako bi odgovorio odrično, predao bi mu plaću u cijelosti."**

Muhammed veli: "Mi ovako postupamo, a to je mišljenje i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

٣٢٧- أخبرنا مالك، أخبرني عمر بن حسين، عن عائشة بنت قدامة بن مظعون، عن أبيها قال: كنت إذا قبضتُ عطائي من عثمان بن عفان سألني هل عندك مالٌ وَجَبَ عليك فيه الزكاة؟ فإن قلت: نَعَمْ، أخذ من عطائي زكاة ذلك المال وإلاّ دفع إليّ عطائي.

327. Obavijestio nas je Malik, pričao mi je Omer ibn Husejn od 'Aiše bint Kudame ibn Maz'un, a ona je prenijela od svog oca da je rekao: **"Kada sam preuzimao svoju vojnu plaću od Osmana ibn 'Affana, r.a., upitao bi me: 'Da li posjeduješ imetka u kojem je nastupila obaveza davanja zekata?' Pa ako bih odgovorio potvrdno, izdvajao bi iz iznosa moje plaće zekat na taj imetak, a u suprotnom mi je u potpunosti davao plaću."**

## ٥ - (باب زكاة الحُلِيّ)

## 5. Zekat na nakit

٣٢٨- أخبرنا مالك، عن عبد الرحمن بن قاسم، عن أبيه: أن عائشة كانت تلي بنات أخيها يتامى في حِجْرها، لهن حُلِيّ، فلا تُخرج من حُلِيِّهنّ الزكاة

328. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdur-Rahman ibnul-Kasim od svog oca **da se ‘Aiša, r.a., starala o svojim bratičnama, jetimima** (siroticama) **koje su živjele sa njom i imale su svog nakita iz kojeg ona nije izdvajala zekat.**

**٣٢٩–** أخبرنا مالك، حدثنا نافع: أن ابن عمر كان يُحَلِّي بناتِهِ وجواريه فلا يُخرج من حُلِيِّهِنَّ الزكاة.

قال محمد: أمّا ما كان من حُلِيّ جوهرٍ ولؤلؤٍ فليست فيه الزكاة على كل حال، وأمّا ما كان من حُلِيٍّ ذهبٍ أو فضة ففيه الزكاة إلاَّ أن يكون ذلك ليتيم أو يتيمة لم يَبْلُغَا فلا تكون في مَالِهَا زكاة وهو قول أبي حنيفة رحمه الله.

329. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi’ **da je Ibn Omer, r.a., gizdao nakitom svoje kćerke i sluškinje, a iz tog njihovog nakita nije izdvajao zekat.**

Muhammed je rekao: “Nakit koji se sastoji iz dragulja i bisera, u svakom slučaju nije podložan zekatu (osim ako se njime trguje), a ono što je od zlata i srebra, u svakom slučaju je podložno zekatu, osim u jednom, a to je da nakit bude vlasnišvo jetima (siročeta) koje nije dostiglo punoljetstvo, tako da u njegovom imetku nema obaveze izdvajanja zekata. To je stav i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao.”[235]

[235] Ebu Davud i Nesai bilježe od ‘Amra ibn Šu’ajba, a on od svoga oca, a on od djeda da je neka žena došla Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., vodeći sa sobom svoju kćerku koja je na ruci imala dvije zlatne debele narukvice, pa ju je upitao: “Da li daješ zekat na ovo?”Ona odgovori: “Ne.” Allahov Poslanik, s.a.v.s., joj tada reče: “Zar bi te radovalo da ti Allah umjesto njih stavi narukvice od vatre na kijametskom danu?” Žena ih je skinula i bacila pred Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i rekla: “Dajem ih radi Allaha i Njegova Poslanika.” Tirmizi bilježi hadis u kojem stoji da su dvije žene došle pred Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a na njihovim rukama su bile zlatne narukvice, pa ih je upitao: “Da li dajete zekat na njih?” One odgovoriše: “Ne dajemo.” “Zar biste voljele da vas Allah (kazni) narukvicama od vatre?” One rekoše: “Ne”, a on im naredi: “Dajite zekat na njih!”

٦ - (باب العُشُر)

## 6. O naplati desetine (‘ušr)[236]

٣٣٠- أخبرنا مالك، حدثنا الزُّهريّ، عن سالم بن عبد الله، عن عبد الله بن عمر: أن عمر كان يأخذ عن النَّبَط من الحنطة والزيت نصفَ العُشُر، يريد أن يكثر الحمل إلى المدينة، ويأخذ من القِطنية العشر.

قال محمد: يؤخذ من أهل الذمة مما اختلفوا فيه للتجارة من قِطَنِيَّة أو غير قطنية نصف العشر في كل سنة، ومن أهل الحرب إذا دخلوا أرض الإسلام بأمان العشر من ذلك كلّه. وكذلك أمر عمر بن الخطاب زياد بن حُدَيْر وأنس بن مالك حين بعثهما على عشور الكوفة والبصرة، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله.

330. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ez-Zuhri od Salima ibn Abdillaha, a on od Abdullaha ibn Omera **da je Omer, r.a., od ljudi koji su dolazili u Irak uzimao dvadesetinu** (5 %) **od pšenice i zejtina** (ulja), **želeći time da uveća broj karavana koje su putovale u pravcu Medine, a uzimao je desetinu** (10 %) **od bobičastih poljoprivrednih kultura.**

Muhammed veli: “Od nemuslimana koji su državljani islamske države, a bave se trgovinom, se uzima dvadestina od svih bobičastih i drugih poljoprivrednih kultura u toku cijele godine, a od nemuslimana koji žive izvan granica islamske države, pa legalno uđu u nju, uzima se jedna desetina na sve to. Tako je naredio Omer ibnul-Hattab, r.a., Zijadu ibn Hudejru i Enesu ibn Maliku, r.a., kada ih je poslao da prikupe desetinu plodova Kufe i Basre. Ovo je i stav Ebu Hanife, Allah mu se smilovao.”

[236] Ovu vrstu poreza je uveo Omer ibnul-Hattab, r.a., nakon što su mu neki ashabi ispričali da nemuslimani u svojim državama uzimaju taj porez na promet robe od muslimana, pa je Omer, r.a., kao protumjeru donio odluku da se od nemuslimana koji prolaze preko granica islamske države uzima desetina.

## ٧ – (باب الجزية)

## 7. O džizji (porezu, glavarini)

٣٣١– أخبرنا مالك، حدثنا الزهري: أنَّ النبيَّ صلّى الله عليه وسلّم أخذ من مجوس البحرين الجزية، وأن عمر أخذها من مجوس فارس، وأخذها عثمان بن عفان من البربر.

331. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ez-Zuhri **da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., od vatropoklonika** (medžusija) **Bahrejna uzeo džizju, da je Omer, r.a., tako učinio sa vatropoklonicima Farisa** (Perzije), **i da je Osman, r.a., uzeo džizju od Berbera**[237]**.**

٣٣٢ – أخبرنا مالك، حدثنا نافع، عن أسلم مولى عمر: أن عُمَرَ ضَرَبَ الجزيةَ على أهل الوَرِق أربعين درهماً، وعلى أهل الذهب أربعة دنانير، ومع ذلك أرزاق المسلمين وضيافة ثلاثة أيام.

332. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Eslema, Omerovog sluge, **da je Omer, r.a., odredio da džizja u srebru iznosi četrdeset dirhema, a u zlatu četiri dinara, a pored toga su bili dužni da uobičajeno hrane muslimansku vojsku kad dođe do njih, i da pruže gostoprimstvo tri dana.**

٣٣٣– أخبرنا مالك، أخبرنا زيد بن أسلم، عن أبيه: أن عمر بن الخطاب رضي الله عنه كان يُؤتى بنَعَم كثيرة من نَعَم الجزية. قال مالك: أراه تُؤخذ من أهل الجزية في جزيتهم.

قال محمد: السُّنَّة أن تؤخذ الجزية من المجوس من غير أن تُنكحَ نساؤهم ولا تُؤكل ذبائحهم، وكذلك بلغنا عن النبي صلى الله عليه وسلم، وضرب عمر الجزية على أهل

[237] Berberi su jedan od naroda koji žive na području Maroka, a tada su bili nemuslimani, da bi kasnije prešli na islam.

سواد الكوفة، على المُعسر اثنا عشر درهماً وعلى الوسط أربعة وعشرين درهما، وعلى الغني ثمانية وأربعين درهماً. وأما ما ذَكَر مالك بن أنس من الإبل فإن عمر بن الخطاب لم يأخذ الإبل في جزية علمناها إلاّ من بني تَغْلِب فإنه أضعف عليهم الصدقة، فجعل ذلك جزيتهم، فأخذ من إبلهم وبقرهم وغنمهم.

333. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Zejd ibn Eslem od svog oca **da je Omeru ibnul-Hattabu, r.a., dolazio veliki broj grla stoke sakupljene na ime džizje. Malik je rekao: “Smatram da se od stočara uzima džizja u stoci.”**

Muhammed je izjavio: “Sunnet je da se od vatropoklonika uzima džizja, s tim da nije dopušteno ženiti se sa njihovim ženama, niti jesti meso životinja koje oni zakolju. To je do nas došlo (predajama) od Vjerovjesnika, s.a.v.s.

Omer, r.a., je odredio džizju stanovništvu Kufe i to: za onoga ko je slabijeg imovinskog stanja, dvanaest dirhema, za onoga ko je srednjeg imovinskog stanja, dvadest i četiri dirhema, za imućnog, četrdeset i osam dirhema. A ono što je spomenuo Malik ibn Enes u vezi deva, nama je nepoznato da je Omer, r.a., uzimao džizju u devama, osim od Benu Tagliba[238] kojima je udvostručio porez, pa je to učinio džizjom, uzevši nešto njihovih deva, krava i ovaca.”

[238] Kršćansko pleme koje je odbilo dati džizju.

٨ - (باب زكاة الرقيق والخيل والبَراذين)

## 8. Zekat na robove,[239] konje i mazge

٣٣٤- أخبرنا مالك، حدثنا عبد الله بن دينار، قال: سألت سعيد بن المسيب عن صَدَقَة البراذين فقال: أوَفي الخيلِ صدقة؟

334. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Dinar da je on rekao: **"Upitao sam Se'ida ibnul-Musejjeba o zekatu na mazge, pa mi je odgovorio: 'Zar se na mazge daje zekat?'"**

[239] Islam se pojavio u doba robovlasničkog sistema u svijetu i on je propisao mjere postepenog ali definitivnog nestanka tog sistema sa svjetske scene. Muhammed Kutb je rekao: "Islam je veoma otvoren tip eksplicita u onome što tvrdi i zastupa. On je rekao ljudima jasno i nedvosmisleno ono što je mislio o ropstvu, o tome što je njegov stvarni uzrok, kao i koji je put od ropstva ka slobodi. Taj put je samo njegovo potpuno ukidanje." Kutb nastavlja i kaže: "Nećemo se zavaravati lijepim imenima. Francuska revolucija u Evropi i Linkoln u Americi su ukinuli ropstvo i svijet se složio da se ukinu svi oblici ropstva. Ali, da li je ropstvo stvarno ukinuto? Ne podupire li još tiraniju čitav svijet u raznim oblicima? Kako nazvati ono što je radila Francuska u Alžiru? Kakvim ćemo izrazima opisati one prljave zločine Amerikanaca prema tamošnjim crncima i zločine Engleza prema obojenim narodima Južne Afrike? Nije li ropstvo ustvari potčinjavanje jednog naroda drugome i lišavanje jedne klase ljudi da uživa prava kao i ostali ljudi? To znači upravo to i ništa drugo, pa zašto onda ne bismo to nazvali pravim imenom?" U Evropi, ropstvo je zvanično ukinuto tek nakon francuske revolucije u 18. stoljeću, kada je sa zakašnjenjem od jedanaest stoljeća iza islama objavljen princip emancipacije. Opširnije o ovoj temi pogledaj: Muhammed Kutb, "Dileme oko islama (Islam i ropstvo)", str. 38-66.

٣٣٥- أخبرنا مالك، حدثنا عبد الله بن دينار، عن سليمان بن يسار، عن عِراك بن مالك، عن أبي هريرة قال: قال رسول الله صلّى الله عليه وسلّم: ليس على المسلم في عبده ولا في فرسه صدقة.

قال محمد: وبهذا نأخذ ليس في الخيل صدقة سائمةً كانت أو غير سائمة. وأما في قوله أبي حنيفة رحمه الله: فإذا كانت سائمةً يُطلب نسلها ففيها الزكاة، إن شئتَ في كل فرس دينار، وإن شئت فالقيمة، ثم في كل مائتي درهم خمسةُ دراهم وهو قول إبراهيم النَّخَعي.

335. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Dinar od Sulejmana ibn Jesara koji prenosi od Iraka ibn Malika, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: **"Musliman nema obavezu izdvajanja zekata kada se radi o njegovom robu, niti kada se radi o njegovom konju."**

Muhammed veli: "Mi ovo prihvatamo. Nema zekata na konje, bili oni veći dio godine na ispaši, ili ne bili.

A što se tiče riječi Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, njegov stav je da ako su konji veći dio godine na ispaši i drže se radi rasploda, onda postoji obaveza zekata, ako hoćeš na svakog konja jedan (zlatni) dinar, ili u protuvrijednosti, a na svakih dvije stotine dirhema izdvaja se pet dirhema, što je mišljenje i Ibrahima en-Neha'ija."

٣٣٦- أخبرنا مالك، حدثنا عبد الله بن أبي بكر، عن أبيه: أن عمرَ بن عبد العزيز كتب إليه أن لا يأخذ من الخيل ولا العسل صدقة.

قال محمد: أما الخيل فهي على ما وصفتُ لك، وأما العسل ففيه العُشُر إذا أصبتَ منه الشيءَ الكبير خمسةَ أفراق فصاعداً، وأما أبو حنيفة فقال: في قليله وكثيره العشر، وقد بلغنا عن النبي صلّى الله عليه وسلّم أنه جعل في العسل العشر.

336. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Ebi Bekr od svog oca **da mu je Omer ibn Abdul-Aziz napisao: Da ne uzima zekat na konje i med.**

Muhammed je kazao: "Što se tiče konja, već ti je objašnjen postupak sa njima, a što se tiče meda, na njega se daje zekat u visini jedne desetine, pod uvjetom da prinos bude veliki i to minimalno pet efruka[240] i više.

A Ebu Hanife kaže: "Na med se daje jedna desetina, bilo ga (količinski) malo ili mnogo, a **od Vjerovjesnika, s.a.v.s., nam je preneseno da je on odredio da se na med daje jedna desetina** (od ukupnog prihoda)."

٣٣٧- أخبرنا مالك، حدثنا ابن شهاب، عن سليمان بن يسار: أن أهل الشام قالوا لأبي عُبَيْدَةَ بنِ الجرّاح: خذ من خيلنا ورقيقنا صدقة، فأبى، ثم كتب إلى عمر بن الخطاب، فكتب إليه عمر: إنْ أحبّوا فخُذْها منهم، وارْدُدْها عليهم يعني على فقرائهم، وارزق رقيقهم.

قال محمد: القول في هذا القول الأول، وليس في فرس المسلم صدقة ولا في عبده إلاّ صدقة الفطر.

337. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab od Sulejmana ibn Jesara **da su stanovnici Šama kazali Ebu 'Ubejdi ibnul-Džerrahu: "Uzmi zekat od naših konja i robova", pa je odbio, a zatim napisao pismo Omeru ibnul-Hattabu, r.a., koji mu je odgovorio slijedeće: "Ako oni tako žele, onda uzmi zekat** (na konje i na robove) **od njih, zatim im ga vrati, odnosno podijeli njihovim siromašnim** (a nemoj ga poslati nama) **i opskrbi njihove robove."**

Muhammed je rekao: "Prvo mišljenje je ono koje je odabrano, a ono je da musliman nema obavezu izdvajanja zekata na svog konja, niti na roba, osim kada se radi o sadekatul-fitru (vitrama)."

[240] Jedan ferek iznosi oko tri sa'a, a to je ukupno oko šesnaest kilograma.

## ٩ - (باب الركاز)

## 9. Zekat na rudno bogatstvo (rikaz)

٣٣٨- أخبرنا مالك، حدثنا ربيعة بن أبي عبد الرحمن وغيرُهُ : أن رسول الله صلّى الله عليه وسلّم أَقْطَعَ لبلالِ بن الحارث المُزَني معادنَ من معادن القَبَلية، وهو من ناحية الفُرُع، فتلك المعادن إلى اليوم لا يُؤخذ منها إلاّ الزكاة.

قال محمد: الحديث المعروف أنّ النبي صلّى الله عليه وسلّم قال: في الركاز الخُمُس، قيل: يا رسول الله، وما الركاز؟ قال: المال الذي خلقه الله تعالى في الأرض يوم خَلَق السموات والأرض في هذه المعادن، ففيها الخمس. وهو قول أبي حنيفة - رحمه الله تعالى - والعامة من فقهائنا.

338. Obavijestio nas je Malik, pričali su nam Rebi'a ibn Ebi Abdir-Rahman i drugi **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., dodijelio Bilalu ibnul-Harisu el-Muzniju dio rude sa mjesta Kabel koje se nalazilo na pravcu između Mekke i Medine, a od tih ruda se sve do danas uzima samo zekat."**

Muhammed veli: "Poznat je hadis u kome Vjerovjesnik, s.a.v.s., kaže: "**Na 'rikaz' se daje jedna petina." Rečeno je: "O Allahov Poslaniče, a šta je to 'rikaz'?" On odgovori: "Bogatstvo koje je Allah stvorio u zemlji od dana kada je stvorio nebesa i Zemlju."** Stoga po pitanju ovih ruda, od njih se izdvaja jedna petina, a to je i stav Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, kao i većine naših pravnika."[241]

[241] Malik i Šafi'i smatraju da se pod pojmom "rikaz" u hadisu misli na blago koje se pronađe u utrobi zemlje i na njega se daje zekat u iznosu jedne petine, a na rude koje je Allah, dž.š., stvorio u zemlji se ne daje petina, nego se izdvaja zekat onda kada dostigne iznos nisaba.

## ١٠ – (باب صدقة البقر)

## 10. Zekat na krave

**٣٣٩- أخبرنا مالك، أخبرنا حميد بن قيس، عن طاوس: أنّ رسول الله صلّى الله عليه وسلّم بَعَثَ معاذَ بنَ الجبل إلى اليمن، فأمره أن يأخذ من كلّ ثلاثين بقرةً تبيعاً ومن كل أربعين مُسنَّةً، فأُتِيَ بها دون ذلك، فأبى أن يأخذ منه شيئاً، وقال: لم أسمع فيه من رسول الله صلّى الله عليه وسلّم شيئاً حتى أرجع إليه، فتوفي رسول الله صلّى الله عليه وسلّم قبل أن يَقْدَمَ معاذ.**

**قال محمد: وبهذا نأخذ ليس في أقلّ من ثلاثين من البقر زكاة، فإذا كانت ثلاثين ففيها تبيعٌ أو تبيعة، والتبيع الجَذَع الحَوْلي، إلى أربعين، فإذا بلغت أربعين ففيها مُسنَّة، وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله تعالى – والعامَّة.**

339. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Humejd ibn Kajs od Tavusa **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., poslao Mu'aza ibn Džebela u Jemen i naredio mu da iz svakog stada od trideset krava izdvoji jednu junicu koja je ušla u drugu godinu, a iz svakog stada od četrdeset krava jednu kravu koja je ušla u treću godinu. Pa su mu dolazili sa manjim brojem** (ispod trideset krava), **a on je odbijao da išta uzme** (kao zekat) **i govorio je: "Nisam ništa o tome čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Sačekajte dok se ne vratim** (u Medinu), **pa da ga upitam." Allahov Poslanik, s.a.v.s., je preselio na ahiret prije Mu'azovog povratka.**

Muhammed je rekao: "Mi prihvatamo ovaj hadis. Nema obaveze zekata na manje od trideset krava, pa kada dostignu cifru od trideset, za zekat se izdvaja june ili junica u drugoj godini i tako sve do cifre od četrdeset krava, pa kada dostigne ovaj broj, za zekat se izdvaja krava u trećoj godini starosti, a to je mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine (naših pravnika)".

## ١١ - (باب الكنز)

## **11. Gomilanje imetka na koji se ne daje zekat** (kenz)

٣٤٠- أخبرنا مالك، حدثنا نافع قال: سُئل ابن عمر عن الكنز؟ فقال: هو المالُ الذي لا تُؤَدَّى زكاتُه.

340. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Ibn Omer, r.a., upitan o "kenzu", pa je rekao: "To je blago na koje se ne daje zekat."**

٣٤١- أخبرنا مالك، حدثنا عبد الله بن دينار، عن أبي صالح، عن أبي هريرة قال: من كان له مالٌ، ولم يؤدِّ زكاته مُثِّلَ له يومَ القيامة شجاعاً أقْرَعَ، له زبيبتان يَطْلُبُهُ حتى يُمْكِنَه فيقول: أنا كنزك.

341. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Dinar od Ebu Saliha, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je rekao: **"Ko bude imao imetka na kojeg nije izdvojio zekat, na Sudnjem danu će on doći u liku zmije bijele glave sa dvije crne tačke na čeljustima koja će ga tražiti, pa kad ga uhvati, reći će mu: "Ja sam** (ono) **tvoje blago** (na koje nisi davao zekat)**."**[242]

[242] U ovom hadisu se najavljuje teška kazna onom koji gomila svoje blago i imetak, a na njega ne daje zekat, iako je dužan. Allah, dž.š., kaže: "...Onima koji zlato i srebro gomilaju i ne troše ga na Allahovu putu, nagovijesti bolnu patnju na Dan kad se ono u vatri džehennemskoj bude usijalo, pa se njime čela njihova i slabine njihove i leđa njihova budu žigosala. Ovo je ono što ste za sebe zgrtali, zato iskusite kaznu za ono što ste gomilali!" (Et-Tevbe, 34., 35.)

## ١٢ – (باب من تحل له الزكاة)

## 12. Kome je dozvoljeno uzeti zekat?

٣٤٢– أخبرنا مالك، حدثنا زيد بن أسلم، عن عطاء بن يسار: أنّ رسول الله صلّى الله عليه وسلّم قال: لا تَحِلُّ الصدقةُ لغنيٍّ إلاَّ لخمسة: لغازٍ في سبيل الله، أو لعاملٍ عليها، أو لغارمٍ، أو لرجل اشتراها بماله أو لرجل له جار مسكين تُصُدِّق على المسكين فأهدى إلى الغنيِّ.

قال محمد: وبهذا نأخذ، والغازي في سبيل الله إذا كان له عنها غنىً يقدر بغناه على الغزو لم يُستحبّ له أن يأخذ منها شيئاً، وكذلك الغارم إن كان عنده وفاء بدَيْنه وفضل تجب فيه الزكاة لم يُستحبّ له أن يأخذ منها شيئاً، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله.

342. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Zejd ibn Eslem od 'Ata'a ibn Jesara da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "**Zekat nije dozvoljeno dati bogatom, osim petorici: borcu na Allahovom putu, onome koji prikuplja zekat, prezaduženom, ili čovjeku koji nešto** (od dodijeljenog zekata) **kupi za svoj novac** (od onoga kome je dato na ime zekata), **ili čovjeku koji ima siromašnog komšiju kojem je predan zekat, pa ga on pokloni bogatom.**"

Muhammed je rekao: "Mi ovo prihvatamo. Borac na Allahovom putu koji ima imetka, pa mu nisu potrebna sredstva od zekata i može sa svojim sredstvima ići u borbu, nije mu preporučeno da išta uzme od zekata, a isti slučaj je i sa zaduženim koji je u stanju da izvrši povrat svog duga i ima višak sredstava koji podliježe zekatu, i njemu također nije preporučeno da išta uzme od zekata, a to je stav i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

## ١٣ - (باب زكاة الفطر)

## 13. Zekatul-fitr (sadekatul-fitr, vitre)

٣٤٣- أخبرنا مالك، حدثنا نافع أنَّ ابنَ عمر كان يبعث بزكاة الفطر إلى الذي تجمع عنده قبل الفطر بيومين أو ثلاثة.

قال محمد رحمه الله: وبهذا نأخذ، يُعجبنا تعجيلُ زكاة الفطر قبل أن يخرج الرجل إلى المصلّى، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله.

343. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Ibn Omer, r.a., slao zekatul-fitr onome kod koga se sakupljao, prije Bajrama na dva ili tri dana.**

Muhammed veli: "Mi ovo prihvatamo. Draže nam je da se zekatul-fitr udijeli prije izlaska čovjeka na musallu (radi klanjanja bajram-namaza), a to su riječi i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."[243]

[243] Izdvajanje zekatul-fitra je drugostepena dužnost (vadžib) za onoga koji posjeduje nisab, a izdvaja se pola sa'a pšenice ili sa'a ječma, riže, hurmi i sl. Ova imovinska obaveza je propisana druge godine po Hidžri. Zekatul-fitr je fard kod Malika, Šaf'ije i Ahmeda, a sunnet u jednom rivajetu od Malika i kod jednog dijela hanefija. Ibn Omer, r.a., je rekao: "**Allahov Poslanik, s.a.v.s., nam je naredio da izdvojimo** (iz imetka) **sadekatul-fitr i to za svako dijete i odraslu osobu, slobodnog i roba, jedan sa' hurmi, ili sa' grožđica, ili sa' ječma, ili sa' pšenice. Naređivao nam je da sadekatul-fitr izdvojimo prije bajram-namaza. Allahov Poslanik, s.a.v.s., je dijelio sadekatul-fitr prije odlaska na bajram-namaz. Također je govorio: "Udijelite im** (siromašnim) **na ovaj dan** (dan Bajrama) **da ne bi obilazili kuće** (prosili)." Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, dopušta izdvajanje sadekatul-fitra u novcu i ističe da se u izboru davanja u naturi ili novcu gleda u čemu je veći interes za siromašne. Također je naveo primjer da su ashabi uzmali zekat u vidu odjeće i tekstila, a to su opravdavali riječima da je to za siromašne muslimane u Medini korisnije i bolje.

## ١٤ - (باب صدقة الزيتون)

## 14. Zekat na masline

٣٤٤- أخبرنا مالك، عن ابن شهاب قال: صدقة الزيتون العُشر.

وقال محمد: وبهذا نأخذ إذ خرج منه خمسة أوسق فصاعداً، ولا يُلتفت في هذا إلى الزيت، إنما يُنظر في هذا إلى الزيتون، وأما في قول أبي حنيفة - رحمه الله - ففي قليله وكثيره.

344. Obavijestio nas je Malik da je Ibn Šihab rekao: **"Zekat na masline iznosi jednu desetinu."**

Muhammed veli: "Ovo prihvatamo kada prinos bude pet evsuka i više. Ovdje se ne uzima u obzir (maslinovo) ulje, nego se uzimaju u obzir masline. Ebu Hanife, opet, smatra da se izdvaja desetina, neovisno da li se radi o većoj ili manjoj količini."

(أبواب الصيام)

# POGLAVLJE O POSTU[244]

١ - (باب الصوم لرؤية الهلال والإفطار لرؤيته)

## 1. Početak posta nakon viđenja mlađaka (mjeseca ramazana), i prekid posta nakon njegovog ponovnog viđenja (mlađaka mjeseca ševvala)

٣٤٥- أخبرنا مالك، حدثنا نافع وعبد الله بن دينار، عن ابن عمر: أن رسول الله صلّى الله عليه وسلّم ذكر رمضان، فقال: لا تصوموا حتى تَرَوا الهلال، ولا تُفطروا حتى تَرَوْه، فإن غُمَّ عليكم فاقْدُروا له.

قال محمد: وبهذا نأخذ، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله.

345. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' i Abdullah ibn Dinar od Abdullaha ibn Omera, r.a., **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., spomenuo ramazan i rekao: "Nemojte postiti sve dok ne ugledate mlađak** (ramazana) **i nemojte ga** (ramazanski post) **prekidati sve dok ga ne ugledate** (mlađak ševvala), **pa ako vam se isprijeće oblaci, procijenite** (tj. upotpunite računanje mjeseca sa njegovim tridesetim danom).**"**[245]

Muhammed veli: "Mi ovo prihvatamo, a identičan stav ima i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

---

[244] Filološko značenje riječi "savm" ili "sijam" je ustezanje od riječi ili djela. Terminološki, ove riječi znače ustezanje od jela, pića, spolnog uživanja i ostalog što kvari post, od zore do zalaska sunca, s namjerom pokornosti Uzvišenom Allahu.

[245] Ibn Šurejh i drugi smatraju da se pod pojmom "Fakduru lehu" podrazumjeva kalendarsko računanje praćenjem mjesečeve putanje (kod nas po vaktiji u kojoj je broj dana svakog lunarnog mjeseca unaprijed izračunat), dok većina uleme smatra da to znači upotpunite računanje mjeseca (š'abana) sa tridesetim danom.

٢ – (باب متى يحرم الطعام على الصائم)

## 2. Do kada postač smije jesti?

٣٤٦– أخبرنا مالك، حدثنا عبد الله بن دينار، عن ابن عمر قال: قال رسول الله صلّى الله عليه وسلّم: إنَّ بلالاً ينادي بليلٍ فكُلُوا واشربوا حتى ينادي ابنُ أمّ مكتوم.

346. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Dinar od Ibn Omera, r.a., da je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., je rekao: **'Zaista Bilal uči ezan noću,[246] pa jedite i pijte sve dok ne zauči ezan Ibn Ummi Mektum."**

٣٤٧– أخبرنا مالك، حدثنا الزهري، عن سالم مثله، قال: وكان ابنُ أمِّ مكتوم لا يُنادي حتى يُقَالَ له: قد أصبحت.

قال محمد: كان بلالٌ ينادي بليل في شهر رمضان لسحور الناس، وكان ابن أمِّ مكتوم ينادي للصلاة بعد طلوع الفجر، فلذلك قال رسول الله صلّى الله عليه وسلّم: كلوا واشربوا حتى ينادي ابنُ أمِّ مكتوم.

347. Obavijestio nas je Malik ibn Enes, pričao nam je Ez-Zuhri od Salima sličan hadis u kojem stoji: **"A Ibn Ummi Mektum ne bi učio ezan dok mu se ne bi reklo: osvanuo si, osvanuo si."**

Muhammed je rekao: "Bilal je učio ezan u noćima mjeseca ramazana (prije nastupanja zore), kako bi ljudi ustali na sehur, a Ibn Ummi Mektum je učio ezan za namaz nakon nastupanja zore, pa je iz tog razloga Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: **"Jedite i pijte sve dok ne zauči ezan Ibn Ummi Mektum."**

[246] Tj. prije nastupanja zore.

## ٣ - (باب من أفطر متعمداً في رمضان)

## 3. O onome koji namjerno pokvari post (omrsi se) u (danima) ramazana

٣٤٨- أخبرنا مالك، حدثنا الزُّهري، عن حُمَيد بن عبد الرحمن، عن أبي هريرة: أن رجلاً أفطر في رمضان فأمر رسول الله صلّى الله عليه وسلّم أن يكفّر بعتق رقبة أو صيام شهرين متتابعين أو إطعام ستين مسكيناً، قال لا أجد، فأُتِيَ رسولُ الله صلّى الله عليه وسلّم بعَرَقٍ من تمر، فقال: خذ هذا فتصدّق به، فقال: يا رسول الله، ما أجد أحداً أحوجَ إليه مني، قال: كُلْه.

قال محمد: وبهذا نأخذ إذا أفطر الرجل متعمِّداً في شهر رمضان بأكلٍ أو شربٍ أو جماعٍ فعليه قضاءُ يومٍ مكانه، وكفّارةُ الظهار أنْ يعتقَ رقبة، فإن لم يجد فصيامُ شهرين متتابعين، فإن لم يستطع أطعم ستين مسكيناً، لكل مسكين نصف صاع من حنطة أو صاع من تمر أو شعير.

348. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ez-Zuhri od Humejda ibn Abdir-Rahmana, a on od Ebu Hurejre, r.a., **da se neki čovjek omrsio** (pokvario svoj post spolnim odnosom sa suprugom) **u ramazanu, pa mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio da oslobodi roba, ili da neprestano posti dva mjeseca, ili da nahrani šezdeset siromaha, pa je** (siromah) **rekao: "Nisam u stanju." Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., je donesen sepet** (tovar) **hurmi, pa mu reče: "Uzmi ovo, pa podijeli kao sadaku", a siromah reče: "O Allahov Poslaniče, nema potrebnijeg tome od mene." Poslanik, s.a.v.s., mu reče: "Jedi to** (uzmi to za sebe i svoju porodicu).**"**

Muhammed je rekao: "Mi ovo prihvatamo. Ako bi čovjek namjerno prekinuo post u mjesecu ramazanu, jelom, pićem, ili spolnim općenjem, dužan je da taj dan naposti i da učini keffaret (da se iskupi) istim onim što je predviđeno i za zihar,[247] a to je: da

[247] Zihar je da neko kaže svojoj ženi: ti si mi zabranjena kao leđa moje majke ili bliže rodbine s kojom je zabranjeno da stupi u brak

oslobodi roba, a ako to ne bude u mogućnosti, postiće dva mjeseca uzastopno, a ako i to ne bude u stanju, nahraniće šezdeset siromaha, za svakog siromaha pola sa'a (1630 grama) pšenice, ili jedan sa' hurmi ili ječma."[248]

٤ – (باب الرجل يطلع له الفجر في رمضان وهو جنب)

## 4. Osoba koja nakon pojave zore osvane u stanju džunupluka

٣٤٩– أخبرنا مالك، حدثنا عبد الله بن عبد الرحمن بن معمر، عن أبي يونس مولى عائشة أن رجلاً قال لرسول الله صلّى الله عليه وسلّم وهو واقف على الباب وأنا أسمع: إني أصبحتُ جُنُباً وأنا أريد الصوم، فقال رسولُ الله صلّى الله عليه وسلّم: وأنا أصبح جنباً، ثم أغتسل فاصوم، فقال الرجل: إنَّكَ لستَ مثلنا، فقد غفر الله لك ما تقدَّم من ذنبك وما تأخر، فغضب رسول الله صلّى الله عليه وسلّم وقال: والله إني لأرجو أن أكونَ أخشاكم لله عزَّ وجلّ وأعلمكم بما أتقي.

349. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Abdir-Rahman ibn Ma'mer od Ebu Junusa, 'Aišinog, r.a., sluge, **da je jedan čovjek rekao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., dok je stajao na vratima, a ja to slušao: "Ja sam osvanuo džunup, a želim postiti** (pa da li je moj post ispravan i šta moram učiniti?)" **Allahov Poslanik, s.a.v.s., mu odgovori: "I ja osvanem džunup,**

[248] Keffaret kod Ahmeda i Šaf'ije je dužan učiniti samo onaj ko svoj post pokvari spolnim odnosom, dok Ebu Hanife i Malik smatraju da je dužan keffaret učiniti svaki onaj koji namjerno pokvari svoj post, bilo spolnim općenjem, jelom, pićem i tome slično.

Postač koji u zaboravu uradi nešto što kvari post, poput jedenja i pijenja, oslobođen je keffareta i napaštanja. Jednostavno će nastaviti svoj post, s tim što mora odmah prekinuti sa jelom i pićem u trenutku kada se sjeti da posti, a ostatak hrane ili pića će ispljunuti.

**zatim se okupam** (nakon zore radi obavljanja sabah- namaza) **i postim." Ovaj čovjek opet upita: "Ti nisi poput nas, Allah ti je oprostio tvoje prošle i buduće grijehe", a Allahov Poslanik, s.a.v.s., se naljuti i reče: "Tako mi Allaha, ja se nadam i nastojim da budem od vas najbogobojazniji prema Allahu, i meni je najbolje poznato ono čega se trebam kloniti i čuvati."**

٣٥٠- أخبرنا مالك، أخبرنا سُمَيٌّ مولى أبي بكر بن عبد الرحمن أنه سمع أبا بكر بن عبد الرحمن يقول: كنت أنا وأبي عند مروان بن الحكم وهو أمير المدينة، فذَكَر أنَّ أبا هريرة قال: من أصبح جُنُباً أفطر، فقال مروان: أقسمتُ عليك يا عبد الرحمن لتذهبَنَّ إلى أمَّيْ المؤمنين عائشة وأم سلمة فتسألهما عن ذلك، قال: فذهب عبدُ الرحمن وذهبتُ معه حتى دخلنا على عائشة، فسلّمنا على عائشة، ثم قال عبد الرحمن: يا أمّ المؤمنين، كنا عند مروان بن الحكم، فذكر أن أبا هريرة يقول: من أصبح جُنُباً أفطر ذلك اليوم، قالت: ليس كما قال أبو هريرة يا عبد الرحمن، أترغَبُ عما كان رسول الله صلّى الله عليه وسلّم يصنع؟ قال: لا والله، قالت: فأشهدُ على رسول الله صلّى الله عليه وسلّم أنه كان يُصبح جُنُباً من جِماع غير احتلام، ثم يصوم ذلك اليوم. قال: ثم خرجنا حتى دخلنا على أمِّ سلمة فسألها عن ذلك فقالت كما قالت عائشة، فخرجنا حتى جئنا مروان، فذكر له عبد الرحمن ما قالتا، فقال: أقسمتُ عليك يا أبا محمد لتركَبَنَّ دابَّتي، فإنها بالباب، فلتذهبَنَّ إلى أبي هريرة، فإنه بأرضه بالعقيق، فلتخبِرَنَّهُ ذلك، قال: فركب عبد الرحمن وركبت معه حتى أتينا أبا هريرة، فتحدث معه عبد الرحمن ساعة ثم ذكر له ذلك، فقال أبو هريرة: لا علم لي بذلك، إنما أخبَرَنيه مُخبر.

قال محمد: وبهذا نأخذ، من أصبح جنباً من جماع من غير احتلام في شهر رمضان، ثم اغتسل بعد ما طلع الفجر فلا بأس بذلك، وكتاب الله تعالى يدل على ذلك، قال الله عزَّ وجلَّ: {أُحِلَّ لكم ليلةَ الصيام الرَّفَثُ إلى نسائكم، هنَّ لباس لكم وأنتم لباسٌ لهنَّ، علم الله أنكم كنتم تختانون أنفسكم، فتاب عليكم وعفا عنكم، فالآن باشروهنَّ} يعني الجماع

{وابتغُوا ما كتب الله لكم} يعني الولد {وكلوا واشربوا حتى يتبين لكم الخيطُ الأبيضُ من الخيط الأسود} يعني حتى يطلع الفجر فإذا كان الرجل قد رُخِّص له أن يجامع، ويبتغي الولد، ويأكل ويشرب حتى يطلع الفجر فمتى يكون الغسل إلاَّ بعد طلوع الفجر. فهذا لا بأس به، وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله تعالى – والعامَّة.

350. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Sumejj, sluga Ebu Bekra ibn Abdir-Rahmana, da je čuo Ebu Bekra ibn Abdir-Rahmana da kaže: "**Moj otac i ja smo bili kod Mervana ibnul-Hakema dok je bio namjesnik Medine, pa je spomenuto da je Ebu Hurejre, r.a., rekao: 'Ko osvane džunup, pokvario je post.' Mervan reče: 'Zaklinjem te** (Allahom) **Ebu Abdir-Rahmane, otiđi kod majki pravovjernih, 'Aiše i Ummu Seleme, r.a., i upitaj ih o tome.' Otišao je Abdur-Rahman, a i ja sam bio sa njim, kod 'Aiše, pa smo ušli i nazvali selam, a potom Abdur-Rahman reče: 'O majko pravovjernih, bili smo maloprije kod Mervana ibnul-Hakema, pa je spomenuto da je Ebu Hurejre, r.a., govorio: 'Ko osvane džunup, pokvario je post tog dana.' Ona reče: 'Nije tako kao što kazuje Ebu Hurejre, o Ebu Abdir-Rahmane. Zar odbijaš da postupiš onako kako je postupao Allahov Poslanik, s.a.v.s.?' On odgovori: 'Ne, tako mi Allaha.' Ona mu reče: 'Svjedočim da se Allahov Poslanik, s.a.v.s., budio džunup nakon spolnog odnosa, a ne nakon polucije, zatim je postio taj dan.' Rekao je: 'Zatim smo izašli i otišli do Ummu Seleme, r.a., pa je i nju isto upitao. Rekla mu je isto što i 'Aiša. Nakon što smo izašli od Ummu Seleme, uputili smo se Mervanu, pa mu je Abdur-Rahman spomenuo ono što su njih dvije rekle. Mervan reče: "Zaklinjem te Allahom, o Ebu Muhammede, uzjaši na moju devu koja je pred ulazom i otiđi do Ebu Hurejre koji je na svojoj zemlji 'Akika." Abdur-Rahman je krenuo, a i ja sa njim, pa smo otišli do Ebu Hurejre s kojim je jedno vrijeme razgovarao Abdur-Rahman, pa mu je to** (zbog čega smo došli) **spomenuo, a Ebu Hurejre, r.a., reče: "Meni to nije poznato, nego me je o tome neko obavijestio."**

Muhammed je rekao: "Mi ovo prihvatamo. Ko osvane džunup u mjesecu ramazanu nakon što je imao spolni odnos, a to stanje nije

prouzrokovano polucijom,[249] zatim se okupa nakon pojave zore, nema smetnje u tome, a i Allahova Knjiga to potvrđuje: "Dozvoljava vam se da se u noćima dok traje post sastajete sa svojim ženama. One su odjeća vaša, a vi ste odjeća njihova. Allah zna da vam je bilo teško, pa je prihvatio pokajanje vaše i oprostio vam. Zato se sada sastajte s njima (tj. imajte spolni odnos) u želji da dobijete ono što vam je Allah već odredio (tj. dijete). Jedite i pijte sve dok ne budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti zore (tj. sve do rađanja zore)."(El-Bekare, 187.)

Pa ako je čovjeku data olakšica. da može imati spolni odnos i da putem njega dobije dijete, kao i da jede i pije sve dok ne nastupi zora, onda kad će se okupati ako ne nakon pojave zore. Zato u tome nema nikakve smetnje, a to je i mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i ostalih (hanefijskih pravnika)."

## ٥ – (باب القُبلة للصائم)

## 5. Poljubac postača

٣٥١– أخبرنا مالك، حدثنا زيد بن أسلم، عن عطاء بن يَسَار: أنّ رجلاً قَبَّل امرأةً وهو صائم، فوجد من ذلك وَجْداً شديداً، فأرسل امرأتَه تسأل له عن ذلك، فدخلت على أمّ سلمة زوج النبي صلّى الله عليه وسلّم، فأخبرتها أمُّ سلمة: أنّ رسول الله صلّى الله عليه

[249] Ovdje je polucija (izbacivanje sjemene tekućine u snu) uzgredno spomenuta kako bi se napravila razlika između dva različita stanja i propisa, a poznato je da ona ne kvari post jer je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "**Tri stvari ne kvare post: puštanje krvi zarezivanjem kože** (hidžama), **povraćanje i polucija.**" (Tirmizi, Bejheki, Ibn Hibban, Darekutni, Bezzar, Taberani) Ako se čovjek namjerno ne okupa nakon spolnog odnosa (i takav osvane) a i pored toga mu post nije pokvaren, onda se podrazumjeva ako osvane džunup bez svoje volje u ramazanu da mu post neće biti pokvaren.

وسلّم كان يُقَبِّل وهو صائم. فرجعتْ إليه فأخبرتْه بذلك، فزاده ذلك شرّاً فقال: إنّا لسنا مثلَ رسول الله صلّى الله عليه وسلّم، يُحلُّ الله لرسوله ما شاء، فرجعت المرأة إلى أمّ سلمة، فوجدت عندها رسول الله صلّى الله عليه وسلّم، قال رسول الله صلّى الله عليه وسلّم: ما بال هذه المرأة؟ فأخبَرَتْه أمّ سلمة، فقال: ألا أخبرتِها أني أفعل ذلك؟ قالت: قد أخبرتُها، فذهبتْ إلى زوجها، فأخبرَتْه، فزاده ذلك شرّاً، وقال: إنّا لسنا مثلَ رسول الله صلّى الله عليه وسلّم، يُحلُّ الله لرسوله ما شاء، فغضب رسول الله صلّى الله عليه وسلّم، وقال: والله إني لأتقاكم لله، وأعلمكم بحدوده.

351. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Zejd ibn Eslem od ‘Ata’a ibn Jesara **da je neki čovjek poljubio svoju ženu dok je postio, pa mu je to teško palo, te je poslao svoju ženu da o tome upita. Ona je otišla kod Ummu Seleme, r.a., supruge Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa joj je Ummu Selema, r.a., ispričala da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., ljubio** (svoje supruge) **dok je postio. Ona se vrati svom mužu i to mu ispriča, pa mu je to još više pogoršalo stanje. Reče joj: “Mi, zaista, nismo poput Allahovog Poslanika, s.a.v.s., Allah Svom Poslaniku dozvoljava ono što On hoće.” Žena se ponovo vrati Ummu Selemi i kod nje zateče Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa on upita: “Šta hoće ova žena?” Ummu Selema ga obavijesti o tome, a Poslanik, s.a.v.s., joj reče: “Zar je nisi obavijestila da i ja to činim?” Ona mu odgovori: “Da, obavijestila sam je, pa je otišla svom mužu i njemu to prenijela, ali je njemu ta vijest još više pogoršala stanje, te je rekao: Mi, zaista, nismo poput Allahovog Poslanika, s.a.v.s., Allah Svom Poslaniku dozvoljava ono što On hoće.” Allahov Poslanik, s.a.v.s., se naljuti i reče: “Tako mi Allaha, ja sam najbogobojazniji i najbolje poznajem Allahove granice.”**[250]

[250] Ako se radi o osobi koja se može suzdržati da poljubac ne bude predradnja koja će dovesti do spolnog odnosa, onda nema smetnje postaču da može poljubiti svoju suprugu, a ako se radi o osobi koja nije sigurna da se može suzdržati od toga, onda je poljubac pokuđen. Ovo je stav Ebu Hanife, Šafi'ije, Evza’ija, Sevrija i Malika u jednom rivajetu. Druga grupa uleme smatra da je u svakom slučaju poljubac pokuđen

٣٥٢- أخبرنا مالك، أخبرنا أبو النضر مولى عمر بن عبيد الله: أن عائشة ابنة طلحة أخبَرَتْه أنها كانت عند عائشة رضي الله عنها زوجِ النبي صلّى الله عليه وسلّم فدخل عليها زوجُها هنالك وهو عبدُ الله بنُ عبد الرحمن بنِ أبي بكر، فقالت له عائشة: ما يمنعك أن تَدْنُوَ إلى أهلك تقبّلها وتلاعبها؟ قال: أقبّلها وأنا صائم؟! قالت: نعم.

قال محمد: لا بأس بالقُبلة للصائم إذا ملك نفسه عن الجماع فإن خاف أن لا يملك نفسه فالكفُّ أفضل، وهو قول أبي حنيفة - رحمه الله - والعامّة قبلنا.

352. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ebun-Nadr, sluga Omera ibn ‘Ubejdillaha da ga je ‘Aiša bint Talha obavijestila **da je bila kod ‘Aiše, r.a., supruge Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa je tamo ušao njezin muž, a on je Abdullah ibn Abdir-Rahman ibn Ebi Bekr, te mu ‘Aiša, r.a., reče: “Šta te to sprječava da se približiš svojoj suprugi, da je ljubiš i maziš?” On odgovori: “Zar ću je ljubiti dok postim?” “Da”, odgovori mu ‘Aiša, r.a.**

Muhammed veli: “Poljubac ne predstavlja smetnju postaču, ako vlada sobom da ga on ne odvede u vršenje spolnog akta, ali ako bi imao bojazan da se neće moći savladati, bolje mu je da to ostavi. To je mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao i ostalih (naših pravnika) prije nas.”

٣٥٣- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن ابن عمر: أنه كان يَنهى عن القُبلة والمباشرة للصائم.

---

onome koji posti. Ovo mišljenje zastupa i Malik ibn Enes. Treća skupina uleme među kojima su Ahmed, Ishak i Davud smatra da je u svakom slučaju poljubac dopušten onome koji posti. Četvrto mišljenje je da je to dopušteno u toku posta koji je nafila, a zabranjeno tokom posta koji ima status farza. I peto mišljenje je da je poljubac apsolutno zabranjen postaču. Ibn ‘Abbas, r.a., je rekao da je to dopušteno starijim osobama kao olakšica, a pokuđeno mlađim osobama.

353. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Ibn Omer, r.a., postaču zabranjivao poljubac i grljenje.**

٦ – (باب الحجامة للصائم)

**6. Puštanje krvi** (hidžama) **postaču**

٣٥٤– أخبرنا مالك، حدثنا نافع: أن ابن عمر كان يَحتجم وهو صائم ثم إنّه كان يحتجم بعد ما تغرب الشمس.

354. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Ibn Omer, r.a., puštao krv** (zarezivanjem kože u kupicu), **a postio je. Zatim je to činio i nakon zalaska sunca.**

٣٥٥– أخبرنا مالك، حدثنا الزُّهري: أن سعداً وابن عمر كانا يحتجمان وهما صائمان.

قال محمد: لا بأس بالحجامة للصائم، وإنما كُرهت من أجل الضعف، فإذا أُمِن ذلك فلا بأس، وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله – .

355. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ez-Zuhri **da su S'ad i Ibn Omer, r.a., puštali krv u vrijeme svog posta.**

Muhammed veli: "Puštanje krvi ne smeta postaču (tj. ne kvari njegov post), nego je to pokuđeno zbog toga što donosi slabost, pa ako to ne bi vodilo (tjelesnoj) slabosti, onda u tome nema nikakve smetnje. To je stav i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

٣٥٦– أخبرنا مالك، أخبرنا هشام بن عروة قال: ما رأيت أبي قطُّ احتجم إلا وهو صائم.

قال محمد: وبه نأخذ، وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله تعالى – .

356. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Hišam ibn 'Urve: **"Nisam nikada vidio svoga oca da pušta krv, osim onda kada je postio."**

Muhammed veli: "Mi ovo prihvatamo, a to je mišljenje i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."[251]

٧ – (باب الصائم يذرعه القَيْءُ أو يتقيأ)

## 7. O situaciji kada postača savlada povraćanje, ili ga sam izazove

٣٥٧- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع أن ابن عمر كان يقول: من استقاء وهو صائم فعليه القضاء، ومن ذرعه القَيْءُ فليس عليه شيء.

[251] Hidžama je puštanje krvi zarezivanjem kože u kupicu iz zdravstvenih razloga. Naime u praksi se pokazala korist ovakvog liječenja kod nekih bolesti. (Pogledaj "Poslanikovu medicinu" od Ibnul-Kajjima, šesto poglavlje, 57.-64. str.) U početku je puštanje krvi (hidžama) u toku posta bila zabranjena, a kasnije je Poslanik, s.a.v.s., to dozvolio i sam je puštao krv u godini Oprosnog hadždža dok je postio. Većina uleme smatra da je hidžama dozvoljena postaču na osnovu mnogobrojnih predaja koje ukazuju na to, a među njima su Ibn Mes'ud, Ibn 'Abbas, Ibn Omer, Enes, 'Aiša, Ummu Seleme, 'Urve, 'Ata', Š'abij, Zejd ibn Eslem, Ibrahim en-Neha'i, Malik, Šafi'i i dr. Oprečan stav (da je postač kojem se pusti krv u danima ramazana pokvario svoj post) su zauzeli Ahmed, Evza'i i Ishak, a kao dokaz su naveli hadis u kojem je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prolazeći pored dvojice ljudi koji su upražnjavali hidžamu, rekao: "**Pokvario je svoj post onaj koji vrši puštanje krvi postaču, kao i onaj kome se krv pušta.** " Tahavi je rekao, a prije njega i Ibn Mes'ud, r.a., da im post nije bio pokvaren radi hidžame, nego zato što su ogovarali nekog čovjeka, pa je iz tog razloga Poslanik, s.a.v.s. to rekao. Oni nisu pokvarili svoj post kao što se post pokvari jelom, pićem, ili spolnim općenjem, nego su ostali bez nagrade za svoj post i tako ga pokvarili, ali nisu obavezni da taj dan naposte.

قال محمد: وبه نأخذ، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله تعالى.

357. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' da je Ibn Omer, r.a., govorio: **"Onaj ko** (namjerno) **izazove povraćanje, dužan je napostiti** (taj dan), **a koga savlada povraćanje, post mu je ispravan."**

Muhammed kaže: "Mi ovo prihvatamo i to je stav Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

## ٨ – (باب الصوم في السفر)

## 8. Post na putovanju

٣٥٨– أخبرنا مالك، أخبرنا نافع: أن ابن عمر كان لا يصوم في السفر.

358. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da Ibn Omer, r.a., nije prakticirao post na putovanju.**

٣٥٩– أخبرنا مالك، حدثنا الزهري، عن عبيد الله بن عبد الله، عن ابن عباس رضي الله عنهما: أن رسول الله صلّى الله عليه وسلّم خرج عام فتح مكة في رمضان، فصام حتى بلغ الكُدَيد ثم أفطر فأفطر الناس معه وكان فتح مكة في رمضان، قال: وكانوا يأخذون بالأحدث فالأحدث من أمر رسول الله صلّى الله عليه وسلّم.

قال محمد: من شاء صام في السفر، ومن شاء أفطر، والصوم أفضل لمن قوي عليه، وإنما بلغنا أن النبي صلّى الله عليه وسلّم أفطر حين سافر إلى مكة لأن الناس شَكَوْا إليه الجهد من الصوم، فأفطر لذلك، وقد بلغنا أن حمزة الأسلمي سأله عن الصوم في السفر، فقال: إن شئت فصم، وإن شئت فأفطر. فبهذا نأخذ، وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله – والعامة من قبلنا.

359. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ez-Zuhri od 'Ubejdullaha ibn Abdillaha, a on prenio od Ibn 'Abbasa, r.a., **da je**

**Allahov Poslanik, s.a.v.s., bio na putovanju godine u kojoj se dogodilo oslobođenje Mekke u mjesecu ramazanu, pa je postio sve dok nije stigao do El-Kudejda, zatim se iftario** (prekinuo post), **a i ljudi zajedno sa njim, a oslobođenje Mekke se desilo upravo u ramazanu. Ashabi, r.a., su preuzimali od prakse Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ono što je bilo najnovije, pa zadnje šta bi im dolazilo.**

Muhammed je rekao: "Čovjeku je prepušteno da izabere hoće li postiti na putovanju, ili ne, ali je bolje postiti za onoga ko je to u stanju. Do nas je (predajom) došlo **da se Vjerovjesnik, s.a.v.s., prekinuo post tokom putovanja ka Mekki jer su mu se ljudi požalili na poteškoću i napor koje im pričinjava post, pa je zato prekinuo post.** Do nas je, također, došlo **da ga je Hamza el-Eslemi upitao o postu na putovanju, pa mu je odgovorio: "Ako hoćeš, posti, a ako hoćeš nemoj postiti."** Mi ovo prihvatamo, a to su riječi Ebu Hanife, Allah mu se smilovao i većine onih koji su živjeli prije nas."[252]

٩ – (باب قضاء رمضان هل يُفرَّق؟)

### 9. Da li se propušteni post može napostiti odvojeno?

٣٦٠– أخبرنا مالك، حدثنا نافع: أن ابن عمر كان يقول: لا يفرَّق قضاء رمضان.

360. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Ibn Omer, r.a., govorio: "Propušteni dani ramazanskog posta se ne mogu napostiti odvojeno."**

[252] Ebu Hanife, Malik i Šafi'i smatraju da je postiti na putovanju bolje za onoga koji post lahko podnosi, jer Allah, dž.š., kaže: "...a bolje vam je da postite..." (El-Bekare, 184.). Ahmed i Evza'i smatraju da je ne postiti na putovanju u svakom slučaju bolje, jer je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: **"Nije od dobročinstva post na putovanju**."

٣٦١- أخبرنا مالك، أخبرنا ابن شهاب: أن ابن عباس وأبا هريرة اختلفا في قضاء رمضان، قال أحدهما: يُفَرِّق بينه، وقال الآخر: لا يفرِّق بينه.

قال محمد: الجمع بينه أفضل وإن فرَّقتَ وأحصيتَ العِدَّة فلا بأس بذلك، وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله – والعامَّة قبلنا.

361. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab **da su se Ibn ʻAbbas i Ebu Hurejre, r.a., razišli u mišljenju po pitanju nadoknade propuštenih dana ramazanskog posta, pa je jedan kazao da se ti dani mogu razdvojeno napostiti, a drugi je rekao da se mora postiti kontinuirano.**

Muhammed je rekao: "Bolje ih je napostiti uzastopno, a ne smeta ako bi napostio te dane odvojeno jedan od drugoga, s tim da računaš broj dana (koje si napostio i koliko ih još trebaš napostiti). Ovo je mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine naših prethodnika."

## ١٠ – (باب من صام تطوعاً ثم أفطر)

## 10. O onome koji započne dobrovoljni post, a zatim ga prekine

٣٦٢- أخبرنا مالك، حدثنا الزهري: أن عائشة وحفصة رضي الله عنهما أصبحتا صائمتين متطوِّعتين، فأُهدي لهما طعام فأفطرتا عليه، فدخل عليهما رسول الله صلّى الله عليه وسلّم، قالت عائشة: فقالت حفصة – بدرتني بالكلام وكانت ابنة أبيها – : يا رسول الله إني أصبحت أنا وعائشة صائمتين متطوِّعتين، فأُهدي لنا طعام فأفطرنا عليه، فقال لهما رسول الله صلّى الله عليه وسلّم: اقْضِيا يوماً مكانه.

قال محمد: وبهذا نأخذ، من صام تطوُّعاً ثم أفطر فعليه القضاء، وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله – والعامَّة قبلنا.

362. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ez-Zuhri **da su 'Aiša i Hafsa, r.a., zapostile dobrovoljni post, pa im je poklonjena hrana koju su pojele, prekinuvši post. Allahov Poslanik, s.a.v.s., je ušao kod njih, a o tome kazuje 'Aiša, r.a.: "Hafsa je prva progovorila, a bila je** (žustra i oštra) **poput svoga oca: 'O Allahov Poslaniče, ja i 'Aiša smo zapostile dobrovoljni post, pa nam je poklonjena hrana koju smo pojele i njome prekinule post?' Allahov Poslanik, s.a.v.s., im reče: 'Napostite ga.' "**

Muhammed veli: "Mi ovo prihvatamo, pa ko bude postio dobrovoljni post, a zatim ga prekine, dužan je da ga naposti. To je stav Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine naših prethodnika."[253]

## ١١ - (باب تعجيل الإفطار)

## 11. Požurivanje sa iftarom

٣٦٣- أخبرنا مالك، حدثنا أبو حازم بن دينار، عن سهل بن سعد: أن النبي صلّى الله عليه وسلّم قال: لا يزال الناسُ بخير ما عجّلوا الإفطار.

قال محمد: تعجيل الإفطار وصلاة المغرب أفضل من تأخيرهما، وهو قول أبي حنيفة - رحمه الله - والعامة.

363. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ebu Hazim ibn Dinar od Sehla ibn S'ada da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: **"Ljudi će biti u dobru, sve dok požuruju sa iftarom."**

[253] Ebu Hanife, Malik, Ebu Sevr i drugi smatraju da je obaveza napostiti onaj dan dobrovoljnog posta koji je prekinut, dok Šafi'i, Ahmed i Ishak kažu da je preporučeno da postač ne prekida svoj dobrovoljni post, ali ako bi to učinio, nije obavezan da taj dan naposti.

Muhammed veli: "Požuriti sa iftarom i akšam-namazom je bolje nego ih odgađati, a to je stav Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine drugih (pravnika)."

٣٦٤- أخبرنا مالك، أخبرنا ابن شهاب، عن حميد بن عبد الرحمن بن عوف أنه أخبره: أن عمر بن الخطاب وعثمان بن عفان كانا يصلّيان المغربَ حين ينظران الليلَ الأسود قبل أن يُفطروا، ثم يفطران بعد الصلاة في رمضان.

قال محمد: وهذا كلُّه واسع، فمن شاء أفطر قبل الصلاة، ومن شاء أفطر بعدها، وكلٌّ ذلك لا بأس به.

364. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab od Humejda ibn Abdir-Rahmana ibn 'Aufa da mu je on ispričao **da su Omer ibnul-Hattab i Osman ibn 'Affan, r.a., klanjali akšam onda kada bi ugledali crnilo noći, prije nego bi se iftarili, zatim bi se iftarili nakon klanjanja namaza u ramazanu.**

Muhammed veli: "Ovdje postoji sloboda, pa ko hoće da se iftari prije klanjanja (akšam) namaza (a nakon nastupanja njegovog vremena, tj. zalaska sunca), može to učiniti, a ko hoće može se iftariti nakon klanjanja namaza. U svemu tome nema smetnje."

## ١٢ – (باب الرجل يفطر قبل المساء ويظن أنه قد أمسى)

## 12. O osobi koja se iftari prije nastupanja noći, misleći da je ona već nastupila

٣٦٥- أخبرنا مالك، أخبرنا زيد بن أسلم: أن عمر بن الخطاب رضي الله عنه أفطر في يوم رمضان في يوم غَيْم، ورأى أنه قد أمسى أو غابت الشمس، فجاءه رجل فقال: يا أمير المؤمنين، قد طلعت الشمس، قال: الخَطْب يسير وقد اجتهدنا.

قال محمد: من أفطر وهو يرى أن الشمس قد غابت ثم علم أنها لم تغب لم يأكل بقية يومه ولم يشرب وعليه قضاؤه، وهو قول أبي حنيفة - رحمه الله - .

365. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Zejd ibn Eslem **da se Omer ibnul-Hattab, r.a., iftario jednog oblačnog dana u ramazanu misleći da je nastupila noć a sunce zašlo, pa mu je došao jedan čovjek i rekao: "O vladaru pravovjernih, sunce se ukazalo", a on mu odgovori: "To je bezazlena stvar** (lahko je napostiti jedan dan), **a ja sam upotrijebio svoj idžtihad** (slobodno promišljanje i procjenu).**"**

Muhammed je rekao: "Ko se iftari misleći da je sunce zašlo, a zatim sazna da u stvarnosti nije tako, treba se sustegnuti od hrane i pića preostali dio dana i dužan je napostiti taj dan. To je i mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

## ١٣ - (باب الوصال في الصيام)

## **13. Neprekidni post** (Visal)[254]

٣٦٦- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع عن عبد الله بن عمر: أن رسول الله صلّى الله عليه وسلّم نهى عن الوصال، فقيل له: إنك تواصل، قال: إني لستُ كهيئتكم إني أُطعَم وأُسقى.

366. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Abdullaha ibn Omera, r.a., **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranjivao neprekidni post, pa mu je rečeno: "Zaista ga ti prakticiraš", a on odgovori: "Ja nisam poput vas, zaista ja budem nahranjen i napojen."**

254 Visal je vrsta posta prilikom kojeg se posti dva i više dana uzastopno. Pod tim se podrazumjeva da nema prekida posta u toku noći sa iftarom ili sehurom.

٣٦٧- أخبرنا مالك، أخبرني أبو الزِّناد، عن الأعرج، عن أبي هريرة: أن رسول الله صلّى الله عليه وسلّم قال: إيّاكم والوصال، إياكم والوصال، قالوا: إنك تواصل يا رسول الله؟ قال: إني لست كهيئتكم، أبيت يُطْعِمُني ربي ويَسقيني، فاكْلَفوا من الأعمال ما لكم به طاقة.

قال محمد: وبهذا نأخذ، الوصال مكروه، وهو أنْ يواصل الرجل بين يومين في الصوم، لا يأكل في الليل شيئاً، وهو قول أبي حنيفة - رحمه الله - والعامة.

367. Obavijestio nas je Malik, pričao mi je Ebuz-Zinad od El-E'aredža, a on prenio od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "**Čuvajte se neprekidnog posta!" Rekli su: "Ti ga, uistinu, upražnjavaš, o Allahov Poslaniče." Odgovorio je: "Ja nisam poput vas, ja zanoćim, a moj Gospodar me hrani i poji, zato izvršavajte ona djela koja ćete biti u stanju raditi."**

Muhammed veli: "Mi ovo prihvatamo i smatramo neprekidni post pokuđenim činom, a to znači da osoba posti dva dana neprestano, ostavljajući hranu u toku noći (iftar i sehur). To je stav Ebu Hanife, Allah mu se smilovao i većine ostalih (pravnika)."

## ١٤ - (باب صوم يوم عرفة)

## 14. Post na dan Arefata

٣٦٨- أخبرنا مالك، حدثنا سالم أبو النضر، عن عمير مولى ابن عباس، عن أمِّ الفضل ابنة الحارث: أن ناساً تمارَوْا في صوم رسول الله صلّى الله عليه وسلّم يوم عرفة، فقال بعضهم: صائم، وقال آخرون: ليس بصائم، فأرسلت أمُّ الفضل بقَدَح من لَبَن وهو واقف بعرفة فشربه.

قال محمد: من شاء صام يوم عرفة ومن شاء أفطر، إنما صومه تطوع، فإن كان إذا صامه يُضْعِفُه ذلك عن الدعاء في ذلك اليوم فالإفطار أفضل من الصوم.

368. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Salim Ebun-Nadr, a on je bio sluga Omera ibn ‘Ubejdillaha, od ‘Umejra, sluge Ibn ‘Abbasa, a on prenio od Ummul-Fadla bintul-Harisa **da su se neki ljudi razišli oko toga da li Allahov Poslanik, s.a.v.s., posti na dan Arefata, pa su jedni rekli: Posti, a drugi: Ne posti, pa je Ummul-Fadl poslala posudu sa mlijekom, dok je stajao na Arefatu, te ga je popio.**

Muhammed je rekao: “Ko želi, može postiti na dan Arefata, a ko hoće može da ne posti taj dan, jer je to dobrovoljni post. Ako bude postio tog dana, a post ga čini slabim da istraje u dovi tog dana, bolje mu je da ne posti.”[255]

## ١٥ – (باب الأيام التي يكره فيها الصوم)

## 15. Dani u kojima je pokuđeno postiti

٣٦٩– أخبرنا مالك، حدثنا أبو النضر مولى عمر بن عبيد الله، عن سليمان بن يسار: أنَّ رسول الله صلّى الله عليه وسلّم نهى عن صيام أيام منى.

[255] Post na dan Arefata je preporučen osobama koje nisu na hadždžu, jer je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “**Post na dan Arefata poništava** (briše) **grijehe protekle i naredne godine**.” Allahov Poslanik, s.a.v.s., je prekinuo post na Arefatu kako bi tim postupkom ukazao na olakšicu svom ummetu, a postača njegov post iscrpljuje i umanjuje njegovu snagu u vršenju ostalih propisanih ibadeta poput učenja dove, Kur’ana, zikra, telbijje, tekbira, tesbiha, tehlila i dr. Zato većina uleme smatra da je preporučeno hadžiji na Arefatu da taj dan ne posti, makar mu post i ne predstavaljao veliku poteškoću. Malikije su zauzele stav da mu je tada na tom mubarek mjestu pokuđeno postiti, a šafi’ije smatraju da je to preče izostaviti.

369. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ebun-Nadr, sluga Omera ibn 'Ubejdillaha, od Sulejmana ibn Jesara **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio post u danima boravka na Mini.**[256]

٣٧٠- أخبرنا مالك، أخبرنا يزيد بن عبد الله بن الهاد، عن أبي مرّة مول عقيل بن أبي طالب: أن عبد الله بن عمرو بن العاص دخل على أبيه في أيّام التشريق فقرّب له طعاماً، فقال: كُلْ، فقال عبد الله لأبيه: إني صائم، قال: كُلْ، أما علمتَ أنّ رسول الله صلّى الله عليه وسلّم كان يأمُرُنا بالفطر في هذه الأيام.

قال محمد: وبهذا نأخذ، لا ينبغي أن يُصام أيام التشريق لُمتعة ولا لغيرها، لما جاء من النهي عن صومها عن النبي صلّى الله عليه وسلّم، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله والعامّة من قبلنا. وقال مالك ابن أنس يصومها المتمتع الذي لا يجد الهَدْيَ أو فاتته الأيّامُ الثلاثة قبل يوم النحر.

370. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Jezid ibn Abdullah ibnul-Had od Ebu Murre, sluge 'Akila ibn Ebi Taliba, **da je Abdullah ibn 'Amr ibnul-'As, r.a., ušao kod svoga oca tokom dana tešrika, pa mu je primakao hranu i rekao: "Jedi!" A Abdullah odgovori svom ocu: "Ja postim." Otac mu na to reče: "Jedi, zar ne znaš da nam je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naređivao da ne postimo ove dane."**

Muhammed je kazao: "Mi ovo prihvatamo. Ne trebaju se postiti dani tešrika, bez obzira radilo sc o postu osobe mutemetti'a[257], ili iz nekog drugog razloga[258], jer za to postoji

---

[256] To su dani tešrika kada se veliča Uzvišeni Allah učenjem tekbira nakon svakog fard namaza i Njemu se zahvaljuje na blagodatima islama, kurbana, Bajrama i dr.

[257] Mutemetti' je hadžija koji je, između ostalog, dužan da zakolje kurban na hadždžu (hedj), ali nema mogućnosti za to, pa radi toga mora postiti deset dana, tri dana dok je na hadždžu i sedam kada se vrati kući. O mutemetti'u će biti više riječi u poglavlju o hadždžu.

Vjerovjesnikova, s.a.v.s., zabrana. To je mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine naših prethodnika.

Malik ibn Enes veli: 'Te dane može postiti mutemetti' koji nije u stanju zaklati kurban (hedj), ili je propustio priliku da posti ta tri dana prije prvog dana Kurban-bajrama.' "[259]

١٦ – (باب النية في الصوم من الليل)

## 16. Nijjet za post se donosi noću

٣٧١– أخبرنا مالك، حدثنا نافع، أنّ ابن عمر قال: لا يصومُ إلاّ من أَجمع الصيامَ قبل الفجر.

قال محمد: ومن أجمع أيضاً على الصيام قبل نصف النهار فهو صائم، وقد روى ذلك غيرُ واحد وهو قول أبي حنيفة والعامَّة قبلنا.

371. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' da je Ibn Omer, r.a., rekao: "**Postačem se smatra samo onaj koji donese odluku** (nijjet) **prije zore.**"

Muhammed veli: "Također, ko donese odluku prije nego prođe polovica tog dana, njegov post je ispravan. To se prenosi od

[258] Npr. radi počinjenih grešaka-keffareta, ispuštenog vadžiba, nadoknade propuštenih dana posta i sl.

[259] Po ovom pitanju postoje tri mišljenja: Prvo mišljenje je da je apsolutno zabranjeno postiti dane tešrika na osnovu zabrane u ovom hadisu. Ovo je stav Ebu Hanife i njegovih učenika, Šafi'ije u drugom, novijem, rivajetu, Lejsa ibn S'ada i Ahmeda u prvom rivajetu. Drugo mišljenje je da je apsolutno dozvoljeno postiti te dane, a to mišljenje zastupa Ebu Ishak el-Mervezi eš-Šafi'i koji vjerovatno nije čuo za hadis u kojem je izrečena zabrana. Treće mišljenje zastupaju 'Aiša, Ibn Omer, 'Urve, Malik, Evza'i, Ishak i Šafi'i u prvom, starom, rivajetu, kao i Ahmed u drugom rivajetu, a oni su zauzeli stav da te dane može postiti samo mutemetti' koji nije u stanju zaklati kurban (hedj), ili je propustio priliku da posti ta tri dana prije prvog dana Kurban-bajrama.

više učenjaka, a ujedno je stav i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, kao i većine naših prethodnika."[260]

## ١٧ - (باب المداومة على الصيام)

## 17. Ustrajnost u postu i njegovo redovno prakticiranje

٣٧٢- أخبرنا مالك، حدثنا أبو النضر، عن أبي سلمة بن عبد الرحمن، عن عائشة قالت: كان رسولُ الله صلّى الله عليه وسلّم يصوم حتى يقال لا يُفطر، ويُفطر حتى يقال

[260] Ovo se odnosi kako na post nafile, isto tako i na post koji je fard. Dokaz da je ispravan post onome koji donese nijjet za post nafile u prvoj polovici dana je hadis kojeg bilježi Muslim od 'Aiše, r.a., da je rekla: **"Allahov Poslanik, s.a.v.s., me jednog dana upitao:"Aiša, da li ima kod vas išta** (za jelo)?' **Odgovorila sam:'Allahov Poslaniče, nemamo ništa.' On reče:'Ja onda postim.'"** A dokaz da je ispravan post onome koji zanijjeti da će postiti fard i to učini u prvoj polovici dana je hadis kojeg bilježe Buharija i Muslim **da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., poslao čovjeka koji će razglasiti ljudima na dan 'ašure da: Onaj koji je jeo, neka zaposti** (prekinuvši sa konzumiranjem hrane i pića od tog momenta), **a onaj koji nije jeo, neka nastavi postiti.** Post 'ašure je bio obavezan (fard) prije propisivanja ramazanskog posta, pa se dozvola donošenja nijjeta u prvoj polovici dana odnosi također i na ramazanski post, jer nema vidljive razlike između jednog i drugog farda.

Malik, Šafi'i i Ahmed smatraju da post koji je fard nije ispravan osobi koja ne donese nijjet prije zore (tj. noću). Za dokaz uzimaju riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: **"Ko ne donese nijjet da će postiti u toku noći, on nema posta** (post mu nije ispravan)."(Ebu Davud, Tirmizi, Nesai, Ibn Madždže, Ahmed, Darekutni) Tirmizi smatra da je hadis mevkuf i da ga je izrekla Hafsa, r.a. Tahavi smatra da se ovaj hadis odnosi na post keffareta, napaštanje propuštenih dana ramazana, kako ne bi bio suprostavljen hadisu o postu 'ašure.

لا يصوم، وما رأيتُ رسولَ الله صلّى الله عليه وسلّم استكمل صيامَ شهرٍ قطُّ إلاّ رمضان، وما رأيته في شهرٍ أكثرَ صياماً منه في شعبان.

372. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ebun-Nadr od Ebu Seleme ibn Abdir-Rahmana, a on od ‘Aiše, r.a., da je rekla: “**Allahov Poslanik je toliko postio** (dobrovoljni post) **da bi se reklo: Nikada ne prekida post, a nekada nije postio** (dane dobrovoljnog posta), **da bi se moglo reći: On ne posti** (te dane). **Ja nisam primjetila Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je postio kompletan mjesec dana, osim mjeseca ramazana, a nisam zapazila da je pored njega više postio dana od mjeseca ša’bana.”**

## ١٨ – (باب صوم يوم عاشوراء)

## 18. Post ‘ašure (10. muharrem)

٣٧٣– أخبرنا مالك، أخبرنا ابن شهاب، عن حُمَيد بن عبد الرحمن بن عوف أنه سمع معاويةَ بنَ أبي سفيان عامَ حَجٍّ وهو على المنبر يقول: يا أهل المدينة، أين علماؤكم؟ سمعت رسول الله صلّى الله عليه وسلّم يقول لهذا اليوم هذا يوم عاشوراء لم يكتب الله عليكم صيامه، أنا صائم، ومن شاء فليصم، ومن شاء فليفطر.

قال محمد: صيام يوم عاشوراء كان واجباً قبل أن يُفترض رمضان ثم نسخه شهر رمضان، فهو تطوُّعٌ من شاء صامه ومن شاء لم يصمه، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله والعامّة قبلنا.

373. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab od Humejda ibn Abdir-Rahmana ibn ‘Aufa **da je čuo Mu’aviju ibn Ebi Sufjana godine u kojoj je obavljao svoj posljednji hadždž, dok je stajao na minberu, da govori: “O stanovinici Medine, gdje su vaši učenjaci? Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: “Ovo je dan ‘ašure čiji post vam Allah nije naredio, a ja ga postim. Pa ko bude želio, neka posti, a ko hoće neka ne posti.”**

Muhammed je izjavio: "Post dana 'ašure je bio obavezan prije nego je propisan post ramazana, pa ga je on derogirao i on je sada u kategoriji dobrovoljnog posta. Zato ko bude htio, neka ga posti, a ko bude htio, neka ne posti. To je mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine naših prethodnika."[261]

## ١٩ - (باب ليلة القدر)

## 19. Noć određenja i sudbine (Lejletul-kadr)

٣٧٤- أخبرنا مالك، أخبرنا عبد الله بن دينار، عن عبد الله بن عمر أن رسول الله صلّى الله عليه وسلّم قال: تحرَّوْا ليلةَ القدر في السبع الأواخر من رمضان.

374. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Dinar od Abdullaha ibn Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "**Tražite** (očekujte) **noć Kadr u zadnjih sedam noći ramazana.**"

٣٧٥- أخبرنا مالك، حدثنا هشام بن عروة، عن أبيه: أن رسول الله صلّى الله عليه وسلّم قال: تحرَّوْا ليلةَ القدر في العشر الأواخر من رمضان.

375. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Hišam ibn 'Urve od svoga oca da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: "**Tražite** (očekujte) **noć Kadr u zadnjoj trećini ramazana.**"

[261] Ulema je jednoglasnog mišljenja da je post 'ašure sunnet.

## ٢٠ - (باب الاعتكاف)

## 20. Boravak u džamiji radi ibadeta (i'tikaf)[262]

٣٧٦- أخبرنا مالك، أخبرنا ابن شهاب، عن عروة بن الزبير، عن عَمْرة بنت عبد الرحمن، عن عائشة أنها قالت: كان رسولُ الله صلّى الله عليه وسلّم إذا اعتكفَ يُدْني إليّ رأسَه فأرجِّله، وكان لا يَدْخُلُ البيتَ إلاّ لحاجة الإنسان.

قال محمد: وبهذا نأخذ، لا يخرج الرجل إذا اعتكف إلا للغائط أو البول، وأما الطعام والشراب فيكون في مُعْتَكَفه، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله.

376. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab od 'Urve ibn Zubejra, a on prenio od 'Amre bint Abdir-Rahmana koja prenosi od 'Aiše, r.a., da je kazala: "**Kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., bio u i'tikafu, isturio bi svoju glavu prema meni, pa sam ga češljala, a nije ulazio u kuću, osim radi vršenja fiziološke potrebe** (nužde)."

Muhammed je rekao: "Mi prihvatamo ovaj hadis. Čovjek ne smije izlaziti nakon što postane mu'tekif, osim zbog obavaljanja male ili velike nužde, a što se tiče hrane i pića, to mu treba donijeti na mjesto boravka u i'tikafu. To je stav i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."[263]

[262] El-I'tikaf, ili u narodu poznat pod nazivom itikjaf, je boravak u džamiji u kojoj se obavlja pet dnevnih namaza s nijjetom približavanja Uzvišenom Allahu. I'tikaf je pritvrđeni sunnet u zadnjih deset dana ramazana, a mustehab u nekom drugom vremenu, osim u slučaju da se zavjetuje, jer tada on postaje vadžibom.

[263] I'tikaf nosi u sebi značenje izolacije od ljudi i osamljivanja, a terminološki znači osamljivanje i boravak u džamiji u kojoj se obavljaju namazi u džema'atu s nijjetom približavanja Allahovom, dž.š., zadovoljstvu. I'tikaf u zadnjih deset dana mjeseca ramazana je pritvrđeni sunnet i to sunnet koji se odnosi za jednu skupinu muslimana koji su u mogućnosti da to vrijeme provedu u džamiji. Svaki neopravdan izlazak iz džamije kvari i'tikaf. Učenjaci dozvoljavaju da izlazak bude radi

٣٧٧- أخبرنا مالك، أخبرنا يزيدُ بنُ عبدِ الله بنِ الهاد، عن محمد بن إبراهيم، عن أبي سلمةَ بن عبد الرحمن، عن أبي سعيدٍ الخُدْري قال: كان رسول الله صلّى الله عليه وسلّم يعتكفُ العَشْرَ الوُسَطَ من شهر رمضان، فاعتكف عاماً حتى إذا كان ليلةَ إحدى وعشرين، وهي الليلةُ التي يخرج فيها من اعتكافه قال: من كان اعتكف معي فليعتكف العشر الأواخر، وقد رأيتُ هذه الليلةَ، ثم أُنسيتُها، وقد رأيتُني من صُبْحَتِها أسجُدُ في ماءٍ وطين، فالتمسوها في العشر الأواخر، والتمسوها في كل وترٍ.

قال أبو سعيد: فمُطرت السماء من تلك الليلة، وكان المسجد سقفه عريشاً فوَكَف المسجد. قال أبو سعيد: فأبصرتْ عيناي رسولَ الله صلّى الله عليه وسلّم انصرف علينا، وعلى جبهته وأنفه أثرُ الماء والطّين من صبح ليلة إحدى وعشرين.

377. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Jezid ibn Abdillah ibnul-Had od Muhammeda ibn Ibrahima, a on prenio od Ebu Seleme ibn Abdir-Rahmana koji pripovijeda od Ebu Se'ida el-Hudrija, r.a., da je rekao: "**Allahov Poslanik, s.a.v.s., je bio u i'tikafu drugu trećinu mjeseca ramazana, pa jedne godine kad je bio u i'tikafu nastupila je dvadeset i prva noć, a to je noć kada izlazi iz i'tikafa, pa je rekao: "Ko je bio u i'tikafu sa mnom, neka bude u i'tikafu i zadnjih deset noći, bila mi je pokazana ova noć** (Lejletul-kadr), **zatim mi je dato da je zaboravim. Ugledao sam sebe da u njezinom jutru činim sedždu na vodi i blatu** (vlažnoj zemlji), **pa je tražite i očekujte u zadnjih deset noći, tražite je u svakoj neparnoj** (noći)."

**Ebu Se'id veli: "Te noći je padala kiša, a krov medinske džamije je bio od palminih grana, pa je** (kiša) **natopila mesdžid." Ebu Se'id dodaje: "Moje oči su ugledale Allahovog**

---

obavljanja velike ili male nužde, gusula, radi neodložnog liječenja i sl. Ako mu'tekif nema nikoga ko će mu donositi hranu, dozvoljeno mu je da izađe iz džamije samo onoliko vremena koliko je potrebno da zadovolji potrebu za hranom ili pićem. Mu'tekifu nije dopušteno da napusti džamiju radi džennaze namaza, obilaska bolesnika i sl, a ako bi to uradio njegov i'tikaf bi bio pokvaren.

**Poslanika, s.a.v.s., kako izlazi iz džamije idući prema nama, a na njegovom čelu i nosu su bili tragovi vode i zemlje od** (klanjanja) **sabah-namaza** (nakon) **dvadest i prve noći.”**

٣٧٨- أخبرنا مالك، سألتُ ابنَ شهاب الزّهري عن الرجل المعتكف يذهب لحاجته تحت سقف؟ قال: لا بأس بذلك.

قال محمد: بهذا نأخذ، لا بأس للمعتكف إذا أراد أن يقضي الحاجة من الغائط أو البول أن يدخل البيت أو أن يمرّ تحت السقف، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله تعالى.

378. Obavijestio nas je Malik: “**Pitao sam Ibn Šihab ez-Zuhrija o čovjeku u i’tikafu koji izađe iz mjesta i’tikafa zbog neke svoje potrebe, idući u okviru mjesta i’tikafa?, pa je rekao: To ne smeta.”**

Muhammed je kazao: “Mi ovo prihvatamo. Ne smeta da mu’tekif napusti mjesto i’tikafa, kada bude htio izaći zbog obavljanja male ili velike nužde, i da uđe u kuću, ili da hoda po dvorištu (oko džamije), a to je mišljenje i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao.”

(كتاب الحج)

# POGLAVLJE O HADŽDŽU[264]

## ١ - (باب المواقيت)

## 1. Mikati[265]

٣٧٩- أخبرنا مالك، حدَّثنا نافع مولى عبد الله، عن عبد الله بن عمر: أنَّ رسولَ الله صلّى الله عليه وسلّم قال: يُهِلُّ أهلُ المدينة من ذي الحُلَيْفة، ويُهِلُّ أهلُ الشام من الجُحْفة، ويُهِلُّ أهلُ نجد من قَرْن. قال ابنُ عمر: ويزعُمُون أنه قال: ويُهِلُّ أهلُ اليَمَن من يَلَمْلَم.

---

[264] Filološki riječ hadždž ima značenje namjere, a u fikhu se definira kao posjeta određenih mjesta uz obavljanje određenih radnji u određenom vremenu.

[265] Mikat je mjesto sa kojeg hadžija ili onaj koji obavlja ‘umru započinje sa obredima donošenjem nijjeta, oblačenjem hadžijske odjeće (ihrama), te počinje sa učenjem telbijje i izvršava ostale propise. Allahov Poslanik, s.a.v.s., je odredio četiri mikata: Zul-Hulejfu, koja je udaljena oko 18 kilometara od Medine i oko 430 kilometara sjeverno od Mekke, El-Džuhfu, koja je udaljena oko 200 kilometara sjeverozapadno od Mekke, Karnul-menazil, koji je udaljen 94 kilometra sjeveroistočno od Mekke, i Jelemlem (naziv brda), koji je na udaljenosti od oko 90 kilometara istočno od Mekke. Što se tiče petog mikata koji nije spomenut u ovim hadisima, a on je Zatu ‘Irk (mikat stanovnika Iraka i onih koji dolaze iz tog pravca), potrebno je kazati da je ulema zauzela jednoglasan stav da je on jedan od mikata. Ovo je stav Gazalije, Nevevija i drugih, a svoj stav su zasnovali na hadisu koji se nalazi kod Buharije u kojem stoji da su stanovnici Iraka došli Omeru, r.a., pa im je on odredio mikat Zatu ‘Irk. Hanefije, šafi'ije i hanbelije smatraju da je ovaj mikat ipak spomenut u hadisu kojeg bilježi Muslim, Ahmed, Ebu Davud, Nesai i drugi od Džabir ibn Abdillaha i ‘Aiše, r.a. Nije dopušteno da osobe koje žele obaviti hadždž ili ‘umru pređu ova mjesta bez ihrama, a za one koji žive unutar ovih granica (dio stanovnika Saudijske Arabije) važi propis da oni donose nijjet u svom mjestu boravka.

379. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi', sluga Abdullahov, od Abdullaha ibn Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "**Stanovnici Medine donose nijjet i oblače ihrame na Zul-Hulejfi, stanovnici Šama donose nijjet i oblače ihrame u El-Džuhfi, stanovnici Nedžda donose nijjet i oblače ihrame na Karnu." Abdullah ibn Omer, r.a., je rekao: "I tvrde da je** (također) **rekao: 'A stanovnici Jemena donose nijjet na Jelemlemu.' "**

٣٨٠- أخبرنا مالك، أخبرنا عبد الله بن دينار، أنه قال: قال عبد الله بن عمر: أمر رسول الله صلّى الله عليه وسلّم أهلَ المدينة أن يُهِلّوا من ذي الحُلَيفة وأهلَ الشام من الجُحفة، وأهل نجد من قرن.

قال عبد الله بن عمر: أما هؤلاء الثلاث فسمعتهن من رسول الله صلى الله عليه وسلم وأخبرت أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: وأما أهل اليمن فيهلون من يلملم.

380. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Dinar da je Abdullah ibn Omer, r.a., rekao: "**Allahov Poslanik, s.a.v.s., je naredio stanovnicima Medine da nijjet donesu i ihrame obuku na Zul-Hulejfi, stanovnici Šama na El-Džuhfi, a stanovnici Nedžda na Karnu." Abdullah veli: "Što se tiče ovih koji su navedeni, o njima sam čuo od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a obaviješten sam da je on još rekao: 'A stanovnici Jemena nijjet donose i ihrame oblače na mjestu Jelemlem.' "**

٣٨١- أخبرنا مالك، حدثنا نافع: أن ابن عمر أحرم من الفُــــرْع.

381. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Ibn Omer, r.a., obukao ihrame i donio nijjet kod El-Fur'a** (ili El-Furu'a).[266]

[266] To je mjesto u predgrađu Medine.

٣٨٢- أخبرنا مالك، أخبرني الثقة عندي: أن ابنَ عمر أحرم من إيلياء.

قال محمد: وبهذا نأخذ، هذه مواقيت وقّتها رسولُ الله صلّى الله عليه وسلّم فلا ينبغي لأحد أن يجاوزَها إذا أراد حجّاً إلاّ مُحرماً، فأمّا إحرام عبد الله بن عمر من الفُرْع وهو دون ذي الحُلَيفة إلى مكة، فإن أمامها وقت آخر وهو الجحفة وقد رُخّص لأهل المدينة أنْ يُحرموا من الجحفة لأنها وقت من المواقيت. بلغنا عن النبي صلّى الله عليه وسلّم أنه قال: من أحب منكم أن يستمتع بثيابه إلى الجحفة فليفعل. أخبرنا بذلك أبو يوسف، عن إسحاق بن راشد، عن محمد بن علي، عن النبي صلّى الله عليه وسلّم.

382. Obavijestio nas je Malik, pričao mi je meni pouzdan prenosilac, **da je Ibn Omer, r.a., obukao ihrame u mjestu Ilja’** (Bejtul-Makdis, Jerusalem).

Muhammed je rekao: “Mi ove hadise prihvatamo, jer su ovo mikati koje je Allahov Poslanik, s.a.v.s., odredio, tako da svaki onaj koji bude namjeravao obaviti hadž ili ‘umru, ne treba ih preći bez ihrama i nijjeta. A što se tiče ihrama Ibn Omera, r.a., kod mjesta El-Fur’, koje dolazi nakon Zul-Hulejfe i bliže je Mekki, treba znati da za stanovnike Medine ima olakšica da mogu obući ihrame i početi sa obavljanjem propisa od El-Džuhfe, jer je i to jedan od mikata. Do nas je (predajom) došlo da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: **“Ko od vas bude želio da ostane u svojoj odjeći do El-Džuhfe, neka tako učini!”** O tome nas je obavijestio Ebu Jusuf od Ishaka ibn Rašida, a on prenio od Ebu Dž’afera Muhammeda ibn ‘Alija, a on od Vjerovjesnika, s.a.v.s.”

٢ – (باب الرجل يُحرم في دُبُر الصلاة وحيث ينبعث به بعيره)

## 2. Oblačenje ihrama nakon klanjanja namaza i na mjestu gdje ustane deva

٣٨٣- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن ابن عمر: أن عمرَ كان يصلّي في مسجد ذي الحُلَيفة، فإذا انبعثت به راحلته أحرم.

383. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Ibn Omera, r.a., **da je Omer, r.a., klanjao u džamiji u Zul-Hulejfi, pa nakon što bi se njegova deva uspravila, donio bi nijjet i telbijju.**

٣٨٤- أخبرنا مالك، أخبرنا موسى بن عُقبة، عن سالم بن عبد الله أنه سمع ابن عمر يقول: بيداؤكم هذه التي تكذبون على رسول الله صلّى الله عليه وسلّم فيها، وما أهلّ رسولُ الله صلّى الله عليه وسلّم إلاّ من عند المسجد، مسجد ذي الحُلَيفة.

قال محمد: وبهذا نأخذ يحرم الرجل إن شاء في دبر صلاته وإن شاء حين ينبعث به بعيره، وكلٌّ حَسَن وهو قول أبي حنيفة والعامة من فقهائنا.

384. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Musa ibn 'Ukbe od Salima ibn Abdillaha da je čuo Ibn Omera, r.a., da kaže: "**Ovo je vaša El-Bejda za koju neistinito iznosite da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., tu naglas donio nijjet, a on to nije tu učinio, nego kod mesdžida u Zul-Hulejfi** (odnosno nakon što je klanjao namaz na tom mjestu)."

Muhammed veli: "Mi prihvatamo ove hadise. Ako čovjek bude htio, može donijeti nijjet (za hadž ili 'umru) nakon obavljenog namaza, ili nakon što se uspravi na svojoj devi. I jedno i drugo je lijepo, a tako smatra Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većina naših pravnika."

## ٣ - (باب التلبية)

## 3. Telbijja[267]

٣٨٥- أخبرنا مالك، حدثنا نافع، عن عبد الله بن عمر: أنّ تلبية النبي صلّى الله عليه وسلّم: لبيك اللّهم لبيك، لبّيك لا شريك لك لبيك، إن الحمدَ والنعمة لك والملك لا شريك لك، قال: وكان عبد الله بن عمر يزيد فيها لَبَّيْكَ لبيك لبيك وسعديك والخير بيديك والرغباء إليك والعمل.

قال محمد: وبهذا نأخذ، التلبية هي التلبية الأولى التي رُوي عن النبي صلّى الله عليه وسلّم، وما زدتَ فحسنٌ، وهو قول أبي حنيفة والعامّة من فقهائنا.

385. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Ibn Omera, r.a., **da je telbijja Allahovog Poslanika, s.a.v.s., glasila: "Lebbejkallahumme, lebbejk, lebbejke la šerike leke lebbejke, innel-hamde ven-ni'mete leke vel-mulk, la šerike lek."** (Odazivam Ti se moj Gospodaru, odazivam, odazivam Ti se, Ti nemaš sudruga, odazivam Ti se, zaista Tebi pripada svaka zahvala i vlast i od Tebe je svaka blagodat, Ti nemaš sudruga.) **Abdullah ibn Omer, r.a., je na ove riječi još dodavao: "Lebbejke, lebbejke, lebbejke ve sa'dejke, vel-hajru bijedejke, lebbejke ver-ragbau ilejke vel-'amel."** (Odazivam Ti se, odazivam Ti se, odazivam Ti se i molim od Tebe pomoć da me učvrstiš u pokornosti Tebi, svo dobro je u Tvojim rukama, odazivam Ti se, moja djela i dove su upućeni Tebi.)

Muhammed veli: "Mi prihvatamo ove hadise. Telbijja koju uzimamo je ona prva koja se prenosi od Vjerovjesnika, s.a.v.s., a ono što tome dodaš, to je lijepo. Takvog mišljenja je Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većina naših pravnika."

---

[267] Filološki riječ telbijja znači odazivanje, a terminološki učenje određenog teksta koji je prenesen predajama od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., što se ubraja u jedan od ibadeta. Učenje telbijje je sunnet.

٤ – (باب متى تُقْطع التلبية)

**4. Kada se prekida učenje telbijje?**

٣٨٦– أخبرنا مالك، أخبرنا محمد بن أبي بكر الثقفي، أنه أخبره أنه سأل أنس بن مالك وهما غاديان إلى عَرَفَة: كيف كنتم تصنعون مع رسول الله صلّى الله عليه وسلّم في هذا اليوم؟ قال: كان يُهِلّ المُهِلّ، فلا يُنْكَرُ عليه ويكبّر المكبّر فلا ينكر عليه.

386. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Muhammed ibn Ebi Bekr es-Sekafi **da je pitao Enesa ibn Malika, r.a., dok su u prijepodnevnom vremenu odlazili na Arefat: "Šta ste radili u ovom danu zajedno sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s.?" Odgovorio je: "Neki su učili telbijju, pa im se nije zamjerilo, a neki su donosili tekbire, i njima se to nije zamjerilo."**

٣٨٧– أخبرنا مالك، أخبرنا ابن شهاب، عن عبد الله بن عمر قال: كلٌّ ذلك قد رأيتُ الناسَ يفعلونه، فأما نحن فنكبِّر.

قال محمد: بذلك نأخذ على أن التلبية هي الواجبة في ذلك اليوم إلاّ أن التكبير لا يُنكر على حالٍ من الحالات والتلبية لا ينبغي أن تكون إلا في موضعها.

387. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab od Abdullaha ibn Omera, r.a., da je rekao: **"Vidio sam ljude da sve to prakticiraju, ali mi dajemo prednost donošenju tekbira."**

Muhammed veli: "Mi se ovoga držimo, s tim što kažemo da je učenje telbijje pritvrđeno na taj dan (9. zul-hidždžeta), a donošenje tekbira se ni u kom slučaju ne smatra pogrešnim. Učenje telbijje treba biti u njezinom vremenski određenom periodu (tj. u periodu ihrama)."

٣٨٨- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع: أن عبد الله بن عمر كان يَدَعُ التلبية إذا انتهى إلى الحرم حتى يطوف بالبيت والصفا والمروة، ثم يلبّي حتى يغدو من منى إلى عَرَفة، فإذا غدا ترك التلبية.

388. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Abdullah ibn Omer, r.a., prekidao učenje telbijje neposredno pred ulazak u harem pa do završetka tavafa oko Ka'be i s'aja između Saffe i Merve, zatim je ponovo učio telbijju sve dok se ne bi u ranim jutarnjim satima zaputio sa Mine na Arefat i u tom periodu je također prekidao učenje telbijje.**

٣٨٩- أخبرنا مالك، أخبرنا عبد الرحمن بن القاسم، عن أبيه: أن عائشة كانت تترك التلبية إذا راحت إلى الموقف.

389. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdur-Rahman ibnul-Kasim **da je 'Aiša, r.a., prekidala učenje telbijje kada bi se uputila ka Arefatu.**

٣٩٠- أخبرنا مالك، حدثنا علقمة بن أبي علقمة، أن أمّه أخبرته: أن عائشة كانت تنزل بعرفة بنَمِرة، ثم تحوّلتْ فنزلت في الأراك، فكانت عائشة تُهِلّ ما كانت في منزلها ومن كان معها فإذا ركبتْ وتوجّهتْ إلى الموقف تركتْ الإهلال، وكانت تقيم بمكة بعد الحج، فإذا كان قبل هلال المحرّم خرجت حتى تأتي الجُحْفة، فتقيم بها حتى ترى الهلال، فإذا رأت الهلال أهلّت بالعمرة.

قال محمد: من أحرم بالحجّ أو قَرَن لبّى حتى يرمي الجمرة بأول حصاة رمي يوم النحر، فعند ذلك يقطع التلبية. ومن أحرم بعمرة مفردة لبّى حتى يستلم الركن للطواف، بذلك جاءت الآثار عن ابن عباس وغيره وهو قول أبي حنيفة والعامّة من فقهائنا.

390. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je 'Alkame ibn Ebi 'Alkame da mu je njegova majka kazivala **da je 'Aiša, r.a., boravila na Arefatu na mjestu Nemire, zatim je promijenila**

**mjesto** (zbog izbjegavanja gužve), **pa je boravila u mjestu Erak** (u neposrednoj blizini Nemire). **Učila je telbijju sve dok je bila na tom mjestu boravka, zajedno sa onima koji su bili u njenom društvu. Pa kada je krenula jašući** (na devi) **prema Arefatu, prekinula bi sa učenjem telbijje. Boravila je u Mekki nakon hadždža, pa uoči nastupanja mjeseca muharrema, napustila je Mekku i uputila se u pravcu El-Džuhfe gdje se zadržala neko vrijeme sve dok nije ugledala mlađak mjeseca muharrema, a potom bi donijela nijjet i telbijju za 'umru.**

Muhammed je rekao: "Ko bude mufrid[268] ili karin[269] učit će telbijju sve dok ne baci prvi kamenčić na džemretu (el-'Akabi) prvi dan Kurban-bajrama kada prekida sa učenjem telbijje. A ko bude odlučio da obavi posebno 'umru,[270] donosit će telbijju sve dok ne dođe do jemenskog ugla K'abe prilikom tavafa. To potvrđuju predaje koje se prenose od Ibn 'Abbasa i drugih, a ujedno je to i mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, kao i većine naših pravnika."

[268] Ifrad je vrsta hadždža kada hadžija na mikatu učini nijjet da će obaviti samo obrede hadždža, a nakon što upotpuni obrede hadždža, može otići do mjesta Ten'im gdje zanijjeti da će obaviti 'umru. Hadžija koji se odlučio za ovu vrstu hadždža se naziva mufrid.

[269] Vrsta hadždža kada hadžija odluči obaviti hadždž i 'umru zajedno se naziva kiran, a hadžija koji se opredijelio za ovu vrstu hadždža se naziva karin.

[270] Temettu' je obavljanje propisa 'umre u mjesecima hadždža (ševval, zul-ka'de i zul-hidždže), a zatim obavljanje propisa hadždža. Takva osoba se naziva mutemetti'.

## ٥ - (باب رفع الصوت بالتلبية)

## 5. Učenje telbijje naglas

٣٩١- أخبرنا مالك، أخبرنا عبد الله بن أبي بكر، أن عبد الملك بن أبي بكر بن الحارث بن هشام أخبره، أن خلّاد بن السائب الأنصاري ثم من بني الحارث بن الخزرج أخبره، أن أباه أخبره، أن رسول الله صلّى الله عليه وسلّم قال: أتاني جبريل عليه السلام فأمرني أن آمر أصحابي أو مَن معي أن يرفعوا أصواتهم بالإهلال بالتلبية.

قال محمد: وبهذا نأخذ، رفع الصوت بالتلبية أفضل. وهو قول أبي حنيفة والعامّة من فقهائنا.

391. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Ebi Bekr ibn Muhammed ibn ‘Amr ibn Hazm da je Abdul-Melik ibn Ebi Bekr ibnul-Haris ibn Hišam prenio da ga je Hallad ibn es-Saib el-Ensari, koji je iz.plemena Benul-Harisa ibnul-Hazredža, obavijestio prenoseći od svog oca da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: **“Došao mi je Džibril, a.s., i naredio mi da zapovjedim svojim ashabima, ili onima koji su sa mnom, da glasno uče telbijju.”**

Muhammed je rekao: “Ovo mi prihvatamo i kažemo da je učenje telbijje naglas bolje i efdalnije, a to je stav i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, kao i većine naših pravnika.”[271]

[271] Ovaj propis se odnosi na muškarce, a žene uče telbijju u sebi.

## ٦ – (باب القِرَان بين الحج والعمرة)

## 6. Obavljanje hadždža i ‘umre zajedno (kiran)

٣٩٢– أخبرنا مالك، أخبرنا محمد بن عبد الرحمن بن نوفل الأسدي، أنَّ سليمان بن يسار أخبره: أنَّ رسول الله صلّى الله عليه وسلّم عام حجَّةِ الوداعِ كان مِن أصحابه من أَهَلَّ بحجٍّ، ومن أَهَلَّ بعمرة، ومنهم من جمع بين الحجِّ والعمرة، فحلَّ من كان أهلَّ بالعمرة، وأما من كان أهلَّ بالحج أو جمع بين الحج والعمرة فلم يحلّوا.

قال محمد: وبهذا نأخذ، وهو قول أبي حنيفة والعامة.

392. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Muhammed ibn Abdir-Rahman ibn Nevfel el-Esedi da mu je Sulejman ibn Jesar kazivao **da je u društvu ashaba Allahovog Poslanika, s.a.v.s., bilo onih koji su donijeli nijjet da će obaviti samo hadždž** (ifrad), **bilo je i onih koji su odlučili obaviti prvo ‘umru** (pa nakon toga hadždž-temettu’), **a također je bilo i onih koji su odlučili sastaviti hadždž i ‘umru zajedno** (kiran). **Sulejman veli: “Ihrama su se oslobodili oni koji su odlučili obaviti ‘umru** (nakon što su i izvršili sve obrede ‘umre), **dok su oni koji su odlučili obaviti samo hadždž ili sastavili hadždž i ‘umru ostali u ihramima** (sve dok nisu bacili kamenčiće na Džemretul-’Akabi).”

Muhammed veli: “Ovo mi prihvatamo, a to je stav Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine ostalih.”

٣٩٣– أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، أن عبد الله بن عمر خرج في الفتنة معتمراً، وقال: إنْ صُددتُ عن البيت صنعنا كما صنعنا مع رسول الله صلّى الله عليه وسلّم: قال: فخرج فأهلَّ بالعمرة وسار، حتى إذا ظهر على ظهر البيداء التفتَ إلى أصحابه، وقال: ما أمرهما إلاّ واحد، أُشْهِدُكم أني قد أوجبتُ الحجَّ مع العمرة، فخرج حتى إذا جاء البيت طاف به، وطاف بين الصفا والمروة سبعاً سبعاً لم يَزِدْ عليه، ورأى ذلك مُجْزياً عنه وأهدى.

393. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Abdullah ibn Omer, r.a., krenuo da obavi 'umru za vrijeme smutnje** (fitne)[272], **pa je rekao: "Ako budem spriječen da tavafim oko Ka'be, učinit ćemo onako kako smo učinili i u doba Allahovog Poslanika, s.a.v.s.,** (na Hudejbijji)." **Nafi' kazuje: "Ibn Omer se zaputio** (u pravcu Mekke), **pa je izgovorio nijjet naglas, započeo sa učenjem telbijje** (na mikatu) **i nastavio put. Nakon što se popeo na uzvisinu El-Bejda', okrenuo se prema svojim drugovima i rekao im: 'To su dvije slične stvari** (hadždž i 'umra). **Budite svjedoci da sam se ja obavezao da ću obaviti hadždž zajedno sa 'umrom, zatim je nastavio put, pa kad je stigao** (na odredište, u Mekku), **učinio je tavaf oko Ka'be i izvršio sedam tavafa** (odlazaka i dolazaka) **između Saffe i Merve, a da tome nije ništa više dodao smatrajući da je to dovoljno za ispravnost hadždža i 'umre. Također je zaklao kurban** (hedj)."

٣٩٤– أخبرنا مالك، حدثنا صدقة بن يسار المكّي، قال: سمعت عبد الله بن عمر ودخلنا عليه قبلَ يومِ التروية بيومين أو ثلاثة، ودخل عليه الناس يسألونه فدخل عليه رجل من أهل اليمن ثائرَ الرأس، فقال: يا أبا عبد الرحمن إني ضَفَّرتُ رأسي، وأحرمتُ بعمرة

[272] Ovdje se misli na period u povijesti islama koji je poznat pod nazivom period smutnje, kada je Hadždžadž ibn Jusuf es-Sekafi krenuo sa svojom vojskom u borbu protiv Abdullaha ibnuz-Zubejra, r.a., sina Zubejra ibnul-'Avvama, r.a., za kojeg je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "**Svaki poslanik je imao svoga pomagača, a moj pomagač je Zubejr ibnul-'Avvam.**" Naime, Mu'avija ibn Jezid ibn Mu'avija nije imenovao svoga nasljednika koji će biti halifa nakon njegove smrti, pa su muslimani bili bez halife puna dva mjeseca. Nakon toga su se složili da bej'at daju Abdullahu ibnuz-Zubejru, r.a., koji je vladao Hidžazom, Irakom i Horasanom, dok su stanovnici Šama i Egipta bej'at dali Mervanu ibnul-Hakemu. Nakon Mervanove smrti na vlast je došao njegov sin Abdul-Melik koji je ljudima zabranio odlazak na hadždž iz bojazni da oni ne prihvate Abdullaha za halifu, pa je poslao Hadždžadža na čelu vojske koja je napala na Mekku i držala njene stanovnike opkoljenim, sve dok je nije silom zauzeo i pogubio Abdullaha ibnuz-Zubejra 73. godine po Hidžri.

مفردة، فماذا ترى؟ قال ابن عمر: لو كنتُ معك حين أحرمتَ لأمرتُك أن تُهِلَّ بهما جميعاً، فإذا قدمتَ طُفْتَ بالبيت وبالصفا والمروة وكنتَ على إحرامك، لا تحلّ من شيء حتى تحلّ منهما جميعاً يوم النحر، وتنحَرَ هَدْيك. وقال له ابن عمر: خُذْ ما تطاير من شعرك، واهْدِ، فقالت له امرأة في البيت وما هَدْيُه يا أبا عبد الرحمن؟ قال: هَدْيُه ثلاثاً، كل ذلك يقول هديه، قال: ثم سكت ابن عمر، حتى إذا أردنا الخروج قال: أما والله لو لم أجد إلا شاةً لكان أُرى أن أذبحها أحبَّ إليَّ من أن أصوم.

قال محمد: وبهذا نأخذ، القِران أفضل، كما قال عبد الله بن عمر. فإذا كانت العمرة وقد حضر الحج، فطاف لها وسعى، فليُقَصِّرْ، ثم ليُحْرِمْ بالحج، فإذا كان يوم النحر حلق وشاة تجزئه، كما قال عبد الله بن عمر، وهو قول أبي حنيفة والعامة من فقهائنا.

394. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Sadeka ibn Jesar el-Mekki: “**Slušao sam Abdullaha ibn Omera** (kada je govorio o propisima hadždža i ‘umre), **a posjetili smo ga na dva ili tri dana prije nastupanja 8. zul-hidždžeta** (jevmut-tervijeh), **a pored nas su mu došli i mnogi drugi ljudi koji su mu postavljali pitanja, a među njima je bio i neki čovjek iz Jemena, nepočešljane kose koji ga upita: ‘O Ebu Abdir-Rahmane! Ja sam spleo kosu u pletenice, pa sam odlučio obaviti ‘umru** (odvojeno od hadždža-temettu’), **pa šta ti misliš o tome?’Ibn Omer mu odgovori: “Da sam bio s tobom kada si donosio nijjet, naredio bih ti da učiniš nijjet za hadždž i ‘umru zajedno. Kada stigneš u Mekku, obaviš tavaf** (sedam krugova) **oko Ka’be i krećeš se između Saffe i Merve** (s’aj), **i ostaješ u ihramima koje ne skidaš sve dok ne obaviš sve obrede hadždža i ‘umre prvog dana Kurban-bajrama. Zatim zakolješ svog kurbana.” Ibn Omer mu je rekao i ovo: “Otkloni onaj dio kose koji strši i izvrši otkup.” Jedna žena koja se nalazila u kući priupita: “A u čemu se sastoji otkup, o Ebu Abdir-Rahmane?” On odgovori: “Njegov otkup čine tri stvari** (klanje deve, krave ili ovce). **Svaka od njih tri su za njega otkup.” Ibn Omer je zatim ušutio, pa kad smo htjeli da izađemo obrati nam se riječima: “Tako mi Allaha, kad ne bih**

**mogao zaklati ništa drugo osim ovce, to bi mi bilo draže nego da postim.”**

Muhammed je rekao: “Mi ovo prihvatamo i kažemo da je kiran bolji i efdalniji od ostalih vrsta obreda, kao što je rekao Abdullah ibn Omer, r.a. Pa ko obavlja ‘umru, te je učinio tavaf i sa’j, a već je nastupilo vrijeme hadžskih obreda, neka skrati kosu, a zatim neka donese nijjet za hadždž, pa će prvog dana Kurban-bajrama obrijati glavu, nakon toga dovoljno mu je da zakolje ovcu, kao što kaže Abdullah ibn Omer, a to su i riječi Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine naših pravnika.”[273]

**٣٩٥- أخبرنا مالك، أخبرنا ابن شهاب: أن محمد بن عبد الله بن نَوْفَل بن الحارث بن عبد المطلب حدثنا: أنه سَمِع سعد بن أبي وقّاس والضحّاك بن قيس عام حجّ معاوية بن أبي سفيان وهما يذكران التمتُّع بالعمرة إلى الحج، فقال الضحّاك بن قيس: لا يصنع ذلك إلاّ من جَهِل أمرَ الله تعالى، فقال سعد بن أبي وقاص: بئس ما قلت، قد صنعها رسولُ الله صلّى الله عليه وسلّم، وصنعناها معه.**

**قال محمد: القِران عندنا أفضل من الإفراد بالحج، وإفراد العمرة، فإذا قرن طاف بالبيت لعمرته وسعى بين الصفا والمروة وطاف بالبيت لحجته، وسعى بين الصفا والمروة، طوافان**

[273] Ulema se razišla po pitanju: Koja vrsta hadždža je najbolja? Učenjaci hanefijskog mezheba su kazali da je kiran najbolja vrsta hadždža, jer je Allahov Poslanik, s.a.v.s., tu vrstu prakticirao na Oprosnom hadždžu, a to je posljednje što se od njega prenosi. Ulema hanbelijskog mezheba smatra da je temett’u najbolji, jer je tu vrstu hadždža Allahov Poslanik, s.a.v.s., preporučio ashabima. Malik i Šafi’i, kao i drugi alimi su rekli da je ifrad najbolja vrsta obreda, pod uvjetom da te iste godine obavi i ‘umru, a oni kažu da je Poslanik, s.a.v.s., prvo odabrao da će učiniti ifrad, jer su ga čuli da na mikatu nijjeti samo hadždž. Ibn Kajjim el-Dževzi je u svom djelu “Zadul-me’ad” branio mišljenje onih koji smatraju da je kiran najbolja vrsta hadždža i naveo oko dvadest razloga i argumenata, braneći svoj stav.

وسعيان أحبُّ إلينا من طواف واحد وسعي واحد، ثبت ذلك بما جاء عن علي بن أبي طالب أنه أمر القارن بطوافين وسعيين، وبه نأخذ، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله والعامة من فقهائنا.

395. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab da mu je Muhammed ibn Abdillah ibn Neufel ibnul-Haris ibn Abdil-Muttalib govorio **da je čuo S'ada ibn Ebi Vekkasa i Ed-Dahhaka ibn Kajsa, u godini u kojoj je Mu'avija ibn Ebi Sufjan obavljao hadždž, da spominju hadždž temettu',** (tj. obavljanje propisa 'umre u mjesecima hadždža a zatim obavljanje propisa hadždža), **pa Ed-Dahhak ibn Kajs reče: "To ne čini, osim neznalica koji ne poznaje naredbe Uzvišenog Allaha." Na te riječi S'ad ibn Ebi Vekkas odgovori riječima: "Ružno li je to što si izustio! Tako je hadždž obavljao** (temettu') **Allahov Poslanik, s.a.v.s., a i mi sa njim."**

Muhammed je kazao: "Hadždž kiran (hadždž i 'umra koji su obavljeni sastavljeno) je bolji od pojedinačnog (ifrad) hadždža i pojedinačne (ifrad) 'umre. Kada hadžija bude obavljao hadždž kiran, tavafit će oko Ka'be i činit će s'aj između Saffe i Merve, sve to u sklopu 'umre. Ponovo će tavafiti kada bude obavljao hadžske propise, a nakon tavafa će ponovo činiti s'aj koji je ovaj put dio hadžskih obreda. Više volimo da to budu dva tavafa i s'aja, umjesto jednog. To je utemeljeno na predaji **od Alije ibn Ebi Taliba, r.a., da je on naredio osobi koja obavlja kiran hadždž da obavi dva tavafa i dva s'aja.** Mi to prihvatamo, a to je i mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine naših pravnika."

٣٩٦- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن عبد الله بن عمر، أن عمر بن الخطاب قال: افصلوا بين حجِّكم وعُمرتكم، فإنه أتمّ لحجّ أحدكم وأتمّ لعمرته أن يعتمر في غير أشهر الحجّ.

قال محمد: يعتمر الرجل ويرجع إلى أهله ثم يحج ويرجع إلى أهله فيكون ذلك في سفرين أفضل من القران. ولكن القران أفضل من الحج مفرداً والعمرة من مكة، ومن التمتع والحج من مكة، لأنه إذا قرن كانت عمرته وحجته من بلده وإذا تمتّع كانت حجته مكيّة،

وإذا أفرد بالحج كانت عمرته مكيّة، فالقِران أفضلُ، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله، والعامَّة من فقهائنا.

396. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Abdullaha ibn Omera, r.a., da je Omer ibnul-Hattab, r.a., rekao: "**Razdvojite vaš hadždž od 'umre, jer je potpunije za vaš hadždž i 'umru da 'umru obavljate izvan mjeseci u kojima je hadždž** (tj. izvan mjeseci ševvala, zul-k'adeta i prvih devet dana zul-hidždžeta)."

Muhammed je rekao: "Čovjek može obaviti 'umru i vratiti se svojoj kući, zatim obaviti hadždž i vratiti se svojoj kući tako da obavljanje tih obreda bude u toku dva putovanja. To je bolje nego da sastavi hadždž i 'umru (kiran) u toku jednog putovanja. Ali, opet, kiran je bolji od pojedinačnog obavljanja hadždža (ifrad) kao i 'umre čiji nijjet se donosi iz Mekke (a ne od mikata). On je također bolji od temettu' i ifrad hadždža koji se započinje u Mekki, jer kod kiran hadždža polazišna tačka njegovog hadždža i 'umre je zemlja iz koje dolazi, a ako obavlja hadždž temettu' onda je polazišna tačka njegovog hadždža Mekka. Ako bi obavljao hadždž ifrad, njegova 'umra je onda mekanska, zato je hadždž kiran najbolji i najefdalniji. To je mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine naših pravnika."

## ٧ – (باب من أهدى هدياً وهو مقيم)

## 7. O onome koji kolje kurban, a nije napustio mjesto boravka (mukim)

٣٩٧– أخبرنا مالك، حدثنا عبد الله بن أبي بكر بن محمد بن عمرو بن حزم، أن عَمْرة بنت عبد الرحمن، أخبرته أن ابن زياد بن أبي سفيان كتب إلى عائشة أنَّ ابن عباس قال: مَن أَهدى هَدْياً حَرُمَ عليه ما يحرم على الحاجِّ، وقد بعثتُ بهدي، فاكْتُبي إليَّ بأمرِك أو مُري صاحبَ

الهدي، قالت عَمْرة: قالت عائشة: ليس كما قال ابن عباس، أنا فتلت قلائدَ هَدْي رسولِ الله صلّى الله عليه وسلّم بيدي ثم قَلَّدها رسولُ الله صلّى الله عليه وسلّم بيده، وبعث بها مع أبي، ثم لم يَحْرُم على رسول الله شيء كان أحلَّه اللّهُ حتى نحر الهدي.

قال محمد: وبهذا نأخذ، وإنما يحرم على الذي يتوجه مع هَدْيه يريد مكة وقد ساق بَدَنةً وقلّدها، فهذا يكون محرماً حين يتوجه مع بدنته المقلّدة بما أراد من حج أو عُمرة. فأما إذا كان مقيماً في أهله لم يكن مُحرماً ولم يَحْرُمْ عليه شيء حلّ له، وهو قول أبي حنيفة – رحمه الله تعالى –.

397. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Ebi Bekr ibn Muhammed ibn ‘Amr ibn Hazm da mu je ‘Amra bint Abdir-Rahman ispričala da je Zijad ibn Ebi Sufjan napisao poruku ‘Aiši, r.a., u kojoj je obavještava da je Ibn ‘Abbas, r.a., rekao: “**Ko bude imao namjeru zaklati kurban, zabranjeno mu je činiti sve ono što je zabranjeno i muhrimu** (hadžiji koji je počeo sa obavljanjem hadžskih propisa), **a ja** (Zijad) **sam poslao kurbana** (da se zakolje u Mekki), **pa mi napiši ono što mi naređuješ, ili naredi onome koji vodi kurbana kako da postupi!” ‘Amra veli da je ‘Aiša, r.a., rekla: “Nije tako kao što tvrdi Ibn ‘Abbas, ja sam svojim rukama pravila ogrlice za kurbane Allahovog Poslanika, s.a.v.s., zatim ih je Allahov Poslanik, s.a.v.s., označio, a poslao je i kurbane koje je vodio moj otac, pa Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., nije ništa bilo zabranjeno što mu je Allah, dž.š., dozvolio, a onda je zaklao te kurbane.”**

Muhammed je kazao: “Mi ovo uzimamo kao ispravno. Zabrane se odnose na osobu koja se zaputi u Mekku vodeći sa sobom kurbana, odnosno goneći pred sobom devu koju je označio da će je žrtvovati kao kurban. Ta osoba je muhrim i ona se kreće u pravcu Mekke sa svojim kurbanom s namjerom da obavi hadždž ili ‘umru. A ona osoba koja je mukim u mjestu stanovanja, ona nije muhrim i na nju se ne odnose zabrane, naprotiv njoj je sve to dozvoljeno. To je mišljenje i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao.”

## ٨ – (باب تقليد البُدْن وإشعارهم)

## 8. Obilježavanje i označavanje deva

٣٩٨– أخبرنا مالك، حدثنا نافع، عن عبد الله بن عمر: أنه كان إذا أهدى هدياً من المدينة قلّده وأشعره بذي الحُلَيفة، يقلّده قبل أن يشعره، وذلك في مكان واحدٍ وهو موجِّهُهُ إلى القِبْلة، يقلّده بنعلين، ويُشعره من شقّه الأيسر، ثم يُساق معه حتى يُوقَف به مع الناس بعرفة، ثم يُدفَع به معهم إذا دفعوا، فإذا قَدِم مِنًى من غداة يوم النحر نَحَرَه قبل أنْ يحلق أو يقصِّر، وكان ينحر هديه بيده يصفُّهُنّ قياماً، ويوجِّهُنّ إلى القِبْلة ثم يأكل ويُطعم.

398. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Abdullah ibn Omer, r.a., kada je vodio kurbana** (hedj) **iz Medine, obilježio bi ga** (ogrlicom) **i označio** (oštricom noža ili nečega drugog pustivši krv na devinoj grbi) **u Zul-Hulejfi. Prvo bi ga obilježio, a potom označio na jednom mjestu, okrenuvši ga prema kibli. Obilježio bi ga sa dvije ogrlice na nogama, a označio bi ga tako što bi im malo zarezao lijevu stranu** (devine) **grbe, zatim je vođena sa njim, sve dok ne bi bila zaustavljena na mjestu gdje su ljudi stajali na Arefatu, a nakon toga bi bila povedena sa njima, onda kada bi i oni krenuli. Kada bi došao na Minu, ujutro prvog dana Kurban-bajrama, zaklao bi kurban prije nego što bi obrijao glavu ili skratio kosu. Deve je klao svojom rukom u stojećem položaju povezavši im noge[274] i okrenuvši ih prema kibli, a njihovo meso je jeo i nahranio bi njime druge.**

٣٩٩– أخبرنا مالك، حدثنا نافع، أنَّ عبدَ اللهِ بن عمر كان إذا وَخَزَ في سِنام بَدَنَته وهو يُشعرها، قال: بسم الله والله أكبر.

[274] To je uobičajeni način klanja deva koji se razlikuje od klanja ostalih životinja.

399. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Abdullah ibn Omer, r.a., prilikom označavanja svoje deve puštanjem krvi iz njezine grbe učio: "Bismillahi, va Allahu ekber** (u ime Allaha, Allah je najveći)."

٤٠٠- أخبرنا مالك، حدثنا نافع: أنّ ابنَ عمر كان يشعر بَدَنَتَه في الشقّ الأيسر إلا أن تكون صِعَاباً مقرَّنة، فإذا لم يستطع أن يَدْخل بينها أشعر من الشقّ الأيمن، وإذا أراد أن يُشعرها وجّهها إلى القِبْلة، قال: فإذا أشعرها قال: بسم الله والله أكبر. وكان يُشعرها بيده وينحرها بيده قياماً.

قال محمد: وبهذا نأخذ، التقليد أفضل من الإِشعار، والإِشعار حسن، والإِشعار من الجانب الأيسر، إلا أن تكون صِعَاباً مُقَرَّنة لا يستطيع أن يدخل بينها فليُشعرها من الجانب الأيسر و الأيمن.

400. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Abdullah ibn Omer, r.a., označavao svoje deve puštanjem krvi na lijevoj strani njene grbe, osim u slučaju kada su bile jedna do druge pa nije imao mogućnosti da im priđe s te strane onda je puštao krv na desnoj strani grbe. Prilikom njihovog označavanja bi ih okrenuo prema kibli i pritom izgovarao: Bismillahi, va Allahu ekber. Označavanje i klanje je vršio svojom rukom, dok su deve bile u stojećem položaju.**

Muhammed je rekao: "Mi ovo prihvatamo i kažemo da je označavanje kurbana ogrlicama bolje od njihovog označavanja puštanjem krvi, a i ovo drugo je lijepo. Također smatramo da puštanje krvi biva na lijevoj strani devine grbe, osim u situaciji kada su poredane jedna do druge pa im se ne može prići s lijeve strane, onda označavanje može biti sa bilo koje strane, lijeve ili desne."

## ٩- (باب من تطيَّب قبل أن يُحرم)

## **9. O onome koji se namiriše prije** (oblačenja) **ihrama**

٤٠١- أخبرنا مالك، حدثنا نافع، عن أسلم مولى عمر بن الخطاب: أن عمر بن الخطاب وجد ريحَ طيبٍ وهو بالشجرة، فقال: ممن ريحُ هذا الطيب؟ فقال معاوية بن أبي سفيان: مني يا أمير المؤمنين قال: منك لَعَمْري، قال: يا أمير المؤمنين إنَّ أمّ حبيبة طَيَّبَتْني. قال: عزمتُ عليك لَتَرْجَعَنَّ فَلَتَغْسِلَنَّه.

401. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Eslema, sluge Omera ibnul-Hattaba, r.a., **da je Omer ibnul-Hattab osjetio miris dok je boravio u mjestu Šedžera, pa je upitao: "Čiji je ovo miris?" Mu'avija ibn Ebi Sufjan odgovori: "Moj, o vladaru pravovjernih." A Omer na to reče: "Tvoj je, Boga mi." Mu'avija nastavi pa reče: "O vladaru pravovjernih, Ummu Habiba me je namirisala njime", a Omer na to reče: "Naređujem ti da se vratiš i sapereš ga."**

٤٠٢- أخبرنا مالك، أخبرنا الصَّلْت بن زُبَيد، عن غير واحد من أهله: أن عمر بن الخطاب وجد ريحَ طيبٍ وهو بالشجرة وإلى جنبه كَثير بن الصلت، فقال: ممن ريحُ هذا الطّيب؟ قال كثير: منِّي، لبَّدتُ رأسي وأردت أن أحلق، قال عمر: فاذهب إلى شَرَبَة، فادلكْ منها رأسك حتى تنقِّيَه. ففعل كثير بن الصلت.

قال محمد: وبهذا نأخذ، لا أرى أن يتطيّب المحرم حين يريد الإِحرام إلا أن يتطيّب، ثم يغتسل بعد ذلك. وأما أبو حنيفة فإنه كان لا يرى به بأساً.

402. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Es-Salt ibn Zubejd od više članova svoje porodice koji kažu **da je Omer ibnul-Hattab, r.a., osjetio miris dok je bio u mjestu Šedžera, a pored njega je stajao Kesir ibnus-Salt. Omer je upitao: "Čiji je ovo miris?" Kesir odgovori: "Moj, namazao sam njime svoju kosu i htio sam je obrijati." Omer mu reče: "Idi do vode** (koja se

skupila oko stabla palme) **i njome isperi kosu i tako očisti svoju glavu** (od mirisa).**" Tako je Kesir ibnus-Salt i učinio.**

Muhammed veli: "Ovo prihvatamo i ja smatram da se muhrim ne treba namirisavati prije ihrama. Izuzetak je situacija ako bi se muhrim namirisao, a zatim okupao. Ebu Hanife, pak, nije smatrao da postoji zapreka u tome."[275]

١٠ – (باب من ساق هَدْياً فعَطِبَ في الطريق أو نَذَرَ بَدَنَةً)

## 10. O onome ko bude vodio sa sobom kurban, pa mu se nešto desi na putu, ili se zavjetuje da će zaklati devu

٤٠٣ – أخبرنا مالك، حدَّثنا ابن شهاب، عن سعيد بن المسيّب أنه كان يقول: من ساق بَدَنة تطوُّعاً، ثم عَطِبَت فنحرها فلْيَجْعَلْ قلادتَها ونعلَها في دمها، ثم يتركْها للناس يأكلونها، وليس عليه شيء، فإنْ هو أكل منها أو أمر بأكلها فعليه الغُرْم.

403. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab ez-Zuhri od Se'ida ibnul-Musejjeba da je govorio: "**Ko dobrovoljno bude htio zaklati kurban kojeg vodi sa sobom, zatim mu se približi kraj, pa ga zakolje, neka ogrlice kurbana natopi njegovom krvlju, pa onda neka ostavi kurban ljudima koji će jesti njegovo meso i na taj način se iskupio. Ali ako bi jeo od**

---

[275] Naime, Ebu Hanife smatra da je dozvoljena upotreba mirisa onome koji se želi odjenuti u ihrame, pa makar se miris zadržao duže vrijeme nakon njihovog odjevanja. Identičan stav Ebu Hanifinom su zauzeli Šafi'i i Ahmed, a najjači dokaz koji čini njihovo mišljenje ispravnijim je taj **što je 'Aiša, r.a., namirisala Allahovog Poslanika, s.a.v.s., prije oblačenja ihrama u godini Oprosnog hadždža**, dok su hadisi na koje se oslanja Muhammed iz perioda prije Oprosnog hadždža. Upotrebu mirisa koji se zadržava nakon odjevanja ihrama je zabranio Malik, Muhammed i jedna grupa ashaba i tabi'ina, r.a.

**mesa svog kurbana ili naređivao da se jede od njega, dužan je da plati protuvrijednost mesa kojeg je pojeo.”**

٤٠٤- أخبرنا مالك، أخبرنا هشام بن عروة، عن أبيه: أنَّ صاحب هَدْيِ رسول الله صلّى الله عليه وسلّم قال له: كيف نَصْنَعُ بما عَطِبَ من الهدي؟ فقال رسول الله صلّى الله عليه وسلّم: انْحَرْها وأَلْقِ قلادَتَها أو نعلَها في دمها وخلِّ بين الناس وبينها يأكلوها.

404. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Hišam ibn ‘Urve od svog oca **da je onaj koji je poznavao praksu Allahovog Poslanika, s.a.v.s.** (Nadžije el-Eslemi), **upitao: “Allahov Poslaniče, kako ćemo postupati sa kurbanom koji je na umoru?” Allahov Poslanik, s.a.v.s. je odgovorio: “Zakolji ga i zamoči ogrlice kurbana u njegovu krv, i omogući ljudima da uzmu meso i njime se hrane.”**

٤٠٥- أخبرنا مالك، حدثنا عبد الله بن دينار، قال: كنتُ أرى ابنَ عمرَ بن الخطاب يُهدي في الحج بَدَنَتَيْن بَدَنَتَيْن، وفي العمرة بَدَنَة بَدنة، قال: رأيته في العمرة يَنْحَرُ بَدَنَتَه وهي قائمةٌ في حرف دار خالد بن أَسِيد وكان فيها منزله، وقال: لقد رأيته طعن في لَبَّة بَدَنَتَه حتى خَرَجَتْ سِنَّة الحَرِبة من تحت حَنَكِها.

405. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Dinar: “**Viđao sam sina Omera ibnul-Hattaba, r.a., kako na hadždžu žrtvuje za kurban po dvije deve, a na ‘umri jednu devu.” Pored toga je rekao: “Vidio sam ga da na ‘umri kolje svoju devu u stojećem položaju u jednom kraju dvorišta Halida ibn Esida u sklopu kojeg je bila i njegova kuća.” Također prenosi i sljedeće: “Vidio sam ga kako probada kopljem donji dio devinog vrata čija je oštrica izašla ispod njezine plećke.”**

٤٠٦- أخبرنا مالك، أخبرنا أبو جعفر القارئ أنه رأى عبدَ الله بن عيّاش بن أبي ربيعة أهدى عاماً بَدَنتين، إحداهما بُخْتِيَّة.

قال محمد: وبهذا نأخذ، كلُّ هَدْي تطوُّعٍ عَطِبَ في الطريق صنع كما صنع وخلّى بينه وبين الناس يأكلونه، ولا يعجبنا أن يأكل منه إلاَّ من كان محتاجاً إليه.

406. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ebu Dž'afer el-Kari' **da je vidio Abdullaha ibn 'Ajjaša ibn Ebi Rebi'u da je jedne godine prinio za kurban dvije deve, jedna od njih je bila veoma dugačkog vrata** (buhtijja)**.**

Muhammed je rekao: "Mi ovo prihvatamo i kažemo da se sa životinjom kojoj se približi kraj na putu (prema Mekki) postupa na navedeni način, a ljudima se omogući da se nahrane mesom tog kurbana. Mi ne dozvoljavamo da to meso kozumira iko drugi, osim onoga kojem je ono neophodno za prehranu."

٤٠٧- أخبرنا مالك، حدثنا نافع، عن ابن عمر: كان يقول: الهدي ما قُلّد أو أُشعر وأُوقف به بعرفة.

407. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' da je Abdullah ibn Omer, r.a., govorio: "**Kurban** (hedj) **je ona životinja koja se obilježi ogrlicom, puštanjem krvi, i sa njom se boravi na Arefatu.**"

٤٠٨- أخبرنا مالك، حدثنا نافع، عن ابن عمر: أنه قال: من نذر بَدَنَة فإنه يقلّدها نعلاً، ويُشعِرُها، ثم يسوقها، فينحرها عند البيت أو بمنى يوم النحر ليس له مَحِلّ دون ذلك، ومن نذر جَزُوراً من الإبل أو البقر فإنه يَنْحَرُها حيث شاء.

قال محمد: وهو قول ابن عمر، وقد جاء عن النبي صلّى الله عليه وسلّم وعن غيره من أصحابه أنهم رخَّصوا في نحر البَدَنة حيث شاء، وقال بعضهم: الهَدْي بمكة لأن الله تعالى يقول: {هَدْياً بالغَ الكعبة} ولم يقل ذلك في البَدَنة فالبَدَنة حيث شاء إلاَّ أن ينوي الحرم فلا ينحرها إلاَّ فيه. وهو قول أبي حنيفة وإبراهيم النَّخَعي ومالك بن أنس.

408. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' da je Abdullah ibn Omer, r.a., rekao: "**Ko se zavjetuje da će žrtvovati devu ili kravu za kurban, onda je on obilježi posebnom ogrlicom i puštanjem krvi, zatim je vodi sa sobom i zakolje u blizini Bejtullaha ili na Mini prvog dana Kurban-bajrama. Nijedno drugo mjesto nije za to predviđeno, osim spomenutih. A ko se zavjetuje da će žrtvovati za kurban deve ili krave** (koje nisu predviđene da se kolju na spomenutim mjestima)**, dozvoljeno mu je da ih žrtvuje na bilo kojem mjestu koje odabere.**"

Muhammed veli: "Ovo su riječi Ibn Omerove, a od Vjerovjesnika, s.a.v.s., i njegovih ashaba je preneseno da su oni dali olakšicu kada se radi o klanju deve i krave, pa su onome koji se zavjetuje dozvolili da to učini na bilo kojem mjestu po njegovom izboru. Neki učenjaci su rekli: "Hedj se žrtvuje u Mekki, jer Allah, dž.,š., kaže: 'Hedj koji će stići do K'abe' (El-Maide, 95.), a to nije rekao za kurban koji ima namjeru zaklati na nekom drugom mjestu po slobodnom izboru." Iz toga se izuzima situacija kada bi imao namjeru kurban zaklati u granicama Harema, onda mu to nije dozvoljeno osim u okviru tih granica. To je mišljenje Ebu Hanife, Ibrahima en-Neha'ija i Malika ibn Enesa."

٤٠٩ - أخبرنا مالك، أخبرني عمرو بن عبيد الله الأنصاري أنه سأل سعيدَ بن المسيّب عن بَدَنَة جعلَتْها امرأةٌ عليها، قال: فقال سعيد: البُدْنُ من الإبل ومَحلّ البُدْن البيت العتيق إلاّ أن تكون سمَّتْ مكاناً من الأرض فلتنحرها حيث سمَّتْ، فإنْ لم تجد بَدَنة فبقرة فإن لم تكن بقرة فَعَشَرٌ من الغنم، قال: ثم سألت سالمَ بنَ عبد الله فقال: مثل ما قال سعيد بن المسيب غير أنه قال: إن لم تجد بقرة، فسبع من الغنم، قال: ثم جئتُ خارجةَ بن زيد بن ثابت فسألتُه، فقال مثلَ ما قال سالم، ثم جئتُ عبدَ الله بن محمد بن عليّ، فقال مثلَ ما قال سالم بن عبد الله.

قال محمد: البُدْنُ من الإِبل والبقر، ولها أن تنحرها حيث شاءت إلاَّ أن تنوي الحرم، فلا تنحرها إلاَّ في الحرم ويكون هدياً، والبَدَنَة من الإِبل والبقر تُجزئ عن سبعة ولا تجزئ عن أكثر من ذلك، وهو قول أبي حنيفة والعامَّة من فقهائنا.

409. Obavijestio nas je Malik, pričao mi je ‘Amr ibn ‘Ubejd el-Ensari **da je upitao Se’ida ibnul-Musejjeba o svojoj ženi koja se obavezala zavjetom da će zaklati za kurban “bedene”** (devu ili kravu). **Se’id reče: ““Budn”**(množina od “bedene”) **su deve, a mjesto predviđeno za klanje deva je Harem** (Bejtul-’Atik)**, osim u slučaju da je imenovala neko drugo mjesto na zemlji, pa će tada prinijeti kurban na imenovanom mjestu. A ako ne bude mogla žrtvovati devu, onda na njezino mjesto dolazi krava, a ako ne bude u mogućnosti žrtvovati ni kravu, onda deset grla sitne stoke.” ‘Amr veli: “Onda sam isto pitanje postavio i Salimu ibn Abdillahu, pa je dao identičan odgovor Se’idovom, osim što je rekao: ‘...a ako ne bude u mogućnosti žrtvovati kravu, onda sedam grla sitne stoke.’ Zatim sam otišao kod Haridža ibn Zejd ibn Sabita, pa sam i njega isto upitao, na što mi je odgovorio poput Salima, i na kraju sam se obratio Abdullahu ibn Muhammedu ibn Aliji, te mi je i on dao potpuno isti odgovor kao i Salim ibn Abdillah.”**

Muhammed veli: ““Budn” je riječ koja ima značenje (velikog kurbana) deve ili krave, tako da ona žena koja se zavjetovala ima pravo na izbor i da jedno od spomenutog prinese kao kurban, osim u slučaju kada donese nijjet da taj kurban žrtvuje u granicama Harema Mekke, jer ga onda mora žrtvovati u tim granicama i tada će on biti hedj. U velikom kurbanu (deve i krave) može učestvovati sedam osoba, ne više od toga. Ovo je mišljenje kako Ebu Hanife, tako i većine naših pravnika.”

## ١١ – (باب الرجل يسوقُ بَدَنَة فيضطرّ إلى ركوبها)

## 11. O čovjeku koji vodi velikog kurbana, pa bude prisiljen da ga uzjaše

٤١٠ – أخبرنا مالك، أخبرنا هشام بن عروة عن أبيه أنه قال: إذا اضطررتَ إلى بَدَنَتِك فارْكَبْها ركوباً غير فادح.

410. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Hišam ibn 'Urve od svog oca da je rekao: "**Ako budeš primoran da uzjašeš na svog kurbana** (devu ili kravu)**, učini to kako dolikuje.**" (tj. nemoj ga iscrpljivati, ili mu bol nanositi).

٤١١ – أخبرنا مالك، أخبرنا أبو الزِّناد، عن الأعرج، عن أبي هريرة: أن النبي صلّى الله عليه وسلّم مرّ على رجل يسوق بَدَنَته، فقال له: اركبها، فقال: إنها بَدَنَة، فقال له بعد مرتين: اركبها ويلك.

411. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ebuz-Zinad od El-E'aredža, a on od Ebu Hurejre, r.a., **da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., prošao pored čovjeka koji je vodio devu** (za kurban)**, pa mu je rekao: "Uzjaši je!" Čovjek mu odgovori: "To je veliki kurban", a nakon dva puta Poslanik, s.a.v.s., mu oštro reče: "Uzjaši je, teško tebi!** (ako me ne poslušaš)"[276]

٤١٢ – أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، أن ابن عمر كان يقول: إذا نتجت البَدَنة فلْيَحْمِلْ ولدها معها حتى يُنْحر معها، فإنْ لم يجد له محملاً فلْيَحْمِلْهُ على أمّه حتى يُنحر معها.

[276] Allahov Poslanik, s.a.v.s., je primjetio da taj čovjek ima velikih poteškoća prilikom pješačenja, pa mu je naredio da uzjaše kurbana, jer je bila izražena velika potreba (nužda) za to. Ali nakon što je on odbio poslušati Poslanika, s.a.v.s., on ga je ukorio!

412. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' da je Abdullah ibn Omer, r.a., govorio: "**Ako deva bude imala mladunče** (devče) **sa sobom, neka ga vlasnik povede sa njom i zakolje ga zajedno sa njegovom majkom, a ako bude slabo toliko da ne može hodati, neka ga postavi na njezina leđa i dovede do mjesta gdje će biti zajedno žrtvovani.**"

٤١٣- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع: أن ابن عمر أو عمر - شك محمد - كان يقول: من أهدى بَدَنَة فَضَلَّتْ أو ماتت، فإن كانت نذراً أبدلها، وإن كانت تطوّعاً، فإن شاء أبدلها، وإن شاء تركها.

قال محمد: وبهذا نأخذ، ومن اضطر إلى ركوب بَدَنَتِه فليركبْها فإن نقصها ذلك شيئاً تصدَّق بما نقصها وهو قول أبي حنيفة رحمه الله تعالى.

413. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' da je Ibn Omer, ili Omer, r.a., (ovdje se Muhammed dvoumi ko je od njih dvojice) govorio: "**Ko odluči da zakolje veliki kurban** (hedj), **pa ga on izgubi ili izdahne, a zavjetovao se na to, treba naći drugi kurban kao zamjenu za onog kojeg je izgubio ili izdahnuo. Ali ako je taj kurban dobrovoljni, onda ima pravo da izabere hoće li umjesto njega zaklati drugog kurbana, ili neće.**"

Muhammed veli: "Mi sve ovo prihvatamo i kažemo da onaj ko bude primoran potrebom da uzjaše kurban, može to učiniti, pa ako to bude uzrok smanjenja njegove vrijednosti, nadoknadiće tako što će procijeniti tu razliku i podijeliti kao sadaku. To je stav i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

## ١٢ - (باب المحرم يقتل قَمْلة أو نحوَها أو ينتفُ شعراً)

## 12. O muhrimu koji ubije krpelja (vaš, buhu i sl.), ili otkine dlaku

٤١٤- أخبرنا مالك، عن نافع قال: المُحْرِمُ لا يَصْلُحُ له أن ينتفَ من شعره شيئاً، ولا يحلقه ولا يقصره إلاّ أن يصيبه أذى من رأسه، فعليه فدية، كما أمره الله تعالى. ولا يحلُّ له أن يقلمَ أظفاره ولا يقتلَ قَمْلَةً، ولا يطرحها من رأسه إلى الأرض ولا من جسده ولا من ثوبه، ولا يقتل الصيد ولا يأمر به ولا يدل عليه.

قال محمد: وبهذا نأخذ وهو قول أبي حنيفة رحمه الله تعالى.

414. Obavijestio nas je Malik da mu je Nafi' rekao: "**Muhrimu nije dozvoljeno da išta čupa od svojih dlaka, niti ih smije brijati, a ni potkresati. Iz toga se izuzima ako bi ga pogodila kakva bolest** (kožna i sl.), **ali je tada dužan da izvrši otkup u skladu sa naredbom Uzvišenog Allaha** (u suri El-Bekare, 196. ajet)**. Također mu nije dopušteno da obreže nokte, ubije vaš, niti da je sa glave, kože, tijela, ili odjeće ukloni. Nije mu dozvoljeno da lovi divljač, niti da naređuje lov ili ukazuje na mjesto lovine.**"

Muhammed je rekao: "Mi ovo prihvatamo, a ujedno je to mišljenje i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."[277]

---

[277] Otkup za prethodni prekršaj koji je u nuždi počinjen je post u trajanju od tri dana, ili nahraniti šest siromaha, ili zaklati (mali) kurban (ovcu ili kozu). Ako bi to neko namjerno i bez opravdanog razloga učinio, griješan je i obavezan je zaklati (mali) kurban.

## ١٣ – (باب الحِجامة للمُحرم)

## 13. Puštanje krvi (hidžama) za onoga koji je u ihramima

٤١٥– أخبرنا مالك، أخبرنا نافع: أن ابن عمر كان يقول: لا يحتجم المحرم إلاّ أن يضطر إليه مما لا بدّ منه.

قال محمد: لا بأس بأن يحتجم المحرم ولكن لا يحلق شعراً. بلغنا عن النبي صلّى الله عليه وسلّم أنه احتجم وهو صائم محرم. وبهذا نأخذ، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله والعامّة من فقهائنا.

415. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' da je Abdullah ibn Omer, r.a., govorio: "**Muhrim ne treba puštati krv** (zarezujući kožu u kupicu), **osim u nuždi kada je to neophodno učiniti.**"

Muhammed konstatira: "Nema smetnje da muhrim pusti krv (sebi ili drugome), s tim da neće brijati glavu (ili dlačice na drugom dijelu tijela). Preneseno nam je da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., puštao krv dok je postio i bio muhrim, zato mi ovo prihvatamo, a to je stav i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, kao i većine naših pravnika."

## ١٤ – (باب المحرم يُغَطّي وجهه)

## 14. O muhrimu koji pokrije svoje lice

٤١٦– أخبرنا مالك، أخبرنا عبد الله بن أبي بكر، أن عبد الله بن عامر بن ربيعة أخبره قال: رأيتُ عثمانَ بنَ عفان بالعَرْج وهو محرم في يومٍ صائفٍ قد غطّى وَجْهَه بقَطيفة أُرْجُوان ثم أُتِيَ بلحم صيد، فقال: كلوا، قالوا: ألا تأكل؟ قال: لستُ كهيأتكم، إنما صِيد من أجلي.

416. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Ebi Bekr da mu je Abdullah ibn Rebi'a kazivao: **"Vidio sam Osmana ibn 'Affana, r.a., u mjestu El-'Ardž kada je bio muhrim jednog ljetnog dana, a svoje lice je držao pokriveno vunenim crvenkastim prekrivačem. Pred njega je doneseno meso divljači, pa je rekao: "Jedite!" Ljudi ga upitaše: "Zar ti nećeš jesti?" On odgovori: "Ja nisam poput vas** (jer je muhrim, a oni nisu), **a ovo je ulovljeno radi mene."**

٤١٧ - أخبرنا مالك، حدثنا نافع، أن ابن عمر كان يقول: ما فوق الذّقن من الرأس فلا يخمّره المحرم.

قال محمد: وبقول ابن عمر نأخذ، وهو قول أبي حنيفة والعامّة من فقهائنا رحمهم الله تعالى.

417. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' da je Abdullah ibn Omer, r.a., govorio: **"Ono što je iznad brade, muhrimu nije dozvoljeno pokriti."**

Muhammed veli: "Mi prihvatamo riječi Ibn Omera, a to je mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine naših pravnika."[278]

## ١٥ - (باب المُحرم يغسل رأسه، أو يغتسل)

## 15. Muhrimu je dozvoljeno oprati glavu i okupati se

٤١٨ - أخبرنا مالك، حدثنا نافع، أنّ ابن عمر كان لا يغسل رأسه وهو محرم إلا من الاحتلام.

[278] Osman ibn 'Affan, Ibn 'Abbas, Ibnuz-Zubejr, Zejd ibn Sabit, Se'id ibn Džubejr i Šafi'i su smatrali da je muhrimu dozvoljeno pokrivanje lica, a zabranjeno pokrivanje glave. Na drugoj strani, Ibn Omer, Malik, Ebu Hanife, Muhammed i drugi su zauzeli stav da muhrimu nije dozvoljeno pokriti ni lice, niti glavu.

418. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da Abdullah ibn Omer, r.a., nije prao glavu dok je bio u ihramima, osim ako bi polucirao.**[279]

٤١٩ – أخبرنا مالك، أخبرنا زيد بن أسلم، عن إبراهيم بن عبد الله بن حنين، عن أبيه: أن عبد الله ابن عباس، والمِسْوَر بن مَخْرَمة تماريا بالأبْواء، فقال ابن عباس: يَغسل المُحرم رأسَه، وقال المِسْوَر: لا فأرسله ابن عباس إلى أبي أيّوب يسأله فوجده يغتسل بين القرنين وهو يُستر بثوب، قال: فسلَّمت عليه فقال: من هذا؟ فقلت: أنا عبد الله بن حنين أرسلني إليك ابنُ عباس أسألُك كيف كان رسولُ الله صلّى الله عليه وسلّم يغسل رأسَه وهو مُحْرِم؟ فوضع يديه على الثوب وطأطأه حتى بدا لي رأسَه، ثم قال لإنسان يصبّ الماءَ عليه: اصبُبْ، فصبّ على رأسه، ثم حرّك رأسه بيده، فأقبل بيده وأدبر، فقال: هكذا رأيته يفعل.

قال محمد: وبقول أبي أيوب نأخذ، لا نرى بأساً أن يغسلَ المحرمُ رأسَه بالماء. وهل يزيده الماء إلاّ شعثاً؟! وهو قول أبي حنيفة والعامة من فقهائنا.

419. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Zejd ibn Eslem od Ibrahima ibn Abdillaha ibn Hunejna, a on prenio od svog oca **da su Abdullah ibn 'Abbas i El-Misver ibn Mahreme razišli u mišljenju** (oko toga da li je muhrimu dozvoljeno kupanje) **u mjestu El-Ebva,**[280] **pa ibn 'Abbas, r.a., reče: "Muhrimu je dopušteno oprati glavu", a El-Misver reče: "Ne, nije." Tada je Ibn 'Abbas poslao Abdullah ibn Hunejna Ebu Ejjubu, r.a., da njemu postavi isto pitanje, pa ga zatekao da se kupa zaklonjen haljinama od pogleda. El-Misver kazuje: "Nazvao sam mu selam, pa me upita: 'A ko si ti?' Odgovorih mu: 'Ja sam Abdullah ibn Hunejn, poslao me tebi Ibn 'Abbas da te upitam**

[279] Polucija je izbacivanje sjemene tekućine u snu. Hadis govori o tome da je Ibn Omer, r.a., kao muhrim, prao glavu samo prilikom kupanja zbog džunupluka.

[280] Brdo između Mekke i Medine po kojem je mjesto i dobilo naziv.

**kako je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kao muhrim, prao svoju glavu?' Ebu Ejjub rukom spusti haljine koje su ga zaklanjale samo toliko da mu vidim glavu, zatim naredi čovjeku koji mu je posipao vodu: "Pospi vode!, pa mu je polio vodu po glavi, zatim je rukama istrljao kosu naprijed i nazad, pa je nakon toga kazao: "Ovako sam ga vidio da postupa."**

Muhammed konstatira: "Mi prihvatamo riječi Ebu Ejjuba i smatramo da nema smetnje da muhrim opere glavu vodom, a zar pranje kose još više ne čini kosu raštrkanom i neurednom?[281] Ovo je stav Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine naših pravnika."

٤٢٠- أخبرنا مالك، أخبرنا حميد بن قيس المكي، عن عطاء بن أبي رَباح، أن عمر بن الخطاب رضي الله عنه قال ليعلى بن مُنيَّة وهو يصبّ على عمر ماءً وعمر يغتسل: اصْبُبْ على رأسي، قال له يعلى: أتريد أن تجعلها فيَّ؟ إن أمرتني صببتُ، قال: اصْبُبْ. فلم يَزد الماء إلاَّ شعثاً.

قال محمد: لا نرى بهذا بأساً، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله والعامَة من فقهائنا رحمهم الله تعالى.

420. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Humejd ibn Kajs el-Mekki od 'Ata'a ibn Ebi Rebaha **da je Omer ibnul-Hattab, r.a., rekao J'alu ibn Munjetu koji je Omeru polijevao vodu dok se on kupao: "Pospi mi po glavi!", a J'ala mu reče: "Da li želiš da to učinim? Ako mi narediš, ja ću ti posuti." Omer mu naredi: "Polij mi vodu, zaista voda još više čini kosu raštrkanom."**

[281] Neuredna i raštrkana kosa osobe u ihramu nije tada propust i odnosi se samo za muhrima, jer Allah, dž.š., kako stoji u hadisi kudsijji, se ponosi pred melekima sa svojim iskrenim robovima koji su došli na hadždž i mole svoga Gospodara za oprost grijeha, a prašnjavi su umorni i iscrpljeni od napornog puta i vršenja mnogobrojnih hadžskih obreda.

Muhammed veli: "Mi smatramo da u tome (pranje kose i kupanje) nema smetnje, a istog mišljenja su Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većina naših pravnika."[282]

## ١٦ – (باب ما يُكره للمحرم أن يلبس من الثياب)

## 16. Šta je muhrimu pokuđeno obući od odjeće

٤٢١ – أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن ابن عمر: أن رجلاً سأل رسولَ الله صلّى الله عليه وسلّم ماذا يَلْبَسُ المحرِمُ من الثياب؟ فقال: لا يَلْبَسُ القُمُصَ ولا العمائم ولا السراويلات ولا البَرَانس ولا الخفاف إلا أحد لا يجد نعلين، فيَلْبَس خُفَّيْن وليقطَعْهُما أسفلَ من الكعبين، ولا تلبسوا من الثياب شيئاً مسّه الزَّعفران ولا الوَرس.

421. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Ibn Omera, r.a., **da je neki čovjek upitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: "Šta je muhrimu dozvoljeno da nosi od odjeće?" Allahov Poslanik, s.a.v.s. mu odgovori: "Nije mu dozvoljeno da oblači košulje,[283] turban,[284] donji veš,[285] ogrtač, mestve,[286] osim onoga koji ne nađe papuče, onda neka obuje mestve[287] i neka ih**

[282] Upotreba lotosa i bijelog sljeza prilikom kupanja (mislim da se to danas odnosi na upotrebu mirisnih šampona, sapuna i sl.,) je pokuđen čin kod Ebu Hanife, Malika, Šafi'ije i Ahmeda u jednom rivajetu, a prva dvojica imama su čak rekli da je potrebno iskupiti se za takav prekršaj, dok Šafi'i i Ebu Sevr ne predviđaju nikakvu mjeru za to. Ahmed u drugom rivajetu smatra da upotreba tih sredstava nije pokuđen čin.

[283] To je odjeća koja se oblači na gornji dio tijela, pa se tu ubraja i potkošulja, majica i sl.

[284] Turban na arap. 'amama, a pod tim se podrazumjeva sve što prekriva glavu poput kape i sl.

[285] duge i kratke gaće

[286] i duboka obuća koja prekriva članke nogu

[287] ili duboku obuću koja prekriva članke

**skrati tako da budu ispod članaka, i nemojte oblačiti išta što je došlo u dodir sa mirisom šafrana ili žutim isiotom** (indijski šafran)."

٤٢٢- أخبرنا مالك، أخبرنا عبد الله بن دينار قال: قال عبد الله بن عمر: نهى رسولُ الله صلّى الله عليه وسلّم أن يَلْبَسَ المحرمُ ثوباً مصبوغاً بزعفران أو وَرس، وقال: من لم يجد نعلين فيلبسْ خُفّين. وليقطَعْهما أسفلَ من الكعبين.

422. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Dinar da je Abdullah ibn Omer, r.a., rekao: "**Allahov Poslanik, s.a.v.s., je zabranio muhrimu da obuče odjeću koja je namirisana šafranom ili žutim isiotom** (indijskim šafranom)**, a Poslanik, s.a.v.s., je rekao: 'Ko ne bude imao papuče, onda neka obuje duboku obuću i neka je skrati tako da bude ispod članaka.'** "

٤٢٣- أخبرنا مالك، حدثنا نافع، عن ابن عمر أنه كان يقول: لا تنتقب المرأة المحرمة ولا تلبس القُفّازين.

423. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' da je Abdullah ibn Omer, r.a., govorio: "**Ženi-muhrimi nije dozvoljeno da prekrije lice** (nikabom, zarom)**, niti da obuče rukavice.**"

٤٢٤- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن أسلم مولى عمر بن الخطاب، أنه سمع أسلم يحدّث عبدَ الله بنَ عمر بن الخطاب أن عمر رأى على طلحة بن عبيد الله ثوباً مصبوغاً وهو مُحرم، فقال عمر: ما هذا الثوب المصبوغ يا طلحة؟ قال: يا أمير المؤمنين إنما هو من مَدَر، قال إنكم - أيها الرَهْط - أئمةٌ يقتدي بكم الناس ولو أنّ رجلاً جاهلاً رأى هذا الثوب لقال: إن طلحة كان يَلْبَس الثياب المصبغة في الإِحرام.

قال محمد: يُكره أن يَلْبَس المحرم المشبع بالعصفر والمصبوغ بالورس أو الزعفران، إلا أن يكون شيء من ذلك قد غسل، فذهب ريحه وصار لا ينفَضُّ ، فلا بأس بأن يلبسه. ولا ينبغي للمرأة أن تتنقَّب فإن أرادت أن تغطي وجهها فلتَسْدِلِ الثوب سدلاً من فوق خمارها على وجهها، وتُجافيه عن وجهها. وهو قول أبي حنيفة والعامة من فقهائنا.

424. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' da je čuo Eslema, slugu Omera ibnul-Hattaba, da priča Abdullahu ibn Omeru **da je Omer ibnul-Hattab, r.a., ugledao na Talhi koji je kao muhrim obukao obojenu tkaninu** (ihram),[288] **pa mu je rekao: "O Talha, kakva je ovo obojena tkanina?" Talha mu odgovori: "O vladaru pravovjernih, ta boja je od crvenkaste zemlje koja nema u sebi mirisa." Omer na to uzvrati riječima: "O ljudi** (ashabi), **vi ste imami u koje se drugi ugledaju, pa da je neuk čovjek ugledao ovu odjeću** (ihrame) **rekao bi da je Talha kao muhrim oblačio obojene** (i namirisane) **ihrame."**

Muhammed je rekao: "Pokuđeno je da muhrim oblači ihrame kod kojih preovladava žućkasto-crvena boja koja dolazi od jedne vrste biljke, a također je pokuđeno da oblači ihrame koji su natopljeni šafranom ili žutim isiotom (indijski šafran), osim ako bi to mjesto bilo oprano vodom, pa na taj način bude uklonjen miris i ne širi se zrakom. U tom slučaju nema smetnje da se obuče takav ihram. Što se tiče žene, ona ne smije oblačiti nikab, a ako bi htjela da prekrije svoje lice, onda neka ga zakloni dijelom odjeće koju spusti preko mahrame i odvoji je od lica. To je mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine naših pravnika."

٤٢٥- أخبرنا مالك، حدثنا حميد بن قيس المكي، عن عطاء بن أبي رباح: أن أعرابياً جاء إلى رسول الله صلّى الله عليه وسلّم وهو بحُنَين وعلى الأعرابي قميصٌ به أثر صُفرة،

[288] Omer, r.a., nije volio da se obuku ihrami u boji koja neupućenog u propise može navesti na pogrešan zaključak da je dopušteno muhrimu odjenuti ihrame koji su namirisani šafranom ili žutim isiotom (indijskim šafranom).

فقال: يا رسول الله إني أهللتُ بعمرة، فكيف تأمرني أصنع؟ فقال: رسول الله صلّى الله عليه وسلّم: انزع قميصَك واغسل هذه الصُّفرة عنك وافعل في عمرتك مثلَ ما تفعل في حجك.

قال محمد: وبهذا نأخذ، ينزع قميصه ويغسل الصفرة التي به.

425. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Humejd ibn Kajs el-Mekki od ‘Ata’a ibn Ebi Rebaha **da je beduin, koji je imao na sebi košulju sa žutim tragom, došao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., dok je bio na Hunejnu, pa ga je upitao: “O Allahov Poslaniče, ja sam donio odluku da ću obaviti ‘umru, pa šta mi naređuješ da činim?” Allahov Poslanik, s.a.v.s., mu odgovori: “Skini svoju košulju, operi ovu žućkastu boju sa sebe i čini u toku svoje ‘umre ono što činiš i prilikom obavljanja hadždža.”**

Muhammed veli: “Mi ovo prihvatamo i kažemo da treba skinuti košulju i oprati žućkastu boju koja je na njemu.”

## ١٧ – (باب ما رُخِّص للمُحرم أن يَقْتُلَ من الدوابّ)

## 17. Koje životinje je muhrimu dozvoljeno ubiti?

٤٢٦– أخبرنا مالك، حدثنا نافع، عن ابن عمر: أن رسولَ الله صلّى الله عليه وسلّم قال: خمسٌ من الدواب ليس على المحرم في قتلهن جُناح الغراب والفأرة والعَقْرب، والحِدَأة، والكلب العقور.

426. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi’ od Abdullah ibn Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: **“Ima pet vrsta životinja koje muhrim može ubiti, a da mu to nije grijeh: crni gavran, miš, škorpija, lunja** (vrsta sokola) **i bijesan pas koji ujeda.”**

٤٢٧– أخبرنا مالك، حدثنا عبد الله بن دينار، عن ابن عمر، أن رسول الله صلّى الله عليه وسلّم قال: خمسٌ من الدوابّ، من قَتَلَهُنَّ وهو محرم فلا جناح عليه: العقرب، والفأرة، والكلب العَقور، والغُراب، والحِدَأة.

427. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Dinar od Ibn Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: **"Ima pet vrsta životinja koje muhrim može ubiti, a da mu to nije grijeh: škorpija, miš, bijesan pas koji ujeda, crni gavran i lunja** (vrsta sokola)**."**

٤٢٨– أخبرنا مالك، أخبرنا ابن شهاب، عن عمر بن الخطاب: أنه أمر بقتل الحيّات في الحرم.

428. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab **da je Omer ibnul-Hattab, r.a., naredio da se ubiju zmije u Haremu.**

٤٢٩– أخبرنا مالك، أخبرنا ابن شهاب قال: بلغني أن سعد بن أبي وقاص كان يقول: أَمَرَ رسول الله صلّى الله عليه وسلّم بقتل الوَزَغ.

قال محمد: وبهذا كلّه نأخذ، وهو قول أبي حنيفة والعامة من فقهائنا.

429. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab: "Do mene je predajom došlo da je S'ad ibn Ebi Vekkas, r.a., govorio: **"Allahov Poslanik, s.a.v.s., je naredio da ubijemo "vezega"."**[289]

Muhammed veli: "Mi prihvatamo sve ove hadise, a identičan stav je i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine naših pravnika."

[289] Geko – vrsta malog guštera koji živi u blizini kuća i često se primjeti na zidovima i krovovima kuća. Jedini je od svih životinja puhao u vatru u koju je bio bačen Ibrahim, a.s., pa je zato Poslanik, s.a.v.s., naredio da se ubije.

## ١٨ - (باب الرجل يفوته حج)

## 18. O muhrimu koji propusti obaviti hadždž

٤٣٠- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن سليمان بن يسار: أنَّ هَبّار بن الأسود جاء يوم النحر، وعمر ينحر بُدْنَه، فقال: يا أمير المؤمنين أخطأنا في العدَّة كنا نُرى أن هذا اليوم يوم عرفة، فقال له عمر: اذهب إلى مكة فطف بالبيت سبعاً، وبين الصفا والمروة سبعاً، أنت ومن معك وانحر هدياً إن كان معك، ثم احلقوا أو قصِّروا وارجعوا فإذا كان قابلٌ فحجوا واهدوا، فمن لم يجد فيصم ثلاثة أيام في الحج وسبعة إذا رجعتم.

قال محمد: وبهذا نأخذ وهو قول أبي حنيفة والعامة من فقهائنا إلا في خصلة واحدة، لا هديَ عليهم في قابل ولا صوم. وكذلك روى الأعمش عن إبراهيم النَّخَعي عن الأسود بن يزيد قال: سألت عمر بن الخطاب عن الذي يفوته الحج؟ فقال: يحلّ بعمرة وعليه الحج من قابلٍ، ولم يذكر هدياً، ثم قال: سألت بعد ذلك زيد بن ثابت فقال: مثل ما قال عمر.

قال محمد: وبهذا نأخذ، وكيف يكون عليه هَدْيٌ فإن لم يجد فالصيام وهو لم يتمتَّعْ في أشهر الحجّ؟!

430. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi’ od Sulejman ibn Jesara **da je Hebbar ibnul-Esved došao na Dan klanja kurbana** (prvi dan Bajrama) **dok je Omer, r.a., klao svoje deve, pa mu je rekao: “O vladaru pravovjernih, pogriješili smo u računanju, pa smo smatrali da je današnji dan, dan Arefata”, pa mu Omer reče: “Otiđi do Mekke, pa oko K’abe obiđi sedam krugova, a sa’j učini sedam puta između Saffe i Merve, ti i oni koji su s tobom. Zatim zakolji kurban, ako ga vodiš sa sobom, pa onda obrijte glave ili skratite kose, a potom se vratite** (kućama). **Naredne godine obavite hadždž i koljite kurban, a ko ne bude imao mogućnosti da žrtvuje kurban, neka posti tri dana dok je na hadždžu i sedam dana po vašem povratku** (kućama).**”**

Muhammed je rekao: “Mi ovo prihvatamo, a to je mišljenje Ebu Hanife i većine naših pravnika, osim u jednoj situaciji, a ona je da hadždž koji obavljaju naredne godine ne zahtijeva klanje kurbana, niti post. Takav stav prenosi El-E’ameš od Ibrahima en-Neha’ija, a on od El-Esveda ibn Jezida koji kaže: “**Pitao sam Omera ibnul-Hattaba, r.a., o onome koga prođe hadždž, pa mi je odgovorio da iz hadžskih propisa izlazi na taj način što će obaviti ‘umru, a dužan je da naredne godine ponovo pristupi obavljanju hadždža, i nije spomenuo kurban.” On je zatim rekao: “Poslije toga sam postavio isto pitanje i Zejd ibn Sabitu koji je ponovio ono što je Omer kazao.”**

Muhammed veli: “Mi prihvatamo ovo mišljenje, jer kako to da je onaj koga prođe Arefat dužan zaklati kurban, ili ako ne bude u mogućnosti (zaklati kurban) onda postiti, ako nije obavljao hadždž temettu’ (a poznato je da se kurban-hedj i u nemogućnosti prinošenja kurbana-hedja post, isključivo odnose na mutemetti’a)?!”

١٩ – (باب الحَلَمة والقُراد ينزعه المحرم)

**19. Uklanjanje krpelja s devine kože i dlake**

٤٣١ – أخبرنا مالك، أخبرنا نافع: أن عبد الله بن عمر كان يكره أن ينزعَ المُحرم حَلَمة أو قراداً عن بعيره.

قال محمد: لا بأس بذلك، قولُ عمرَ بن الخطاب في هذا أعجبُ إلينا من قول ابن عمر.

431. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi’ **da je Ibn Omer, r.a., smatrao pokuđenim uklanjanje krpelja s tijela deve.**

Muhammed veli: “To ne smeta i u ovom slučaju su nam (slijedeće) riječi Omera ibnul-Hattaba prihvatljivije od riječi Abdullaha ibn Omera, r.a.”

٤٣٢ - أخبرنا مالك، حدثنا عبد الله بن عمر بن حفص بن عاصم بن عمر بن الخطاب، عن محمد بن إبراهيم التيمي، عن ربيعة بن عبد الله بن الهُدَير، قال: رأيت عمر بن الخطاب رضي الله عنه يُقرّدُ بعيره بالسُّقيا وهو مُحرم، فيجعله في طين.

قال محمد: وبهذا نأخذ، لا بأس به وهو قول أبي حنيفة والعامة من فقهائنا.

432. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Omer ibn Hafs ibn Asim ibn Omer ibnul-Hattab od Muhammeda ibn Ibrahima et-Tejmija, a on prenio od Rebi'e ibn Abdillaha ibnul-Hudejra da je rekao: **"Vidio sam Omera ibnul-Hattaba, r.a., da kao muhrim u mjestu Es-Sukja uklanja krpelje sa svoje deve i baca ih na zemlju."**

Muhammed konstatira: "Ovo mi prihvatamo i u tome nema smetnje, a to je mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine naših pravnika."[290]

٢٠ - (باب لُبْس المِنْطَقة والهِمْيان للمُحرم)

## 20. Da li muhrim smije nositi pojas i torbicu u kojoj se čuvaju vrijedne stvari?

٤٣٣ - أخبرنا مالك، حدثنا نافع: أن ابن عمر كان يكره لُبْسَ المنطقة للمحرم.

قال محمد: هذا أيضاً لا بأس به، قد رخَّص غيرُ واحد من الفقهاء في لُبْس الهميان للمُحرم، وقال: استوثِقْ من نفقتك.

[290] Učenjaci hanbelijskog mezheba, i imam Šafi'i kažu da nema smetnje da muhrim ukloni ili ubije ono što ne pričinjava opasnost ili ne izaziva neprijatnost, poput mušice, mrava, gliste i drugih insekata, a imam Malik ibn Enes smatra da nije dozvoljeno njihovo ubijanje, a za taj prekršaj predviđa iskup u vidu podjele manje količine hrane (siromašnima).

433. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Abdullah ibn Omer, r.a., smatrao pokuđenim nošenje pojasa i torbice za onoga koji je u ihramima.**

Muhammed ističe: "I u ovome nema nikakve smetnje. Nemali broj šerijatskih pravnika je dozvolilo muhrimu primjenu olakšice koja se odnosi na nošenje pojasa i torbice i preporučili su mu: "Osiguraj se i sačuvaj svoja sredstva za put!"

٢١ – (باب المحرم يَحُكُّ جلدَه)

## 21. Da li je dozvoljeno muhrimu da se počeše po svojoj koži?

٤٣٤– أخبرنا علقمة بن أبي علقمة، عن أمه قالت: سمعتُ عائشة رضي الله عنها تُسأَلُ عن المُحرم، يحكّ جلده؟ فتقول: نعم فليحكّ وليشدُدْ، ولو رُبطت يداي، ثم لم أجد إلا أن أحكّ برِجْلَيّ لاحتككت.

قال محمد: وبهذا نأخذ، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله تعالى.

434. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je 'Alkame ibn Ebi 'Alkame od svoje majke da je rekla: "**Čula sam 'Aišu, r.a., da kad je bila upitana o tome da li je muhrimu dozvoljeno da se počeše po svojoj koži odgovara: 'Da, neka se počeše, pa neka i izraženije to učini. Kada bi mi ruke bile vezane, a ja ne pronađem drugog načina da se počešem, učinila bi to** (u krajnjem slučaju) **svojim nogama.**"

Muhammed veli: "Mi se ovoga držimo, a to je mišljenje i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

## ٢٢ - (باب المُحرم يتزوّج)

## 22. Da li je muhrimu dozvoljeno da se oženi?

٤٣٥- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن نُبَيْه بن وهب أخي بني عبد الدار: أن عمرَ بن عبيد الله أرسل إلى أبانَ بنِ عثمان - وأبان أمير المدينة - هما مُحرمان، فقال: إني أردتُ أن أُنكح طلحة بن عمر ابنةَ شيبةَ بنِ جبير، وأردتُ أن تحضر ذلك، فأنكر عليه أبان، وقال: إني سمعت عثمان بن عفان قال: قال: رسول الله صلى الله عليه وسلم: لا يَنْكِحُ المحرمُ ولا يَخْطُبُ ولا يُنْكَح.

435. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Nubejha ibn Vehba, brata Beni Abdid-Dara, **da je Omer ibn 'Ubejdillah poslao nekoga Ebanu ibn Osmanu koji je bio namjesnik Medine, a njih dvojica su tada bili muhrimi, pa je Omer postavio pitanje: "Htio sam da Talhu ibn Omera oženim sa kćerkom Šejbe ibn Džubejra, a želio sam da i ti tome prisustvuješ." Eban je negodovao i suprostavio se tome poručivši mu: "Čuo sam Osmana ibn Affana, r.a., da citira riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: "Muhrimu nije dozvoljena ženidba, on ne može nekoga zaručiti sebi, niti nekoga udati."**

٤٣٦- أخبرنا مالك، حدثنا نافع، أن ابن عمر كان يقول: لا يَنكِحُ المُحرم ولا يَخْطُبُ على نفسه ولا على غيره.

436. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' da je Ibn Omer, r.a., govorio: **"Muhrimu nije dozvoljena ženidba, on ne može nekoga zaručiti sebi, niti drugome."**

٤٣٧- أخبرنا مالك، حدثنا غَطَفان بن طَرِيف أخبره: أن أباه طريفاً تزوّج وهو مُحرم فردّ عمر بن الخطاب نِكاحَه.

قال محمد: قد جاء في هذا اختلاف، فأبطل أهل المدينة نكاح المحرم، وأجاز أهل مكة وأهل العراق نكاحه. وروى عبد الله بن عباس أنّ رسول الله صلى الله عليه وسلم تزوَّجَ ميمونة بنت الحارث وهو مُحرم. فلا نعلم أحداً ينبغي أن يكون أعلمَ بتزوُّج رسول الله صلى الله عليه وسلم ميمونة من ابن عباس وهو ابن أختها، فلا نرى بتزوج المحرم بأساً ولكن لا يُقَبِّل ولا يمسّ حتى يحلّ، وهو قول أبي حنيفة والعامة من فقهائنا رحمهم الله تعالى.

437. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ebu Gatafan ibn Tarif **da se njegov otac Tarif oženio ženom dok je bio muhrim, pa je Omer ibnul-Hattab, r.a., raskinuo taj bračni ugovor.**

Muhammed je rekao: "Po ovom pitanju postoji razilaženje. Učenjaci Medine smatraju brak koji sklopi muhrim, pravno nevažećim, a učenjaci Mekke i Iraka dozvoljavaju njegov brak. Abdullah ibn 'Abbas, r.a., prenosi **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., vjenčao Mejmunu bintul-Haris, r.a., dok je bio muhrim**, a mi ne znamo nekoga ko je bolje upoznat o braku Allahovog Poslanika, s.a.v.s., sa Mejmunom od Ibn 'Abbasa, r.a., s obzirom na to da joj je on bio sestrić. Zato i mi držimo da nema smetnje u tome da muhrim stupi u brak, ali ne smije poljubiti niti grliti svoju ženu, sve dok ne skine ihrame i na taj način mu to postane dozvoljeno. Ovo je stav Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine naših pravnika."[291]

---

[291] Potrebno je ukazati na činjenicu da Muslim, Tirmizi, Ebu Davud i drugi u svojim hadiskim zbirkama bilježe **hadis u kojem Me'muna, supruga Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kaže da se Alla hov Poslanik, s.a.v.s., sa njom vjenčao nakon što su završili obrede hadždža** (u jednom rivajetu: nakon povratka iz Mekke). Brak muhrima nije pravno valjan po mišljenju Se'ida ibnul-Musejjeba, Sulejmana ibn Jesara, Lejsa, Evza'ija, Malika, Ahmeda i Ishaka, a takav smatraju dozvoljenim Ibrahim en-Neha'i, Sevri, 'Ata', Hammad ibn Ebi Sulejman, 'Ikrime, Mesruk, Ebu Hanife i njegovi učenici.

## ٢٣ - (باب الطواف بعد العصر وبعد الفجر)

## 23. Obilazak oko K'abe (tavaf) nakon ikindije i sabaha

٤٣٨- أخبرنا مالك، أخبرنا أبو الزُّبَيْر المكّي: أنه كان يرى البيتَ يخلو بعد العصر وبعد الصبح، ما يطوف به أحد.

قال محمد: إنما كان يخلو لأنهم كانوا يكرهون الصلاة تَيْنك الساعتين. والطواف لا بُدّ له من صلاة ركعتين، فلا بأس بأن يطوف سبعاًولا يصلي الركعتين حتى ترتفع الشمس وتبيضّ، كما صنع عمر بن الخطاب، أويصلي المغرب. وهو قول أبي حنيفة رحمه الله تعالى.

438. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ebuz-Zubejr el-Mekki **da je viđao da oko K'abe nema nikoga ko obavlja tavaf u periodu nakon ikindije i sabaha.**

Muhammed ističe: "U ta dva vremenska perioda je prostor oko Ka'be bio prazan, jer su smatrali pokuđenim namaz u tim intervalima, a nakon tavafa se trebaju klanjati (vadžib) dva rekata namaza. Zato nema smetnje da on učini tavaf oko K'abe sedam krugova, ali neće klanjati dok sunce ne odskoči i pobijeli (odnosno dok se ne smanji žestina njegovih zraka), ili dok ne klanja akšam, shodno praksi Omera ibnul-Hattaba, r.a., o kojoj će biti riječi. Ovo je stav i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."[292]

[292] Dva rekata namaza nakon obavljenog tavafa su vadžib po mišljenju hanefijskih i malikijskih pravnika, dok su oni pritvrđeni sunnet kod šaf'ijskih i hanbelijskih pravnika. Kod ovih drugih, fard-namaz može zamijeniti ova dva rekata, pa se oni, po njihovom mišljenju, ne moraju posebno klanjati nakon obavljenog farda. Onaj ko propusti klanjati ova dva rekata nakon tavafa, dužan je zaklati (mali) kurban, kod onih pravnika koji ovaj namaz smatraju vadžibom. Preporučeno je na prvom rekatu pored Fatihe proučiti suru Kafirun, a na drugom rekatu suru Ihlas.

٤٣٩– أخبرنا مالك، أخبرنا ابن شهاب، أنّ حميد بن عبد الرحمن أخبره، أن عبد الرحمن أخبره، أن عبد الرحمن أخبره: أنه طاف مع عمر بن الخطاب بعد صلاة الصبح بالكعبة فلما قضى طوافَه نَظَر فلم يرَ الشمس، فركب ولم يسبّح حتى أناخ بذي طُوى فسبَّح ركعتين.

قال محمد: وبهذا نأخذ، ينبغي أن لا يصلي ركعتي الطواف حتى تطلع الشمس وتبيضّ. وهو قول أبي حنيفة رحمه الله تعالى والعامة من فقهائنا.

439. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab da mu je pripovijedao Humejd ibn Abdir-Rahman, a on prenio od Abdur-Rahmana **da je obavljao tavaf oko K'abe u društvu sa Omerom ibnul-Hattabom, r.a., nakon sabah-namaza, pa je Omer poslije obavljenog tavafa pogledao u nebo, a sunca nije bilo, te je uzjahao devu i krenuo a da nije klanjao dva rekata tavaf-namaza, sve dok nije se zaustavio u mjestu Zi Tuva gdje je klanjao dva rekata.**

Muhammed veli: "Mi ovo prihvatamo i smatramo da treba odgoditi klanjanje dva rekata tavaf-namaza sve dok sunce ne izađe i pobijeli. Ovo je stav Ebu Hanife i većine naših pravnika."

## ٢٤– (باب الحلال يذبح الصيد أويصيده: هل يأكل المحرم منه أم لا؟)

## 24. Ako bi onaj koji ne obavlja hadžske obrede zaklao ili ulovio divljač, da li je dozvoljeno muhrimu da se nahrani njenim mesom?

٤٤٠– أخبرنا مالك، أخبرنا ابن شهاب، عن عبيد الله بن عبد الله بن عتبة بن مسعود، عن عبد الله بن عباس، عن الصَّعْب بن جَثّامة الليث: أنه أهدى لرسول الله صلى الله عليه

وسلم حماراً وحشيّاً، وهو بالأبواء أوبودّان، فردّه رسول الله صلى الله عليه وسلم، فلما رأى ما في وجهي قال: إنا لم نَرُدَّه عليك إلا أنّا حُرُم.

440. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab od ‘Ubejdullaha ibn Abdillaha ibn ‘Utbe ibn Mes’uda, da je njemu kazivao Abdullah ibn ‘Abbas, r.a., **da je Es-S’ab ibn Džessame el-Lejsi poklonio Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.,** (ulovljenu) **zebru dok je boravio u mjestu El-Ebva’, ili u mjestu Veddan, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., odbio njegov poklon. A kada je primjetio tugu na njegovom licu, rekao mu je: “Mi smo odbili tvoj poklon samo zato što smo muhrimi.”**

٤٤١- أخبرنا مالك، أخبرنا ابن شهاب، عن سالم بن عبد الله، أنه سمع أبا هريرة يحدّث عبد الله بن عمر: أنّه مرّ به قومٌ مُحْرِمون بالرَّبَذَة فاستفتَوْه في لحم صيد وجدوا أحِلّةً يأكلونه، فأفتاهم بأكله، ثم قدم على عمر بن الخطاب فسأله عن ذلك، فقال عمر: بم أفتيتَهم؟ قال: أفتيتُهم بأكله، قال عمر: لو أفتيتَهم بغيره لأوجعتُك.

441. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab od Salima ibn Abdillaha da je on čuo Ebu Hurejru da priča Abdullahu ibn Omeru **kako je prošla grupa hadžija u mjestu Er-Rebza koji su zatražili fetvu po pitanju mesa ulovljene divljači koje su našli prije nego što obuku ihrame, da li ga smiju jesti, pa im je dao fetvu da im je dozvoljeno. Zatim se Ebu Hurejre vratio u Medinu i otišao Omeru ibnul-Hattabu, r.a., i upitao ga o tome, a Omer mu reče: “A šta ste im rekli?” “Dali smo im fetvu da mogu jesti tu divljač”, odgovori, a Omer na to reče: “Da ste im drugačije odgovorili, kaznio bih te.”**

٤٤٢- أخبرنا مالك، أخبرنا أبو النضر مولى عمر بن عبيد الله، عن نافع مولى أبي قتادة، عن أبي قتادة: أنه كان مع رسولِ الله صلى الله عليه وسلم حتى إذا كان ببعض الطريق تخلّف من أصحاب له مُحرمين، وهو غير محرم فرأى حماراً وحشياً، فاستوى على فرسه

فسأل أصحابه أن يُناولوه سوطه، فأبوا فسألهم أن يناولوه رُمحه، فأبَوْا، فأخذه ثم شدّ على الحمار فقتله، فأكل منه بعضُ أصحاب رسول الله صلى الله عليه وسلم وأبى بعضهم فلما أدركوا رسول الله وسلم سألوه عن ذلك فقال: إنما هي طُعمة أطعمَكُمُوها الله.

442. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ebun-Nadr, sluga Omera ibn 'Ubejdillaha, od Nafi'a, Ebu Katadinog sluge, a on od Ebu Katade **da je putovao u društvu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa kad su prešli jedan dio puta, udaljio se sa grupom svojih drugova koji su bili muhrimi, a on nije bio u ihramima, pa je ugledao zebru, te se ispravio na svom konju i zatražio od svojih drugova da mu dodaju njegov bič, ali su oni odbili. Zatim je zatražio od njih da mu dodaju njegovo koplje, ali su i to odbili, pa ga je on uzeo, a onda je njime pogodio zebru i ubio je. Neki ashabi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., su jeli meso ulovljene zebre, a neki su se ustegnuli od jela. Kada su stigli do Allahovog Poslanika, s.a.v.s., upitali su ga o tome, pa im on odgovori: "To je hrana kojom vas je Allah nahranio."**

٤٤٣– أخبرنا مالك، حدثنا زيد بن أسلم، عن عطاء بن يسار: أن كعب الأحبار أقبل من الشام في رَكْب مُحرمين حتى إذا كانوا ببعض الطريق وجدوا لحم صيد فأفتاهم كعب بأكله، فلما قدموا على عمر بن الخطاب ذكروا ذلك له، فقال: من أفتاكم بهذا؟ فقالوا: كعب، قال: فإني أمّرته عليكم حتى ترجعوا. ثم لما كانوا ببعض الطريق – طريق مكة – مرَّت بهم رِجْلٌ من جَرَادٍ، فأفتاهم كعب بأن يأكلوه ويأخذوه فلما قَدموا على عمر ذكروا ذلك له، فقال: ما حملك على أن تُفتِيَهم بهذا؟ قال: يا أمير المؤمنين والذي نفسي بيده إنْ هو إلا نَثْرة حوت ينثره في كل عام مرتين.

443. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Zejd ibn Eslem od 'Ata'a ibn Jesara **da je K'ab el-Ahbar stigao iz Šama sa karavanom u kojoj su bili ljudi u ihramima. Na jednom dijelu puta su naišli na ulovljenu divljač, pa im je K'ab dao fetvu da mogu jesti to meso. Kada su došli kod Omera ibnul-Hattaba, r.a., spomenuli su mu taj događaj, a on im reče: "Ko vam je dao**

**fetvu na to pitanje?" Oni odgovoriše: "K'ab." Omer na to uzvrati riječima: "Ja sam ga, zaista, postavio za vašeg vođu dok se ne vratite." Zatim kada su nastavili put i prešli jednu njegovu etapu na putu ka Mekki, naišli su na jato skakavaca, pa im je K'ab dao fetvu da ih mogu hvatati i jesti. Kada su došli kod Omera i taj slučaj su mu ispričali, pa je upitao K'aba: "Šta te je ponukalo da im daš tu fetvu?" K'ab je odgovorio: "O vladaru pravovjernih, tako mi Onoga u čijoj ruci je moja duša, zar to nije poput sekreta** (iz nosnica) **kita kojeg izbaci dva puta godišnje."**[293]

٤٤٤- أخبرنا مالك، حدثنا زيد بن أسلم: أن رجلاً سأل عمر بن الخطاب فقال: إني أصبتُ جرادات بسَوْطي، فقال: أطْعِم قبضةً من طعام.

444. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Zejd ibn Eslem da je neki čovjek upitao Omera ibnul-Hattaba, r.a.: "**Ja sam uhvatio skakavaca koristeći svoj bič,** (pa šta trebam uraditi da se iskupim za to?)" **Omer mu odgovori: "Nahrani siromaha jednom šakom hrane** (pšenice i sl.)."

٤٤٥- أخبرنا مالك، أخبرنا هشام بن عروة، عن أبيه: أن الزبير بن العوام كان يتزود صفيف الظِّباء في الإحرام.

قال محمد: وبهذا كلّه نأخذ، إذا صاد الحلالُ الصيدَ فذبحه فلا بأس بأن يأكل المحرم من لحمه إن كان صِيد من أجله أو لم يُصَد من أجله لأن الحلال صاده وذبحه، وذلك له حلال

[293] Iz Kur'ana Časnog znamo da je muhrimu dozvoljen lov morskih životinja. Allah, dž.š., u suri El-Maide u 96. ajetu kaže: "Vama se dopušta da u moru lovite i da ulov jedete, da se njime vi i putnici koristite, a zabranjuje vam se da na kopnu lovite dok obrede hadždža obavljate. I bojte se Allaha pred kojim ćete se sabrati." Neki učenjaci malikijske pravne škole navode da postoje dvije vrste skakavaca: kopneni i morski, tako da je kopnene zabranjeno loviti, a dozvoljen je lov morske vrste skakavaca. U hadisu je riječ o ovoj morskoj vrsti skakavaca.

فخرج من حال الصيد وصار لحماً فلا بأس بأن يأكل المحرم منه وأما الجراد فلا ينبغي للمحرم أن يصيده فإن فعل كفّر، وتمرة خير من جرادة: كذلك قال عمر بن الخطاب. وهذا كله قول أبي حنيفة والعامّة من فقهائنا رحمهم الله تعالى.

445. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Hišam ibn 'Urve od svoga oca **da je Ez-Zubejr ibnul-'Avvam, r.a., kao muhrim pripremao opskrbu u vidu nanizanog mesa**[294] (ražnjići) **gazele** (antilope).

Muhammed je rekao: "Mi prihvatamo sve navedeno. Ako osoba koja nije muhrim ulovi divljač i zakolje je, ne smeta da to meso jede i muhrim, bilo to ulovljeno radi njega ili ne, jer onaj koji nije muhrim je ulovio životinju i zaklao je, a to je njemu dozvoljeno. Također je ta lovina izgubila status lovine i tretira se kao (obično) meso, stoga nema smetnje da se njime muhrim nahrani. A što se tiče skakavaca, muhrim ne bi trebao da ih lovi, pa ako bi ipak to učinio, dužan se iskupiti keffaretom, a hurma je bolja od skakavca, kao što je Omer, također, rekao. Sve ovo je i stav Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, kao i većine naših pravnika."

## ٢٥ – (باب الرجل يعتمر في أشهر الحج ثم يرجع إلى أهله من غير أن يحج)

## 25. O osobi koja obavlja 'umru u mjesecima (sezoni) hadždža, zatim se vrati kući ne obavivši hadždž (koji nije imao nijjet obaviti)

٤٤٦ – أخبرنا مالك، أخبرنا ابن شهاب، عن سعيد بن المسيّب: أن عمر بن أبي سلمة المخزومي استأذن عمر بن الخطاب أن يعتمر في شوال، فأذن له، فاعتمر في شوال ثم قَفَل إلى أهله ولم يحجّ.

[294] Ražnjići pripremljeni za prženje.

قال محمد: وبهذا نأخذ، ولا متعة عليه، وهو قول أبي حنيفة رحمه الله تعالى.

446. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab od Se'ida ibn ibnul-Musejjeba **da je Omer ibn Ebi Seleme el-Mahzumi zatražio dozvolu od Omera ibnul-Hattaba, r.a., da obavi 'umru u mjesecu ševvalu, pa mu je Omer dozvolio i on je obavio 'umru u ševvalu, zatim se vratio kući, a nije obavio hadždž.**

Muhammed veli: "Mi ovo prihvatamo i smatramo da nije dužan obaviti hadždž temettu', a takav stav je zauzeo i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

٤٤٧ – أخبرنا مالك، حدّثنا صدقة بن يسار المكي، عن عبد الله بن عمر أنه قال: لئنْ أعتمرَ قبل الحجّ، وأهدي أحبُّ إليّ من أن أعتمر في ذي الحجة بعد الحج.

قال محمد : كلٌّ هذا حسنٌ واسع إن شاء فعل وإن شاء قرن وأهدى فهو أفضل من ذلك.

447. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Sadeka ibn Jesar el-Mekki od Abdullaha ibn Omera, r.a., da je rekao: "**Više volim da obavim 'umru prije hadždža i zakoljem kurban, nego da 'umru obavim u mjesecu zul-hidždžetu nakon hadždža.**"

Muhammed dodaje: "Sve ovo je lijepo i tu postoji širina u primjeni. Ako bude htio, neka postupi tako, a ako bude htio može obaviti hadždž i 'umru zajedno, s tim što je obavezan zaklati kurban, a to je još bolje."

٤٤٨ – أخبرنا مالك، أخبرنا هشام بن عروة، عن أبيه: أنَّ النبيَّ صلى الله عليه وسلم لم يعتمر إلا ثلاثَ عُمَر، إحداهنّ في شوال واثنين في ذي القعدة.

448. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Hišam ibn 'Urve od svoga oca **da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., obavio samo tri 'umre; jednu u mjesecu ševvalu, a dvije u mjesecu zul-ka'detu.**

## ٢٦ – (باب فضل العمرة في شهر رمضان)

## 26. Vrijednost (fadilet) 'umre u mjesecu ramazanu

٤٤٩– أخبرنا مالك، أخبرنا سُمَيٌّ مولى أبي بكر بن عبد الرحمن، أنه سمع مولاه أبا بكر بن عبد الرحمن يقول: جاءت امرأةٌ إلى النبيّ صلى الله عليه وسلم فقالت: إني كنتُ تجهّزتُ للحجّ وأردتُه، فاعترض لي، فقال لها رسول الله صلى الله عليه وسلم: اعتمري في رمضان، فإن عُمْرة فيه كحجّة.

449. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Sumejj, sluga Ebu Bekra ibn Abdir-Rahmana, da je čuo svoga gazdu Ebu Bekra ibn Abdir-Rahmana da govori: "**Došla je neka žena Vjerovjesniku, s.a.v.s., i rekla: 'Spremila sam se za hadždž, pa sam spriječena da odem.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., joj reče: 'Obavi 'umru u ramazanu, jer je 'umra u njemu poput hadždža.'"**[295]

## ٢٧ – (باب المتمتّع ما يجب عليه من الهَدْي)

## 27. Koji hedj je obavezan za onoga ko obavlja hadždž temettu'?

٤٥٠– أخبرنا مالك، حدّثنا عبد الله بن دينار قال: سمعت ابن عمر يقول: من اعتمر في أشهر الحجّ في شوّال أو في ذي القعدة أو ذي الحِجّة، فقد استمتع ووجب عليه الهَدْي أو الصيام إنْ لم يجد هدياً.

[295] Iz ovog hadisa se razumije da je veoma velika vrijednost 'umre koja se obavlja u mjesecu ramazanu i da ta vrijednost odgovara obavljenom hadždžu, međutim konsenzusom uleme je ustanovljeno da time ne spada obaveza hadždža za onu osobu koja ispunjava sve uvjete za obavljanje petog islamskog rukna (šarta).

450. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Dinar da je čuo Abdullaha ibn Omera, r.a., da govori: "**Ko bude obavljao 'umru u mjesecima hadždža: u ševvalu, ili zul-k'adetu, ili zul-hidždetu, on ima status mutemetti'a, pa je obavezan zaklati kurban, ili postiti u slučaju da nije u mogućnosti zaklati kurban.**"

٤٥١ – أخبرنا مالك، حدثنا ابن شهاب، عن عروة بن الزبير، عن عائشة رضي الله عنها أنها كانت تقول: الصيام لمن تمتّع بالعمرة إلى الحج ممن لم يجد هدياً ما بين أن يهلّ بالحج إلى يوم عرفة فإن لم يصم صام أيّام منى.

451. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab od 'Urve ibn Ez-Zubejra, a on od 'Aiše, r.a., da je ona govorila: **"Dužan je postiti mutemetti' koji obavlja 'umru, a nakon nje i hadždž, ako je od onih koji nisu u mogućnosti zaklati kurban i to u periodu momenta kada donese nijjet, pa do dana Arefata, a ako nije već postio, onda će postiti dane Mine."**

٤٥٢ – أخبرنا مالك، حدثنا ابن شهاب، عن سالم بن عبد الله، عن ابن عمر مثل ذلك.

452. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab od Salima ibn Abdillaha, a on prenio **od Abdullaha ibn Omera, r.a., hadis sličan prethodnom.**

٤٥٣ – أخبرنا مالك، أخبرنا يحيى بن سعيد، أنه سمع سعيد بن المسيّب يقول: من اعتمر في أشهر الحج في شوال أو في ذي القعدة أو في ذي الحجة، ثم أقام حتى يحجّ فهو متمتّع قد وجب عليه ما استيسر من الهدي أو الصيام إن لم يجد هدياً، ومن رجع إلى أهله ثم حج فليس بمتمتّع.

قال محمد: وبهذا كلّه نأخذ وهو قول أبي حنيفة والعامة من فقهائنا رحمهم الله تعالى.

453. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Jahja ibn Se'id da je čuo Se'ida ibnul-Musejjeba da kaže: "**Ko bude obavljao 'umru u mjesecima hadždža: u ševvalu, ili zul-k'adetu ili zul-hidždetu, zatim ostane sve dok obavi i hadždž, on se naziva mutemetti' i dužan je zaklati kurban do kojeg može doći, ili postiti u slučaju da ne bude u mogućnosti zaklati kurban. Onaj ko se vrati kući** (nakon obavljene 'umre), **zatim se ponovo zaputi na put da obavi hadždž, on se ne smatra mutemetti'om.**

Muhammed veli: "Mi sve ovo prihvatamo, a to je mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine naših pravnika."

## ٢٨ – (باب الرَّمْل بالبيت)

## 28. Polagano trčanje (reml) oko K'abe

**٤٥٤ – أخبرنا مالك، حدثنا جعفر بن محمد، عن أبيه، عن جابر بن عبد الله الحَرَامي: أن رسول الله صلى الله عليه وسلم رمل من الحَجَر إلى الحَجَر.**

**قال محمد: وبهذا نأخذ، الرمل ثلاثة أشواط من الحجر إلى الحجر. وهو قول أبي حنيفة والعامّة من فقهائنا رحمهم الله تعالى.**

454. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Dž'afer ibn Muhammed od svoga oca, a on od Džabira ibn Abdillaha el-Haramija **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., polagano trčao** (da bi mu se tresla ramena) **kratkim koracima** (reml)."

Muhammed veli: "Mi ovo prihvatamo i smatramo da lagano trčanje treba biti prva tri kruga i to od kamena do kamena (tj. počev od Hadžerul-esveda, ili crnog kamena i zaključno sa njim). To je mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine naših pravnika."

## ٢٩ - (باب المكّي وغيره يحجّ أو يعتمر هل يجب عليه الرَّمْل)

## 29. Da li je propisano polagano trčanje (reml) za Mekkeliju i druge koji obavljaju hadždž ili ‘umru?

٤٥٥ - أخبرنا مالك، أخبرنا هشام بن عروة، عن أبيه: أنه رأى عبد الله بن الزبير أحرم بعمرة من التَّنْعيم، قال: ثم رأيته يسعى حول البيت حتى طاف الأشواط الثلاثة.

قال محمد: وبهذا نأخذ، الرمل واجب على أهل مكة وغيرهم في العمرة والحج، وهو قول أبي حنيفة والعامة من فقهائنا.

455. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Hišam ibn ‘Urve od svoga oca **da je on vidio Abdullaha ibnuz-Zubejra, r.a., da je donio odluku** (nijjet) **o obavljanju ‘umre u mjestu Et-Ten’im. ‘Urve o tome pripovijeda: “Zatim sam ga vidio da trči oko Ka’be u toku tavafa i to prilikom obilaska prva tri kruga.”**

Muhammed je rekao: “Ovo smatramo ispravnim. Trčanje je propisano kako za Mekkelije, tako i za ostale, tokom obavljanja hadždža i ‘umre. To je stav Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine naših pravnika.”[296]

[296] Polagano trčanje (ubrzani koraci) prva tri kruga tavafu kuduma (tavafa prilikom dolaska u Mekku) je sunnet kod svih učenjaka, kako tvrdi Ibn Kudame u “Mugniju”.

## ٣٠ – (باب المعتمر أو المعتمرة ما يجب عليهما من التقصير والهدي)

## 30. Šta su dužni muškarac i žena koji obavljaju ‘umru u pogledu skraćivanja kose i kurbana (hedja)?

٤٥٦– أخبرنا مالك، حدثنا عبد الله بن أبي بكر، أن مولاةً لعَمْرة ابنة عبد الرحمن يقال لها رُقَيّة أخبرته: أنها كانت خرجت مع عَمْرة ابنة عبد الرحمن إلى مكة، قالت: فدخلت عَمْرة مكة يوم التروية وأنا معها. قالت: فطافت بالبيت وبين الصفا والمروة ثم دخلت صُفَّة المسجد، فقالت: أمعك مِقَصّان؟ فقلت: لا، قالت: فالْتَمِسيه لي، قالت: فالتمستُه حتى جئتُ به، فأخذتْ من قرون رأسها، قالت: فلما كان يوم النحر ذبحت شاة.

قال محمد: وبهذا نأخذ للمعتمر والمعتمرة، ينبغي أن يقصِّر من شعره إذا طاف وسعى، فإذا كان يومُ النحر ذَبَح ما استيسر من الهدي. وهو قول أبي حنيفة والعامة من فقهائنا رحمهم الله تعالى.

456. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Ebi Bekr da mu je sluškinja ‘Amre bint Abdir-Rahmana po imenu Rukajja kazivala **da je putovala sa ‘Amrom bint Abdir-Rahman u Mekku i dodaje: “‘Amra je ušla u Mekku na dan Et-Tervije,**[297] **a ja sam bila sa njom, pa je obavila tavaf oko K’abe i** (sa’j) **između Saffe i Merve, zatim se povukla u zadnji dio mesdžida, pa me je upitala: ‘Imaš li makaze?’, a ja sam odgovorila odrično, a ona mi se ponovo obrati riječima: ‘Nađi mi ih!’, pa sam ih našla i donijela. Potom je ona potkresala svoje pletenice, a kada je nastupio prvi dan Kurban-bajrama, zaklala je kurban.”**

Muhammed veli: “Mi ovo prihvatamo. Onaj koji obavlja ‘umru, bio muškarac ili žena, treba da skrati (potkreše) svoju kosu nakon što obavi tavaf i s’aj, a kada nastupi prvi dan Kurban-

[297] To je osmi dan mjeseca zul-hidždžeta.

bajrama, zaklat će kurban do koga može lahko doći. To je stav Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine naših pravnika."[298]

٤٥٧- أخبرنا مالك، أخبرنا جعفر بن محمد، عن أبيه: أن علياً كان يقول: ما استيسر من الهدي شاة.

457. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Dž'afer ibn Muhammed od svoga oca da je Alija, r.a., govorio: "**Kurban do koga je lahko doći je ovca.**"

٤٥٨- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، أن ابن عمر كان يقول: ما استيسر من الهدي بعير أو بقرة.

قال محمد: وبقول عليٍّ نأخذ، ما استيسر من الهدي شاة. وهو قول أبي حنيفة والعامة من فقهائنا.

458. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' da je Abdullah ibn Omer, r.a., govorio: "**Kurban do kojeg je lahko doći je deva ili krava.**"

Muhammed konstatira: "Mi prihvatamo mišljenje Alije ibn Ebi Taliba, r.a., tako da kažemo da je kurban do kojeg je lahko doći, ovca, a identičnog mišljenja je Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većina naših pravnika."[299]

---

[298] Za muškarca je bolje da obrije glavu, a ženi je to zabranjeno.

[299] Ovo je komentar riječi Allaha, dž.š.: "Hadždž i 'umru radi Allaha izršavajte! A ako budete spriječeni, onda kurbane koji vam se nađu pri ruci zakoljite!"(El-Bekare, 196.)

### ٣١ – (باب دخول مكة بغير إحرام)

### 31. Ulazak u Mekku bez ihrama

٤٥٩– أخبرنا مالك، حدثنا نافع: أنَّ ابنَ عمر اعتمر، ثم أقبل حتى إذا كان بقُديد جاءه خبر من المدينة، فرجع فدخل مكّة بغير إحرام.

قال محمد: وبهذا نأخذ، من كان في المواقيت أو دونها إلى مكة ليس بينه وبين مكة وقت من المواقيت التي وُقّتت فلا بأس أن يدخل مكة بغير إحرام وأما من كان خلف المواقيت أيّ وقت من المواقيت التي بينه وبين مكة فلا يدخلنّ مكّة إلا بإحرام. وهو قول أبي حنيفة رحمه الله تعالى والعامة من فقهائنا.

459. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Abdullah ibn Omer, r.a., obavio 'umru, zatim je napustio Mekku i krenuo u pravcu Medine. Kada je stigao do mjesta Kudejd,**[300] **do njega je stigla vijest iz Medine** (o smutnji i neredima), **pa se vratio u Mekku i ušao u nju bez ihrama.**

Muhammed je rekao: "Mi ovo prihvatamo. Ko bude boravio na mikatu ili na još manjoj udaljenosti od Mekke, tako da između njega i Mekke nema određenog mikata, ne smeta da uđe u Mekku bez ihrama. Međutim, onaj ko bude boravio iza granica mikata, tako da je mikat između njega i Mekke, onda neka ne ulazi u Mekku bez ihrama. To je mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine naših pravnika."

[300] Mjesto u blizini Mekke.

٣٢ - (باب فضل الحَلْق وما يُجزئ من التقصير)

## 32. Vrijednost brijanja glave i šta se smatra dovoljnim prilikom skraćivanja kose

٤٦٠- أخبرنا مالك، حدثنا نافع، عن ابن عمر، أن عمر بن الخطاب قال: من ضَفَر فليحلِقْ، ولا تُشبِّهوا بالتلبيد.

460. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Abdullaha ibn Omera da je Omer ibnul-Hattab, r.a., rekao: "**Onaj ko je spleo svoju kosu u pletenice, neka obrije glavu, a nemojte nas zavaravati zalizivajući kosu.**"[301]

٤٦١- أخبرنا مالك، حدثنا نافع، عن ابن عمر: أنَّ رسولَ الله صلى الله عليه وسلم قال: اللَّهمّ ارحم المحلّقين، قالوا: والمقصّرين يا رسول الله؟ قال: اللَّهم ارحم المحلّقين، قالوا: والمقصِّرين يا رسول الله؟ قال: اللَّهم ارحم المحلّقين، قالوا: والمُقَصِّرين يا رسول الله؟ قال: والمُقَصِّرين.

قال محمد: وبهذا نأخذ، من ضفر فليحلِق، والحلق أفضل من التقصير، والتقصير يُجزئ. وهو قول أبي حنيفة والعامة من فقهائنا.

461. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Abdullaha ibn Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "**Allahu, Ti se smiluj onima koji obriju svoje glave." Ljudi su rekli: "I onima koji skrate kosu, o Allahov Poslaniče?" On**

[301] Ova naredba brijanja glave je iz tog razloga što je bilo onih koji su svoju kosu spleli u pletenice, ili zalizivali kosu kako bi im se kosa što manje uprašila i isprljala. Tj. nemojte nas pokušavati zavarati time što ćete činiti sa kosom nešto poput onoga koji utrlja u kosu neko sredstvo (ulje, gel), kako bi njegova kosa bila dotjerana i zaštićena (i tako se razlikovao i izdvajao od ostalih hadžija). Pogledaj fusnotu vezanu za hadis br. 419.

**ponovi: "Allahu, Ti se smiluj onima koji obriju svoje glave." Ljudi opet na to uzvratiše molbom: "I onima koji skrate kosu, Allahov Poslaniče?" Na to on reče: "I onima koji skrate kosu."**

Muhammed ističe: "Mi sve ovo prihvatamo i kažemo onome koji bude spleo svoju kosu u pletenice, neka obrije glavu, a brijanje glave je u svakom slučaju bolje i vrijednije od skraćivanja kose, iako je i skraćivanje kose dovoljno. To je stav i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, kao i većine naših pravnika."

٤٦٢– أخبرنا مالك، حدثنا نافع: أن ابن عمر كان إذا حلق في حج أو عمرة أخذ من لحيته ومن شاربه.

قال محمد: ليس هذا بواجب، من شاء فعله. ومن شاء لم يفعله.

462. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Ibn Omer, r.a., prilikom brijanja glave na hadždžu i 'umri, skraćivao svoju bradu i brkove.**

Muhammed veli: "Ovo nije obavezno činiti, pa ko hoće neka tako uradi, a ko neće ne mora."[302]

[302] U ovom hadisu je dokaz za one učenjake koji smatraju da je sunnet ili mustehab skratiti onaj dio brade koji prelazi dužinu stisnute šake, međutim to ne smatraju propisom koji je direktno vezan za hadžske obrede. Šafi'ija i Ahmed u jednom rivajetu od njega smatraju da nije dozvoljeno skraćivati bradu. Malik smatra da je dozvoljeno i preporučeno skratiti ono što strši od brade, ne navodeći da li se skraćivanje ograničava sa onim što prelazi stisnutu šaku. On je također istakao da je brijanje brade bid'at (novotarija).

## ٣٣ - (باب المرأة تَقْدَمُ مكّة بحجّ أو بعمرة فتحيض قبل قدومها أو بعد ذلك)

## 33. O ženi koja dolazi u Mekku radi obavljanja hadždža ili 'umre, pa dobije hajd (menstruaciju) prije njezinog dolaska, ili nakon toga

٤٦٣ - أخبرنا مالك، حدثنا نافع، أن ابن عمر كان يقول: المرأة الحائض التي تُهلّ بحجّ أو عمرة تُهلّ بحجّتها أو بعمرتها إذا أرادت، ولكن لا تطوف بالبيت ولا بين الصفا والمروة حتى تَطَّهّر، وتشهد المناسك كلّها مع الناس غير أنها لا تطوف بالبيت ولا بين الصفا والمروة ولا تقرب المسجد ولا تَحِل حتى تطوف بالبيت وبين الصفا والمروة.

463. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Ibn Omer, r.a., govorio: "Žena u hajdu koja započne sa obavljanjem propisa hadždža ili 'umre** (izgovarajući nijjet i telbijju, te oblačeći ihrame[303]), **može sve obavljati ako to želi, osim što neće obavaljati tavaf oko K'abe, niti činiti s'aj između Saffe i Merve sve dok se ne očisti** (dok potpuno ne prestane krvarenje i dok se ne okupa). **Ona će biti prisutna na svim mjestima i obavljat će ostale obrede sa ljudima, osim što neće obavljati tavaf, s'aj između Saffe i Merve i neće se približavati mesdžidu. Također se neće osloboditi ihramskih ograničenja, sve dok ne bude obavila tavaf i s'aj** (nakon što se očisti)."

٤٦٤ - أخبرنا مالك، حدثني عبد الرحمن بن القاسم، عن أبيه عن عائشة زوج رسول الله صلى الله عليه وسلم أنها قالت: قدمتُ مكّةَ وأنا حائض ولم أطف بالبيت ولا بين الصفا والمروة، فشكوتُ ذلك إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال: افعلي ما يفعلُ الحاجُّ غير أن لا تطوفي بالبيت حتى تَطّهّري.

[303] Ihrami žene mogu biti u vidu njene uobičajene odjeće, ili odjeće koju je sašila specijalno za tu priliku, s tim da ta odjeća mora ispunjavati šerijatske uslove: da ne bude kratka, uska, providna, namirisana, upadnih boja i da ta odjeća nije specifična za nemuslimanke.

464. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdur-Rahman ibnu-Kasim od svoga oca, a on od 'Aiše, r.a., supruge Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekla: "**Stigla sam u Mekku, a bila sam u stanju hajda. Nisam obavljala tavaf oko K'abe, niti s'aj između Saffe i Merve. Požalila sam se na to Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., pa mi je rekao: 'Čini sve ono što čine ostale hadžije, ali nemoj pristupiti obavljanju tavafa sve dok se ne očistiš.'**"

**٤٦٥- أخبرنا مالك، حدثنا ابن شهاب، عن عروة بن الزبير، عن عائشة أنها قالت: خرجنا مع رسول الله صلى الله عليه وسلم عامَ حجّة الوداع، فأهللنا بعمرة، ثم قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: من كان معه هَدْيٌ فليُهلّ بالحج والعمرة، ثم لا يحلّ حتى يحلَّ منهما جميعاً، قالت: فقدمْتُ مكّةَ وأنا حائض ولم أطف بالبيت ولا بين الصفا والمروة، فشكوت ذلك إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم، فقال: انقُضِي رأسك وامتشطي وأهلّي بالحج ودعي العمرة، قالت: ففعلتُ، فلما قضيتُ الحج أرسلني رسول الله صلى الله عليه وسلم مع عبد الرحمن بن أبي بكر إلى التنعيم فاعتمرتُ، فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: هذه مكان عمرتك، وطاف الذين حَلّوا بالبيت وبين الصفا والمروة ثم طافوا طوافاً آخر بعد أنْ رجعوا من منى. وأما الذين كانوا جمعوا الحج والعمرة فإنما طافوا طوافاً واحداً.**

**قال محمد: وبهذا نأخذ، الحائض تقضي المناسك كلّها غير أن لا تطوف ولا تسعى بين الصفا والمروة حتى تَطّهّر، فإن كانت أهلّتْ بعمرة فخافت فوت الحج فلْتُحْرِم بالحج، وتقفْ بعرفة، وترفُض العمرة، فإذا فرغت من حجّها قضتْ العمرة كما قضتها عائشة، وذبحت ما استيسر من الهَدْي.**

**بلغنا أن النبي صلى الله عليه وسلم ذبح عنها بقرة، وهذا كله قول أبي حنيفة رحمه الله إلا من جمع الحج والعمرة فإنه يطوف طوافين ويسعى سعيَيْن.**

465. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab od 'Urve ibnuz-Zubejra, a on od 'Aiše, r.a., da je rekla: "**Godine u**

**kojoj je bio Oprosni hadždž, krenuli smo sa Allahovim Poslanikom** (ka Mekki), **pa smo učinili nijjet za 'umru, zatim je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: 'Ko sa sobom vodi kurbana neka donese nijjet da će obaviti hadždž i 'umru, i neka ne skida ihrame dok ne izvrši sve njihove propise.' " 'Aiša dalje kazuje: "Stigla sam u Mekku u stanju hajda, te nisam obavljala tavaf oko K'abe, niti sam činila s'aj između Saffe i Merve. Na to sam se požalila Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., pa mi on reče: 'Raspleti pletenice, počešljaj kosu i donesi nijjet da ćeš obaviti hadždž, a zanemari 'umru.' Tako sam i učinila. Nakon obavljenog hadždža, Allahov Poslanik, s.a.v.s., me je poslao sa Abdur-Rahmanom ibn Ebi Bekrom do mjesta Et-Ten'im, pa sam obavila 'umru. Allahov Poslanik, s.a.v.s., je rekao: 'Ovo je umjesto tvoje** (propuštene) **'umre.' Oni koji su skinuli ihrame obavili su tavaf** (kudum) **i učinili s'aj između Saffe i Merve** (obavili su time prvo propise 'umre, pa su skinuli ihrame)**, zatim su obavili drugi tavaf**[304] **nakon povratka sa Mine. A što se tiče onih koji su sastavili hadždž i 'umru** (kiran), **oni obavili samo jedan tavaf."**

Muhammed potvrđuje: "Mi prihvatamo sve navedeno u ovim hadisima. Žena u stanju hajda izvršava sve propise hadždža, osim što ne obavlja tavaf oko K'abe, niti čini s'aj između Saffe i Merve sve dok se ne očisti. Ako bi učinila nijjet da će obaviti 'umru, a bojala se da će joj ako obavi 'umru promaći hadždž, onda će promijeniti odluku i učiniti nijjet za hadždž i stajat će na 'Arefatu. 'Umru će odgoditi, pa će nakon obavljenog hadždža, nadoknaditi tu 'umru, kao što je učinila 'Aiša, r.a., a također će žrtvovati kurbana do kojeg joj je lahko doći.

Do nas je došlo putem predaje **da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., za nju na ime kurbana žrtvovao kravu.**

Sve ovo navedeno se podudara sa stavovima Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, osim po pitanju osobe koja sastavi propise

---

[304] Taj tavaf se naziva ifada, zijaret, ili glavni hadžski tavaf, a on je sastavni i neizostavni dio hadždža

hadždža i ‘umre (karin), jer po njemu on je dužan obaviti dva tavafa i dva s’aja.”

٣٤ – (باب المرأة تحيض في حجّها قبل أن تطوف طواف الزيارة)

## 34. O ženi koja dobije hajd prije nego što obavi tavaf ifadu (zijareh)

٤٦٦– أخبرنا مالك، أخبرني أبو الرجال، أن عَمْرة أخبرته: أن عائشة كانت إذا حجَّتْ ومعها نساء تخاف أنْ تَحِضْنَ قَدَّمَتْهُنَّ يوم النحر فأَفَضْنَ، فإن حِضْن بعد ذلك لم تنتظر، تَنْفِرُ بهن وهن حُيَّضٌ إذا كن قد أَفَضْن.

466. Obavijestio nas je Malik, pričao mi je Ebur-Ridžal a njemu je prenijela ‘Amra **da je ‘Aiša, r.a., prilikom obavljanja hadždža u društvu drugih žena iz bojazni da će im nastupiti period hajda, odmah bi prvi dan Bajrama obavile tavaf ifadu. Pa ako bi nakon toga neke od njih dobile hajd, ne bi ništa čekala, nego bi sa njima krenula dalje u stanju hajda, ne čekajući da obave tavaful-veda’ – oprosni** (počasni) **tavaf, pod uvjetom da su već obavile tavaf ifadu** (zijareh).

٤٦٧– أخبرنا مالك، حدثنا عبد الله بن أبي بكر، أنّ أباه أخبره عن عَمْرة ابنة عبد الرحمن عن عائشة قالت: قلت يا رسول الله، إنّ صَفِيَّة بنتَ حُيَيٍّ قد حاضت لعلها تَحْبِسُنا، قال: ألم تكن طافت معكن بالبيت؟ قلن: بلى إلاّ أنها لم تطف طواف الوداع، قال: فاخْرُجْن.

467. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Ebi Bekr da mu je kazivao njegov otac da je ‘Amra bint Abdir-Rahman njemu prenijela od ‘Aiše, r.a., supruge Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je ona kazala: “**Rekla sam: ‘O Allahov Poslaniče, Safijja bint Hujej je dobila menstruaciju, pa će nas to možda zadržati** (pa ćemo kasniti u povratku)**. Allahov Poslanik, s.a.v.s., na te njezine**

**riječi priupita: "Zar ona nije sa vama već obavila tavaf** (ifadu)?" **Žene odgovoriše: "Da," a Poslanik, s.a.v.s., reče: "Onda izađite** (iz Mekke i ne čekajte vrijeme čišćenja da obavite tavaf veda'-oprosni tavaf)!"

٤٦٨- أخبرنا مالك، حدثنا عبد الله بن أبي بكر، عن أبيه، أن أبا سلمة بن عبد الرحمن بن عوف أخبره عن أم سُلَيْم ابنة مِلْحان قالت: استفتيتُ رسول الله صلى الله عليه وسلم فيمن حاضت أو ولدت بعدما أفاضَتْ يوم النَّحْر فأذن لها رسول الله صلى الله عليه وسلم فخَرَجَتْ.

قال محمد: وبهذا نأخذ، أيّما امرأة حاضت قبل أن تطوف يوم النحر طواف الزيارة أو ولدت قبل ذلك فلا تنفِرَنَّ حتى تطوف طواف الزيارة، وإن كانت طافت طواف الزيارة ثم حاضت أو ولدت فلا بأس بأن تنفِر قبل أن تطوف طواف الصَّدَر. وهو قول أبي حنيفة رحمه الله تعالى والعامة من فقهائنا.

468. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Ebi Bekr od svog oca da ga je obavijestio Ebu Seleme ibn Abdir-Rahman ibn 'Avf, a on prenio od Ummu Sulejm bint Milhan da je rekla: "**Upitala sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., o ženi koja dobije menstruaciju, ili se porodi nakon što je obavila tavaf ifadu prvi dan Kurban-bajrama, pa mi je dozvolio da napustim** (Mekku prije oprosnog tavafa)."

Muhammed je rekao: "Mi prihvatamo kao dokaz ove hadise. Žena koja dobije menstruaciju, ili se porodi prije nego što obavi glavni hadžski tavaf (ifadu ili zijaret), neka ne odlazi dok ne obavi ovaj tavaf. A ako bi obavila tavaf ifadu, a zatim dobila menzis ili se porodila, onda nema smetnje da napusti Mekku prije obavljanja oprosnog tavafa (veda'). To je mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine naših pravnika."[305]

[305] Oprosni tavaf (tavaful-veda') je vadžib za sve osobe koji napuštaju Mekku, ali se navedene ženske osobe oslobađaju ove obaveze, a u tome je

## ٣٥ – (باب المرأة تريد الحج أو العمرة فتلد أو تحيض قبل أن تُحرم)

## 35. O ženi koja ima namjeru obaviti hadždž ili ‘umru, pa se porodi ili dobije menstruaciju, prije nego započne sa obavljanjem propisa (ihram)

٤٦٩ – أخبرنا مالك، أخبرنا عبد الرحمن بن القاسم، عن أبيه، أن أسماء بنت عُمَيْس وَلَدَتْ محمدَ بن أبي بكر بالبَيْداء، فذكر ذلك أبو بكر لرسول الله صلى الله عليه وسلم، فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: مُرْها فلتغتسل ثم لتهلّ.

قال محمد: وبهذا نأخذ في النُّفساء والحائض جميعاً. وهو قول أبي حنيفة والعامة من فقهائنا.

469. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdur-Rahman ibnul-Kasim od svog oca **da je Esma’ bint ‘Umejs rodila Muhammeda ibn Ebi Bekra u El-Bejdi**[306]**, pa je to Ebu Bekr prenio Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., koji mu reče: “Naredi joj neka se okupa, pa onda donese nijjet i telbijju.”**

Muhammed veli: “Ovaj hadis prihvatamo kao dokaz u slučaju postporođajnog ciklusa (nifas), kao i za uobičajeni ciklus (menzis). Ovo je stav Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine naših pravnika.”

---

velika olakšica za njih i njihove pratioce i saputnike, jer bi u protivnom morali sačekati da se očiste od hajda ili nifasa, pa tek onda obave ovaj tavaf.

[306] Mjesto na rubu Zul-Hulejfe-Medina.

## ٣٦ - (باب المستحاضة في الحجّ)

## 36. O mustehadi[307] koja je na hadždžu

٤٧٠- أخبرنا مالك، أخبرنا أبو الزُّبَيْر المكي، أن أبا ماعز عبد الله بن سفيان أخبره: أنه كان جالساً مع عبد الله بن عمر، فجاءته امرأة تستفتيه فقالت: إني أقبلتُ أريد أن أطوف البيت حتى إذا كنتُ عند باب المسجد أهرقت، فرجعتُ حتى ذهب ذلك عني، ثم أقبلتُ حتى إذا كنتُ عند باب المسجد أهرقت، فرجعت حتى ذهب ذلك عني، ثم رجعت إلى باب المسجد أيضاً، فقال لها ابن عمر: إنما ذلكِ رَكْضَةٌ من الشيطان فاغتسلي ثم استثفري بثوبٍ ثم طوفي.

قال محمد: وبهذا نأخذ، هذه المستحاضة فلتتوضأ ولتستثفر بثوب ثم تطوف وتصنع ما تصنع الطاهرة. وهو قول أبي حنيفة رحمه الله تعالى والعامة من فقهائنا.

470. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ebuz-Zubejr el-Mekki da mu je Ebu Ma'iz, Abdullah ibn Sufjan, prenio **da je sjedio u društvu sa Abdullahom ibn Omerom, r.a., kada mu je došla neka žena tražeći fetvu. Kazala je: "Prilazila sam K'abi s namjerom da obavim tavaf, ali kad sam došla do ulaznih vrata mesdžida, osjetila sam krvarenje, pa sam se vratila** (kući) **i tamo ostala sve dok krvarenje nije prestalo. Ponovo sam došla do vrata mesdžida i opet se vratila." Ibn Omer, r.a., joj reče: "To je šejtanska varka, stoga se okupaj, zatim se zaštiti od krvi odgovarajućim materijalom** (širokom krpom, danas higijenski uložak)**, a onda obavi tavaf."**

Muhammed veli: "Mi prihvatamo ovaj hadis koji govori o ženi koja ima status mustehade. Ona treba uzeti abdest, osigurati i zaštititi svoju odjeću i tijelo od krvi, a nakon toga može obaviti tavaf i činiti sve propise koje inače čini žena koja je čista od hajda,

[307] Mustehada je ženska osoba kod koje se dešava neuobičajeno odlijevanje krvi iz maternice.

nifasa i istihade. Ovo je mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine naših pravnika."

٣٧ - (باب دخول مكة وما يُستحبّ من الغسل قبل الدخول)

## 37. Ulazak u Mekku i preporuka kupanja prije ulaska u nju

٤٧١- أخبرنا مالك، حدثنا نافع، عن ابن عمر: أنه كان إذا دنا من مكة بات بذي طُوى بين الثنيَّتَيْن حتى يصبح ثم يصلي الصبح، ثم يدخل من الثنيّة التي بأعلى مكة، ولا يدخل مكة إذا خرج حاجّاً أو معتمراً حتى يغتسل قبل أن يدخل إذا دنا من مكة بذي طُوى، ويأمر من معه فيغتسلوا قبل أن يدخلوا.

471. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Ibn Omer, r.a., kada bi se približio Mekki, prenoćio u mjestu Za Tuva koje se nalazilo na uskom putu stiješnjenim brdima s obje strane. Tu bi klanjao sabah, a onda bi ušao u Mekku putem koji je vodio iznad Mekke. Kada bi dolazio u nju radi obavljanja hadždža ili 'umre, uvijek bi se prethodno okupao, a u Za Tuvau bi naređivao i ostalim da se okupaju prije ulaska u Mekku.**

٤٧٢- أخبرنا مالك، أخبرنا عبد الرحمن بن القاسم: أنّ أباه القاسم كان يدخل مكة ليلاً وهو معتمر فيطوف بالبيت وبالصفا والمروة ويؤخّر الحِلاق حتى يصبح، ولكنه لا يعود إلى البيت فيطوف به حتى يحلق، وربما دخل المسجد فأوتر فيه، ثم انصرف فلم يقرب البيت.

قال محمد: لا بأس بأن يدخل مكة إن شاء ليلاً وإن شاء نهاراً، فيطوف ويسعى. ولكنه لا يعجبنا له أن يعود في الطواف حتى يحلق أو يقصر كما فعل القاسم، فأما الغسل حين يدخل فهو حسن وليس بواجب.

472. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdur-Rahman ibnul-Kasim **da je njegov otac El-Kasim stigao u Mekku noću da bi obavio ‘umru. Obavio je tavaf oko K’abe i s’aj između Saffe i Merve, a brijanje glave je odgađao do jutra, ali nije ponovo obavljao tavaf, pa tek onda brijao glavu. Možda je i ulazio u Mesdžidul-haram** (u posljednjem dijelu noći) **radi klanjanja vitr-namaza, a potom odlazio, ne približavajući se K’abi** (da bi obavio tavaf).

Muhammed je rekao: “Nema smetnje da osoba uđe u Mekku danju ili noću, pa obavi tavaf i s’aj, ali kod nas nije pohvalno da ponavlja tavaf prije nego obrije glavu ili skrati kosu, (a to kažemo) na osnovu na El-Kasimovog postupka. A kupanje prilikom ulaska u Mekku je pohvaljen čin, ali nije obavezan.”

## ٣٨ - (باب السعي بين الصفا والمروة)

## 38. O sa’ju između Saffe i Merve

٤٧٣- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن عبد الله بن عمر: أنه كان إذا طاف بين الصفا والمروة بدأ بالصفا فرَقِي حتى يبدُوَ له البيت، وكان يكبّر ثلاث تكبيرات ثم يقول: لا إله إلا الله وحده لا شريك له، له المُلك وله الحمد يُحيي ويُميت، وهو على كل شيء قدير، يفعل ذلك سبع مرات فذلك إحدى وعشرون تكبيرة وسبع تهليلات، ويدعو فيما بين ذلك، ويسأل الله تعالى ثم يهبط، فيمشي حتى إذا جاء بطنَ المسيل سعى حتى يظهر منه، ثم يمشي حتى يأتي المروة فيرقَى فيصنع عليها مثل ما صنع على الصفا، يصنع ذلك سبع مرات حتى يفرغ من سعيه. وسمعتُه يدعو على الصفا: اللهم إنك قلتَ ادعوني أستجبْ لكم وإنك لا تُخلفُ الميعاد وإني أسألك كما هديتَني للإسلام أن لا تنزِعَه مني حتى توفّاني وأنا مسلم.

473. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Abdullah ibn Omer, r.a., kada bi obavljao s'aj između Saffe i Merve, započinjao kretanje od** (brežuljka) **Saffe na koju bi se penjao do visine sa koje bi mogao vidjeti K'abu. Proučio bi tri tekbira, a zatim proučio tehlil: "Nema boga osim Allaha, jedan je i nema druga. Njemu pripada sva vlast i hvala, i On je Svemoćan." Te riječi bi ponavljao sedam puta. Ukupno bi proučio dvadeset jedan tekbir i sedam tehlila, a između toga je učio dove Uzvišenom Allahu. Nakon toga bi sišao** (sa Saffe) **i spuštao se hodajući do mjesta Batnul-mesil odakle bi potrčao sve dok ne bi izišao odatle. Nakon toga je nastavljao hodati do** (brežuljka) **Merve, na kojeg bi se penjao, pa bi činio isto što i na Saffi, sedam puta i tako bi radio dok ne bi završio obavljanje s'aja. Čuo sam ga da upućuje sljedeću dovu na Saffi: "Allahu, uistinu si Ti rekao: 'Molite Me, Ja ću vam se zaista odazvati', a Ti zasigurno ispunjavaš Svoje obećanje. Ja Te molim da, kao što si me uputio u islam, da me ne odvojiš od njega i da kada me budeš usmrtio, umrem kao musliman."**

٤٧٤- أخبرنا مالك، أخبرنا جعفر بن محمد، عن أبيه، عن جابر بن عبد الله: أن رسول الله صلى الله عليه حين هَبَط من الصفا مشى حتى إذا انصبّت قدماه في بطن المَسيل سعى حتى ظهر منه، قال: وكان يُكبّر على الصفا والمروة ثلاثاً، ويهلّل واحدة. يفعلُ ذلك ثلاث مرات.

قال محمد: وبهذا كله نأخذ، إذا صَعِد الرجل الصفا كبَّر وهلَّل ودعا، ثم هبط ماشياً حتى يبلغ بطن الوادي، فيسعى فيه حتى يخرج منه، ثم يمشي مشياً على هِيْنَته حتى يأتي المروة فيصعد عليها، فيكبّر ويهلّل ويدعوه، يصنع ذلك بينهما سبعاً، يسعى في بطن الوادي في كل مرة منهما وهو قول أبي حنيفة والعامة.

474. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Dž'afer od svog oca, a on od Džabira ibn Abdillaha **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., nakon što je sišao sa Saffe, išao normalnim korakom sve do**

**Batnul-mesila, a onda bi trčao dok ne bi izašao iz te doline. Na Saffi je učio tri tekbira i jedan tehlil. To je činio tri puta.**

Muhammed veli: "Mi sve ovo prihvatamo. Kada se osoba popne na Saffu, prouči tekbire i tehlil, zatim se spusti niz Saffu i nastavi hodati dok ne stigne do podnožja doline (batnul-vadi) kroz koju trči sve dok ne izađe iz nje, a onda nastavi hodati polahko i dostojanstveno sve do Merve gdje se penje učeći tekbire, tehlile i dovu. Sve to ponavlja sedam puta, trčeći svaki put u podnožju spomenute doline. Ovo je mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine naših pravnika."[308]

## ٣٩ - (باب الطواف بالبيت راكبا أو ماشياً)

## 39. O obavljanju tavafa jašući, ili pješice

٤٧٥- أخبرنا مالك، أخبرنا محمد بن عبد الرحمن بن نوفل الأسدي، عن عروة، عن زينب بنت أبي سلمة، عن أمّ سَلَمة زوج النبي صلى الله عليه وسلم أنها قالت: اشتكيتُ فذكرتُ ذلك لرسول الله صلى الله عليه وسلم، فقال: طوفي من وراء الناس وأنت راكبة، قالت: فطفتُ ورسولُ الله صلى الله عليه وسلم يصلي إلى جانب البيت، ويقرأ بالطور وكتابٍ مسطور.

قال محمد: وبهذا نأخذ، لا بأس للمريض وذي العلّة أن يطوفَ بالبيت محمولاً ولا كفّارة عليه. وهو قول أبي حنيفة رحمه الله تعالى والعامة من فقهائنا.

[308] Danas je kompletan prostor između Saffe i Merve popločan mermerom i unutar kompleksa Mesdžidul-harama, a mjesto koje se pređe trčeći je označeno zelenim neonskim lampama.

475. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Muhammed ibn Abdir-Rahman ibn Neufel el-Esedi od 'Urveta, a on od Zejnebe bint Ebi Seleme da je Ummu Selema, r.a., supruga Allahovog Poslanika, s.a.v.s., rekla: **"Razboljela sam se, pa sam to spomenula pred Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., pa mi je rekao: 'Obavi tavaf jašući iza ostalih ljudi.' Ummu Selema dalje priča: "Obavljala sam tavaf, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., je klanjao u blizini K'abe i učio suru Et-Tur."**

Muhammed veli: "Mi ovo uzimamo kao dokaz. Ne smeta ako bolesnika ponesu na nosilima da bi obavio tavaf, i za to nema iskupa (keffareta). To su riječi Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine naših pravnika."

٤٧٦- أخبرنا مالك، أخبرنا عبد الله بن أبي بكر، عن ابن أبي مُلَيكة، أن عمر بن الخطاب رضي الله عنه مرّ على امرأة مجذومة تطوف بالبيت فقال: يا أَمَةَ الله، اقعدي في بيتك، ولا تؤذي الناس. فلما توفي عمر بن الخطاب أتت، فقيل لها: هَلَكَ الذي كان ينهاكِ عن الخروج، قالت: واللّهِ لا أُطيعه حيّاً وأعصيه ميّتاً.

476. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Ebi Bekr od Ibn ebi Mulejketa **da je Omer ibnul-Hattab, r.a., prošao pokraj žene koja je imala lepru** (gubu), **pa joj je rekao: "O Allahova robinjo, ostani u svojoj kući i ne uznemiravaj ljude** (koji čine tavaf) **svojim neprijatnim mirisom!" Kada je Omer preselio na Ahiret, došla je u Mekku, pa su joj rekli: Umro je onaj koji ti je zabranjivao izlazak** (iz kuće radi obavljanja tavafa), **a ona odgovori riječima: "Tako mi Allaha, zar da mu se u tome pokoravam dok je bio živ, a da ga ne poslušam sada kada je mrtav?!"**

## ٤٠ – (باب استلام الركن)

## 40. Doticanje uglova K'abe

٤٧٧- أخبرنا مالك، حدثنا سعيد بن أبي سعيد المَقْبري، عن عُبَيد بن جُرَيج، أنه قال لعبد الله بن عمر: يا أبا عبد الرحمن، رأيتك تصنع أربعاً ما رأيتُ أحداً من أصحابك يصنعها! قال: فما هُنَّ يا ابن جُرَيج؟ قال: رأيتُك لا تَمَسُّ من الأركان إلاَّ اليمانيَيْن، ورأيتُك تَلْبَس النِّعالَ السِّبْتية، ورأيتُكَ تصبُغُ بالصُّفْرة، ورأيتك إذا كنتَ بمكّة أَهلَّ الناسُ إذا رأَوْا الهلال ولم تُهَلِّلْ أنتَ حتى يكونَ يومُ التروية! قال عبد الله: أما الأركان فإني لم أرَ رسول الله صلى الله عليه وسلم استلم إلاَّ اليمانِيَيْن. وأما النعال السِّبْتية فإني رأيتُ رسول الله صلى الله عليه وسلم يلبس النعال التي ليس فيها شعر ويتوضَّأُ فيها، فإني أحبُّ أن أَلْبَسَها. وأما الصُّفْرة فإني رأيتُ رسولَ الله صلى الله عليه وسلم يصبغُ بها فأنا أحبُّ أن أصبُغَ بها. وأما الإِهلال فإني لم أرَ رسولَ الله صلى الله عليه وسلم يُهِلُّ حتى تنبعث به راحلته.

قال محمد: وهذا كلُّه حَسَن، ولا ينبغي أن يستلم من الأركان، إلاَّ الركن اليماني والحَجَر، وهما اللذان استلمهما ابن عمر. وهو قول أبي حنيفة والعامة.

477. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Se'id ibn Ebi Se'id el-Makburi od 'Ubejda ibn Džurejdža **da je on rekao Abdullahu ibn Omeru, r.a.: "O Ebu Abdir-Rahmane! Vidio sam te kako činiš četiri stvari koje ne radi niko od tvojih drugova." Abdullah ga upita: "A koje su, o Ibnu Džurejdžu?" On mu odgovori: "Vidio sam da ne dotičeš osim dva ugla** (K'abe)**: jemenski i onaj u kojem se nalazi Hadžerul-esved, a vidio sam i da nosiš obuću od uštavljene goveđe kože. Pored toga sam primjetio da svoju odjeću bojiš žutom bojom** (od šafrana ili neke druge biljke) **i da, kada u Mekki ljudi ugledaju mlađak, donesu nijjet za hadždž i podignu glas učeći telbijju, ti to ne činiš sve do osmog dana zul-hidždžeta** (et-tervije)?" **Abdullah mu je na to odgovorio: "Što se tiče uglova** (K'abe),

**znaj da ja nisam vidio Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da dotiče osim jemenski i onaj u kojem je Hadžerul-esved. Obuća od uštavljene goveđe kože mi je draga jer sam vidio Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da obuva kožnu obuću na kojoj nije bilo** (životinjske) **dlake, a u njoj se i abdestio. Koristim žutu boju jer sam vidio Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je upotrebljava, pa i ja tako volim činiti. A po pitanju učenja telbijje, ja nisam čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je uči sve dok se ne bi uspravio na devi i krenuo."**

Muhammed veli: "Sve ovo je lijepo i preporučeno. Onome koji obavlja tavaf nije dozvoljeno doticati uglove (K'abe), osim jemenskog ugla i ugla u kojem se nalazi Hadžerul-esved. Ova spomenuta dva ugla su ustvari ona koja je doticao Ibn Omer, r.a. U ovom pitanju se slažu Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većina naših pravnika."[309]

٤٧٨- أخبرنا مالك، أخبرنا ابن شهاب، عن سالم بن عبد الله، أن عبد الله بن محمد بن أبي بكر الصدِّيق رضي الله عنه أخبر عبدَ الله بن عمر، عن عائشة أنّ رسول اللّه صلى الله عليه وسلم قال: ألم تَرَ أن قومَك حين بَنَوا الكعبة اقتصروا عن قواعد إبراهيم عليه السلام؟ قالت: فقلت: يا رسول الله، أفلا تردّها على قواعد إبراهيم؟ قالت: فقال: لولا حِدثانُ قومِك بالكفر، قال: فقال عبد الله بن عمر: لئن كانت عائشةُ سمعت هذا من

[309] Jemenski ugao je dobio taj naziv zato što je okrenut u pravcu Jemena i lijepo je da se dotakne rukom, a El-Hadžerul-esved (crni kamen) je smješten u jednom od uglova K'abe. Propis je da je sunnet poljubiti ga, po uzoru na praksu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a ako nije u stanju, onda će rukom pokazati u njegovom pravcu izgovarajući tekbir. Omer ibnul-Hattab, r.a., je rekao: "Ja znam da si ti samo kamen, da ne možeš nikome koristiti niti nanijeti štetu, ali da nisam vidio Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako te ljubi, ja te ne bih poljubio."

رسول الله صلى الله عليه وسلم ما أرى رسولَ الله صلى الله عليه وسلم ترك استلام الركنين اللذين يَلِيَان الحِجر إلاَّ أن البيت لم يتمَّ على قواعد إبراهيم عليه السلام.

478. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab od Salima ibn Abdillaha da je Abdullah ibn Muhammed ibn Ebi Bekr es-Siddik prenio od Abdullaha ibn Omera, a on od ‘Aiše, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “**Zar ne vidiš da tvoj narod nije sagradio K’abu na njezinom prvobitnom mjestu gdje je ona bila u doba Ibrahima, a.s.?” ‘Aiša je upitala: “Allahov Poslaniče, zar je nećeš vratiti na njezine temelje na kojima ju je Ibrahim, a.s., izgradio?” Poslanik, s.a.v.s., odgovori: “Tvoj narod je ne tako davno odbacio nevjerovanje** (kufr)[310]**.” Abdullah ibn Omer, r.a., kazuje: “Pošto je ‘Aiša ovo čula od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ne vidim drugog razloga što je Poslanik, s.a.v.s., ispustio doticanje preostala dva ugla** (K’abe) **koja dolaze nakon Hidžra** (prostora kojeg su Kurejšije odvojile od prvobitnog mjesta na kojem je bila K’aba), **osim što ona nije sagrađena tačno na temeljima na kojima ju je sagradio Ibrahim, a.s.”**

[310] Obzirom na to da bi pomjeranje K’abe kod njih izazvalo otpor i umanjilo njenu veličanstvenost u njihovim očima, Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije htio da je vrati na njene temelje iz vremena Ibrahim, a.s. A da nije tog razloga, vratio bi je na njeno prvobitno mjesto. Treba napomenuti da se K’aba danas nalazi na mjestu gdje je bila i u doba Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a u odnosu na prvobitne temelje, pomjerena je samo nekoliko metara u jednu stranu, a taj prostor je danas ograđen i poznat pod nazivom Hidžr Isma’il.

## ٤١ – (باب الصلاة في الكعبة ودخولها)

## 41. Namaz unutar K'abe i ulazak u nju

٤٧٩- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن ابن عمر: أن رسول الله صلى الله عليه وسلم دخل الكعبة هو وأسامةُ بن زيد وبلال وعثمان بن طلحة الحجبي، فأغلقها عليه، ومكث فيها، قال عبد الله: فسألت بلالاً حين خرجوا ماذا صنع رسول الله صلى الله عليه وسلم؟ قال: جعل عموداً عن يساره، وعمودين عن يمينه، وثلاثة أعمدة وراءه، ثم صلّى، وكان البيت يومئذٍ على ستة أعمدة.

قال محمد: وبهذا نأخذ الصلاة في الكعبة حسنة جميلة. وهو قول أبي حنيفة والعامة من فقهائنا.

479. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Abdullaha ibn Omera, r.a., **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., ušao u K'abu sa Usamom ibn Zejdom, Bilalom i Osmanom ibn Talhom El-Hadžebijem, pa je zatvorio vrata i ostao jedno vrijeme u njoj. Abdullah kazuje: "Nakon što su izašli, upitao sam Bilala šta je radio Allahov Poslanik, s.a.v.s.?, a on mi odgovori: "Jedan stub je bio sa njegove lijeve strane, dva su bila sa njegove desne strane, a tri iza njegovih leđa, zatim je klanjao. K'aba je tada imala šest stubova."**

Muhammed veli: "Mi ovo prihvatamo kao dokaz. Namaz je lijepo klanjati unutar K'abe, a u tome se slaže Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većina naših pravnika."[311]

[311] Većina uleme smatra da je dozvoljeno klanjati fard i nafilu namaz unutar K'abe i da će se klanjač okrenuti na bilo koju stranu. To je mišljenje Ebu Hanife, Šafi'ije i drugih. Drugi dio uleme, na čijem čelu su Ibn 'Abbas i Taberi, smatra da to nikako nije dozvoljeno, jer postoji zabrana okretanja leđa K'abi u toku namaza, a to je nezamislivo izvesti unutar K'abe. Malik smatra da nije dozvoljeno klanjati fard namaz, ali se ta zabrana ne odnosi na nafilu.

## ٤٢ - (باب الحج عن الميت أو عن الشيخ الكبير)

## 42. Hadždž za umrlog, ili za osobu u poodmaklim godinama života

٤٨٠ - أخبرنا مالك، أخبرنا ابن شهاب أن سليمان بن يسار أخبره أن عبد الله بن عباس أخبره قال: كان الفضل بن عباس رديفَ رسولِ الله صلى الله عليه وسلم، قال: فأتتْ امرأةٌ من خثعَم تستفتيه، قال: فجعل الفضل ينظر إليها، وتنظر إليه، قال: فجعل رسول الله صلى الله عليه وسلم يَصرِف وجه الفضل بيده إلى الشِّقِّ الآخر، فقالت: يا رسول الله، إنَّ فريضةَ الله على عباده في الحج أدركَت أبي شيخاً كبيراً لا يستطيع أن يثْبُتَ على الراحلة، أفأحجُّ عنه؟ قال: نعم، وذلك في حجة الوداع.

480. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab od Sulejmana ibn Jesara da je Abdullah ibn ‘Abbas, r.a., kazivao: “**El-Fadl ibn ‘Abbas je jahao iza Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa prenosi da je jedna žena iz Has’ama došla da ga nešto upita. El-Fadl je počeo gledati u nju, a i ona u njega, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., svojom rukom okrenuo El-Fadlovu glavu u drugu stranu. Žena reče: “O Allahov Poslaniče, Allahova naredba hadždža je zatekla moga oca u poznim godinama i nije u mogućnosti da jaše na devi, pa da li ja mogu obaviti hadždž za njega?” “Da”, odgovori Poslanik, s.a.v.s., a to je bilo na Oprosnom hadždžu.”**[312]

[312] U hadisu je dokaz da je zabranjeno gledati u lice žene, ako to može dovesti do smutnje i požudnih misli, te da je dužnost obarati pogled u toj situaciji.

٤٨١– أخبرنا مالك، أخبرنا أيوب السَّخْتِيانيّ ، عن ابن سيرين، عن رجل أخبره، عن عبد الله بن عباس أن رجلاً أتى النبيَّ صلى الله عليه وسلم فقال: إنَّ أمّي امرأةٌ كبيرة لا نستطيع أن نحملها على بعير، وإنْ ربطناها خفنا أن تموت، أفأحجّ عنها؟ قال: نعم.

481. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ejjub es-Sahtijani od Ibn Sirina da mu je neki čovjek prenio od Abdullaha ibn ‘Abbasa, r.a., **da je kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., došao čovjek i rekao mu: “Moja majka je ostarila i ne može izdržati jahanje na devi, a ako je učvrstimo nečim, bojimo se da će umrijeti. Da li ja mogu za nju obaviti hadždž?” Poslanik, s.a.v.s., odgovori: “Da.”**

٤٨٢– أخبرنا مالك، أخبرنا أيوب السَّخْتِيانيّ، عن ابن سيرين: أن رجلاً كان جَعَلَ عليه أن لا يبلغ أحدٌ من وَلَده الحَلَبَ فيَحلبُ فيشرب ويسقيه إلاَّ حجَّ وحجَّ به، قال: فبلغ رجلٌ من ولده الذي قال، وقد كَبِرَ الشيخ، فجاء ابنه إلى النبي صلى الله عليه وسلم فأخبره الخَبَرَ، فقال إن أبي قد كبر وهو لا يستطيع الحج أفأحج عنه؟ قال: نعم.

قال محمد: وبهذا نأخذ، لا بأس بالحجِّ عن الميت وعن المرأة والرجل إذا بلغا من الكبر ما لا يستطيعان أن يحجّا. وهو قول أبي حنيفة والعامة من فقهائنا رحمهم الله تعالى. وقال مالك بن أنس: لا أرَى أن يحجَّ أحدٌ عن أحد.

482. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ejjub es-Sahtijani od Ibn Sirina **da se neki čovjek obavezao da nijedno njegovo dijete neće odrasti toliko koliko je u stanju pomusti mlijeko, piti ga i pojiti njime svog oca, a da neće obaviti hadždž sa njim. Jedno od njegove djece je odraslo do te životne dobi koje je čovjek spomenuo, ali je već ostario, pa je njegovo dijete došlo kod Vjerovjesnika, s.a.v.s., i ispričao mu taj događaj i rekao: “Moj otac je ostario i ne može više ići na hadždž, pa da li ja mogu za njega hadždž obaviti?” Poslanik, s.a.v.s., odgovori: “Da.”**

Muhammed veli: “Mi prihvatamo ove hadise kao dokaz. Nema smetnje da se obavi hadždž za umrlog, kao i za čovjeka i ženu koji budu u poznim godinama života u kojima ne mogu obavljati hadždž. To su riječi Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine naših pravnika. A Malik ibn Enes je rekao: ‘Ne smatram da neko može za nekoga obavljati hadždž.’ “[313]

٤٣ – ( باب الصلاة بمنى يوم التروية)

## 43. Namaz na Mini osmog dana zul-hidždžeta

٤٨٣ – أخبرنا مالك، أخبرنا نافع: أن ابنَ عمر كان يصلي الظهر والعصر والمغرب والعشاء والصبح بمنى، ثم يغدُو إذا طلعت الشمس إلى عرفة.

قال محمد: هكذا السنَّة فإن عجَّل أو تأخَّر فلا بأس إن شاء اللّه تعالى. وهو قول أبي حنيفة رحمه اللّه.

483. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi’ **da je Abdullah ibn Omer, r.a., klanjao podne, ikindiju, akšam, jaciju i sabah na Mini, zatim bi se nakon izlaska sunca uputio ka Arefatu.**

Muhammed veli: “Sunnet je ovako postupiti, a nema smetnje, inša’ Allah, ako bi krenuo (na Minu) prije (osmog dana zul-hidždžeta) ili kasnije (nakon podne ili akšama istog dana). Ovo je mišljenje i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao.”

---

[313] Dozvoljeno je da ženska osoba obavi hadždž za mušku osobu i obratno. Malik i Lejs smatraju da nije dozvoljeno da neko obavi hadždž za nekoga, osim u slučaju da se radi o umrloj osobi koja je bila dužna obaviti hadždž, ali ga nije obavila. Hanefije i šafi’ije dozvoljavaju da se obavi hadždž kako za umrlu osobu, tako i za osobu u poznim godinama života koja zbog starosti ili bolesti nije u stanju da izdrži napor puta i izvršavanja propisanih obreda.

## ٤٤ – (باب الغسل بعرفة يوم عرفة)

## 44. Kupanje na Arefatu na dan Arefata

٤٨٤– أخبرنا مالك، أخبرنا نافع: أن ابن عمر كان يغتسل بعرفة يوم عرفة حين يريد أن يروح.

قال محمد: هذا حسن وليس بواجب.

484. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da se Ibn Omer, r.a., kupao na Arefatu, na dan Arefata kada je namjeravao krenuti** (sa mjesta gdje se zaustavio, do mjesta gdje će upućivati dovu).

Muhammed veli: "Ovo je lijepo, ali nije obavezno."

## ٤٥ – (باب الدَّفع من عرفة)

## 45. Odlazak sa Arefata

٤٨٥– أخبرنا مالك، أخبرنا هشام بن عروة، أنَّ أباه أخبره، أنه سمع أسامة بن زيد يُحدِّث عن سَيْرِ رسول اللّه صلى الله عليه وسلم حين دَفَعَ من عَرَفَة، فقال: كان يَسِير العَنَقَ حتى إذا وَجَدَ فَجْوَةً نَصَّ. قال هشام: والنصّ أرْفَعُ من العَنَق.

قال محمد: بَلَغَنا أنه قال صلى الله عليه وسلم: عليكم بالسَّكِينَة فإنَّ البِرَّ ليس بإيضاع الإبل وإيجا فِ الخيل. وبهذا نأخذ وهو قول أبي حنيفة رحمه الله.

485. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Hišam ibn 'Urve od svoga oca da je on kazivao **da je čuo Usamu ibn Zejda da govori o kretanju Allahovog Poslanika, s.a.v.s., nakon Arefata. Usama pripovijeda: "Išao bi umjernim hodom, a kada bi naišao na slobodan prostor, požurio bi.**

Muhammed dodaje: “Do nas je došla predaja u kojoj stoji da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: **“Idite smireno i dostojanstveno, jer nije dobročinstvo u podbadanju deve i forsiranju konja.”** Mi ovo koristimo kao dokaz, a ujedno je to i mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao.”[314]

## ٤٦ - (باب بطن محسِّر)

## 46. Dolina Muhassir

٤٨٦- أخبرنا مالك ، أخبرنا نافع: أن ابن عمر كان يُحَرِّك راحلَته في بطن محسِّر كقَدْر رمْيَة بحَجَر.

قال محمَّدٌ : هذا كلُّه وَاسعٌ إن شئتَ حَركّتَ، وإن شئت سِرْتَ على هيْئَتكَ بَلَغَنا أنَّ النبيَّ صلى الله عليه وسلم قال في السَّيرين جميعاً: عليكم بالسَّكينَة. حين أفاضَ من عَرَفَةَ، وحين أفَاضَ من المُزدَلفَة.

486. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi’ **da je Ibn Omer, r.a., žurno prolazio kroz dolinu Muhassir jašući na svojoj devi i to na određenoj etapi koja iznosi koliko dobačaj kamena.**

Muhammed veli: “ Ovdje postoji širina u praksi, ako hoćeš možeš požuriti, ili ići uobičajenom brzinom. Do nas je došla predaja u kojoj stoji da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: **“Idite smireno i dostojanstveno”**, prije odlaska sa Arefata, a također i uoči polaska sa Muzdelife.”

[314] Ibn Bettal veli: “Žurni hod koji se navodi u ovom hadisu je bio zbog opravdanog razloga, a on je obavljanje akšama i jacije-namaza sastavljeno na Muzdelifi koja je tri milje udaljena od Arefata.”

٤٧ – ( باب الصلاة بالمزدلفة)

## 47. Namaz na Muzdelifi

٤٨٧– أخبرنا مالك ، أخبرنا نافع: أن عبد اللّه بن عمر كان يصلي المغرب والعشاء بالمُزدَلِفة جميعاً.

487. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Abdullah ibn Omer, r.a., na Muzdelifi klanjao akšam i jaciju sastavljeno** (a nije klanjao sunnete), **u jednom vremenu** (akšamskom ili jacijskom).

٤٨٨– أخبرنا مالك، أخبرنا ابن شهاب، عن سالم بن عبد اللّه، عن ابن عمر: أن رسول اللّه صلى اللّه عليه وسلم صلّى المغرب والعشاء بالمُزدَلِفة جميعاً.

488. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab od Salim ibn Abdillaha, a on od Abdullaha Ibn Omera, r.a., **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., na Muzdelifi klanjao sastavljeno akšam i jaciju.**

٤٨٩– أخبرنا مالك، أخبرنا يحيى بن سعيد، عن عدي بن ثابت الأنصاري، عن عبد الله بن يزيد الأنصاري الخَطْمي، عن أبي أيوب الأنصاري قال: صلّى رسول اللّه صلى اللّه عليه وسلم المغربَ والعشاءَ بالمُزْدَلِفَة جميعا في حَجَّةِ الوَدَاع.

قال محمد: وبهذا نأخذ. لا يصلي الرجلُ المغربَ حتى يأتيَ المُزْدَلِفَة، وإن ذهب نصف الليل، فإذا أتاها أذَّن وأقام فيصلي المغرب والعشاءَ بأذان وإقامة واحدة. وهو قول أبي حنيفة رحمه اللّه والعامة من فقهائنا.

489. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Jahja ibn Se'id od 'Adijja ibn Sabita el-Ensarija, a on prenio od Abdullaha ibn Jezida el-Hatmija da je Ebu Ejjub el-Ensari, r.a., rekao: "**Allahov Poslanik, s.a.v.s., je tokom Oprosnog hadždža, na Muzdelifi klanjao akšam i jaciju sastavljeno.**"

Muhammed je rekao: "Mi ove dokaze prihvatamo. Čovjek ne treba klanjati akšam sve dok ne stigne na Muzdelifu, makar to bilo i nakon ponoći. Kada stigne, prouči ezan i ikamet, pa klanja akšam i jaciju sa jednim (proučenim) ezanom i (jednim proučenim) ikametom. Ovo je mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine naših pravnika."[315]

٤٨ – (باب ما يَحْرُمُ على الحاج بعد رمي جمرة العَقَبة يوم النحر)

## 48. Šta je zabranjeno činiti hadžiji nakon bacanja kamenčića na Akabi prvi dan Bajrama?

٤٩٠ – أخبرنا مالك، أخبرنا نافع وعبد اللّه بن دينار، عن عبد اللّه بن عمر: أنّ عمر بن الخطاب خطب الناس بعَرَفَة فعلّمهم أمرَ الحجّ، وقال لهم فيما قال: ثم جئتم مِنًى، فمن رمى الجمرة التي عند العقبة فقد حلّ له ما حَرُم عليه إلاّ النِّسَاء والطيب، لا يَمسَّ أحدٌ نساءً ولا طيباً حتى يطوف بالبيت.

490. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Abdullaha ibn Dinara, a on od Abdullaha ibn Omera, **da je Omer ibnul-Hattab, r.a., držao hutbu ljudima o propisima hadždža na dan Arefata i između ostalog im je rekao: "A kada stignete na Minu, pa ko baci kamenčiće na Veliko džemre** ('Akabu), **time mu je postalo sve dozvoljeno od onoga što mu je bilo zabranjeno činiti, osim** (intimnog) **sastajanja sa suprugama i upotrebe mirisa. Neka niko od vas ne prilazi suprugama i ne upotrebljava miris sve dok ne obavi tavaf oko K'abe** (ifada)!"

[315] Oficijelno mišljenje u hanefijskom mezhebu je da se uči jedan ezan i dva ikameta, kao što ističe Et-Tahavi u djelu "Šerh me'anil-asar".

٤٩١ - أخبرنا مالك، حدثنا عبد اللّه بن دينار، أنه سمع ابن عمر يقول: قال عمر بن الخطاب رضي اللّه عنه: من رمى الجَمْرة ثم حلق أو قصَّر، ونحر هدياً إن كان معه حلَّ له ما حَرُم عليه في الحج إلاَّ النِّسَاء والطِّيبَ حتى يطوف بالبيت.

قال محمد: هذا قول عمر وابن عمر. وقد رَوَتْ عائشة خلاف ذلك قالت: طَيَّبْتُ رسول اللّه صلى اللّه عليه وسلم بَيَديّ هاتين بعد ما حلق قبل أن يزور البيت، فأخذنا بقولها. وعليه أبو حنيفة والعامَّة من فقهائنا.

491. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Dinar da je čuo Abdullaha ibn Omera kako pripovijeda da je Omer ibnul-Hattab, r.a., rekao: “**Ko bude bacio kamenčiće na džemre, a zatim obrijao glavu ili skratio kosu, te zaklao kurbana kojeg je vodio sa sobom, time mu je postalo dozvoljeno sve ono što mu je bilo zabranjeno, osim** (intimnog) **sastajanja sa suprugama i upotreba mirisa, sve dok ne obavi tavaf oko K’abe.**”

Muhammed dodaje: “Ovo su riječi Omera i Ibn Omera, a ‘Aiša je prenijela hadis suprotnog značenja u kojem kaže: “**Namirisala sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ovim dvjema rukama, nakon što je obrijao glavu i prije odlaska da obavi tavaf oko K’abe.**” Mi prihvatamo njezine riječi, a to je mišljenje i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, kao i većine naših pravnika.”[316]

٤٩٢ - أخبرنا مالك، حدثنا عبد الرحمن بن القاسم، عن عائشة أنها قالت: كنت أُطَيِّب رسول الله صلى الله عليه وسلم لإحرَامِه قبل أن يُحرم، ولحلِّه قبل أن يطوف بالبيت.

[316] Omer, Ibn Omer i Malik, su zauzeli stav da nije dopušteno hadžiji da upotrebljava miris prije nego što obavi glavni hadžski tavaf (zijareh), vjerovatno iz predostrožnosti, jer je upotreba mirisa jedan od uobičajenih koraka prije intimnog sastajanja, a kao dokaz su upotrijebili hadis koji bilježi Hakim u kojem Abdullah ibnu-Zubejr, r.a., kaže: “**Od propisa hadždža je da hadžiji, nakon što baci kamenčiće na Veliko d žemre, biva dopušteno sve osim sastajanja sa suprugom i upotrebe mirisa, sve dok ne obavi tavaf** .” Međutim, Mnogo je hadisa koji ukazuju da je upotreba mirisa dozvoljena i prije glavnog tavafa. Te hadise je naveo Zejle’i u svom djelu “Nasbur-raje li ehadisil-Hidaje”, a na tu temu je i hadis koji slijedi.

قال محمد: وبهذا نأخذ في الطيب قبل زيارة البيت ونَدَعُ ما روى عمر وابن عمر رضي الله تعالى عنهما، وهو قولُ أبي حنيفة والعامَّة من فقهائنا.

492. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdur-Rahman ibnul-Kasim od svoga oca, a on od ‘Aiše, r.a., da je rekla: **“Namirisavala sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., povodom stupanja u hadžske obrede, a to je bilo prije nego bi započeo sa obavljanjem hadžskih propisa** (nijjet, telbijja, oblačenje ihrama), **a to sam činila i zbog oslobađanja ihrama prije nego što bi obavio tavaf** (ifadu) **oko K’abe.”**

Muhammed veli: “Mi uzimamo ovaj hadis po pitanju upotrebe mirisa prije obilaska oko K’abe, a ostavljamo riječi Omera i Ibn Omera. Identičnog stava su Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većina naših pravnika.”

٤٩ – (باب من أيِّ موضع يُرمى الجمار)

## 49. Sa kojeg mjesta se bacaju kamenčići na džemre[317]?

٤٩٣– أخبرنا مالك، قال: سألت عبد الرحمن بن القاسم: من أين كان القاسم بن محمد يرمي جَمرَةَ العَقَبة؟ قال: من حيث تَيَسَّرَ.

[317] Džemreta su mjesta na Mini koja su označena zidanim kamenim stubovima i ograđena ovalnom ogradom. Hadžija dolazi do Džemretul-’akabe (velikog džemreta) prvi dan Bajrama i baca sedam kamenčića na to džemre, a sljedeća dva, odnosno tri, dana baca po dvadeset i jedan kamenčić na svako od tri džemreta (malo, srednje i veliko). Ujedno tim bacanjem, hadžije se prisjećaju događaja sa Ibrahimom, a.s. i njegovim sinom Isma’ilom, a.s., kojeg je po naredbi Uzvišenog Allaha poveo sa sobom da ga žrtvuje. Na tom putu ga je susretao šejtan koji ga je odvraćao od pokornosti Allahu, dž.š., tražeći od njega da se ne povinuje toj naredbi. Ibrahim, a.s., se njemu suprostavio i kada je došao do određenog mjesta, položio Isma’ilovu glavu okrenutu čelom prema zemlji i primaknuo nož njegovom vratu, Allah ga je dozvao potvrdivši njegovu predanost i naredio mu da umjesto Isma’ila, a.s., žrtvuje ovna.

قال محمَّد: أفضلُ ذلك أن يرمي من بطن الوادي، ومن حيث ما رمى فهو جائز وهو قول أبي حنفية والعامة.

493. Obavijestio nas je Malik i rekao: "**Pitao sam Abdur-Rahmana ibnul-Kasima o mjestu odakle je El-Kasim ibn Muhammed bacao kamenčiće na Džemretul-'akabu, pa mi je odgovorio: 'Odakle mu je to bilo lahko učiniti.'**"

Muhammed veli: "Najbolje je da ih baci sa mjesta Batnul-vadi (tj. od niže tačke doline ka višoj), a ispravno je s kojeg god mjesta da ih baci. To je stav Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine (pravnika)."

٥٠ – (باب تأخير رمي الحجارة من عِلّةٍ أو من غير علّةٍ وما يُكره من ذلك)

## **50. Opravdano** (zbog bolesti), **ili neopravdano kašnjenje sa bacanjem kamenčića i šta je od toga pokuđeno**

٤٩٤ – أخبرنا مالك، حدثنا عبد الله بن أبي بكر، أن أباه أخبره، أن أبا البَدَّاح بن عاصم بن عدي أَخْبَرَه، عن أبيه عاصم بن عديّ، عن رسول الله صلى الله عليه وسلم: أنه رخّص لِرِعاء الإبل في البيتوتة يَرْمُون يوم النحر، ثم يرمون من الغد، أو من بعد الغد لِيَوْمين، ثم يرمون يوم النَّفر.

قال محمدٌ: من جمع رَمْي يومين في يوم من عِلّةٍ أو غير عِلّة فلا كَفّارة عليه إلاّ أنّه يُكْرَه له أن يَدع ذلك من غير عِلّة حتى الغَد. وقال أبو حنيفة: إذا تَرَكَ ذلك حتى الغَد فعليه دمٌ.

494. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdullah ibn Ebi Bekr da mu je njegov otac kazivao od Ebul-Beddaha ibn 'Asima ibn 'Adijja koji je prenio od svoga oca 'Asima ibn 'Adijja **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., dao olakšicu i dozvolio goničima deva da mogu nakon bacanja kamenčića prvi dan bajrama, napustiti Minu, ne noćivajući na njoj, pa sutradan doći da ponovo bacaju**

**kamenčiće, ili prekosutra i to za dva dana, a zatim da bacaju na dan odlaska, odnosno napuštanja Mekke.**

Muhammed je rekao: "Ko spoji dvodnevno bacanje kamenčića i to uradi u jednom danu, bilo to iz opravdanih (zbog bolesti i sl.) ili neopravdanih razloga, nije dužan učiniti keffaret, odnosno iskupiti se za to, osim što je mekruh tako činiti ako ne postoji opravdan razlog za to odgađanje do sutra. Ebu Hanife veli: 'Ako bacanje odgodi do sljedećeg dana, dužan je zaklati kurban.'"[318]

## ٥١ - ( باب رمي الجمار راكباً)

## 51. Bacanje kamenčića (na džemreta) jašući

٤٩٥- أخبرنا مالك، أخبرنا عبد الرحمن بن القاسم، عن أبيه أنه قال: إن الناس كانوا إذا رمَوْا الجمار مَشَوْا ذاهبين وراجعين وأوّل من ركب مُعَاوِيَة بن أبي سُفيان.

قال محمد: المَشْيُ أفضل ومَنْ ركب فلا بأسَ بذلك.

495. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdur-Rahman ibnul-Kasim da je njegov otac rekao: "**Ljudi su dolazili i odlazili pješice na bacanje kamenčića na džemrete, a prvi koji je to činio jašući je bio Mu'avija ibn Ebi Sufjan.**"

Muhammed veli: "Bacanje kamenčića hodajući je bolje, a ne smeta ako bi neko to činio i jašući."

---

[318] Kod Ebu Hanife je vadžib bacanje kamenčića dan za dan, tako da onaj ko propusti bacanje kamenčića makar jedan dan i tako učini prekršaj, mora zaklati kurban. Ebu Jusuf i Muhammed smatraju da je bacanje kamenčića za dva dana spojeno u jednom danu dozvoljeno, na osnovu ovog hadisa.

## ٥٢ – (باب ما يقول عند الجمار والوقوف عند الجمرتين)

## 52. Šta se treba učiti kod džemreta i stajanje pokraj dva džemreta

٤٩٦ – أخبرنا مالك، أخبرنا نافع: أن ابن عمر كان يُكبّر كُلَّما رَمَى الجمرة بحصاة.

قال محمد: وبهذا نأخذ.

496. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Ibn Omer, r.a., prilikom svakog bacanja kamenčića učio tekbir.**

Muhammed veli: "Mi ovo prihvatamo."

٤٩٧ – أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن ابن عمر: أنه كان عند الجمرتين الأُولَيَيْن يقف وقوفاً طويلاً، يكبّر الله ويسبّحه ويدعو الله ولا يقف عند العَقَبَة.

قال محمد: وبهذا نأخذ. وهو قول أبي حنيفة رحمه الله.

497. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da se Ibn Omer, r.a., dugo zadržavao** (stajao) **pokraj prva dva džemreta, učeći tekbire, slaveći Allaha, dž.š.,**(tesbih) **i učeći dove, a nije se zaustavljao kod 'Akabe** (Velikog džemreta).

Muhammed veli: "Mi ovo prihvatamo, a to je stav i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

## ٥٣ – (باب رمي الجمار قبل الزوال أو بعده)

## 53. Bacanje kamenčića na džemreta prije, ili poslije podne

٤٩٨– أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن ابن عمر أنه كان يقول: لا تُرمَى الجمار حتى تزول الشمس في الأيام الثلاثة التي بعد يوم النحر.

قال محمد: وبهذا نأخذ.

498. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' da je Ibn Omer, r.a., govorio: "**Na džemreta se ne bacaju kamenčići prije nego sunce pređe polovinu neba** (podne) **u danima koji dolaze nakon prvog dana Bajrama** (dana klanja kurbana, tj. Jevmun-nahr)."

Muhammed veli: "Mi ovo prihvatamo."[319]

## ٥٤ – ( باب البيتوتة وراء عقبة منى وما يُكره من ذلك)

## 54. Noćenje u području iza 'Akabe na Mini i ono što je pokuđeno

٤٩٩– أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، قال: زعموا أن عمر بن الخطاب كان يبعث رجالاً يُدْخِلُونَ الناس من وراء العقبة إلى منى. قال نافع: قال عبد الله بن عمر: قال عمر بن الخطاب رضي الله تعالى عنه: لا يَبِيتَنَّ أحدٌ من الحاجّ ليالي منى وراء العقبة.

[319] Što se tiče bacanja sedam kamenčića na Veliko džemre prvi dan Bajrama, ono traje od zore, pa do podne, po mišljenju Ebu Jusufa, a do zalaska sunca, po mišljenju Ebu Hanife i Muhammeda. Mustehab je da bacanje bude nakon izlaska sunca, pa do podne, a mekruh je da se kamenčići bacaju u periodu od iza akšama do zore drugog dana Bajrama.

قال محمد: وبهذا نأخذ. لا ينبغي لأحد من الحاجّ أن يبيت إلاَّ بمنى لَيَالِي الحج فإن فعل فهو مكروه ولا كَفَّارة عليه. وهو قول أبي حنيفة والعامة من فقهائنا.

499. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi': "**Tvrdili su da je Omer ibnul-Hattab, r.a., slao ljude da uvode narod iza 'Akabe na Minu." Nafi' dalje veli da Abdullah ibn Omer prenosi od Omera ibnul-Hattaba, r.a., da je rekao: 'Neka niko od hadžija nipošto ne provede noći Mine iza 'Akabe! '"** (jer je 'Akaba izvan granica Mine)

Muhammed je rekao: "Mi ovo prihvatamo. Nijedan hadžija ne treba provesti noći hadždža (noći 11., 12., i 13. zul-hidždžeta) osim na Mini, pa ako bi postupio suprotno tome, to je mekruh, ali nije dužan učiniti keffaret. To je mišljenje Ebu Hanife i većine naših pravnika."[320]

٥٥ – (باب من قدّم نُسُكاً قبل نسك)

## 55. O onome koji obavi neki propis prije drugog

٥٠٠– أخبرنا مالك، حدثنا ابن شهاب، عن عيسى بن طَلْحَةَ بن عُبَيْد الله أنه أخبره عن عبد الله بن عمرو بن العاص رضي الله تعالى عنهما: أنّ رسول الله صلى الله عليه وسلم وَقَفَ للناس عام حَجَّة الوَدَاع يسألونه، فَجَاء رجلٌ. فقال: يا رسول الله لم أَشْعُر فنحرتُ

[320] Boravak na Mini je vadžib kod većine pravnika, tako da onaj ko bez opravdanog razloga ne bude boravio te noći na Mini, ima obavezu da zakolje kurban i tako se iskupi za taj prekršaj. Ebu Hanife i njegovi učenici, te Ahmed i Šafi'i u jednom rivajetu smatraju da je propuštanje boravka na Mini u tim noćima mekruh, a boravak je sunnet, tako da za ispuštanje tog sunneta ne slijedi keffaret. Najsigurnije je da oni koji su zdravstveno sposobni provedu ove noći na Mini.

قبل أن أرْمِي، قال: ارم ولا حَرَج، وقال آخر: يا رسول الله، لم أشْعُرْ فحلقت قبل أن أذبح، قال: اذبح ولا حرج. فما سُئِل رسول الله صلى الله عليه وسلم عن شيء يومئذ قُدِّمَ ولا أُخِّر إلاَّ قال: افعل ولا حرج.

500. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab od ‘Isa ibn Talhe ibn ‘Ubejdillaha, a on od Abdullaha ibn ‘Amra ibnul-’Asa, r.a., **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., stao ispred ljudi i to godine u kojoj je bio Oprosni hadždž, pa su mu oni postavljali pitanja. Jedan čovjek je prišao i upitao: “Allahov Poslaniče, nenamjerno sam zaklao kurban prije bacanja kamenčića”, a on mu odgovori: “Baci ih i ne obaziri se na to.” Drugi je upitao: “Allahov Poslaniče, obrijao sam glavu prije klanja kurbana”, a on mu na to odgovori: “Zakolji kurban i ne obaziri se na to.” Abdullah veli: “Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije na taj dan za nešto upitan što je urađeno ranije ili kasnije, a da nije odgovorio: Uradi i ne obaziri se na to.”**

٥٠١- أخبرنا مالك، حدثنا أيوب السَّختيانيّ، عن سعيد بن جُبَيْر، عن ابن عباس أنه كان يقول: من نَسِيَ من نُسُكه شيئاً - أو تَرَك - فَلْيُهرِق دماً. قال أيوب: لا أدري أقال ترك أم نَسِي؟

قال محمد: وبالحديث الذي روي عن النبي صلى الله عليه وسلم نأخذ أنّه قال: لا حرج في شيء من ذلك. وقال أبو حنيفة رحمه الله: لا حرج في شيء من ذلك، ولم يرَ في شيء من ذلك كَفّارَةً إلا في خَصلَةٍ واحدة، المُتَمَتِّع والقَارِن إذا حَلَقَ قبل أن يذبح قال: عليه دمٌ، وأما نحن فلا نَرَى عليه شيئاً.

501. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ejjub es-Sahtijani od Se’ida ibn Džubejra, a on od Ibn ‘Abbasa, r.a., da je govorio: **“Ko u zaboravu propusti nešto od obreda, ili ga ne izvrši, neka zakolje kurban!” Ejjub veli: “Nisam siguran da li je rekao: ‘propusti, ili ne izvrši.’”**

Muhammed je rekao: “Mi se ponašamo shodno hadisu koji je prenesen od Vjerovjesnika, s.a.v.s., a u kojem je on govorio: ‘**Ne obaziri se na to.**’ Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, veli: ‘U pogledu svega navedenog smatram da nema smetnji i da se na to ne treba obazirati.’ Njegovo mišljenje je bilo da za sve to ne treba učiniti keffaret, osim za jedan propust, a to je ako mutemetti’ i karin obriju glavu prije nego što zakolju kurban. Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, je rekao: ‘Dužan je u tom slučaju zaklati kurban’ (zbog nepoštivanja redoslijeda koji je u ovom slučaju vadžib, a mi (Muhammed, Ebu Jusuf i drugi) smatramo da za to ne treba činiti keffaret.”

## ٥٦ – ( باب جزاء الصيد)

## 56. Kompenzacija za lov

٥٠٢– أخبرنا مالك، أخبرنا أبو الزبير، عن جابر بن عبد اللّه: أنّ عمر بن الخطاب رضي اللّه تعالى عنه قضى في الضَّبُع بكَبْش وفي الغَزال بعَنز، وفي الأرنب بعَنَاق وفي اليَربوع بجَفرة.

قال محمد: وبهذا كله نأخذ لأن هذا أمثلة من النعم.

502. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ebuz-Zubejr od Džabira ibn Abdillaha **da je Omer ibnul-Hattab, r.a., presudio da onaj ko ulovi hijenu, mora zaklati ovna, a onaj ko ulovi gazelu, mora zaklati kozu. Ako bi ulovio zeca, dužan je zaklati žensko jare, a ako bi ulovio divljeg miša, dužan je zaklati jagnje ili jare.**

Muhammed veli: “Mi sve ovo prihvatamo, jer su navedene životinje slične i približne po kategoriji spomenutim domaćim životinjama.”

## ٥٧ – (باب كفّارة الأذى)

## 57. Iskup zbog prekršaja radi neugodnosti

٥٠٣– أخبرنا مالك، حدثنا عبد الكريم الجَزَرِيّ، عن مجاهد، عن عبد الرحمن بن أبي ليلى، عن كعب بن عُجْرَة: أنه كان مع رسول اللّه صلى اللّه عليه وسلم مُحرِماً، فآذاه القُمَّل في رأسه، فأمره رسول اللّه صلى اللّه عليه وسلم أن يحلق رأسه وقال: صُمْ ثلاثةَ أيام، أو أطْعِمْ ستة مساكين مُدَّيْن مُدَّيْن أو نُسُك شاة أيَّ ذلك فَعَلتَ أجزأ عنك.

قال محمد: وبهذا نأخذ. وهو قولُ أبي حنيفة رحمه اللّه والعامة.

503. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdul-Kerim el-Džezeri od Mudžahida, a on od Abdur-Rahmana ibn Ebi Lejle koji je prenio od K'aba ibn 'Udžreta, **da je kao muhrim bio u društvu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa je imao neugodnosti zbog vaški u kosi, pa mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio da obrije glavu i rekao mu: "Posti tri dana, ili nahrani šest siromaha po dva pregršta hrane, ili, pak, zakolji jednu ovcu. A šta god od toga uradiš, bit će dovoljno kao iskup za tebe."**

Muhammed je rekao: "Mi ovo prihvatamo, a to je mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine ostalih pravnika."

## ٥٨ – (باب مَن قدَّم الضَّعَفَة من المزدلفة)

## 58. O onome ko pošalje slabe i nemoćne sa Muzdelife (na Minu) prije polaska ostalih hadžija

٥٠٤– أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن سالم وعُبَيد اللّه ابنَيْ عبد اللّه بن عمر: أنَّ عبد اللّه بن عمر كان يُقَدِّم صِبْيَانه من المُزْدَلِفَة إلى مِنىً حتى يُصَلّوا الصبح بمِنى.

قال محمد: لا بأس بأن يُقَدَّم الضَّعَفَة ويُوغِر إليهم أن لا يرموا الجمرة حتى تطلع الشمس. وهو قول أبي حنيفة والعامة من فقهائنا.

504. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Salima i 'Ubejdullaha, sinova Abdullaha ibn Omera, r.a., **da je njihov otac prakticirao poslati svoju djecu kao prethodnicu** (u toku noći, uoči prvog dana Bajrama, prije polaska ostalih hadžija) **sa Muzdelife na Minu kako bi klanjali sabah na Mini** (pa da odmah nakon sabah-namaza bace kamenčiće na Veliko džemre i tako izbjegnu gužvu).

Muhammed kaže: "Nema smetnje da prethodno pošalje slabe i iznemogle skrečući im pažnju da ne bacaju kamenčiće prije izlaska sunca. Ovo je stav Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine naših pravnika."

## ٥٩ – ( باب جِلال البُدن)

## 59. O prekrivanju deva koje su namjenjene za kurban

٥٠٥ – أخبرنا مالك، أخبرنا نافع: أنَّ ابنَ عمر كان لا يشقُّ جلال بُدنه، وكان لا يجلّلها حتى يغدوَ بها من منى إلى عرفة وكان يُجَلّلها بالحُلَل والقُبَاطي والأنمَاط، ثم يبعث بِجلاَلها، فيكسوها الكعبة. قال: فلما كُسِيَت الكعبة هذه الكسوة أَقْصَر مِنَ الجلال.

505. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da Ibn Omer, r.a., nije cijepao prekrivač na svojoj devi, niti ga je postavljao, sve dok ne bi krenuo iz pravca Mine ka Arefatu, a tada bi je gizdao sa jemenskim prekrivačima, egipatskim platnima i šarenim pamučnim tkaninama, potom bi ih poslao slugama Harema koji su time prekrivali K'abu. Nakon što su K'abu prekrili tim platnom, prestao je sa tom praksom.**

٥٠٦- أخبرنا مالك، قال سألت عبد اللّه بن دينار: ما كان ابن عمر يصنع بجلال بُدْنه؟ حتى أقصر عن تلك الكسوة . قال عبد اللّه بن دينار: كان عبد اللّه بن عمر يتصدَّق بها.

قال محمد: وبهذا نأخذ. ينبغي أن يتصدق بجلال البدن وبِخُطُمِها وأن لا يعطي الجزَّار من ذلك شيئاً ولا من لحومها. بلغنا أنَّ النبيَّ صلى اللّه عليه وسلم بعث مع علي بن أبي طالب رضي اللّه عنه بِهَدْيٍ فأمر أن يتصدَّق بجلاله وبِخطُمِه وأن لا يعطيَ الجزَّار من خُطُمه وجلاله شيئاً.

506. Kazivao nam je Malik: “**Upitao sam Abdullaha ibn Dinara: ‘Šta je Ibn Omer činio sa prekrivačem, nakon što je prekinuo svoju dotadašnju praksu poklanjanja i prekrivanja K’abe?’ Abdullah ibn Dinar odgovori: ‘Abdullah ibn Omer, r.a., bi ga udjeljivao kao sadaku.’**”

Muhammed zaključuje: “Mi ovo prihvatamo. Osoba treba podijeliti prekrivač i uzde kurbana kao sadaku, a ne smije ništa od toga niti od mesa dati mesaru (kao protuuslugu, odnosno naknadu za njegov posao). Do nas je stigla predaja o tome **da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., poslao Aliju ibn Ebi Taliba sa kurbanom i naredio mu da prekrivač i uzde životinje podijeli kao sadaku, s tim da ništa od toga ne daje mesaru.**”

٦٠ – (باب المُحْصَر)

## 60. O osobi koja bude spriječena da obavi ili upotpuni hadžske obrede

٥٠٧- أخبرنا مالك، أخبرنا ابن شهاب، عن سالم بن عبد اللّه، عن أبيه أنه قال: من أُحْصِرَ دون البيت بمرضٍ فإنه لا يَحِلُّ حتى يطوف بالبيت فهو يتداوى مما اضطر إليه ويفتدي.

قال محمد: بلغنا عن عبد اللّه بن مسعود رضي اللّه عنه أنه جعل المحصر بالوجع كالمحصر بالعدو، فسئل عن رجل اعتمر فنَهَشَتَه حيَّة فلم يستطع المضي، فقال ابن مسعود: ليبعث بهدي ويواعِد أصحابَه يوم أَمَارٍ، فإذا نَحَرَ عنه الهدي حَلَّ وكانت عليه عمرة مكان عمرته، وبهذا نأخذ، وهو قول أبي حنيفة رحمه اللّه والعامة من فقهائنا.

507. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab od Salim ibn Abdillaha, a on od svoga oca da je rekao: “**Ko bude spriječen nekom bolešću, pa ne stigne do K’abe, ne izlazi iz ihrama sve dok ne obavi tavaf oko K’abe, a neka se liječi svim sredstvima i učini sve one radnje koje su neophodne za njegovo liječenje, a zatim, neka se iskupi.”**[321]

Muhammed je rekao: “Do nas je stigla predaja od Abdullaha ibn Mes’uda, r.a., **da je on izjednačio status osobe koju je ophrvala bolest sa osobom čiji je prolazak i nastavak putovanja spriječio neprijatelj. On je upitan o osobi koja donese nijjet za ‘umru, pa je ugrize zmija, i to bude razlogom da ne može nastaviti put. Odgovorio je: “Neka pošalje kurban sa svojim saputnicima i neka mu obećaju da će ga u određenom danu zaklati umjesto njega, pa kada to i učine za njega, on prestaje biti muhrim, ali je dužan obaviti naknadnu ‘umru za ovu koju je propustio.”**Mi ovo prihvatamo, a to je mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, kao i većine naših pravnika.”

[321]Tj. učini keffaret zbog upotrebe muhrimu zabranjenih stvari ili primjene zabranjenih metoda, poput: oblačenja odjeće, upotrebe mirišljavih preparata, uklanjanja dlačica i sl.

٦١ - ( باب تكفين المحرم)

## 61. Umotavanje muhrima (kojeg je zadesila smrt) u kefine

٥٠٨- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع أن ابن عمر كفّن ابنه واقدَ بن عبد اللّه وَقد مات مُحرماً بالجُحفَة، وَخمَّرَ رأسه.

قال محمد: وبهذا نأخذُ - وهو قول أبي حنيفة رحمه اللّه - : إذا مات فقد ذهب الإحرام عنه.

508. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Ibn Omer, r.a., umotao u kefine svoga umrlog sina Vakida ibn Abdillaha koji je preselio kao muhrim u Džuhfi i pokrio mu je glavu.**

Muhammed veli: "Mi ovo prihvatamo, a to je stav i Ebu Hanife da: 'Kada osoba preseli dok je na hadždžu, sa smrću prestaje biti muhrim.'"[322]

[322] Pokrivanje glave umrlog je propis koji se odnosi i na muhrima, a to je mišljenje hanefijskih i malikijskih pravnika. Jedan od njihovih dokaza je hadis koji bilježi Darekutni sa dobrim senedom: "**Pokrivajte lica vašim umrlim, i ne poistovjećujte se sa jevrejima** !" Oni su kazali da se nakon smrti prekidaju djela, pa tako i muhrim prestaje biti muhrimom nakon svoje smrti. Šaf'ije i hanbelije smatraju da se glava i lice ne pokrivaju muhrimu, a svoj stav temelje na hadisu kojeg bilježi Muslim u kojem stoji da je jedan čovjek umro kao muhrim, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "**Zamotajte ga u dva kefina, ne pokrivajte mu glavu i ne namirisavajte ga, jer će on biti proživljen namirisan** ." A u drugom rivajetu je rekao: "**Ne pokrivajte mu glavu, niti lice** !"

٦٢ – (باب من أدرك عرفة ليلة المزدلفة)

## 62. O onome ko zakasni i stigne na Arefat u noći kada se boravi na Muzdelifi

٥٠٩– أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، أن عبد اللّه بن عمر كان يقول: مَن وقف بعرفة ليلة المزدلفة قبل أن يطلع الفجر فقد أدرك الحج.

قال محمد: وبهذا نأخذ وهو قول أبي حنيفة والعامة.

509. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' da je Abdullah ibn Omer, r.a., govorio: "**Ko dođe na Arefat u noći Muzdelife prije zore, stigao je obaviti hadždž.**"

Muhammed je rekao: "Mi ovo prihvatamo, a to je i stav Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, kao i većine naših pravnika."[323]

٦٣ – (باب من غربت له الشمس في النفر الأول وهو بمنى)

## 63. O onome ko bude zatečen zalaskom sunca prije prvog odlaska sa Mine

٥١٠– أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن ابن عمر أنه كان يقول: من غَرَبَت له الشمس من أوسط أيام التشريق وهو بمنى لا ينفِرَنّ حتى يَرمي الجمار من الغد.

قال محمد: وبهذا نأخذ. وهو قول أبي حنيفة والعامة.

510. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' da je Ibn Omer, r.a., govorio: "**Ko bude na Mini zatečen zalaskom sunca usred dana tešrika** (tj. 12. dana mjeseca zul-hidždžeta), **neka ne**

[323] I u ovom propisu se ogleda fleksibilnost i širina islamskih propisa koji nose olakšicu ljudima.

**odlazi dok sutradan** (tj 13. dana zul-hidždžeta) **ne baci kamenčiće na Džemreta.”**

Muhammed konstatira: “Mi ovo prihvatamo, a to je stav Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine (naših pravnika).”[324]

٦٤ – (باب من نفر ولم يحلق)

## 64. O onome ko je napustio Minu, a nije obrijao glavu

٥١١– أخبرنا مالك، أخبرنا نافع: أن عبد اللّه بن عمر لقي رجلاً من أهله يقال له المُجَبَّر وقد أفاض ولم يحلق رأسه ولم يقصِّر، جهل ذلك، فأمره عبد اللّه أن يرجع فيحلق رأسه أو يقصِّر ثم يرجع إلى البيت، فَيُفِيض.

قال محمد: وبهذا نأخذ.

511. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi’ **da je Abdullah ibn Omer, r.a., susreo čovjeka iz svoje familije po imenu El-Mudžebber koji je izvršio glavni hadžski tavaf** (ifadu) **a da prethodno nije obrijao glavu, niti skratio kosu, tako je postupio iz neznanja. Abdullah mu je naredio da se vrati, pa obrije glavu ili skrati kosu, a zatim da se ponovo uputi ka K’abi i izvrši tavaf ifadu.**

Muhammed veli: “Mi ovo prihvatamo.”[325]

[324] Ta osoba je obavezna da zbog kašnjenja ostane još jednu noć, i da sutradan baci kamenčiće na tri džemreta i to po sedam kamenčića na svako. Ovo je mišljenje Malika, Šafi’ije, Ishaka, Sevrija i drugih. Ebu Hanife smatra da je preporučeno ostati i četvrti dan i baciti kamenčiće, a da je pokuđeno napustiti Minu onome koga zatekne akšam trećeg dana Bajrama, pa ako bi napustio Minu prije nastupanja zore četvrtog dana Bajrama, napravio je prekršaj za koji ne slijedi keffaret. Ako napusti Minu nakon zore četvrti dan Bajrama, učinio je prekršaj zbog kojeg je dužan učiniti keffaret (zaklati kurban).

## ٦٥ – (باب الرجل يجامع قبل أن يُفيض)

## 65. O čovjeku koji ima intimni odnos sa ženom, prije nego obavi tavaf ifadu

٥١٢– أخبرنا مالك، أخبرنا أبو الزبير المكيّ، عن عطاء بن أبي رباح، عن ابن عباس: أنه سئل عن رجل وقع على امرأته قبل أن يُفيض فأمره أن ينحر بَدَنة.

قال محمد: وبهذا نأخذ، قال رسول اللّه صلى اللّه عليه وسلم: من وقف بعرفة فقد أدرك حجَّه، فمن جامع بعد ما يقف بعرفة لم يفسُد حجُّه، ولكن عليه بَدَنة لِجمَاعه، وحجُّه تامٌّ، وإذا جامع قبل أن يطوف طواف الزيارة لا يفسد حجّه، وهو قول أبي حنيفة والعامة من فقهائنا.

512. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ebu-Zubejr el-Mekki od 'Ata' a ibn Ebi Rebaha, a on od Ibn 'Abbasa, r.a., **da je upitan o čovjeku koji ima intimni odnos sa svojom suprugom prije nego obavi tavaf ifadu, pa mu je naredio da zakolje velikog kurbana** (devu ili kravu).

Muhammed je rekao: "Mi ovo prihvatamo. Allahov Poslanik, s.a.v.s., je rekao: **'Ko bude stajao na Arefatu, stigao je izvršiti najveći rukn hadždža'**, pa ko bude imao intimni odnos nakon što bude stajao na Arefatu, njegov hadždž nije poništen, ali je dužan zaklati velikog kurbana zbog prekršaja kojeg je učinio i onda mu je hadždž potpun. Isto tako, ako bi imao intimni odnos neposredno uoči glavnog hadžskog tavafa, njegov hadždž mu neće biti poništen.' Ovo je mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine naših pravnika."[326]

[325] Ibn Omerova, r.a., naredba El-Mudžebberu da ponovo obavi tavaf ifadu ima status preporuke, jer je redoslijed u ovom slučaju sunnet. Ako neko ne bi ponovio tavaf, njegov hadždž bi bio ispravan, a propuštanje redoslijeda se smatra mekruhom.

[326] Intimni odnos prije stajanja na Arefatu čini hadždž ništavnim, a ta osoba je dužna nastaviti sa vršenjem ostalih hadžskih obreda, zaklati ovcu i sljedeće godine ponovo obaviti hadždž. Intimni odnos nakon stajanja na

## ٦٦ - (باب تعجيل الإِهلال)

## 66. Požurivanje sa stupanjem u obrede hadždža

٥١٣- أخبرنا مالك، حدثنا عبد الرحمن بن القاسم، عن أبيه، أن عمر بن الخطاب قال: يا أهل مكة، ما شأنُ الناس يأتون شُعثاً، وأنتم مُدَّهِنُون، أهِلُّوا إذا رأيتم الهلال.

قال محمد: تعجيل الإِهلال أفضل من تأخيره إذا ملكتَ نفسَك. وهو قولُ أبي حنيفة والعامة من فقهائنا.

513. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Abdur-Rahman ibnul-Kasim od svog oca da je Omer ibnul-Hattab, r.a., rekao: "**O stanovnici Mekke, što da ostali ljudi dolaze prašnjavi, a vi uglađeni. Stupite u obrede hadždža čim ugledate mlađak** (mjeseca zul-hidždžeta)!"

Muhammed veli: "Požuriti sa stupanjem u hadžske obrede je bolje nego to odgađati, ako se možeš savladati (suzdržati od intimnog odnosa i ostalih radnji koje su zabranjene muhrimu). Ovo je stav Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine naših pravnika."

## ٦٧ - (باب القُفُول من الحج أو العمرة)

## 67. Povratak nakon obavljenog hadždža ili 'umre

٥١٤- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن ابن عمر: أنَّ رسولَ اللّه صلى اللّه عليه وسلم كان إذا قفل من حجٍّ أو عُمرةٍ أو غَزوة يُكَبِّرعلى كل شَرَفٍ من الأرض ثلاث تكبيرات، ثم يقول: لا إله إلاَّ اللّه وحده لا شريك له، له المُلك وله الحمد يُحيِي ويُميت وهو على

---

Arefatu ne kvari hadždž, ali je osoba dužna zaklati veliki kurban i tako učiniti keffaret za taj prekršaj. Malik, Šaf'i i Ahmed smatraju da intimni odnos prije bacanja kamenčića na Veliko džemre prvi dan kurban bajrama kvari hadždž. Ako bi imao intimni odnos nakon brijanja glave ili šišanja kose nakon bacanja kamenčića, keffaret se sastoji u klanju ovce.

كل شيء قدير، آيبون تائبون عابدُون ساجِدُون لِرَبِّنا حامِدُونَ، صَدَقَ اللّه وَعدَه ونَصرَ عَبدَه وهَزَمَ الأحزابَ وَحدَه.

514. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Ibn Omera, r.a., **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prakticirao da u povratku sa hadždža, 'umre, ili iz neke od bitaka donosi tri tekbira na svakom uzvišenju, a zatim je učio: "Nema drugog boga osim Allaha, On je jedan i nema druga. Njemu pripada sva vlast i svaka hvala, On daje život i smrt i Svemoćan je. Vraćamo se tevbu i sedždu čineći, robujući, i Gospodaru našem zahvaljujući. Allah je ispunio Svoje dato obećanje, pomogao je Svoga roba i samo uz Njegovu pomoć porazio skupine vojske."**

٦٨ - (باب الصَّدَر)

**68. Propisane radnje u povratku** (nakon obavljenog hadždža i 'umre)

٥١٥- أخبرنا مالك، حدثنا نافع، عن ابن عمر: أَنَّ رسول اللّه صلى اللّه عليه وسلم كان إذا صَدَرَ من الحجِّ أو العُمرَة أناخ بالبَطحَاءِ الذي بذي الحُلَيفة فَيُصَلِّي بها ويُهَلِّل قال: فكان عبد اللّه بن عمر يفعل ذلك.

515. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Ibn Omera, r.a., **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi se vraćao sa hadždža ili 'umre, zaustavljao svoju devu u mjestu Batha' koje se nalazi na Zul-Hulejfi, pa je na tom mjestu klanjao i izgovarao riječi tehlila.[327] Nafi' dodaje da je i Abdullah ibn Omer, r.a., identično postupao.**

[327] Tehlil je izgovaranje riječi la ilahe illallah, što u prijevodu znači: Nema boga osim Allaha.

٥١٦- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن عبد اللّه بن عمر، أنّ عمر بن الخطاب قال: لا يصدُرَنّ أحد من الحاجّ حتى يطوف بالبيت فإنّ آخِرَ النُّسُكِ الطَّوَافُ بالبيت.

قال محمد: وبهذا نأخذ، طوافُ الصَّدَر واجِبٌ على الحاجِّ ومن تركه فعليه دم إلاّ الحائض والنفساء فإنها تَنفِر ولا تطوف إن شاءت. وهو قول أبي حنيفة رحمه اللّه تعالى والعامة من فقهائنا.

516. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Abdullaha ibn Omera **da je Omer ibnul-Hattab, r.a., rekao: "Neka se niko od hadžija ne vrati** (u mjesto svog boravka) **dok ne obavi tavaf oko K'abe** (Oprosni tavaf–veda'), **jer je posljednji hadžski obred, obilazak oko K'abe."**

Muhammed je rekao: "Mi ovo prihvatamo. Tavaf koji se obavlja uoči odlaska iz Mekke je obavezan za hadžiju, pa ko ga propusti izvršiti, dužan je da zakolje kurban. Iz tog propisa se izuzimaju ženske osobe koje su u stanju hajda ili nifasa koje mogu otputovati i ranije bez obavljanja ovog posljednjeg tavafa. Ovo je stav Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine naših pravnika."

## ٦٩ - (باب المرأة يُكره لها إذا حلّت من إحرامها أن تمتشطَ حتى تأخذ من شعرها)

## 69. Ženi je pokuđeno da se češlja nakon što se oslobodi ihrama, a prije nego skrati svoju kosu

٥١٧- أخبرنا مالك، حدثنا نافع، عن عبد اللّه بن عمر، أنه كان يقول: المرأة المُحرِمة إذا حلّت لا تَمتَشِط حتى تأخذَ من شعرِها، شعرِ رأسِها، وإن كان لها هديٌ لم تأخذ من شعرها شيئاً حتى تنحر.

قال محمد: وبهذا نأخذ. وهو قول أبي حنيفة والعامة من فقهائنا.

517. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' od Abdullaha ibn Omera, r.a, da je govorio: "**Žena koja se oslobodi ihrama ne treba se češljati sve dok ne skrati svoju kosu, a ako bi sa sobom imala kurbana, prethodno će zaklati kurban, pa onda skratiti svoju kosu.**"

Muhammed veli: "Ovo mi prihvatamo, a to je stav Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine naših pravnika."

٧٠ – ( باب النزول بالمحصَّب)

## 70. Odsjedanje u mjestu Muhassab

٥١٨– أخبرنا مالك، حدثنا نافع، عن ابن عمر:أنه كان يصلّي الظهر والعصر والمغرب والعشاء بالمحصَّب، ثم يَدخُلُ من الليل فيطوف بالبيت.

قال محمد: هذا حسن، ومن ترك النزول بالمحصَّب فلا شيء عليه. وهو قول أبي حنيفة رحمه الله.

518. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Ibn Omer, r.a., klanjao podne, ikindiju, akšam i jaciju u Muhassabu, zatim je noću ulazio u Mekku i obavljao tavaf oko K'abe.**

Muhammed kaže: "Ovo je lijepo, a ako bi neko ispustio da odsjedne u Muhassabu, nije griješan radi toga, niti je dužan učiniti keffaret za taj propust. Ovo je stav i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

## ٧١ - ( باب الرجل يحرم من مكة هل يطوف بالبيت)

## 71. Da li osoba koja započne sa obavljanjem propisa hadždža iz Mekke, čini tavaf oko K'abe?

٥١٩- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن ابن عمر: أنه كان إذا أحرم من مكة لم يطُف بالبيت ولا بين الصفا والمروة حتى يرجع من منى ولا يسعى إلا إذا طاف حول البيت.

قال محمد: إن فعل هذا أجزأه، وإن طاف ورمل وسعى قبل أن يخرج أجزأه ذلك، كل ذلك حسن إلا أنّا نحبّ له أن لا يَترُكَ الرَّمل بالبيت في الأشواط الثلاثة الأُول إن عجّل أو أخّر. وهو قول أبي حنيفة رحمه اللّه.

519. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' **da je Ibn Omer, r.a., kada bi stupio u ihram iz Mekke, ne bi obavljao tavaf niti s'aj između Saffe i Merve sve dok se ne bi vratio sa Mine, a s'aj bi činio isključivo nakon tavafa oko K'abe.**

Muhammed veli: "Dozvoljeno je da ovako postupi, a također je dozvoljeno da tavaf i s'aj izvrši prije odlaska na Minu. Sve je to prihvatljivo, osim što mi ne preporučujemo da se ispusti reml[328] prilikom prva tri kruga tavafa, bez obzira da li požurio (sa obavljanjem tavafa i s'aja prije odlaska na Minu) ili to odgodio za kasnije (nakon povratka sa Mine). Ovo je stav i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

---

[328] Reml je polagano trčanje prva tri kruga oko K'abe, a ovaj propis je uspostavljen kada su ashabi, r.a., sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., došli iz Medine u Mekku, koja je tada bila pod kontrolom mušrika, da obave 'umru. Mušrici su čuli dezinformaciju da je muslimane u Medini pogodila groznica i pričom o tome se naslađivali, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio ashabima, r.a., da otkriju mišice desne ruke i polagano trče prva tri kruga sresući ramenima kako bi im stavili do znanja da je informacija o bolesti i slabosti potpuno netačna.

## ٧٢ - ( باب المحرم يحتجم)

## **72. Puštanje krvi** (hidžama) **muhrimu**

٥٢٠- أخبرنا مالك، حدثنا يحيى بن سعيد، عن سليمان بن يسار: أنّ رسول اللّه صلى اللّه عليه وسلم احتجم فوق رأسه وهو يومئذ محرم بمكان من طريق مكة يقال له: لَحيُ جَمَل.

قال محمد: وبهذا نأخذ. لا بأس بأن يحتجم الرجل وهو محرم، اضطُرَّ إليه أو لم يُضطَرَّ إلا أنه لا يحلق شعراً وهو قول أبي حنيفة.

520. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Jahja ibn Se'id od Sulejman ibn Jesara **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., dok je bio u ihramima, pustio krv na svojoj glavi na putu za Mekku u mjestu zvanom Lahju Džemel.**

Muhammed je rekao: "Mi ovo prihvatamo. Nema smetnje da osoba koja je u ihramima pusti krv, bez obzira bilo to za njega neophodno ili ne, ali bez brijanja tog dijela glave. Takav stav je zauzeo i Ebu Hanife, Allah mu se smilovao."

٥٢١- أخبرنا مالك، أخبرنا نافع، عن ابن عمر قال: لا يحتجم المحرم إلا أن يُضطَرّ إليه.

521. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Nafi' da je Ibn Omer, r.a., rekao: "**Muhrim ne treba puštati krv, osim u slučaju ako je to za njega neophodno.**"[329]

[329] Većina uleme smatra da je puštanje krvi zarezivanjem kože dozvoljeno muhrimu, suprotno riječima Ibn Omera. Njihov dokaz su hadisi u kojima se spominje da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., puštao krv dok je bio muhrim. Ovaj hadis su zabilježili Buharija, Muslim i drugi. Malik ibn Enes je prihvatio mišljenje Ibn Omera, r.a.

## ٧٣ - (باب دخول مكة بسلاح)

## 73. Ulazak u Mekku pod oružjem

٥٢٢- أخبرنا مالك، أخبرنا ابن شهاب، عن أنس بن مالك: أن رسول اللّه صلى اللّه عليه وسلم دخل مكة عام الفتح وعلى رأسه المِغفَر فلما نزعه جاءه رجل فقال له: ابن خَطَل متعلّق بأستار الكعبة، قال:اقتلوه.

قال محمد: إن النبي صلى اللّه عليه وسلم دخل مكة حين فتحها غيرَ مُحرم ولذلك دخل وعلى رأسه المغفَر، وقد بلَغَنا أنه حين أحرم من حُنَين قال: هذه العُمرة لدخولنا مكة بغير إحرام يعني يوم الفَتح، فكذلك الأمر عندنا: من دخل مكة بغير إحرام فلا بدّ له من أن يخرج فَيُهلّ بعمرة أو بحجة لدخوله مكة بغير إحرام. وهو قول أبي خنيفة رحمه اللّه والعامة من فقهائنا.

522. Obavijestio nas je Malik, pričao nam je Ibn Šihab od Enesa ibn Malika, r.a., **da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., ušao u Mekku u godini njenog oslobođenja, a na glavi je nosio kacigu. Kada je skinuo kacigu, prišao mu je jedan čovjek koji mu reče: "Ibn Hatal se okačio za prekrivaču K'abe", pa Poslanik, s.a.v.s., reče: "Ubijte ga!"**

Muhammed komentira: "Vjerovjesnik, s.a.v.s., je ušao u Mekku prilikom njenog oslobođenja sa kacigom na glavi, jer nije bio muhrim. Do nas je stigla predaja u kojoj stoji da je bio u ihramu nakon povratka sa Hunejna, pa je tom prilikom rekao: "**Ovo je naša 'umra koju činimo radi našeg ulaska u Mekku bez ihrama**", tj. na dan oslobođenja Mekke. I mi kažemo da onaj ko uđe u Mekku bez ihrama, dužan je da zbog tog prekršaja iziđe iz nje, zatim da donese nijjet i telbijju isto kao i za 'umru ili hadždž zbog toga što je ušao u Mekku bez ihrama. To je stav Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i većine naših pravnika."[330]

---

[330] Ibn Hatal je bio musliman koji se odmetnuo i postao murtedd (otpadnik od islama). Napustio je muslimane i kao izdajnik se pridružio Kurejšijama u Mekki. Ibn Abdil-Berr smatra da je ubistvo Ibn Hatala bilo odmazda za njegovo ubistvo muslimana.

# RECENZIJA

Izvornost islama se u prvom redu temelji na Uzvišenom Kur'anu i sunnetu Poslanika Muhammeda, s.a.v.s.

Želeći što orginalniju sliku Poslanikovog, a.s., života, razumijevanje životne prakse, spoznaju poslaničke misije, shvatanje mudrosti odnosa prema čovjeku i brige za njim, te potpunost upute upućene čovjeku, nameće se obaveza izučavanja Poslanikove, a.s., riječi i djela, odnosno približavanja istoga onima koji žele dosljednost primjene vjere islama u svakodnevnom životu.

Poslanikova, a.s., riječ i djelo najoriginalnije su prezentovane kroz hadis prenesen sigurnom i neiskrivljenom predajom. Obrađivanje hadisa, njihova klasifikacija i odabir bili su privlačni od Poslanikova, s.a.v.s., vakta do danas. U tom lancu predočavanja hadisa značajno mjesto zauzima **Malik ibn Enes** i njegova čuvena hadiska zbirka **Muvetta'**.

**Mr. Hamid Indžić** se prihvatio izuzetno odgovornog zadatka prijevoda Malikovog Muvetta-a. Njegova stručnost i već stečeno iskustvo na prijevođenju djela renomiranih znanstvenika kao i na autorizovanim djelima iz domena islamskih nauka potvrđuju njegovu zrelost i ozbiljnost.

Djelo Muvetta' Malikov je neophodna literatura koja će dobro doći širim i užim krugovima koji se bave proučavanjem, izučavanjem i slijeđenjem hadiskih poruka.

Iskreno se nadamo da će knjiga Muvetta' uveliko pomoći u našem duhovnom profiliranju i orjentisanju, te da će biti pravi putokaz današnjem čovjeku u njegovom spasu od duhovne propasti.

Recenzenti:

**doc. dr. Sulejman Topoljak**
**prof. dr. Fuad Sedić**

## SADRŽAJ

**POGLAVLJE O DŽENNAZI**

## POGLAVLJE O ZEKATU



## POGLAVLJE O POSTU

**POGLAVLJE O HADŽDŽU**

"Nakon Allahove knjige, Kur'ana, na Zemlji se nije pojavila autentičnija knjiga od Muvetta'a!"
*(Šafi'i)*

"Malikov Muvetta' je najvjerodostojnije, najpoznatije, najstarije i najobuhvatnije šerijatskopravno djelo!"
*(Dehlevi)*